

peri abso-
nifi forte
idem ope-
mus, ver-
superfluam

jueniliter
estra vero
, Viri Do-
e sustentare,
im reducere
etate, atque
ebam in Geor-
CCLXXXVI
Pott

EPISTOLA

J A C O B I.

EPISTOLA

JACOBI

Quo

cobi non
in porres
facturum
quantum
circumspic

Jaco

tren, et

N. 2. coll.

in apostolo

post ascen

sum Act.

cupantur,

Praeter in

Alphasi et

ratur Matti

Luc. VI, 17

Jeſu Chriſti

Hierom
uam
actus

Org
orro
au luc

Trappo
adela

PROLEGOMENA.

Quot sint, qui in N. T. Jacobi nomine veniant, et quis horum epistolae catholicae, quae Jacobi nomen in fronte gerit, habendus sit auctor, in partes abeunt interpretes. Operae pretium me facturum esse spero, si totius argumenti ambitum, quantum fieri potest, vno quasi obtutu Lectoribus circumspiciendum praebuero.

Jacobum quidem *Zebedaei* filium, *Johannis* fratrem, et *Jesu Christi* familiarem, qui Matth. IV, 21. X, 2. coll. Marc. III, 17. Luc. VI, 14. et Act. I, 13. in apostolorum numerum refertur, et circa annum post ascensum I. C. decimum diem jam obiit supremum Act. XII, 2. a caeteris, qui Jacobi nomine nuncupantur, distinguendum esse, omnes consentiunt*). Praeter hunc vero tum Jacobi cujusdam *minoris*, *Alphaei* et *Mariae* filii, qui idem apostolis annumeratur Matth. X, 3. XXVII, 56. Marc. III, 18. XV, 40. Luc. VI, 15. Act. I, 13. tum Jacobi cujusdam *fratris Jesu Christi* Matth. XIII, 55. **) Gal. I, 19. ***) mentio

A 2

tio

*) *Hieronymus* adv. Heluid. Opp. Tom. I. p. 219. Ne autem hunc putes *Jacobum* filium *Zebedaei*, lege actus apostolorum. Iam ab *Herode* fuerat interemptus.

**) Ουχ ούτος ἐστίν ὁ τοῦ τεκτονοῦ υἱός; οὐχὶ ἡ μητὴρ αὐτοῦ λέγεται *Μαριαμ*; καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ *Ἰακώβος*, καὶ *Ἰωσήφ*, καὶ *Σίμων*, καὶ *Ἰουδᾶς*;

***) Ἄλλορον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ *Ἰακώβον* τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου.

tio fit, de quo quidem ἀδελφῷ του Κυρίου passim in patrum scriptis haec fere memoriae prodita leguntur: per plurimum, et, si Hieronymo*) fides habenda est, per triginta annorum feriem eum Hierosolymis versatum ecclesiae Hierosolymitanae et conuentui apostolico Act. XV, 13. **) commemorato praefuisse ***); eundem ob singularem virtutem Δικαιον dictum esse *); (cujus quidem cognominis rationem ex communi probitatis ejus laude repetiit *Josephus* ap. *Orig.* in *Matth.* *Ἰακωβος δε εστιν ουτος, ον λεγει Παυλος ιδειν εν τη προς Γαλατας επιστολη — επι τοςουτου δε διελαμψεν ουτος ο Ιακωβος εν τω λαω επι δικαιοσυνη, ως Φλαβιον Ιωσηπον αναγραφαντα εν εικοσι βιβλίοις την Ιεδαϊκην αρχαιολογιαν την αιτιαν παραστησαι βουλομενον του τα τοςαυτα πεποιθεναι τον λαον, ως και τον ναον κατασκαφηναι, ειρηκεναι κατα μηνιν θεου ταυτα αυτοις απηνητηκεναι δια τα εις Ιακωβον του αδελ-*

*) De vir. illustr. Triginta itaque annos Hierosolymorum rexit ecclesiam, id est: vsque ad septimum Neronis annum.

**) Μετα δε το σιγησαι αυτους, απεκριθη Ιακωβος, λαγων. κ. τ. λ.

***) *Hegesippus* apud. *Euseb.* h. e. II, 23. Διαδεχεται δε την εκκλησιαν μετα των αποστολων ο αδελφος του Κυριου Ιακωβος, ο ονομασθεις απο παντων Δικαιος, απω των του Κυριου χρονων μεχρι και ημων.

Clemens Alex. ap. *Euseb.* h. e. II, 1. Κλημης δε εν εκτω των αποστιποσεων γραφων — Ιακωβον του Δικαιου επισκοπων, Ιεροσολυμων ελεσθαι.

*) *Clemens Alex.* l. c.

Hegesippus ap. *Euseb.* l. c. et paulo post: Δια γε τοι την υπερβολην της δικαιοσυνης αυτου εκαλειτο Δικαιος και Ωβλιας.

Eriphanus adv. haer. l. III. Tom. II. p. 1046. Τουτου ουν (sc. Ιακωβου) ονοματι ουκετι εκαλουν, αλλ ο Δικαιος ην αυτω ονομα.

αδελφον Ιησου του λεγομενου Χριστου, ὑπ' αυτων τε-
τολημενα. Και το θαυμαστον εστιν, οτι τον Ιησουν
ημων ου καταδεξαμενος ειναι Χριστον, ουδεν ηπτον Ια-
κωβω δικαιοσυνην εμαρτυρησε τοσαυτην λεγει δε, οτι ο
λαος ταυτα ενομιζε δια τον Ιακωβον πεπονθεναι) vsum
esse deinde hunc ipsum Jacobum Hierosolymis per
aliquod tempus Pauli familiaritate, qui eum στυ-
λον ecclesiae appellat *), quamvis in retinendis reli-
gionis Judaicae ceremoniis inuicem dissensisse videan-
tur, Gal. II, 9. coll. 11-13. eundem porro coeuae
Domini interfuisse, et cum Christo post resurrectio-
nem ejus colloquutum esse; (quod ex 1 Cor. XV, 7. **)
cum loco Evangelii secundum Hebraeos ***) collato
probabile reddidit S. V. HERDERVS in libro: *Brieffe
zweener Brüder Jesu in unserm Canon* p. 21. sqq.) vi-
tae denique genus obiisse eum ad Nasiraeorum disci-
plinam plane accommodatum, de quo quidem ipso,
nec non vitae ejus exitu ipsum *Hegesippi* *) locum
transcribere liceat. Διαδεχεται δε την εκκλησιαν
μετα των αποστολων ο αδελφος του κυριου Ιακωβος, ο
ονομασθεις ὑπο παντων Δικαιος απο των του Κυριου
Χρονων μεχρι και ημων. Επει πολλοι Ιακωβοι εκα-
λουν-

A 3

*) Gal. I. c. et II, 9. Και γνωντες την χαριν, την δοθει-
σαν μοι Ιακωβος και Κηφας και Ιωαννης οι δοκουντες στυ-
λοι ειναι, δεξιως εδωκαν μοι και Βαρναβη ποιωνιας.

**) Επειτα ωφθη Ιακωβω· ειπα τοις αποστολοις πατιν.

***) Jurauerat enim Jacobus, se non comesturum panem
ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec vi-
deret eum resurgentem a mortuis. Rursusque post
paululum: afferte, ait Dominus, mensam et panem.
Statimque additur: tulit panem et benedixit, ac fre-
git, et dedit Jacobo Iusto, et dixit ei: frater mi, co-
mede panem tuum, quia resurrexit filius hominis a
dormientibus.

*) Apud *Euseb.* h. e. II, 23.

κωβον επι το πτερυγιον τε νακ, και εκραξαν αυτω και ειπον· Δικαιε ω παντες πειθεσθαι οφειλομεν, επει ο λαος πλαναται οπισω Ιησω τε σταυρωθεντος, απαγγελιον ημιν, τις η θυρα τε Ιησω τε σταυρωθεντος; Και απειρινατο φωνη μεγαλη· τι με επερωτατε περι Ιησω τε υιου τε ανθρωπου; και αυτος καθιται εν τω κρανω εκ δεξιων της μεγαλης δυναμειως, και μελλει ερχεσθαι επι των νεφελων τε κρανω. Και πολλων πληροφορηθεντων και δοξαζοντων επι τη μαρτυρια τε Ιακωβω, και λεγοντων ως Αινα τω υιω Δαβιδ, τοτε παλιν οι αυτοι Γραμματεις και Φαρισαιοι προς αλληλους ελεγον· ακως εποισαμεν τοιαυτην μαρτυριαν παρασχοντες τω Ιησω· αλλα αναβαντες, καταβαλωμεν αυτον, ινα φοβηθεντες μη πιστευσωσιν αυτω, και εκραξαν λεγοντες· ω ω, και ο δικαιος επλανηθη. Και επληρωσαν την γραφην, την εν τω Ησαϊα γεγραμμενην· αρωμεν τον δικαιον, οτι δυσχρηστος ημιν εστι, τοιουν τα γεννηματα των εργαων αυτων φαγονται. Αναβαντες ουν κατηβαλον τον δικαιον, και ελεγον αλληλοις· λιθασωμεν Ιακωβον τον δικαιον. Και ηρξαντο λιθαζειν αυτον, επι καταβληθεις εκ απεθανεν, αλλα στραφεις εθηκε τα γονατα λεγων· παρακαλω, κυριε Θεε Πατηρ, αφες αυτοις, ε γαρ οιδασι, τι ποιησιν· εγω δε καταλιθοβολουνταν αυτον, εις των ιερων των υιων Ρηχαβ υιου Ραχαβειμ των μαρτυρημενων υπο Ιερειμη τε προφητη, εκραζει λεγων· παυσασθε, τι ποιητε· ευχεται υπερ υμων ο δικαιος. Και λαβων τις απ αυτων εις των γραφειων το ξυλον εν ω απεπιζε τα ιματια, ηνεγκε κατα της κεφαλης τε δικαιε. Και ετως εμαρτυρησεν. Cui tamen Hegesippi narrationi cum fabulosa quaedam admixta videantur, subjungendum censuimus *Josephi**) locum utique fide digniorem. Ο Ανανος, νομισας εχειν καιρον επιτηδειον, δια το τεθνααι μεν Φιστον, Αλβιον δε επι κατα την οδον υπαρχειν, καθιζει συνε-

*) Ant. jud. l. XX, c. 8. et apud *Euseb.* h. e. II, 23.

δριον κριτων, και παραγαγων εις αυτο τον αδελφον Ιηση, λεγομενυ χριστη, Ιακωβος ονομα αυτη, και τινες ετερες, ως παρανομικσαντων κατηγοριαν ποιηταμενος παρεδωκε λευσθησομενυς (cit. Orig. c. Cels. l. p. 33. et in Matth.) Οσοι δε εδοκην επικριστατοι των κατα την πολιν ειναι, και τα περι τους νομους ακριβεις, βαρειωυ πνεγκαν επι τετω, και πεμπτησιν προς τον βασιλευα κρυφα, παρακαλουντες αυτον, επιστειλαι τω Ανατω, μηκει τοιαυτα πρασσειν, μηδε γαρ το πρωτον ορθωυ αυτον πεποικηκται. Τινευ δε αυτων και τον Αλβινον υπαντιαζουτιν απο της Αλεξανδρειασ οδοιπορουντα, και διδασκουτιν ως ουκ εζον ην Ανατω χωρις της εκεινου γνωμηυ καθιται συνεδριον. Αλβινου δε πισθηει τοιυ λεγομενοιυ, γραφει μετ' οργηυ τω Ανατω, ληψεται παρ αυτη δικασ απειλων. Και ο βασιλευυ Αγραππαυ δια τουτο την αρχιερευσην αφελομενου, αυτου αρξαντου μηνασ τρειυ, Ιησην τον τε Δαρμιναιυ καταστησεν.

Jam vero utrumque Jacobum, unum *Alphaei filium*, apostolum, alterum *Jesu fratrem*, distinguendos inuicem esse, sunt qui affirmant, sunt etiam qui negent. Qui negant in diversam iterum abeunt sententiam. Alii Jacobum hunc Josephi et Mariae, Cleophae uxoris, cui Josephus, Cleopha fratre mortuo, leuiratu junctus fuisset, filium esse, eamque ob causam eundem Jacobum cum Alphaei (quem a Cleopha distinguendum esse negant,) tum Josephi filium, adeoque et Christi fratrem dici posse contendunt, in quorum numero est *Theophylactus*: Αδελφουυ, inquit, και αδελφασ ειχεν ο Κυριου, τουυ του Ιωσηφ παιδαυ, ουυ ετεκεν εκ της του αδελφου αυτου Κλωπα γυναικου. Του γαρ Κλωπα απαιδου τελευτησαντου, ο Ιωσηφ ελαβε κατα τον νομον την γυναικα αυτου, και επαιδοποισην εξ αυτηυ παιδαυ εξ, τεσσαραυ φερρεασ, και δυο θηλειασ, την Μαριαν, η ελεγετο του Κλω-

Κλωπα θυγατηρ κατα τον νομον, και την Σαλω-
μην *). Alii vero eum ab ipso Cleopha atque Ma-
ria Cleophae vxore, eadem matris Jesu Christi sorore,
progenitum, et ob solam quotidianam, quae ipsi
cum Christo erat, consuetudinem, αδελφον ejus di-
ctum esse arbitrantur, quamuis ανεισιος Christi fue-
rit. Ita statuunt *Hieronymus* ad Gal. I, 19. "Jaco-
bus dicitur frater Jesu, quoniam de Maria Cleo-
phae, sorore matris Domini natus esse monstratur.,
Idem in Matth. XII. "Quidam fratres Domini de
alia vxore Josephi filios suspicantur, sequentes de-
liramenta apocryphorum, et quandam Escham mu-
lierculam confingentes. Nos autem sicut in libro,
quem contra Heluidiam (I, 7.) scripsimus, conti-
netur, fratres Domini non filios Josephi, sed con-
sobrinos Saluatoris, Mariae liberos intelligimus ma-
terterae Domini, quae esse dicitur mater Jacobi
minoris et Joseph et Judae, *Theodoretus* ad Gal.
I, 19. Αδελφος του κυριου εκαλειτο μεν (Ιακωβος) ουκ
ην δε φυσει. Ουτε μη, ως τινες υπειληφασι, του Ιω-
σεφ υιος ετυγχανεν ων, εκ πρωτερων γαμων γενομε-
νος, αλλα του Κλωπα μεν ην υιος, του δε κυριου ανει-
σιος, μητερα γαρ ειχε την αδελφην της του κυριου μη-
τερος **). Contra vero, qui vtrumque Jacobum dif-
ferre inuicem existimant, Josephum duas vxores,

A 5

prio-

*) *Idem* in Matth. XII. Αδελφος και αδελφας ειχεν ο
Κυριος, τους του Ιωσηφ παιδας. κ. τ. λ.

Et in 1 Cor. IX, 5. Αδελφος του Κυριου φησι του
Ιακωβου του ιεροσολυμων επισκοπον, και Ιωσην και Σι-
μωνα και Ιουδα. Οι αδελφοι ανομασθησαν του Κυριου
δια την προς την θεοτοκου του Ιωσηφ μνηστειαν.

**) Cf. praeterea *Hieronymus* adv. Heluid. Opp. Tom. II.
p. 218. sq. Nulli dubium est, duos fuisse apostolos
Jacobi vocabulo nuncupatos, Jacobum Zebedaei et
Jacobum Alphaei. Istum, nescio quem minorem Ja-
cobum,

priorem Escham, — e qua nati sint Jacobus, Joses, Simon, Judas et filiae duae Esther et Thamar, vel

vt

cobum, quem Mariae filium, nec tamen matris Domini scriptura commemorat, apostolum vis esse an non? Si apostolus est, Alphaei filius erit, et credet in Jesum; et non erit de illis fratribus, de quibus scriptum est: *neque enim tunc fratres ejus credebant in eum.* Si non est apostolus, sed tertius nescio quis Jacobus, quomodo est frater Domini putandus, et quomodo tertius ad distinctionem majoris appellabitur minor, quum major et minor non inter tres sed inter duos soleant praebere distantiam; et frater Domini apostolus sit, Paulo dicente: *Deinde post triennium veni Jerusalem videre Petrum et mansi apud illum diebus quindecim. Alium autem apostolorum vidi neminem, nisi Jacobum fratrem Domini.* (Gal. I, 18. 19.) Et in eadem epistola; *Et cognita gratia, quae data est mihi, Petrus et Jacobus et Johannes, qui videbantur columnae esse.* (II, 9.) Ne autem hunc putes Jacobum filium Zebedaei, lege actus apostolorum. Iam ab Herode fuerat interemptus. Restat conclusio, vt Maria ista, quae Jacobi minoris scribitur mater, fuerit vxor Alphaei, et soror Mariae matris Domini, quam Mariam Cleophae Johannes Euangelista cognominat, siue a patre, siue a gentilitate familiae, aut quacunque alia causa ei nomen imponens. — (*omissa vid. p. 15*). Nunc illud est, quod conamur ostendere, quemadmodum fratres Domini appellentur filii materterae ejus, Mariae, qui antea non credentes postea crediderunt. Licet fieri potuerit, vt vno statim credente, alii diu increduli fuerint, et hanc fuisse matrem Jacobi et Jofetis i. e. Mariam Cleophae vxorem Alphaei, et hanc dictam Mariam Jacobi minoris. Quae si esset mater Domini, magis eam, vt in omnibus locis, matrem illius appellasset, et non aliorum dicendo matrem, alterius voluisset intelligi. Verum in hac parte contentiosum funem non traho, alia fuerit Maria Cleophae, alia Maria Jacobi et Jofetis, dummodo constet, non eandem Mariam Jacobi et Jofetis esse, quam matrem Domini. Et vnde, ais, fratres Domini dicti sunt,

vt alii, Maria et Salome — alteram Mariam, matrem Christi, duxisse contendunt. Quae quidem sententia, Ebionitis imprimis probata, ex apocrypho Petri et Jacobi euangelio*) deprompta, hinc, ipso Origine, qui ipse eam amplectitur, teste, in patrum scripta transiisse videtur. Verba *Origenis* in Matth. 12. haec sunt: Τους δε αδελφους Ιησου φασι, τινες ειναι εκ παραδωτικως ορμωμενοι του επιγεγραμμενου κατα Πετρον ευαγγελιου η του βιβλα Ιακωβ, υιους Ιωσηφ εκ προτερας γυναικος, συνωκηκιας αυτω προ της Μαριας. Οι δε ταυτα λεγοντες το αξιωμα της Μαριας εν παρθενια τηρειν μεχρι τελους βουλονται, ινα μη το κριθεν εκεινο σωμα διακονησασθαι τω ειποντι λογω Luc. I, 35. γνω κοιτην ανδρος μετα το επελθειν εν αυτη πνευμα αγιον και την επισκιακιαν αυτη δυναμιν εξ υψους. Και ομια λεγον εχειν ανδρος μεν καθαρωτητος τον εν αγνεια απαρχην γεγονεναι τον Ιησουν, γυναικων δε Μαριαμ. Ου γαρ ευφημον αλλην παρ' εκεινην την απαρχην της παρθενιας επιγραψασθαι. Ιακωβος δε εστιν ουτος, ον λεγει Παυλος ιδειν εν τη προς Γαλατας επιστολη, ειπων' ετερον δε των αποστολων ουκ ειδον, ει μη Ιακωβον, τον αδελφον του Κυριου **). Eadem sentit Eriphanius adv. haer. l. 1. T. 2. p. 119. Κατασταθεντος ευθυς Ιακωβ του αδελφου Κυριου καλουμενου και αποστολου, επισκοπου πρωτου υιου του Ιωσηφ φυσει ουτος, εν ταξει δε αδελφου του Κυριου κληθεντος δια
την

funt, quia non erant fratres? Iam nunc doceberis, quatuor modis in scripturis diuinis fratres dici, natura, gente, cognatione, affectu. etc. etc. cf. Idem de script. eccl. et Catal. V. vid. infra.

Eidem praeterea sententiae subscribunt *Sophronius, Isidorus Hispalensis* de vita et obitu sanct. C. 68. *Augustin.* tract. 28, in Joh.

*) Exst. in *Fabricii* Cod. pseud. N. T.

**) Cf. *Idem* in Cap. II. Joh.

τιν' συναναστροφῶν. Ἦν γὰρ ὁ Ἰακώβος οὗτος υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ ἐκ γυναίκος τοῦ Ἰωσήφ, οὐκ ἀπὸ Μαρίας, ὡς καὶ εἰς πολλοὺς τοποὺς τοῦτο ἡμῖν εἰρηται, καὶ σαφέστερον ἡμῖν πεπραγματεύεται, ἀλλὰ καὶ εὐρισκομένον αὐτὸν ἐκ τοῦ Δαβὶδ ὄντα διὰ τὸ υἱὸν εἶναι τοῦ Ἰωσήφ Ναζωραίου γενομένου. Ἦν γὰρ πρωτοτοκὸς τῷ Ἰωσήφ, καὶ ἡγιασμένος *). *Quarum quidem sententiarum alius interpres aliam, Grotius vero posteriorem amplexus est: "dictus autem, inquit, hic Jacobus frater Domini, quod filius esset Josephi τῆς τεκτονος, ex priore uxore."*

HERDERVS tandem, V. S. V., Jacobum quidem Alphaei filium diuersum esse putat a Jacobo Jesu fratre, sed illum ex Alphaeo et Maria, matris Jesu sorore, hunc a Josepho et Maria Jesu parentibus ipsis genitum esse contendit, opinionisque, qua, nullo Jesum usum esse fratre germano, asseritur, origines praecipue, si non vnice, ex vana quadam superstitione, qua singularis quaedam tum Jesu hominis tum Mariae dignitas etiam in hoc, quod *solus* Mariae

*) Cf. *Idem* adv. haer. l. 3. T. 2. et *Hilarius* Comment. in Matth. Cap. I. Plures huic sententiae addictos attulit *Pearsonus* ad symbol. ap. p. 312.

Quibus tamen minime annumerandus videtur *Eusebius*, siquidem ille Jacobum tantum *Josephi* filium esse contendit, nulla alius praeter Mariam uxoris mentione facta. En ipsa ejus verba. h. e. II, 1. Τότε δὴ καὶ Ἰακώβον, τὸν τοῦ κυρίου λεγόμενον ἀδελφόν, ὅτι δὴ καὶ οὗτος τοῦ Ἰωσήφ υἱομαστό παις. Του δὲ Χριστοῦ πατὴρ ὁ Ἰωσήφ, ὃ μνηστεύθεισα ὁ παρθένος, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς, ἐυρεθῆ ἐν γαστρὶ ἐχούσα ἐν πνεύματι ἁγίου, ὡς ἡ ἱερά των ευαγγελίων διδάσκει γραφή. Quodsi vero suspicioni locus est, *Eusebium* potius *Jacobum*, τὸν ἀδελφόν τοῦ κυρίου, pro filio *Josephi ex Maria, matre I. C.* progenito habuisse putauerim, cum quia de matre Jacobi tacet, tum quia de hac ipsa Maria Jesu matre paulo post sermo est.

Mariae filius natus erat, quaerebatur, repetendas esse, ostendit, id quod etiam ex locis supra allatis satis apparet. Quodsi vero, inquit, diuina Jesu Christi majestas ex loci, quo ortus est tenuitate, vitae humilitate, ipsius denique mortis, quam cruentam in cruce obiit, infamia nullum omnino cepit detrimentum, cur *fratrum consortium*, et id quidem varitis grauissimisque vitae communis virtutibus alendis exercendisque aptissimum, ipsi ducatur opprobrio? Quid quod Christo, si a diuina portentofoaque ejus recesseris origine, omnia cum caeteris hominibus fuerunt communia, neque adeo fratrum, fororumque sodalitium vilam ei contrahere potuisse contumeliam videri potest? Denique cum tantum abfuerit, vt fecunditas apud Hebraeos contemptui haberetur, vt potius in ea magna quaedam pars tum dignitatis muliebris tum felicitatis poneretur, cur numerosam prolem Mariae potissimum ignominiam creasse arbitremur?

Quibus expositis HERDERVS opiniones ipsas de Jacobi natalibus supra prolatas hac ratione infringere studet: 1) "Josephum leuiratu Mariae „Cleophae vxori jungi potuisse negat, quia ex le- „viratus lege conjux tantum demortui fratris, mi- „nime vero vxoris soror duci debuisset.„ Verif- „sime id quidem, sed non apte ad rem propositam, cum, qui Josephum et Mariam Cleophae vxorem leuiratu junctos fuisse contendunt, Cleopham Josephi fratrem fuisse arbitrantur: 'Ους (παυδας) ετε- „κεν (Ιωσηφ) inquit Theophylactus, εκ της του ΑΔΕΛ- „ΦΟΥ αυτου Κλωπα γυναικος. Sed alia sunt, quae cum hac de leuiratu opinione conciliari commode non possunt: tum illud, quod Josephus ipse vxorem jam duxerat, tum hoc, quod Cleophas absque dubio superstes adhuc erat Luc. XXIV, 18. ne di-

cam

cam forte ipsam leuiratus legem tum temporis jam videri fuisse abrogatam. 2) Alteram vero opinionem de duabus Iosephi vxoribus, quae argumentis refutetur, dignam vix censet HERDERVS, quippe quae eo consilio, vt male effectum numerosae sobolis probrum a Maria remoueretur, excogitata, ex apocrypho euangelio in patrum quorundam scripta promanauit, jam ab ipso *Hieronymo* *) refutata. 3) Sed ne illud quidem concedit HERDERVS, Iacobum apostolum Iesu Christi fuisse *consobrinum*. Quam sententiam, qui tuentur, veteres et recentiores interpretes, his potissimum innituntur argumentis: a) vocem *αδελφος* saepe in N. T. significare *consobrinum* **). Enimvero, quae ad defendendum hunc vsus loquendi afferre solent loca Matth. XII, 46. XIII, 55. Marc. VI, 29. de ipsis his Iesu *αδελφοις* agunt, qui, quo tandem sensu *αδελφοι* dicantur, non ex his locis sed aliunde effici debet. Neque tamen negandum esse censeo voci *αδελφος* in N. T. hanc *του ανεψιου* significationem, cum quia in scriptoribus etiam Graecis Romanisque vox *αδελφος* et *frater* ***)) hoc significato occurrat, tum praecipue quia hebraicum *אח*, cui *αδελφος* in N. T. respondet, saepissime in N. T. de *consanguineo* dicitur. e. g. Gen. XIII, 8. XX, 12. XXIX, 10. XXXI, 23. quibus in locis et Rasche vocem

אח

*) Vid. loca supra p. 9. allata.

***) *Theophylactas*. Ειωθεν η γραφη τους συγγενεις αδελφους ονομαζειν. *Olympiodorus*. Αδελφος και αδελφας παντας τους συγγενεις ειωθεν η θεια προσαγορευειν γραφη.

***)) Apud *Curtium* VI, 10. 24. Amyntas Perdicae filius vocatur *frater* Alexandri, qui tamen *patruelis* ejus erat. Plura habet *Edzardus* ad Auoda Sara C. 2. p. 310.

זיחא semper reddit קרובים *). Vtraque igitur significatio obtinet in N. etiam T. tum *fratris*, tum *patruelis*: vtra vero his potissimum locis, quibus αδελφοι Ιησου commemorantur, praeferenda sit, aliunde est dijudicandum. HERDERVS ad ejusmodi locorum contextum prouocat, ex quo saluo loci sensu nonnisi germanum fratrem intelligi posse appareat, de quibus quidem locis infra dicetur. b) "Mariam quae Marc. XV, 40. **) Matth. XXVII, 56. ***) minoris Jacobi Josisque mater dicitur loco parallelo Joh. XIX, 25. *) Cleophae nominari vxorem." Sed quis quaeso Mariam utroque loco commemoratam fuisse eandem pro certo affirmare auit? Quodsi vero vel maxime ita esset, inde tamen, quod Cleophae dicitur vxor, Alphaei etiam, cujus filius Jacobus apostolus erat, habendam esse conjugem, non apparet. Me quidem non fugit, apud veteres haud raro duobus nominibus occurrere hominem eundem: ad quod Hieronymum etiam video prouocantem**); neque tamen in Alphaeum

*) Pluribus exemplis hunc loquendi usum confirmauit Pearsonus ad Symbol. apost. p. 313.

**) Ησαν δε και γυναικες απο μακροθεν Θεουσαι, εν αις ην και Μαρια η Μαγδαληνη, και Μαρια η του Ιακωβου του μικρου, και Ιωση μητηρ, και Σαλωμη.

***) Εν αις ην Μαρια η Μαγδαληνη, και Μαρια η του Ιακωβου, και Ιωση μητηρ, και η μητηρ των υιων Ζεβεδαιου.

*) Ειστηθεισαν δε παρα τω σταυρω του Ιησου η μητηρ αυτου, και η αδελφη της μητρος αυτου, Μαρια, η του Κλωπα, και Μαρια η Μαγδαληνη.

**) Adv. Heluid. Opp. Tom. 2. p. 219. Si autem inde tibi alia atque alia videtur, quod alibi dicatur: *Maria Jacobi minoris mater.* et hic *Maria Cleophae*, discite scripturae consuetudinem, eundem hominem diversis nominibus nuncupari. *Raguel* socer Moyli, et *Jethro*

phaeum et Cleopham haec cadere videntur, non tam, quod HERDERVS vrget, quia vtrumque nomen et sono et significato plane sit diuersum (vtique enim *Alphaeus*, aequae ac sit *Cleophas*, Chaldaice $\alpha\lambda\phi\alpha\iota\varsigma$ scribi potest,) quam quia apud eundem Lucam vtrumque nomen occurrit VI, 15. *) coll. XXIV, 19. **) Quodsi enim Lucas Cleopham et Alphaeum pro eodem habuisset, vnum idemque vocabulum eum adhibiturum, vel saltem, si alio praeterea vti voluisset, vtrumque diuersum non esse paucis (veluti sic: $\alpha\lambda\phi\alpha\iota\varsigma\ \acute{o}\ \kappa\alpha\iota\ \lambda\epsilon\gamma\epsilon\tau\alpha\iota\ \kappa\lambda\epsilon\omega\pi\alpha\varsigma$) additurum, sicque, ne incerta euaderet narratio atque ambigua, prospecturum fuisse probabile est. Quanquam, fateor ipse, et hoc argumentum parum magnam vim habere videtur, si memineris, Lucae euangelium non esse ab ipso diligenter elaboratum, sed ex variis a se collectis narrationum symbolis tum hebraicis, tum graecis transcriptum atque compilatum: vnde si alia quadam narratione $\alpha\lambda\phi\alpha\iota\varsigma$ per $\kappa\lambda\epsilon\omega\pi\alpha\varsigma$, alia per $\alpha\lambda\phi\alpha\iota\varsigma$ expressum iam erat, non mirum est, si vtramque formam etiam in suos commentarios Lucas transtulerit. Neque tamen plane praetereundum esse cen-

seo,

Sethro dicitur. *Gedeon* nullis causis immutati nominis ante praemissis, subito *Serobaal* legitur. *Ozias* rex Iuda vicissim *Azarias* vocatur. Mons *Tabor* *Itabyrium* dicitur. Rursum *Hermon* Phoenices cognominant *Sanior*, et *Amorraeus* cognominat eum *Sanir*. Eadem coeli plaga tribus nominibus appellatur *Nageb*, *Theman*, *Darom*, lege Ezechiel. *Petrus* et *Simon* dicitur, et *Cephas*. *Judas Zelotes* in alio euangelio *Thaddaeus* dicitur.

*) $\mu\alpha\tau\theta\alpha\iota\omicron\nu\ \kappa\alpha\iota\ \theta\omega\mu\alpha\nu\ \iota\alpha\kappa\omega\beta\omicron\nu\ \tau\omicron\nu\ \tau\omicron\nu\ \alpha\lambda\phi\alpha\iota\omicron\nu\ \kappa\alpha\iota\ \sigma\iota\mu\omega\nu\alpha\ \tau\omicron\nu\ \kappa\alpha\lambda\epsilon\upsilon\mu\epsilon\nu\ \zeta\eta\lambda\omega\tau\eta\nu$.

**) $\alpha\pi\epsilon\pi\eta\rho\iota\varsigma\ \delta\epsilon\ \acute{o}\ \epsilon\iota\varsigma\ \omega\ \omicron\nu\omicron\mu\alpha\ \kappa\lambda\epsilon\omega\pi\alpha\varsigma\ \epsilon\iota\pi\epsilon\ \pi\rho\omicron\varsigma\ \alpha\upsilon\tau\omicron\nu\ \kappa\omicron\ \tau\omicron\ \lambda\omicron$.

seo, quod et Syrus, qui alias vocabula synonyma inuicem permutare non dubitat, (Πετρος enim vertere solet Πετρος) Κλεωπας semper reddat Πετρος Αλφαιος vero semper Κλεωπας . Praeterea nec hoc notatu videtur indignum, Jacobum in apostolorum recensu, a Matthaeo Marco et Luca exhibito, semper vocari filium Alphaei, nunquam Cleophae: quod tamen, si Alphaeus et Cleophas vnus idemque fuerit, casu ita accidisse vix probabile videtur. Quicquid vero sit, si vel maxime concedatur, Mariam Cleophae vxorem fuisse Jacobi apostoli matrem, fuisse etiam Cleopham eundem qui Alphaeus, cur non Mariae etiam Iosephi vxori filius *Jacobus* aliquis esse potuerit, equidem non video. Forsan ipse Euangelista Jacobum apostolum *minoris* cognomine a Jacobo *majori*, Iosephi Mariaeque filio, distingui voluit. Solet quidem *Jacobus Zebedaei* filius pro *majori* haberi, sed cum nullibi *Jacobi majoris* mentio fiat, illud ipsum *majoris* cognomen non minus ad *Iosephi Mariaeque*, quam ad *Zebedaei* filium referri posse videtur. Et cur denique Maria, quae dicitur mater Jacobi et Iosephi, si mater των αδελφων του Κυριου habenda esset, non potius Maria Jacobi et *Judae*, epistolae catholicae auctoris, vocaretur, qui magis notus fuisse videtur quam Ioseph, atque adeo pro apostolo haberi solet *). Praeter haec

*) Nam hunc ipsum Judam, αδελφον Ιησου, epistolae catholicae habendum esse auctorem, vel exinde apparet, quod Judas in epistolae initio Ιακωβου se profitetur esse αδελφον. Iam vero praeter hunc Jacobum, Jesu αδελφον, nemo fuit, qui fratre vsus erat *Juda*, ergo et hic *Judas* intelligendus esse videtur: quem tamen aequae ac Jacobum epistolae catholicae auctorem, in XII apostolorum numerum vix admittendum esse, infra demonstrabitur.

haec ab HERDERO jam refutata argumenta insuper solent inferre 3) "veteres tantum non omnes „consentire, nonnisi duo Jacobos fuisse eosdemque „apostolos, Zebedaei vnum, alterum Alphaei „filium, quorum posterior Jesu fuerit consobrinus.„ (cf. loca supra allata). Sed vt taceam de maximo patrum in hac re dissensu, (vid. supra) quaenam fides debetur testimoniis, quibus ad vnum omnibus ipso *Origine* *) teste, vana ista subest superstitio, diuinum Jesu Christi honorem fratrum imminui confortio? 4) "Jacobum Christi fratrem a Paulo Gal. „I, 19. in apostolorum numerum referri, dicente: „έτερον δε των αποστολων ουκ ειδον, ει μη Ιακωβον, „τον αδελφον του Κυριου.„ Sed post verba ει μη Ιακωβον suppleamus τον αποστολον, plane necesse non est: verum si vel maxime ex contextus ratione suppleendum sit, (id quod et mihi arridet), quid inde, quam Jacobum αδελφον Ιησου in apostolorum quidem numerum relatum, minime vero cum Jacobo Alphaei filio eundem fuisse. 4) "Tandem ex Joh. XIX, „26 27. apparere nullum omnino Mariae filium „fuisse, quia Jesus ibi moriens matrem non *fratri* „germano, sed *Johanni suo* commendans sic alloqueretur: γυναι, ιδου ο υιος σου! „ Meminerimus autem, quantus fuerit Jesu erga Johannem suum amor, quanta necessitudinis familiaritatisque conjunctio: vt adeo huic Johanni, quem fraterno amore amplectebatur, matrem etiam jure commendare potuisse videri debeat. Ceterum voces υιος et μητηρ non nimis premendas esse, per se apparet, cum et hodie parentes, etsi liberis non destituti, eum, qui filii pietate eos prosequitur, *filium*; liberi vero parentibus nondum orbat, alios etiam homines bene de se meritos *parentes* vocare soliti sint.

*) L. c.

Posthaec HERDERVS suam ipsius opinionem de Jacobo germano Jesu fratre eodemque a Jacobo apostolo, Alphaei filio, vere discernendo, his potissimum argumentis confirmat, alio tamen ordine, argumentorum grauitati magis accommodato, jam a me dispositis. 1) Matth. XIII, 57*). Jesus sibimet ipsi familiam tribuit: ουκ εστι προφητης ατιμος, ει μη εν τη πατριδι αυτου, και εν τη οικια αυτου. 2) Matth. I, 20. 24. 25. non tantum πρωτοτοκος dicitur Mariae filius, quo ipso nomine plures postea nati ejusdem matris filii indicari videntur, verum etiam post natum Jesum consuetudine conjugali vere junctos inuicem vixisse Josephum et Mariam, non obscure significatur his: ουκ εγνωσκει αυτην, εως ου ετεκε τον υιον αυτης τον πρωτοκοκον. 3) Joh. VII, 2-10. αδελφοι cum Christo ita colloquuntur, vt, quisquis a cupiditate fuerit alienus, nonnisi germanos ejusdemque domus fratres intelligere possit: prouti Matth. XII, 46-50.**) fratres a discipulis tam clare distinguuntur, vt non facile quis eos cum his commutauerit. 4) Matth. XIII, 55. 56***). Judaei generis ignobilitatem Jesu his verbis exprobrant: ουχ ουτος εστιν ο του τεκτονος υιος; ουχι η μητηρ αυτου λεγεται Μαριαμ; και οι αδελφοι αυτου Ιακωβος, και Ιωσης, και Σιμων, και Ιουδας; και αι αδελφαι αυτου ουχι πασαι προς ημας εισι; ποθεν ουν τωτω ταυτα παντα; quo quidem loco, cum matrem germanam intelligendam esse nemo dubitet, idem de fratribus etiam et fororibus, atque adeo de ipso quoque Jacobo statuendum videri, nisi totum locum frigidum reddere volueris atque

B 2

jeju-

*) Coll. Marc. VI, 4. Luc. IV, 24. Joh. IV, 44.

**) Coll. Marc. III, 31-35. Luc. VIII, 19-21.

***) Coll. Marc. VI, 3. Luc. IV, 24. Joh. VI, 42.

jejunum, negari vix potest. Iam quidem, etsi ceterum nec Herderianis argumentis, nec meis quilibuscunque dubiis tantam ego quidem vim tribuere ausim, vt iis solis rem plane confectam, et omnem dubitandi et contra disputandi materiam e medio sublatam esse mihi persuaserim; cum potius illa ipsa loca N. T. modo commemorata, si tantum usum loquendi, non vero singulas locorum περιστασις consulueris, etiam de *consobrinis* non prorsus inepta ratione explicari posse concedi debeat; illud tamen, quod vtique grauissimum est, negari non potest, singulis his locis multo saltem facilius orationem omnem procedere, nec facile quemquam, qui ab omni opinione praejudicata liber primus ea legerit, in aliam sententiam discessurum esse, nisi hanc: *Jacobum αδελφον Ιησου a Jacobo Alphaei filio distinguendum, germanumque Jesu fratrem habendum videri.* Verum enim vero Jacobum istum αδελφον Ιησου, siue germanus ille fuerit siue consobrinus, XII apostolis saltem non adnumerandum esse, extra omnem dubitationem positum esse videtur. Quo tempore enim Jacobus Alphaei filius jam in apostolorum numero erat, Jesu fratres, adeoque etiam Jacobus ο αδελφος Ιησου de diuina Jesu ejusque doctrinae auctoritate nondum persuasi fuisse dicuntur. Nam Matth. X, 3. Jacobus quidem *Alphaei* filius inter XII apostolos refertur; idem etiam Marc. III, 18. cum ceteris apostolis tum jam ad doctrinae Jesu velut semina quaedam inter gentes etiam spargenda missus legitur: at vero Matth. XII, 49. Jesus audito nuntio matrem fratresque foris stare: *τινες ειπυ, ιναι οι αδελφοι μου; και εκτεινας την χειρα αυτου επι τους μαθητας αυτου, ειπεν Ιδου η μητηρ μου, και οι αδελφοι μου, οστις γαρ αν ποιηση το θελημα του πατρος μου, του εν ουρανοις, αυτος μου αδελφος, και αδελφον,*

Φη, και μητηρ εστιν' vnde veros ejus αδελφους hoc quidem tempore eum nondum sequutos ejusque doctrinae addictos fuisse jure colligitur, maxime cum Johannes C. VII, 5. in eadem re enarranda difertis verbis addat: ουδε γαρ οι αδελφοι αυτου επιστευον εις αυτον *). Et hoc ipsum, quod Jacobus Alphaei filius eodem tempore apostolus dicitur, quo Jacobus αδελφος Ιησου incredulus, mihi quidem firmissimum quoque videtur argumentum, vnde vtrumque Jacobum diuersum fuisse effici atque deduci possit. Praeterea etiam hoc saepius in mentem venit, si Jacobus frater Jesu cum Jacobo apostolo Alphaei filio idem esset, cur huic in apostolorum catalogo nomen illud honorificum αδελφος Ιησου, alias toties frequentatum, ne semel quidem additum sit, praesertim cum plures apostoli, additis fratrum, cognatorumue nominibus in ipsis illis catalogis inuicem distingui soleant; Andreas v. c. Petri αδελφος nominetur, Johannes Jacobi, (filii Zebedaei) Matth. X, 2. 3. coll. Marc. III, 17. 18. Quibus quidem singulis diligenter inuicem collatis ponderatisque, ipse quoque ad eorum sententiam accedo, qui tres Jacobos fuisse statuunt, primum Zebedaei, alterum Alphaei filium, (vtrumque apostolum,) tertium denique Iosephi et Mariae filium, germanum Christi fratrem, in apostolorum tamen numero nulla ratione referendum. Quorum quidem genealogia haec esse videtur:

B 3

Eli

*) Idem et de Juda, epistolae catholicae auctore valet, quem supra hujus Jacobi fratrem fuisse demonstravimus.

Eli

<i>Maria</i>	<i>Maria</i>	<i>Maria</i>
qua sponsa Josephi mater Jesu Christi	qua uxor Josephi mater Jacobi, Jofetis, Judae, Simonis, filiarum qua- runtam	uxor Alphazi mater Jacobi Levi *) apostoli, cujusd.
		Cleophas uxor eademoue forsitan Eli filia mater Jacobi Jofetis, minoris.

Jam vero ex his alii alium *epistolae nostrae auctorem* fuisse contendunt. Qui ad *Jacobum Zebedaei filium* eam referunt, inscriptionibus vel subscriptionibus antiquarum quarundam versionum potissimum nituntur. Sic veteri translationi latinae apud Martianaem haec leguntur subscripta: „explicit epistola Jacobi filii Zebedaei, „ Et in versione Syriaca a Widmanstadio edita in fronte trium epistolarum catholicarum ab omnibus acceptarum haec leguntur: „Sic in nomine Jesu Christi, Domini „ nostri, finimus tres epistolas Jacobi, Petri, et Johannis, qui transfigurationis Domini nostri testes fuerunt, cum coram ipsis in monte Tabor transformaretur, quique Mosen et Eliam cum eo colloquentes viderunt. „ Editio Tremellii breuius sic: „ tres epistolae trium apostolorum, coram quibus „ dominus noster transmutatus est, i. e. Jacobi, „ Petri, et Johannis. „ Quibus quidem inscriptionibus si fides habenda esset, omnino Jacobo Zebedaei filio, qui solus transfigurationi, quam vocant, Jesu Christi in monte interfuit**), tribuenda esset epistola. Sed ejusmodi inscriptiones minus antiquae illae quidem, adeoque omni fide destitutae, et ipsae secum inuicem pugnant. Nam editio, quae in bibliis polyglottis exstat, solum Jacobi nomen

*) Marc. II, 14.

**) Matth. XVII, 1. sqq.

men prae se fert, et versio Arabica ab Erpenio edita, quam constat ex Syriaca esse expressam, hanc epistolam tribuit Jacobo fratri Domini. Accedit, quod Jacobus Zebedaei filius circa annum 43 vel 44, Herode Agrippa regnante, religionis Christianae causa interfectus jam fuerit. cf. Act. XII, 2. quo quidem tempore religio Christiana Palaestinae fines nondum excefferat, cum tamen, epistolam nostram ad homines extra Palaestinam degentes conscriptam esse, statim ex Cap. I, 1. luculenter appareat; nec admodum probabile sit, saltem certa quadam ratione probari non possit: Jacobum praeter morem et consuetudinem apostolorum ecclesiae ante scripsisse litteras, quam ipse eas doctrina Christiana erudiendas informandasque adiiisset.

Quae cum ita esse deprehenderentur, factum est, vt *Jacobum Alphaei filium* cum veterum recentiorum alii epistolae auctorem haberent, et pro canonica ejus auctoritate pugnant, alii vero, de scriptore apocrypho cogitantes, eam negarent. In his referendi cumprimis sunt *Origenes*, qui ad incerti nominis auctorem epistolam expresse refert *), et *Eusebius*, qui eam *αντιλεγόμενοις* annumerat, etsi eam a plerisque lectam et tanquam canonicam receptam esse fateatur **); praeterea seculo secundo *Polycarpus*,

B 4

Justi-

*) Comment in Joh. Tom. 19. Εαν δε λεγεται μεν πιστις χωρις δε εργαυ τυγαυη, νεκρα εστιν η τοιαυτη, ως εν τη Φερομενη Ιακωβου ανεγνωμεν.

***) H. e. III, 25. Των δε αντιλεγόμενων, γνωριμων δε ουδμως τοις πολλοις, η λεγομενη Ιακωβου Φερεται, η Ιεδα etc.

Ibidem II, 23. Τοιαυτα και τα κατω τον Ιακωβον, ου η πρωτη των ονομαζόμενων κατωλικων επιστολων ειναι λεγεται. Ιστεον δε, ως νοδευεται μεν ου πολλοι γουν των

Justinus Martyr, Theophilus Antiochenus, Clemens Ab., Tertullianus, aliisque seculis alii nullibi saltem hujus epistolae mentionem faciunt, (quanquam in hoc argumento dijudicando ex solo auctoris silentio nil certi colligi posse, putauerim). Cui quidem sententiae, praeter incertam de epistolae auctore, sitne apostolus nec ne, opinionem, pugna etiam quae inter Pauli et Jacobi de fide doctrinam intercedere videbatur, et totum denique epistolae argumentum, quod praecipue in virtutis versatur praeceptis, prout auctori in mentem venerant, invicem junctis, materiam subministrasse videntur. *Lutherus* saltem hisce argumentis adductus *stramineam* eam vocare *) ipsumque Jacobum, quod utique durissimum est, in epistola sua *delirare* **), contendere ausus est. Sunt quidem, qui Lutherum in praefatione epistolae Jacobi praemissa eandem pro utili, nec omnino spernenda declarasse adeoque sententiam illam mitigasse contendunt, sed in hac ipsa praefatione paulo post epistolam apostolicam indeque apostolica prorsus indignam esse pluribus

ex

των παλαιων αυτης εμνημονευσαν, ως ουδε της λεγομενης Ιουδα, μιας και αυτης ουσης των επτα λεγομενων ιαδουλικων. Ομως δε ισμεν και ταυτας μετα των λοιπων εν πλεισταις δεδημοσιευμεναις εκκλησιαις.

*) In praefat. in N. T. *Summa, St. Johannis Evangelium, und seine erste Epistel, St. Paulus Epistel, sonderlich die zu den Römern, Galatern, Ephesern, und St. Peters erste Epistel, das sind die Bücher die dir Christum zeigen, und alles lehren, das du zu wissen nöth und seelig ist, ob du schon kein ander Buch noch Lehre nimmer siehest noch hörest. Darum ist St. Jacobs Epistel eine rechte stroherne Epistel gegen sie, denn sie doch keine evangelische Art an ihr hat.*

***) In Commentar. in Gen. 22. p. 306. *Quin et adit: Facessant itaque e medio aduersarii cum suo Jacobo, quem toties nobis obijciunt.*

ex causis iterum iterumque affirmat *). Sed ignoscendum est viro, qui prae summa illa persuasione,

B 5 omnem

- *) Die Epistel St. Jacobi, wiewohl sie von den Alten verworfen ist, lobe ich und halte sie doch für gut, darum, daß sie gar kein Menschenlehre setzt, und Gottes Gesetz hart treibt. Aber daß ich meine Meynung darauf stelle, doch ohn jemandes Nachtheil, achte ich sie für keines Apostels Schrift, und ist das meine Ursache: Auf's erste, daß sie straks wider St. Paullum und alle andre Schrift den Werken die Gerechtigkeit giebt, und spricht, Abraham sey aus seinen Werken gerecht worden, da er seinen Sohn opfert. So doch Paullus Röm. IV, 2. 3. dagegen lehret, daß Abraham ohne Werke sey gerecht worden, allein durch seinen Glauben, und beweiset das mit Mose Gen. XV, 6. etc. denn er seinen Sohn opfert. Ob nun dieser Epistel wol mügte geholffen und solcher Gerechtigkeit der Werke eine Glosse funden werden, kann man doch sie darinnen nicht schützen, daß sie Cap. II, 23. den Spruch Mose Gen. XV, 6. (welcher allein von Abrahams Glauben und nicht von seinen Werken sagt, wie ihm St Paullus Röm. IV, 3. führet) doch auf die Werke zeucht: Darum dieser Mangel schleußt, daß sie keines Apostels sey. Auf's andre, daß sie will Christen Leute lehren, und gedenket nicht einmal in solcher langen Lehre des Leidens, der Auferstehung, des Geistes Christi. Er nennet Christum etliche mal; aber er lehret nicht von ihm, sondern saget vom gemeinen Glauben an Gott: Denn das Amt eines rechten Apostels ist, daß er von Christus Leiden und Auferstehung und Amt predige und lege desselbigen Glaubens Grund. — Was Christum nicht lehret, das ist noch nichts apostolisch, wenn es gleich St. Petrus oder Paullus lehrte. Wiederum was Christum predigt, das wäre apostolisch, wemns gleich Judas, Hannas, Pilatus und Herodes thüt. Aber dieser Jacobus thut nicht mehr, denn treibet zu dem Gesetze und seinen Werken, und wirft so unordig eins ins andre, daß mich dünket, es sey irgend ein gut fromm Mann gewesen, der etliche Sprüche von der Apo-

omnem felicitatem nostram vnice ex fide in merito I. C. collocata pendere, quid boni, salutarisque etiam epistolae inesse possit, quae principem hanc de fide doctrinam, ne dicam, non vrgeat, sed ei adeo contradicere videatur, fatis intelligere atque sentire non potuit. *Wetstenius* Lutheri sententiam plane sequutus "meam sententiam, inquit, nemini obtrudam, tantum dicam, me epistolam Jacobi non existimare esse scriptum apostolicum, ob hanc rationem: primo, quia directe contra Paullum et omnem scripturam operibus justificationem tribuit; denique Jacobus iste ita confundit omnia ac permiscet, vt mihi vir bonus aliquis ac simplex fuisse videatur, qui arreptis quibusdam dictis discipulorum apostolicorum ea in chartam coniecerit." Sic et *Erasmus* statuit. Contra vero canonicam epistolae auctoritatem aliquo

Apostel Jünger gefasset, und also aufs Papier geworfen hat: Oder ist vielleicht aus seiner Predigt von einem andern beschrieben. Er nennet das Gesetz ein Gesetz der Freyheit, so es doch St. Paulus ein Gesetz der Knechtschaft, des Zorns, des Todes und der Sünde nennet. Ueber das führet er die Sprüche St. Petri: die Liebe bedecket der Sünden Menge, item: demüthiget euch unter die Hand Gottes, item St. Paullus Spruch: Gal. V. der Geist gelüftet wider den Hafs, so doch St. Jacobus zeitlich von Herodes zu Jerusalem für St. Peter tödtet war, das wol scheint wie er längst nach St. Peter und Paul gewesen sey. Summa, er hat wollen allen denen wehren, die auf den Glauben ohne Werke sich verließen und ist der Sachen zu schwach gewesen, will es mit dem Gesetz-treiben ausrichten, das die Apostel mit Reitzen zur Liebe ausrichten. Darum kann ich ihm nicht unter die rechten Hauptbücher setzen, will aber niemand wehren, daß er ihn setze und hebe, wie es ihn gelüftet: denn viel guter Sprüche sonst darinnen sind. cf. Idem in libro de captiuitate Babylonica, Cap. de extrema vnctione.

quo saltem modo tuentur *versiones N. T.* antiquissimae, *syriaca litteralis* inprimis, circa finem seculi primi facta *) et *latina* hanc epistolam exhibentes. Porro *Clemens Romanus*, *Athenagoras*, *Irenaeus*, alii, verbis ejus interdum vtuntur. *Origenes*, praeter locum p. 23. allatum semel adhuc ad epistolam nostram respexisse videtur (**). *Athanasius* (***)), *Gregorius Naz.* (*), et *Epiphanius* (**)) in recensu librorum N. T. epistolam Jacobi allegant. *Chrysostomus* saepe hac epistola vtitur (***)), addito quoque Jacobi nomine (*). *Hieronymus* denique dubius haeret (**). *Concilium vero Carthaginense III*

ean-

*) Cf. MICHAELIS *Einleitung in die Schiften des N. B. Th. I. p. 340. §. 57.*

***) Comment. in Joh. tom. 21. ε συγχωρηθεν αν υπο των παραδεχομενων τε, πιστις χωρις εργαων νεικρα εστιν. coll. Jac. II, 17. 20.

****) In festalis epistolae fragmento opp. Tom. II, p. 38. επιστολαι καθολικαι καλεμεναι των αποστολων επτα, ετως Ιακωβου μεν μια κ. τ. λ.

*) In eo carmine, cui titulus est περι των γνησιων βιβλιων της θεοπνευστης γραφης Opp. Tom. II. p. 98. επτα δε καθολικαι ων Ιακωβου μια.

****) Haer. LXXVI. p. 941. Καθολικαις επιστολαις Ιακωβου, και Πιερρι κ. τ. λ.

****) Opp. Tom. I, 16. 562. Tom. II, 14. Tom. III, 146. 670. 732. 896. 914. Tom. IV, 31. Tom. V, 188. 308. 652. Tom. VI, 327. 551. Tom. VII, 134. Tom. VIII, 216. Tom. XI, 894. Tom. XII, 436. 680. 690. 736.

*) Tom. VI, p. 400. post allata Petri et Johannis dicta. Ιακωβος ειπεν, ος εαν δοκη Φιλος τριτων ειναι εχθρος του θεου καθισταται. cf. Jac. IV, 4.

****) Catal. V. Jacobus, qui appellatur frater Domini, cognomento Justus, vt nonnulli existimant, Joseph ex alia vxore, vt autem mihi videtur, Mariae, fororis

eandem libris canonicis annumerat *): addi etiam alias solebat *Concilii Laodicensis Canon 60*, nunc tamen non amplius commemorandus, cum ejus auctoritatem nullam esse CELL. SPITTLERVS **) luculenter effecerit.

Vide quaeso, quam ambigua et incerta haec sint testimonia, et quam parum ex iis de auctore epistolae colligi possit, sitne apostolus an alius quis habendus? vel, si illud, sitne Zebedaei an Alphaei filius? vel denique, si Alphaei filius habebatur, factumne fuerit hoc propterea, quod, Jacobo Zebedaei filio, eo tempore, quo epistola conscripta videtur, jam mortuo, nonnisi Jacobus Alphaei filius iis superesse videbatur, quia tertium quendam Jacobum, Jesu fratrem, ab utroque distinguendum esse negarent? Quisquis igitur ab hac opinione est liber, is profecto veterum testimonio non obstringitur, ut Jacobum *Alphaei* filium esse putet. Quare jam *Grotius* ***) Jacobum Christi fratrem, quem a Jacobo, Alphaei filio, distinguit, epistolae auctorem esse posse contendit; quoniam in ipso epistolae initio non *αποστολον*, sed *δουλον* tantummodo *Ιησου* se esse profiteatur. Cui tamen rationi non magnam equi-

ris matris Domini, cujus Johannes in libro suo meminit, filius, post passionem Domini statim ab apostolis Hierosolymorum episcopus ordinatus, vnam tantum scripsit epistolam, quae de septem catholicis est, quae et ipsa ab alio quodam sub nomine ejus edita asseritur, licet paullatim, tempore procedente, obtinuerit auctoritatem.

*) Canon 47. — *Ἰακωβου ἀποστολου μιὰ (ἐπιστολή.)* —

**) *Kritische Untersuchung des 60 Laodicens: Canons. Bremen. 1777.*

***) Cum quo aliquo modo rem facit *Rich. Simonius* in *hist. crit. N. T. p. 191. sqq.*

equidem
que
sunt ap
videtur
eo ipso
idem.)
scribentis
rita, lup
vtrumque
epistolam
esse entia
con dem A
Schrift vor
sem Jacob
raiders,
stränge,
Müßigkeit
legte Rat
Liden un
die gleich
berder R
Tugend w
aber mit
sondern de
Königlichen
warnte dat
dieser Jac
ben eigen
Wahrheit;
ben, wüte
Besitzum
alles, auf
Alphaei So
gehört, ab
nichtsprüche

*) L. c.

equidem vim inesse putauerim, cum inter vtrumque vocabulum, quod saepissime inuicem jungere solent apostoli, tantum intercedere discrimen non videatur, vt, si quis *δουλον Ιησου χριστου* se vocat, eo ipso apostolum se esse neget. (vid. nos ad locum ipsum.) At HERDERO, argumentum epistolae scribendique genus cum Jacobi fratris Iesu Christi vita, supra a nobis succincte delineata, comparanti, vtrumque tantopere inuicem consentire videtur, vt epistolam citra omnem dubitationem ei tribuendam esse existimet. En ipsa ejus verba *). *Hätten wir von dem Allen nun eine lebendige Probe! Wenn eine Schrift vorhanden wäre, völlig, wie wir sie von diesem Jacobus erwarten müßten, das Siegel seines Charakters, Namens, Amts und Lebens. Gerecht, kalt, strenge, tugendhaft - eifrig und dabey voll sanfter Mäßigung, geprüfter Weisheit, redlicher, wohlüberlegter Rathschläge und treuer Theilnehmung mit den Leiden und Gebrechen seiner Brüder. Eine Schrift, die gleichsam Jüdisch und Christlich, die Vereinigung beyder Religionen in einem Mittelpunkte der Freie und Tugend wäre: — — an Jesum dächte sie wenig, aber mit tiefer Ehrfurcht, nicht an ihn den Irrdischen, sondern den Herrn, den Stifter des Glaubens und des Königlichen Gesetzes der Liebe und Freiheit: — — warnte dabey am meisten vor den Fehlern, deren Last dieser Jacobus gefühlt hatte, vor hartem Sinne, Sträuben gegen Gott, Zwist und Neide als Hindernissen der Wahrheit; predigte aber nichts so sehr als stille Weisheit, ächte That, Harren, ausgeprüfte Geduld, treue Bescheidenheit und Unterwerfung — — predigte dies alles, auf eine Art, wies weder Jacobus Zebedäi, noch Alphaei Sohn, noch ein Fischer und Zöllner thun konnte, gelehrt, abgebrochen und gedrängt in Bildern, Weisheitsprüchen, voll Ausrufung und Scharfsinn, beynahe*

Poe-

*) L. c. p. 26. sqq.

Poëtisch — — im grammatischen Ausdruck viel eigen-
thümliches, treffend ausgesuchtes, kurztonendes, ein ab-
gebrochener Jüdischgriechischer Wohl laut. Der Ver-
fasser nannte sich selbst, nicht Apostel, der er auch
nicht war, sondern Knecht Gottes und des Herrn Jesu
Christi, der er war: (denn einen Bruder des Erhöheten,
der er auch nicht war, würde der bescheidne Mann sich
gewiß nicht genannt haben!) und in der ganzen Schrift
athmete gerade der vorgezeichnete Bruder, der strenge,
Gerechtigkeit liebende Pharisäer oder Essäer, der red-
liche Weise, der enthaltsame Gottgeweihte, der unab-
lässige Beter — — ein Mann von Ansehen und Ge-
wicht, der auch mit dem Schatten seiner Ankunft schon
Ordnung, Ruhe, Gleichmüthigkeit ohn' Ansehen der
Person einflößen könnte, *vir pietate grauis* — —
selbst bis auf die Schatten seiner Vorurtheile und Lieb-
lingsengen, der vorige Bruder des Herrn Jacobus.
Quae quidem omnia quamuis acute et apte monen-
tur, tantum tamen adest, vt a nemine alio scribi
hanc epistolam potuisse vlla certa ratione inde effici
possit, vt potius de hac re iudicium ex solo vnus-
cujusque sensu, qui quidem pro ingeniorum, tem-
porum aliarumque rerum diuersitate vel in eodem
homine maxime diuersus erit, ferendum videatur *),
nisi aliud aliunde accedat argumentum externum,
quod, nisi omnia me fallant, aliqua saltem veri
specie ex verbis Eusebii elici posse crediderim.
Nam, quod primo loco attendi velim, ille ipse Eu-
sebius Jacobum Alphaei filium *manifeste a Jacobo*
Christi

*) Quare iusto audacius dicta putauerim HERDERI illa
(l. c. p. 28.) "Einem andern zugeschrieben wäre die
„Schrift unerklärlich, in jedem Zuge, jedem Worte,
„jeder Sylbe.“ Vt et illa, quae deinceps statim ad-
dit: "Ihnen (dem Sohne Zebedaei oder Alphaei) zu-
„geschrieben fällt alles vom Himmel, und wird ein:
„non possum dicere, quare?“,

*Christi fratre distinguit, cum quia hunc vocat παιδα του Ιωσηφ **), tum quia hunc ipsum Jacobum Jesu fratrem e numero των μαθητων Ιησου fuisse contendit **): *Επειτα δ' ωφθαι αυτον (Ιησουν) Ιακωβω φησιν' εις δε και ουτος των φερομενων του σωτηρος μαθητων, αλλα μεν και αδελφων ην.* (nullibi vero apud Eusebium vocabulum μαθηται pro XII apostolis obvium est, et quid quaeso sibi velit additum των φερομενων, si in vocabulo μαθητων de XII apostolis cogitandum esset; quare, si Jacobum Alphaei filium in animo habuisset, αποστολον eum, non μαθητην, vocasset); tum denique, quod in hoc argumento grauissimum est, quia eum non e numero duodecim apostolorum, sed supernumerarium quasi apostolum fuisse contendit, dicens ***). *Δωδεκα μεν τους πρωτους αποστολους ειποις αν ειναι, ουκ ελαττω δε αυτων την αρετην Παυλον, και αυτον οντα κλητον αποστολον, και τον Ιακωβον γεγενεαι τον αδελφον του Κυριου.* Huic ipsi vero Jacobo, fratri I. C., quem tam aperte ab Alphaei filio distinguit, discipulisque Christi, et absque dubio septuaginta illis annumerat, alio loco *epistolam catholicam tribuit, vel ab aliis saltem ipsi tributam esse contendit **). *Τοιαυτα, inquit, και τα κατα τον Ιακωβον (τον αδελφον Ιησου, de quo paulo ante sermo fuit), ου η πρωτη των ονομαζομενων καθολικων επιστολων ειναι λεγεται.* Ceterum si vera fateri licet, mihi quidem haec ipsa Eusebii sententia adeo videtur singularis, patresque omnes, quae de Jacobis tradebantur, ita inuicem confundisse ac permiscuisse videntur, vt testimoniis ipso-

*) Vid. locum supra p. 8. allatum.

***) H. e. I, 12.

****) In Jes. XVII, p. 422.

*) H. e. II, 23.

ipforum non semper habenda sit fides. Et in medio rem relinquere interdum sapientis esse videtur.

Jam vero, haec si ita essent, de canonica hujus epistolae auctoritate actum foret, cum epistola, quae non sit ab apostolo conscripta, quae inter N. T. libros referatur, minus digna videri possit. Sed *primum* nos quidem, quamvis HERDERI sententia nobis semper visa sit probabilior, *prorsus* tamen negandum esse non censuimus, Jacobum Alphaei filium epistolae fuisse auctorem. *Deinde* vero ipsum etiam Jacobum Jesu fratrem, si quidem hic epistolam scripserit, etsi non apostolum, in tradenda tamen religione cum apostolis ipsis singularis cujusdam afflatus diuini non expertem fuisse probabile videtur Clementis testimonio, qui Jesum ipsum *την γνωσιν* cum Jacobo *δικαιῶ* communicasse tradit *) (nisi forte Alphaei filium in animo habuerit). *Denique* vel ipsa fratris I. C. dignitas, praetereaque argumenti totius epistolae praestantia ex nostro quidem sensu eam, quae in N. T. canonem recipiatur, dignissimam reddunt. Quis enim ut epistola fratris I. C. ad nos peruenierit, in votis non habeat? Quis non, si ab hoc fratre conscripta est, in ea legenda intimum fratris in fratrem, eundem-

*) Apud Euseb. h. e. II, 1. 'Ο δε αυτος (Κλημης) εν ἐβδόμῳ της αυτης ὑποθεσεως, επι και ταυτα περι αυτου φησιν· Ιακωβῳ τῷ δικαιῶ, και Ιωαννῇ, και Πητρῶ μετα την αναστασιν παρεδωκε την γνωσιν ὁ Κυριος· οὔτοι τοις λοιποῖς αποστολοις παρεδωκαν· οἱ δε λοιποὶ αποστολοι τοις ἐβδομημοντα.

Idem l. 6. *from.*: γνωσιν ita definit: Σοφια ανειη ἡ γνωσις, επιστημη ουσα και καταληψις των οντων τε και εσομενων και παρωχησιων, βεβαια και ασφαλης, ως αν παρα υιου Θεου παραδοθεισα και αποκλυφθεισα. *Et paullo post*: Ἡ γνωσις δε αυτη ἡ κατα διδοχας εις ολιγοις εκ των αποστολων αγραφως παραδοθεισα κατεληλυθεν.

demque naturae atque muneris dignitate, tam facile inuidiam mouente, ipso multo praestantio- rem, ad imitandum sibi proponat caritatem atque amorem? Quis non ardentissimum illud, quo ad fratris religionem hominibus commendandam ferebatur, studium admiretur? Quis obsequium denegat praecipis viri, cui, quotidie cum Jesu Christo versanti, cognoscendae ejus voluntatis copia atque occasio suppetebat? Quis denique viro ei fidem non habeat, qui, postquam de diuina fratris doctrinae origine diu ipse dubitauerat, nunc tandem superatis omnibus, quibus adhuc detinebatur, dubiis, eam assumserat, assumtamque aliis tradiderat? Quis non potius haec omnia ad augendam suam ipse de religionis christianae dignitate et auctoritate persuasionem, excitandosque varios piae virtutis sensus conuertere studeat? Maneat itaque epistola, si vel maxime a Jacobo Jesu fratre germano fuerit conscripta, maneat quo jure meritoque posita est loco sanctissimo. Epistola loco, locus epistola dignissimus est!

Nec de iis ad quos data sit epistola Viri docti conueniunt. Qui *Judaeis nondum conuersis* iisdemque extra Palaestinae regiones dispersis eam scriptam esse existimant, primum ad ea prouocant epistolae loca, in quibus criminum insimulantur tam foedorum, tamque atrocium, vt, Christianos talia perpetrare potuisse, omnem prorsus fidem excedat. Nonne vero omni tempore fuerunt, qui, quamuis Christianorum nomine, minime tamen integritate atque probitate christiana fuerint insignes? Inferunt praeterea, statim in epistolae initio nonnisi *δωδεκα φυλας* nominari, nullo, quod Christianos indicaret, addito cognomine: nec non locum, vbi congregabantur, nomine *Judaeis solenni συναγωγην* appellari. At vero solenne erat hoc apostolis, vt,

de Christianis loquunturi, formulis loquendi vterentur, a Judaeorum, quam vix reliquerant, religione, moribus, reipublicae fatis etc. repetitis, vnde et *Christianos* extra Palaestinam degentes τὰς δώδεκα φυλάς τὰς ἐν τῇ διασπορᾷ, eorundemque aedes publicas συναγωγὴν vocari potuisse, nemo jam mirabitur. Accedit quod Jacobus ad Judaeos, graece non loquentes, graeco sermone litteras scripturus fuisse vix videtur. Qui tamen ad *Christianos* epistolam datam esse contendunt, cum ad loca ea, in quibus de fide agitur, tum ad totum epistolae argumentum prouocant, cum ex eorum sententia Jacobus, si Judaeis nondum conuersis scripssisset, ad amplectendam potius religionem christianam, quam ad exsequenda singularia quaedam, eademque cuius verae religioni communia morum praecepta eos cohortaturus fuisse videatur. Quae quidem omnia jure monentur, at hactenus tamen etiam hi ipsi interpretes mihi quidem videntur peccare, quod, ne accepturos quidem fuisse Judaeos nondum conuersos epistolam, solis morum praeceptis instructam, existimant: non cogitantes, quanta Jacobi apud Judaeos fuerit auctoritas. (vid. quae supra ex Eusebio et Hegesippo atulimus loca). Ad *Christianos* itaque, et, quod formula τὰς δώδεκα φυλάς omnisque orationis habitus luculenter declarat, ad *Christianos* potissimum et *Judaeis conuersos, eosdemque extra Palaestinam dispersos*, (τὰς ἐν τῇ διασπορᾷ) epistolam datam esse dubio caret. Coetus ipse vero, ad quem scripta est, num certae cujusdam ecclesiae, velut *Antiochenae*, quod nuper NOËSSELTO V. S. V. *) multis quidem, iisdem tamen singulis ex nostro sensu admodum incertis rationibus probabile videbatur; an
vero,

*) In conjecturis ad historiam catholicae Jacobi epistolae. Exstat ad calcem disputationis Knappianae in Cap. 2. ep. Jacobi.

vero, praeunte Beza *), *Christianorum eorum, qui post fatalem Stephani diem Hierosolymis relictiis inter plures gentes dispersi abierant.* (Act. 8, 1. coll. Euseb. h. e. 2, 1.) **) an demum, quae est vulgaris sententia, verbis τὰς δωδεκα φυλας potissimum nixa, omnium, vel plurium saltem extra Palaestinam *Judaeo-Christianorum* fuerit, certo constitui non potest, cum illud ipsum αἱ δωδεκα φυλας iis adeo locis, quibus de *Judaeis* adhibetur, non *Judaeos omnes* sed certam tantum eorum partem saepius designet; quemadmodum simili quadam ratione apostoli, etiam tum, cum Judas jam mortuus, Matthias vero in locum ejus nondum substitutus esset, οἱ δωδεκα vocantur. Joh. XX, 24. 1 Cor. XV, 5. coll. Act. I, 23-25. quanquam posterior haec sententia mihi quidem semper visa est proxime ad veritatem accedere, cum quia Petrus etiam τοὺς παρεπιδημοὺς διασπορᾶς (quod plane non differt a verbis Jacobi τοὺς ἐν τῇ διασπορᾷ) epistolam priorem inscribens, varias statim regiones *Ποντου, Γαλατίας* etc. in quibus Christiani dispersi degebant, subiunxit, tum quia in tanta hujus epistolae argumenti varietate eum nonnisi vnam ecclesiam ante oculos habuisse vix persuadere mihi possum.

Quo tandem tempore scripta sit epistola interpretes iterum magno inuicem dissensu disputant; et si

C 2

ple-

*) In expositione super epistolam Jacobi ad Cap. I, 1. Opp. Tom. V. p. 673. ed. Colonienfis.

**) Cui quidem sententiae, vt alia, quae vberiori referenda censuimus disquisitioni, hic praetermittamus, inde in primis haud parum probabilitatis accedere videtur, quod Jacobus in tota epistola de Christo tam raro, tamque modeste, et omnino sic loquitur, vt cum Christianis *Palaestinensibus*, qui Christum inde a primis quasi incunabulis nouerant, eum loquuturum fuisse probabile est: nisi forte totius epistolae argumentum hoc postulasse dixeris.

plerique, LARDNERVS *) J. H. MICHAELIS **) MILLIUS ***) alii, ad annum Christi 60 vel 61., reuocandum esse censent. Prouocant *primum* sententiae tuendae causa ad Cap. III, quo loco Iacobus sua de bonorum operum necessitate doctrina, Paullinae de fide doctrinae in epistola ad Romanos traditae, et exemplorum inprimis Abrahami atque Rachabae, in explicanda de fide doctrina adhiberi solitorum, abufui occurrere voluisse iis videtur. Quae tamen sententia vel eo ipso confutatur, quod Paullus et Iacobus vocem *πίστις* diuerso sensu accipiunt. (vid. infra.) Et de Abrahami exemplo quid dicam? quod vt summum tum fidei tum pietatis exemplum tantis laudibus inter Iudaeos atque Christianos celebratum erat, vt in ejus memoriam, quamuis non lecta Paullina ad Romanos epistola, incidere facile potuerit, atque adeo debuerit Iacobus. Scribendi denique genus si respexeris, nullum deprehendes vestigium auctoris id agentis, vt abufui doctrinae siue exemplorum quorundam occurrat; sed liberum vbique cernitur loquendi genus, liberaque inprimis exemplorum ad rem propositam illustrandam applicatio. Prouocant *praeterea* ad Cap. IV, 4-6. in quo loco conscribendo Iacobum Rom. VIII, 6. 7. Gal. V, 6. et 1 Petr. V, 5. (quas quidem epistolas sero exaratas esse, veteres tantum non omnes statuerunt) ante oculos habuisse existimant. Enimvero, ne dicam ipsum hoc argumentum in eos retorqueri, et iisdem locis Paullum et Petrum ad Iacobi epistolam respexisse statui posse; in maxima licet locorum istorum similitudine, tantum tamen etiam inter ea intercedit discrimen, vt Iacobus vel nulla locorum istorum ratione habita eadem tamen scribere potuisset vtique videatur. Quaedam

*) Supplements 17, 2.

**) Introductio in ep. Jac. §. 8.

***) Proleg. §. 56.

dam enim sententiae, exempla, dicendi formulae, ipsa adeo dialectus — quam religiosam commode vocare possis, — singulis scriptoribus Christianis ita vsu recepta fuisse videntur, vt optimus quisque iis vteretur; ex quo quidem genere et haec aliaque loca esse putauerim, e quarum tamen similitudine alterum alterius scripta ante oculos habuisse colligi nequit. Et, “potuitne, inquit V. KNAPPVS, „ Jacobus sententias et doctrinas Paulli, a falsis apostolis peruerse explicatas, respicere, etiamsi ejus „ scripta non legerat? Paullus enim in sermonibus, quos in ecclesiis, vbi docuit, praesens habuit, iisdem profecto sententiis atque exemplis vsus est, quibus absens vti solebat in epistolis. Nam „ hunc omnem τροπον παιδειας Paulo familiarem et „ quasi domesticum fuisse, e crebra ejus repetitione „ in scriptis apparet. His igitur exemplis ac sententiis, siue e sermonibus Paulli, siue ex epistolis arreptis, abutebantur verae doctrinae corruptores, vt erroribus suis probabilitatis speciem conciliarent. Horum opiniones refutat Jacobus, atque „ aduersus prauam illorum interpretationem haec „ exempla et has sententias de fide defendit. „ Nisi forte haec omnia nonnisi propriae opinionis commenta, (nos hypothesein vocamus) argumentis firmiter adhuc confirmanda, videri possint. Prouocant denique ad Cap. V, 1-8. quod manifesta proxime imminentis exitii Iudaeorum fatalis indicia continere affirmant; sed vt praeteream illud, locum hunc ex apostolorum, de vrbis Hierosolymorum interitu, cum eoque conjuncto diei supremi aduentu, cogitandi ratione, infra ad locum ipsum copiosius explicanda, esse intelligendum; CELL. MICHAELIS *) jure monet, pro rerum varietate

C 3

in-

*) *Einleitung in die Schriften des N. B. Theil. II. p. 1138.*

instare vel imminere dici posse res alias, post multorum demum annorum interuallum, alias vero, etiam intra paucorum dierum spatium euenturas. — Alii contra, et inter hos inprimis CELL. MICHAELIS *) noster, (ii vero qui Jacobum Zebedaei filium epistolae habent auctorem, ad vnum omnes) eam longe ante annum 61 scriptam esse contendunt, primo quidem, quia Jacobus, si epistolam post annum 58, quo Paullus suam ad Romanos scripsisse videtur, primum exarasset, magis determinate pertractasset ea, quae de bonis operibus ad salutem impetrandam necessariis Cap. II, 14 sqq. docet, ne nimirum Paulo Rom. III, 28. πιστι δικαιοσδας ανθρωπον χωρις εργα νομου, adferenti, contradicere videretur. Sed tunc, quae Jacobus liberatur culpa, eandem Paullus subit, quippe qui post scriptam Jacobi epistolam non minus cauere sibi debuisset, ne Jacobo contradicere videretur. Vterque potius vel alterius epistolam, epistolae saltem verba plane ignorans, vel saltem, dum scriberet, ejus immemor, animi ardore correptus, eandem sententiam protulisse videtur. Deinde quia Jacobus nullibi in hac epistola Judaeos dispersos, ideoque gentibus permixtos ad pacem et concordiam cum gentibus ad fidem conuersis fouendam hortatur, quod tamen, posteaquam gentiles ad religionem Christi accesserant, maxime necessarium fuisse videatur: cum perpetuum fere inter Christianos, ex Judaeis et gentibus conuersos, fuisse discordiam, vel ex iis pateat, quae Act. XV. legimus, vbi ille ipse Jacobus V, 14. sqq. ethnicorum ad fidem conuersorum patrocinium in se suscepit; hinc epistolam prius conscriptam esse Vir Cell. colligit, quam euangelium inter gentes latius effret disseminatum, ac proinde multo ante annum

*) L. c. p. 1137. 1138. coll. 1154.

num Christi 61. Dubitauerim tamen an ex solo auctoris silentio haec certe colligi queant: quemadmodum totum hoc disputandi genus, cum ad vestigia interna omnia referat, ad has ipsas temporis rationes recte et accurate constituendas parum admodum valere putauerim.

Hierosolymis scriptam esse epistolam inde effici solet, quod Iacobus, teste Hieronymo *), per triginta annos ibi versatus fuerit.

De *scribendi genere* Jacobi, in tanta epistolae breuitate, nonnisi pauca adhuc supersunt monenda. *Primum* quidem Iacobus, pro *summa* ejus pietate, *ardentique virtutis amore*, per totam epistolam, in *adhortando* deprehenditur *mitis suavisque* V, 19. 20. *alibi*, in *reprehendendo* vero *gravis atque seuerus* v. c. V, 1-6. *Deinde* vero idem ille Iacobus *olim Judaeus*, scholasticus Judaeorum institutus, et per tot annorum feriem Hierosolymis versatus, scribendi genere utitur *haud bene graeco, sed hebraismis* admodum intermixto, *dictisque* inprimis atque *exemplis ex V. T.*, maximeque ex *Siracide* aliisque, modo secundum versionem τωv LXX. modo prout memoria tenebat, allatis, epistolae argumentum, quauis data occasione, exornare atque commendare haud omittit. II, 8. 21. 23. 25. IV, 5. V, 11. 17. Porro vero auctor noster, *summo animi ardore praeditus, imaginibus*, iisque haud raro sublimioribus, immorari I, 6. 10. 11. 14. 15. 23. 24. III, 3-6 sq. V, 7., scribendi genere *dramatico* adhibendo, II, 2. 3. 4. 16. 18., *interrogationibus* saepius repetendis, II, 20. III, 13. IV, 1. 4. 5. *verbisque synonymis* accumulandis, III, 15. sententiae vim augere, *anacolutha* committere II, 3. 4. III, 12. orationem ex *inprouiso* in *narrationem* transmutare, I, 10. 11. 24. et vel *uno* interdum *verbo* adductus ad *aliud virtutis praeceptum* transire solet. Denique Iacobus, non

C 4

com-

*) L. supra c.

commentarios philosophicos, sed *epistolam* scribens, non tam in argumento suo accurate riteque disponendo, rationibusque subtilioribus, pro more philosophorum, confirmando, quam potius in *virtutis praeceptis*, prout in mentem veniebant, inuicem jungendis, atque ex animo commendandis, versatur. Postremum tanquam aliquid singulare annotare libet, Jacobum amare *απτανακλασι*, quam vocant, I, 2. 4. II, 24. 25. 26. III, vlt. gradationem I, 2. 3. 4. 14. 15. IV, 2. et vocabula *αδελφου* et *καλος* II, 3. 7. 19. III, 13. praetereaue, quod in tam breui epistola mirum videri potest, bis ei inter scribendum *hexametrum* excidisse I, 17. et IV, 4.

Epistolae denique *argumentum* est plane paraeneticum. Postquam salutem dixerat Christianis Cap. I, 1. incipit Jacobus commendare Christianis *pietatem in malis patienter ferendis maxime conspicuam* I, 2-12. quorum tamen non in Deo sed in hominibus ipsis quaerenda sit *causa*. I, 13-18. Posthaec *iram repentinam* reprimi iubet, I, 19-21. Porro veram pietatis Christianae indolem non in sola rerum diuinarum *scientia* sed in *vitae morumque sanctitate* ad scientiam istam accomodata cerni ostendit; I, 22-25. vnde a *nugarum temeritate* abstinendum I, 26. coll. III, 1. sqq. et *mansuetudinem* potius *vitaeque integritatem* sectandam esse docet. I, 27. Tum ad *aequalitatem* seruandam cohortatur Christianos, II, 1-11. et ad *hospitalitatem* II, 12-26. Reprehenduntur contra *temeraria dicendi audacia*, et *disputandi acerbitas* III, 13-18. Hinc in *rixarum causas* indagandas digreditur IV, 1-17. Exitio denique *diuitibus superbientibus* denunciato V, 1-6. *pauperes* hucusque oppressos, auxilii instantis spe proposita, ad *patientiam* cohortatur. V, 7-11. Porro *sallaces jurandi formulas* vitari iubet V, 12. *mutua conuersationis officia* commendat V, 13-18. et felices denique praedicat eos, quibus *errantem in rectam viam reducere* contigerit. V, 19. 20.

Ι Α Κ Ω Β Ο Υ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ.

Ἰάκωβος Θεοῦ καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, ταῖς Ἰ. δώδεκα φυλαῖς, ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ, χαίρειν.

Πᾶ-

Cap. I. I. Incipit epistola ex more consueto a salute Christianis dicenda. Ἰακωβος, quis fuerit, prolegomena declarant. Θεσ καὶ κυριε Ἰησὺ Χριστῆ δεσλος, eadem significatione, qua prophetae עבד יהיה dici solebant. Ps. 132, 10. Jos. I, 1. Inter δεσλος vero et αποστολος, ubi de religionis christianae doctoribus utrumque vocabulum adhibetur, duplex hoc intercedere videtur discrimen; alterum illud: quod δουλοι in primis respectu Dei omnino, secundum idem illud היה עבדי Tit. I, 1. Act. 16, 17. αποστολοι vero potissimum respectu Christi, qui sibi eos elegerat apostolos, initio vocati fuisse videntur. cf. Tit. I, 1. Παυλος, δεσλος Θεσ, αποστολος δε Ἰησὺ Χριστῆ. 1 Cor. I, 1. 2 Cor. I, 1. II, 13. Ephes. I, 1. Colof. I, 1. 1 Thes. 2, 7. I et 2 Tim. I, 1. 1 Petr. I, 1. Jud. 17. quanquam neglecti postea hu-

jus discriminis exempla non desunt: modo enim δεσλος Rom. I, 10. Gal. I, 10. Phil. I, 1. Jud. I., modo utrumque δεσλος καὶ αποστολος cum Ἰησὺ Χριστῆ 2 Petr. I, 1., modo denique δεσλος vt loco nostro, utriusque Θεου καὶ κυριε Ἰησὺ Χριστῆ, nusquam tamen αποστολος soli Θεσ in N. T. jungitur; alterum hoc, quod αποστολοι in N. T. κατ' ἐξοχην duodecim illi primarii a Christo selecti discipuli et Paulus, rarius religionis christianae doctores omnino Rom. 16, 7. (nam loca quibus voc. αποστολος genitiuo jungitur, e. c. αποσ. εκκλησιων, Hebr. יְהוָה 2 Cor. 8, 23. Phil. 2, 25. prorsus huc non pertinent.) δεσλοι vero τσ Θεσ siue Χριστῆ, praeter XII apostolos. omnes tum omnino Christiani 1 Petr. 2, 16. Eph. 6, 6. tum in primis religionis christianae doctores dicuntur. 2 Tim. 2, 24. ita vt, si quis αποστολου

2 Πᾶσαν χαρὰν ἠγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πει-
ρασ-

se vocat, hoc ipso ex duodecim istorum consortio se esse affirmare videatur, si vero δι-
λον τῆ Θεῶν vel I. X. se pro-
fiteatur, vtrum sit ex duode-
cim apostolorum numero, nec
ne, incertum nobis relinquat.
Itaque Grotius iusto temera-
rius ex eo ipso, quod Jacobus
se h. l. nonnisi δούλον,
nec item ἀποστόλον I. X. pro-
fiteatur, colligit, eum omnino
non fuisse ἀποστόλον. αἱ δω-
δεκα Φυλαὶ et το δώδεκα Φυλον
(Act. 26. 7.) proprie dicuntur
Israēlitæ, h. l. vero Christi-
ani ex Judæis conuersi. vid.
proleg. p. 33. ταῖς ἐν τῇ δι-
ασπορᾷ sc. οὐσαις, vel ταῖς ἐν
πάσῃ τῇ γῇ διασπαρμέναις, ex
hebraismo i. e. q. πασὶν ἐξῶ
τῆς Ἰουδαίας Ἰσραηλιταῖς, vel
vt I Petr. 1, 1. ἐκλεκτοῖς πα-
ρεπιδημοῖς διασπορᾶς Ποντοῦ κ.
τ. λ. omnibus Judæis extra
Palaestinam habitantibus, vel
per vim e Palaestina ejectionis.
Vtroque enim sensu hebr.
הָרַי Lev. 26, 33. Ps. 43, 13.
Jer. 15, 7. 49, 35. Ezech. 12.
14. 15. 20, 23. 22, 15. הָרַי
Jes. 56, 8. הָרַי Jer. 40, 12.
גָּרַב. Jes. 11, 12. הָרַי Deuter.
4. 27. 28. 64. et alibi de Isra-
ēlitis dispersis adhibetur, et
per διασπείρειν ab Alex. red-
ditur, vt et omnis locus ex-
tra Judæam Hebraeis est הָרַי,
Deuter. 30, 4. Nehem. 1, 9.
Ps. 47, 2. et הָרַי Ps. 146, 2.

Alexandrinis διασπορα. Bene
Syra adjecit *inter gentes*, hebr.
בְּיַנְיָבֵיבֵי vel בְּיַנְיָבֵי. Deuter. 4,
27. Caeterum et haec iterum
a Judæis ad Christianos extra
Palaestinam degentes h. l.
transferuntur. vid. proleg. l. c.
χαίρειν (sc. εὐχεται, λέγει vid.
3 Joh. 1, 2. cf. Bos ell. gr.
sub voce εὐχέσθαι.) non mi-
nus ac εὐ πράττειν, εὐ δια-
γειν, ὑγιαίνειν externis scri-
ptoribus vox est frequentissi-
ma in salute alicui dicenda,
cujus Schol. Aristoph. ad Plut.
322. Cleonem auctorem esse
affirmat, ad Nubes vero 607.
negat. (cf. Alberti observ. in
h. l.) nec tamen et caeteris
sacris scriptoribus, quanquam
χαρὶν plerumque adhibeant,
in salutationibus plape inu-
sitata. cf. Luc. 1, 28. et Act.
15, 23.

2-4. Nolite recusare ca-
lamitates religionis causa
patienter sustinendas. πᾶσαν χα-
ρὰν ἠγήσασθε sc. εἶναι τοῦτο,
εἶν etc. πᾶσαν χαρὰν. Wet-
stenius: *merum gaudium*, quo
sensu vox πᾶς et v. 17. acci-
pienda est. Vide loca ab ipso
allata, et Raphelii annotationes
ex Polyb. ad Jac. 1, 17. Alii,
iique non minus apte ad
vsum loquendi, vertunt: *ma-
gnum vel summum gaudium*,
h. impense laetandi materiam
propositam vobis existimate,
quasi

ρασμοῖς περιπέσσετε ποικίλοις, γινώσκοντες, ὅτι τὸ
δοκί-

quasi scriptum esset: χαρὰν μεγαλειῆν ἠγγασθε. cf. Col. I, 9. II. I Tim. I, 15. 16. Polyb. το γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ὀργίζομενὸν εἰς τὸ θεῖον ἀσεβεῖν, τῆς ΠΑΣΗΣ ἀλογισίας ἐστὶ σημεῖον. Epist. 3, 5. χαρὴν σοὶ ἐχῶ ΠΑΣΑΝ. Sic et Cic. de N. D. 2, 21. In coelo, inquit, est omnis ordo, i. e. summus ordo, et nos e. g. allen Fleiß anwenden, pro: den größten Fleiß anwenden. Carpzovium denique ad h. l. video πᾶσαν pro adverbio πάντως, vel ὁλως accipere, neque id male, cum adverbia, forma adjectivorum induta, substantivis jungi solere inter omnes constat. χαρὰ abstractum pro concreto, gaudium pro gaudendi materia. Simili modo et Paulus caeterique apostoli magnopere gauisi sunt, dignos se existimari, qui contumelias propter religionem paterentur. cf. Rom. 5, 3. 2 Cor. 7, 4. Hebr. 10, 34. Act. 15, 41. ἀδελφοὶ μὲν, sc. religionis societate. cf. Joh. 20, 17. Per saepe hac appellatione utitur Iacobus, in primis ineunte noua periodo. Nolim tamen cum Semlero vocabulum hoc ad solos religionis christianae doctores restringere, nam et Christianos sese innicem, praecipue vero doctores discipulos suos, hoc

nomine alloquutos esse, vel inde apparet, quod formula ἀδελφοὶ μὲν, tantum non in omnibus apostolorum epistolis, ejusmodi praeceptis inserta legitur, quae non tam ad doctores quam ad discipulos pertinent. ὅταν πειρασμοῖς ποικίλοις περιπέσσητε, ubi in varias incideritis tentationes. πειρασμοὶ h. l. dicuntur calamitates, quibus Deus in retinenda religione chr. constantiam experiri putabatur. vid. exc. 2. ποικίλοι, varii generis, quales erant exilium, bonorum proscriptione, vincula et mors denique ipsa. cf. I Cor. 10, 13. Hebr. 11, 36. I Petr. 1, 6. περιπίπτειν τινι significatio idem esse videtur quod ἐπιπίπτειν ἐν τινι, vel εἰσιπίπτειν εἰς τι, saepius enim περι cum ἐν et εἰς commutatur; (cf. Apollon. πίπτοντα περι σφίσι, cadentia in se) et sic quoque construitur Act. 27, 41. περιπεσοντες εἰς τὸ πόνον. cf. Epist. enchir. II. ὁ δὲ ἘΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΠΕΡΙΠΙΠΤΩΝ. XLVI. ὡς καὶ περι θωρηματός τινος ἘΜΠΕΣΗ λόγος ἘΝ ἸΔΙΩΤΑΙΣ. πειρασμοῖς περιπίπτειν igitur non differt ab ἐπιπίπτειν εἰς πειρασμοῖς, vel εἰσιπίπτειν εἰς πειρασμοῖς, incidere in calamitates. Semel praeter hunc locum idem adhuc in N. T. occurrit vocabulum Luc.

3 δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν·

VARIAE LECTIONES.

3. τῆς πίστεως omittunt Codd. Lat. Syr. post. corb. item Cassiod. probb. Millio in l. et prol. 498. J. A. Bengelio, reprob. Griesbachio.

Luc. 10, 30. coll. v. 36. vbi λησας περιεπτεσεν eodem modo mutandum est in εις λησας π. Grotius vero περιπιπτειν sono neutrum et sensu passuum esse contendit, vt πειρασμοις περιπ. sit ὑπο πειρασμων περιπιπτειν, a tentationibus circumueniri; vereor tamen vt ex linguae vsu satis probari queat. Dicitur vero historicis et oratoribus περιπιπτειν τι non nisi is, qui res subit aduersas vt: περιπιπτειν νοσῶ, συμφοραῖς, ταρακτωριαῖς, ατυχημασι, χειμωνι, et sic quoque loco nostro πειρασμοις. vide loca apud Wetstenium et Raphelium, quibus adde: Plutarch. in vita Themist. ἵνα μη λεοντι περιπεσης. Aelian var. hist. II, 36. 1. περιπεσων νοσῶ coll. XIII, 25. I. et 46, 3. εκκλινειν τι vero (liceat vocabula haec con-nata h. l. explicare.) dicitur qui euitat mala. Vtrumque vocabulum iungitur in Epict. C. 2. μεμνησο, ὅτι ορεξῶς μεν απαγγελια, το επιτυχειν, οὐ ορεγγ, εκκλισεως δε απαγγελια το μη περιπεσειν ενιωψ, ὁ εκκλιεται. Καὶ ὁ μεν εν ορεξει αποτυγχανων, ατυχης· ὁ δε εν εκκλισει περιπιπτων, δυστυχης. Εαν μεν ουν μονα

εκκλινης τα παρα Φυσιν των επι σοι ουδενι, ὡν εκκλινεις, περιπεση· νοσον δ' αν εκκλινης, η θανατον, η πενιαν, δυστυχησεις. cf. lib. 3, 22. Εκκλινεις περιπιπτουσα et εκκλινεις περιπτωτικη. et 4, 10. Εκκλινειν περιπτωτικως. περιβαλλειν τοις εκκλινομενοις. Arrian. 4, 5. περιβαλλειν τῶ εναντιῳ (sc. του αγαθου.) et Antonin. 2, 1. αισχρω γαρ με εδεις περιβαλλει. ὑπομεινειν denique, qui aduersa patienter sustinet: hinc ὑπομονη v. 3. 4. constantia in calamitatibus rei alicujus tuendae causa patienter ferendis.

3. Quo plures enim quis religionis christianae causa sustinuerit calamitates, eo magis in eadem tuenda perseverabit. γνωσκοντες, (alias ειδότες. Eph. 6, 8. 9. alibi) προγνωσκετε χριστ. vel dioti γνωσκετε. το δοκίμιον, Rabbinis כנסת, a δοκιμη ita differt, vt haec sit indoles probata, cum tales sumus quales nos esse oportet, Rom. 5, 4. 2Cor. 2. 9. 13. 3. Phil. 2. 22. vel exploratio, i. e. actus explorandi.

ἢ δε ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι 4
καὶ ὀλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι.

Ei

randi, (δοκιμασία); *illud vero id, quo quid exoloratur, an tale sit quale esse debet.* Hef. κριτήριον. Herodian. II, 10. 12. δοκιμιον δε ζρατιωτων καματος, αλλ ου τρυφη. Plut. Apoph. p. 230. ηρωτησεν, ει δοκιμιον εχει, τινι τροπω πειραζεται ο πολυφιλος; ατυχη ειπεν. Praecipue vero δοκιμιον, vt caetera vocabula, δοκιμαζειν, δοκιμος, δοκιμασια, hebr. ימא et ירז de auri indole igne exploranda adhiberi solet. Prov. 28, 21. δοκιμιον αργυριω και χρυσω πυρωσις. ad cuius similitudinem forte Jacobus et h. l. respexit, inprimis cum virtutis studium, calamitatus explorandum, cum auri argentique virtute, igne probanda, comparari solet. Pf. 66, 10. Caeterum δοκιμιον h. l. sensu non differt a πειρασμος v. 2. et i. q. θλιψις Rom. 5, 4. vid. ad v. 2. το δοκιμιον ὑμων της πισσεως itaque positum est pro: δοκιμιον της υπομονης ὑμων εν τη πισει. πισις vero h. l. id cui fides habetur, ipsa Jesu Christi doctrina. cf. S. V. Koppii exc. VI. ad Pauli ep. ad Gal. κατεργαζεται, efficit, subint. εν ὑμιν. Rom. 5, 15. ὑπομονη. h. l. ex contextus ratione significat constantiam in calamitatibus religionis chr. causa sustinendis

conspiciam. vid. ad v. 2. Possint quoque, sensu ne minimum quidem mutato, jungi verba της πισσεως cum ὑπομονη εν τη πισει, vt δοκιμιον absolute de calamitatibus religionis causa sustinendis intelligatur. Praefero tamen prius, inprimis cum I Petr. 1, 7. το δοκιμιον, τω: της πισσεως jungatur; quanquam Petrus δοκιμιον adiectiui vel participii loco pro eo quod exploratum est, et δοκιμιον της πισσεως pro πισις δοκιμη accipere videatur. Eadem fere sententia Sirac. 2, 1. sqq. 27. 6. et iisdem fere verbis Rom. 5, 4. exprimitur: ἡ θλιψις ὑπομονην κατεργαζεται. Dignus quoque qui hic transferbatur Senecae locus: *Opus est ad notitiam sui experimento; quid quisque posset, nisi tentando, non didicit.* Idem: *Tunc apparet, quanta sit virtus, cum, quid possit, patientia ostendit.* Jos. de Maccab. 5. 17. αληθως ο αγων θειος ο δι αυτων γεννημενος ηδλοθεσει γαρ τοτε αρετη δι υπομονης δοκιμαζεται το νιμος αφθαρσια εν ζωη πολυχρονω. Et paulo ante: θαρρει, ω μητηρ ιεροψυχης, την ελπιδα της υπομονης εχουσα βεβαιων τρος του θεου.

4. Et quo quis diutius in retinenda religione christiana perse-

5 Εἰ δὲ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰ-
τεί-

perseuerat, eo magis ejusdem ad virtutem augendam vim percipiet saluberrimam. ἢ δε ὑπομονη, eodem sensu quo v. 3. εργον τελειον, pro τελειον τι vel τελειωσις sc. εν τη αρετη. εχεται, pro παρεχεται, syn. πατεροραζουσαι v. 3. Imperatius vero εχεται optatiue accipiendus est, vt sententia prodeat haec: perseuerantiae vero in tuenda religione chr. fructus sit perfectum virtutis studium; respondeatque dicto Paulino: I Cor. I, 7. ὡς μη ὑσereiδου ὑμας εν μηδενι χαρισματι. Alii vero ἡ. δ. ὕ. ε. τ. ε. accipiunt pro: ἢ δε ὑπομονη τελεια εσω, vt respondeat praecepto Christi Matth. 10, 22. ὑπομεινας εις τελος, sed, si quid sentio, paulo durius et jejunius, per eunte sic omni gradatione, quae toti loco inesse videtur. Κυρκε, ex aliquanto rariore loquendi vsu, εργον accipit pro fructus, lucrum, hebr. חַוָּה Jer. 22, 13. Jer. 40, 10. 62, 11. et locum reddit sic: patientia vero fructum habeat perfectum. vid. quae huc attulit loca, quorum tamen nonnulla mihi quidem ad hunc vsam loquendi pertinere non videntur. ἰνα vel est ευβατικον, quo fit, unde sequitur; vel reddendum ita vt. τελειοι και ολοκληροι, εν μηδενι λειπομενοι, ita, vt sitis perfecti,

integri, omnibusque numeris absoluti. I Theff. 5, 23. Phil. 1, 10. Accumulata haec sunt ad augendam cohortationis vim. Quare non eo detorquenda sunt verba, quasi Jacobus, hominem vnquam virtutem ex omni parte absolutam attingere posse contendat, nec anxie quaerenda est similitudo, ad quam in hac illaue voce Jacobus respexerit. τελειοι et ολοκληροι sunt plane synn: τελειον enim dicitur id quod ad finem vsque perductum est, ολοκληρον vero id, quod omnes eandemque integras habet partes, adeoque perfectum, hebr. שָׁלֵם quod modo per τελειον perfectum, modo per ολοκληροι integrum, vertitur. cf. Deutr. 27, 6. Jos. 8, 31. I Reg. 8, 62. II, 4. 15, 13. I Paralip. 28, 9. Jer. 13, 19. h. l. vero τελ. και ολ. ex contextus ratione pro τ. κ. ο. εν τη αρετη positum est, placetque Loesneri ratio, qui ad rem sacram Judaeorum Jacobum respexisse putat, in qua tum victima, tum sacerdotes τελιοι atque ολοκληροι (nec non et ανωμοι, πωρη) dici solent. Philo de victim. p. 838. Α. νομοι τισιαν παλευσι ΟΛΟΚΛΗΡΟΝ και ΠΑΝΤΕΛΗ ολοκληρω και παντελει θεω. Hom. II. α. 69. 70.

τρίτω παρα τοῦ διδόντος Θεοῦ πᾶσιν ἀπλῶς,
καὶ

Αἱ κεν πῶς ἀρῶν κνίσσης κί-
γων δε ΤΕΛΕΙΩΝ

Βουλευοῦ ἀντίαςας ἡμῖν ἀπο
λογοῦ ἀμνοῦ.

et saepius sic τελειος apud
eundem. Philo de Agric. p.
206. Β. ἀποιν ἱερῶν μὲν
προνοίαν εἶχειν, ὡς ὉΛΟ-
ΚΛΗΡΟΙ τὰ σωματὰ καὶ
ΠΙΑΝΤΕΛΕΙΣ εἰσονται —
τας δὲ περι θεοῦ δοξας ἐν ταις
ἐκαστων ψυχαις ἐπι συγκεχυ-
σθεσ. Plura loca vid. apud
Loesnerum ipsum et Krebsium
in h. l. cf. quoque Hemster-
huis in Lucian. T. I. p. 17.
Storrio vero τελειοι sunt ii,
qui superiores e certamine
discedebant (i. q. ἐν μηδ. λειπ.)
idemque syn. ὀλοκληροι addi-
tum putat, quo perfectior vi-
ctoria significetur. De voc.
τελειοι hoc facile conceda-
mus, cf. Phil. 3, 12. vocabu-
lum ὀλοκληροι vero, quan-
quam syn. sit τῶ: τελειοι, nus-
quam hoc nexu me quidem
legere memini. ἐν μηδενι, ex
nexu, pro ἐν εἰδεμῃ ἀρετῆ.
λειπομενοι sc. ἀπ' ἄλλων. λει-
πασθαι vero modo cum geni-
tivo, vt v. 5. et 2, 15. (in
quo subint. ἀπο) modo cum
accusatiuo, (tunc subint. κα-
τα) modo cum ablatiuo, vel
addita, vt in loco nostro, vel
omissa praepositione ἐν con-
struitur. cf. Raphaelius in h.
l. Tota vero loquendi ratio
ab iis, qui cursu, cui sacri

scriptores comparare solent
virtutis studium, vincuntur,
repetita est; (cf. Loesnerus.)
vt sensus prodeat hic: vt ne
ab aliis vos praecurrentibus
longo intervallo relinqui cur-
suque superari videamini; i.
e. ne alii magis sint virtutis
studiosi quam vos; verbo: vt
perfecta sit virtus vestra. i. q.
τελ. et ὀλοκλ. Facilius forte
intelligetur sententia v. 3. et
4. si, quae de virtutibus
omnino hic praedicantur, ad
homines, virtutibus istis prae-
ditos, transferantur, hoc fere
modo: γινωσκετε γαρ, ὅτι,
εἰν δοκιμαζήσθε ἐν τῇ πίσει
ἡμῶν, ὑπομονητικοι γινεσθε,
ὑπομονητικοι δε (ἐν τῇ πίσει)
οντες, τελειοι (κατὰ τὴν ἀρε-
τὴν) γενήσεσθε. Caeterum in
ejusmodi loco, qui gradatio-
ne, (qua quidem orationis
figura saepius utitur Jacobus
v. 14. 15. 4, 2.) exprimitur,
non haerendum est in singu-
lis sententiis, ita e. c. vt
nonnisi δοκιμοι τῆς πίσεως
κατεργαζέσθαι ὑπομονὴν etc.
contendamus, sed vniuersa
loci sententia vnice tenenda
est haec: constantiam in reli-
gione christiana, etiam inter
atrocissimas calamitates tuen-
da, virtutem nostram augere.
cf. Rom. 5. 3 sqq. 2 Petr. 1, 5.
et e scriptoribus Judaicis Sota
IX, 15 Sedulitas nos perdu-
cit ad innocentiam (ἡσικα) in-

nocen-

καὶ μὴ ὀνειδίζοντος, καὶ δοθήσεται αὐτῷ.
αἰτεί-

nocentia ad puritatem (כהרה),
puritas ad sanctitatem (קרושה),
sanctitas ad humilitatem
(ענוה), *humilitas ad metum*
peccatorum, metus peccatorum
ad pietatem (חסידות), *pietas*
ad spiritum s. (רוח הקודש),
spiritus s. ad resurrectionem
mortuorum (חיות המתים),
resurrectio mortuorum ad Eli-
am prophetam. et s. p.

5-9. Quodsi vero quis inter tantas calamitates sapientia indigeat, vt a Deo, at vero cum animi fiducia eam expetat, Jacobus hortatur, miseram enim esse dubitantis conditionem. Arcte itaque haec cum antecedentibus cohaerere, praecipue vero ad doctores religionis christianae pertinere videntur. εἰ δὲ τις ὑμῶν λιπέτω σοφίας ἰ. q. εἰ τ. ὕ. ὑσπερ σ. vid. ad. v. 4. si quis vestrum sapientia indigeat. σοφίαν vero alii latiori sensu ad sapientiam omnino sic distam referunt, alii ad sapientiam christianam (πίστιν) eamque factis conspicuam, alii denique quibus et nos assentimur, ad eam inprimis restringunt sapientiam, qua in defendenda religione christiana coram iudicio indigebant, quae cum sub πνεύματος ἀγίου, Luc. II, 13. tum, quod maiorem adhuc vim habet, sub ipso σοφίας nomine ipsis promit-

titur. Matth. 10, 19. 20. Marc. 13, 11. Luc. 12, 11. 12. 21, 14. 15. cf. Act. 6, 3. 10, Matth. 7, 11. 10, 16. 1 Cor. 2, 6. 7. 14. αἰτεῖται παρὰ τῆς δίδουτος Θεοῦ, ad cuius auxilium tum in subeundis magnis istis vexationibus coram iudiciis, in quibus vix suae sibi mentis conscii erant, tum inprimis in docenda religione chr. iis recurrendum erat. Eadem fere Plutarchi est sententia in Is et Osir. init. πάντα μὲν, ὡ πλεα, δεῖ τὰγαθὰ τὰς γενεχούτας αἰτεῖσθαι παρὰ τῶν θεῶν, μάλιστα δὲ τῆς περὶ αὐτῶν ἐπιστήμης. et Sohar Exod. fol. 38. coll. 151. Non omnis homo tam sapiens est, vt intellectum disponat, aut voluntatem in ordinem redigat, atque sic praecepta Dei observet, propterea has preces orare debet. Pl. XC. 37. et opus manuum nostrarum dirige super nos. τὰ δίδουτος Θεοῦ πασι. Clarius τῆς Θεοῦ δίδουτος πασι, subintellige non σοφίαν modo, quod plurimi praecipui, sed omnino πάντα τὰ ἀγαθὰ, χάρισματά, δωρηματα. ἀπλως, quod forma adverbiali in N. T. haud amplius occurrit, bifariam explicari potest: vel κατὸ λαῶν (Hes. συντομῶς. κατὰ λαῶν.), tum emphasis latet in voc. πασι, et sensus prodit hic: qui omnibus omnino sine di-

scri-

αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, μηδὲν διακρινόμενος. ὁ γὰρ διακρινόμε-

scrimine, sine sit *Judaeus*, sine *ethnicus*, sapientiam et dona quaeuis concedit, vel ἐν ἀπλοτητι, h. e. ἐν ἀπλοτητι της καρδιας. Rom. 12, 8. 2Cor. 1, 12. Col. 3, 22. Eph. 6, 5, hebr. רסח לבי, בהם מישור, לבב ישר 1 Paral. 29, 17. cf. Sap. 1, 1. sine ulla fraude, cum animi candore, sincere. Tum π. τ. δ. Θ. π. α. est: a Deo, qui in largiendo recta sequitur consilia, ita ut nihil det cupiditati, gratiae, odio — sine προσωποληψια. Nos: mit aufrichtigen Herzen, germ. Alii cum Syro vertunt: effuse, liberaliter, quae quidem significatio, ut cum priori recte cohaeret, sic etiam cum vsu loquendi non pugnat. 2 Cor. 8, 2, 9, 11. (cf. Kypke in Rom. 12, 8. et Krebs in 2 Cor. 8, 2.) Praestat tamen h. l. significatio candoris, quia mox additur καὶ μὴ ονειδίζοντος, qui beneficia in homines collata non exprobrat, vel, non commemorat audientibus iis, in quos collata sunt. i. e. qui non inuitus dat, nec rubore suffundi vult eum, quem beneficiis ornauit. cf. Eustathius p. 66. 10. Ονειδίζειν οὐ μόνον το εὐεργεσίας ἀναφέρειν τοῖς εὐεργετημένοις — ἀλλὰ καὶ ἈΠΛΩΣ (ex priori nostra explicatione) οὐοστα τινα καὶ ἐπιμομφα λεγεῖν. Nos: der keinem eine Wohlthat auf-

rücket — vorhält. Eodem sensu et Polybius hoc voc. adhibet, cujus verba sic attulit Raphelius: post libertatem istam et salutem vobis per Antigonum partiam, quae tantopere iactatur, ἢ ἔτοι παρ' ἐκαστον ὑμῖν ΟΝΕΙΔΙΖΟΥΣΙ i. e. quam isti subinde vobis EXPROBRANT. Alii verbo ονειδίζειν significationem hebr. ἤρη inhaerere putant, ut i. sit q καταισχυνεῖν, denegare petitum. Sed, vbi de denegandis precibus sermo est, ובישי adhibere solent V. T. scriptores, quod tamen ὁ LXX. hoc sensu non per ονειδίζειν, sed per καταισχυνεῖν reddere solent. Caeterum haec ab hominibus ad Deum translata et eo fine posita sunt, ut vis vocabuli ἀπλως augeretur. Ex tanta locorum similitudine abundantia apud Westf. et Elsnorum duo transferri licet; alterum Ciceronis in Lael. 20. Odiosum sane genus hominum beneficia EXPROBRANTIVM, quae meminisse debet is, in quem collata sunt, non commemorare, qui contulit; alterum Senecae de benef. 2. 10. Cum inter prima praecepta ac maxime necessaria sit, ne vnquam exprobrem, imo ne admoneam quidem. Haec enim beneficii inter duos lex est, alter statim obliuisci debet dati, alter

κρινόμενος ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ
7 ῥιπιζομένῳ. μὴ γὰρ οἴεσθω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος,
8 ὅτι λήψεται τι παρὰ τοῦ Κυρίου. ἀνὴρ δίψυ-
χος.

accepti nunquam. *Lacerat*
animum et premit frequens
meritorum commemoratio. His
adde Corn. Nep. in vit. At-
tici. Idem (Atticus) immor-
tali memoria percepta retine-
bat beneficia, quae autem ipse
tribuerat, tam diu meminerat,
quoad ille gratus erat, qui
receperat. cf. quoque Sir.
18, 18. 20, 15. 41, 22. καὶ
δοθήσεται αὐτῷ pro: καὶ ὁ Θεός
δώσει αὐτῷ. Matth. 7, 11.
Luc. 11, 13. subint: τὴν σο-
φίαν.

6. ἐν πίσει pro οὖν πίσει,
i. e. cum fiducia in benignita-
te divina reposita. vid. Koppii
N. T. l. c. μὴδεν pro οὐκ
μὴδεν, idque simpliciter pro
μὴ. διακρινεσθαι i. q. δια-
ζεῖν, ἐπαμφοτερίζεῖν, ἐνδοια-
ζεῖν, haesitare; μὴδεν διακρino-
μενος, ἕσθην ἢ, itaque idem
sibi vult quod ἐν πίσει. non
dubitans sc. utrum obtenturus
sit, quod petat, nec ne. cf.
Act. 10, 20. Matth. 17, 21.
21, 21. Marc. 11, 23. Rom.
4, 20. 14, 23. ἐν πίστι. μὴδ.
διακρ. junctim verterem: mit
ungetheiltem Vertrauen. Si-
milis Hermae sententia 2, 9.
Tolle a te dubitationem, et
nihil omnino dubites, petens
aliquid a Domino etc. ὁ γὰρ

διακρινόμενος i. q. ὁ μὴ πι-
σεύων. εἰκα. Hes. ὁμοιωται,
ὁμοιος ἐσι. κλύδων θαλάσσης
s. κλύδων ὕδατος Luc. 8, 24.
vel κύμα θαλάσσης Jud. v. 3.
cum propria tum tropica signi-
ficatione opponitur τη ἡσυχίᾳ,
γαλήνῃ. vid. Abresch. lect.
Aristaenet. p. 48 ἀνεμιζοσθαι
et ριπιζοσθαι h. l. sunt synn.
de fluctibus maris tempestate
ultro citroque agitatis adhi-
beri solita, nec differunt a
κλύδωνιζοσθαι et περιθεροσθαι
Ephes. 4, 14. cf. Weist. et
Hemsterh. ad Lucian. opusc.
p. 99. Conueniunt vero flu-
ctus maris vento agitatus et
homo animo fluctuans in eo,
quod uterque tranquillitate et
quiete caret. Vt ille modo
surgit modo cadit, sic et hic
modo sperat modo desperat.

7. μὴ h. l. est obtestantis
et prohibentis, hebr. מִן. γὰρ
h. l. particula transeundi. ἐκει-
νος pro τοῖστος, qui dubitat.
μὴ — εἰνεῖνος verterim. *Das*
ja ein solcher Mensch nicht
glaubt etc. τι sc. αγαθόν.
παρὰ τὰ κύρια pro παρὰ τὰ
Θεῶς.

8. ἀνὴρ δίψυχος. sunt in-
crepantis eum, qui de diuina
benignitate dubitat. *Vae ho-*
mini inconstanti. Nos: o des
zwei-

χος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ.

Καυ-

zweiſeelichten Mannes. vel: o über den doppelherzigen Menschen. Carpzovius, Spreta R. Stephani interpunctione, ἀνηρ διψυχος etc. jungit cum v. 6. sensu hoc: Qui enim dubitat, similis est fluctui maris, ventis agitato: ille non putet se aliquid accepturum esse a Deo; ille huc istuc inclinans; ille inconstans in cunctis actionibus suis. Vncis igitur, ex sententia ejus, includendus videretur v. 7. Sed, si quid sentio, omnis tum languet oratio. Dicitur vero διψυχος cum is, qui aliter agit ac sentit, ita ut ex alio animo actiones, ex alio cogitata proficisci videantur, verbo hypocrita, tum is, qui inconstans est in sentiendo, cogitandoque, alias διαζών την ψυχήν. Jam vero in voce διψυχος non semper iidem, sed, pro contextus ratione, varii sensus inuicem pugnantes vel alternantes intelligendi sunt. Hoc loco διψυχον denotare, hominem qui modo sperat modo desperat, utrum votorum compos futurus sit nec ne, contextus satis declarat. Sic quoque in constitut. Apostol. 7, 11. διψυχος explicatur: μη γινε διψυχος ἐν προσευχῇ σε εἰ ἐσθλεις. Non multum igitur differt διψυχος a voce διακρονομενος v. 6. vel a διαλογιζομενος, quo Hermas

διψυχον describit. Plato de republ. eodem sensu εἶδε εἰς εἶν ἄλλα διπλος. Homero vero διψυχοι sunt οἱ

— — διανδιχα θυμον εχουσι
aut quibus

— — διχα θυμος ορωρεται.
et apud Aristophanem ἀναρ-
μοσος eodem, quo διψυχος,
sensu legere memini. cf. Si-
rac. I, 27. vbi exstat καρ-
δια δισση. Hebraei vero διψυ-
χος expriment per בלבלב
I Chron. 12, 33. Ps. 12, 3.

Nos per: zweiſeelicht, doppel-
herzig. Occurrit quoque ver-
bum διψυχειν. cf. Wetst. et sub-
stantivum διψυχια, Hefychio
απορια. Τῷ διψυχῷ vero op-
ponitur ὅς πραττει vel λεγει ἐκ
ἄλης της ψυχης, vel ἐν ἄλῃ τῇ
καρδια Matth. 22, 37. vel ἀν-
θρωπος, ὅς εχει ψυχην ὁμο-
νοητικην καὶ ἠρμωσμενην. (Plat.
l. c., vel νοῦν πυκνον. Hom.
Simillima loco nostro Clem.
Rom. I, 2. 3. sententia, di-
centis: ταλαιπαροὶ εἰσιν οἱ δι-
ψυχοι, οἱ διαζοντες την ψυ-
χην. ἀκαταστατος Syrus in-
terpres hic versum distinxit,
et ἀνηρ διψυχος rejecit ad v. 7.
vix satis commode, licet ac-
cesserit Ill. Michaelis aucto-
ritas. ἀκαταστατος vero, ut δι-
ψυχος est iterum increpantis,
proprieque est is, qui non in
eodem loco subsistit; ad ani-
mum vero translatum, is qui
sibi non constat, h. l. syn. voc.
D 2 διψυ-

9 Καυχασθω δὲ ὁ ἀδελφός ὁ ταπεινός ἐν τῷ
 10 ὕψει αὐτοῦ· ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώ-

σει

διψυχος, ανεμίζ. ριπίζ. cf. Wetst. Nostri *unbeständig, launig, unstaet.* Opponitur τῷ: ὀρθοποδεῖν Gal. 2, 14. 2 Cor. 6, 14, 2 Cor. 6, 14. 18. ἐν πασι ταῖς ὁδοῖς αὐτῆ, loquendi ratio hebraica, pro: ἐν πασι πραγμάσι αὐτῆ. Hebraei enim non minus *singulares actiones cum singularibus viis, quam totam vitam cum una via* (777) comparare solent. Videtur Jacobus ipsa voc. *κακίας αὐτοῦ* in hanc metaphoram incidisse. Est vero haec *assidua illa mutatio propositi, et nunquam residentis animi volutatio, ac vitapendens*, vt Seneca in libro de tranqu. loquitur. Idem de vita beata: *Turbo quidam animos nostros rotat, et inuoluit fugientes petentesque eadem, et nunc in sublime alleuatos, nunc in infima allisos rapit.* Et de otio: *Fluctuamus, aliudque ex alio comprehendimus, petita relinquimus, relicta repetimus.* Epistola 20. *Vitium est haec diuersitas, et signum vacillantis animi, vt nondum habeatis tenorem suum.* cf. quoque Siraec. 2, 12.

9 - II. Jam a πειρασμοῖς *uniuersis, de quibus hucusque sermo fuerat, ad singulare quoddam πειρασμῶν ge-*

nus orationem deflectens Jacobus, pauperes cohortatur, ne *paupertate* se deprimi, diuites ne *diuitiarum fragilitate* se nimis *efferr* patiantur. ταπεινός, *humilis, pauper*, vi oppositi πλεσιός. ὕψος alii de *summo felicitatis gradu in vita post mortem futura* Rom. 5, 2. alii de *animi magnitudine in rebus aduersis patienter ferendis conspicua* intelligunt; vtrumque vero contextui minus conuenienter. Videtur potius ὕψος positum pro *diuitiis vel opibus*, ex oppositis ταπεινός et ταπεινωσις v. 10. ἐν τῷ ὕψει vero pro *διὰ τὸ ὕψος*. Jam sensus prodit hic: *tantum absit vt pauper egestate animum suum infringi patiatur, vt diues potius sibi videatur, ac de diuitiis suis gloriatur.*

10. Ταπεινωσις non *supplicia post mortem futura*, sed *paupertas*, vi oppositi πλεσιός et ὕψος, et ob v. II., vbi *diuitiarum fragilitas* describitur. ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτῆ pro *διὰ τὴν ταπεινώσειν αὐτῆ*. Jam vero post αὐτῆ deest *verbum.* Oecumenius, vt oratio antecedentibus sit *consentanea*, non *καυχασθω*, sed *αἰσχυνασθω* (*diues de paupertate erubescat*) quod per euphemismum

σει αὐτοῦ, ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται.

ἀνί-

num Jacobus reticuerit, splendendum existimat. Parum id quidem vere, nam quomodo erubescat, cum adhuc dives sit? et cur erubescat, siquidem non sua culpa ex diuite pauper reddatur? Aliquanto magis aridet Grotii sententia, qui cum ex opposito καυχασθῶ, tum ex sequenti ταπεινωσις supplendum censet ταπεινωσθῶ. i. e. modeste se gerat dives, sortis considerans instabilitatem. Haud raro enim Graeci verbum omittunt, ex voce contraria eruendum. Sed ut ita suppleri posset, ante dicendum fuisset Jacobo: ὙΨΟΥΤΣΘΩ δ. δ. α. δ. τ. ε. τ. ἴΨΕΙ α. tunc responderent illa v. 10. ΤΑΠΕΙΝΟΥΤΣΘΩ δε ὁ πλ. εν τη ΤΑΠΕΙΝΩΣΕΙ α. S. V. Carpzovius denique καυχασθῶ ex antecedentibus repetit, idem vero Alexandrinorum auctoritate inductus, qui Prov. 20, 9. ἤμα ἡ reddunt: τις καυχῆσεται, in utroque hujus commatis membro καυχασθῶ ex hebr. ἤμα pro cogitare, commemorare accipit, ut sensus prodeat hic: pauper non despondeto animum, sed cogitet et praedicet (καυχασθῶ) de futura felicitate in coelo obtinenda (εν τῷ ἴψει pro περι του ἴψους.) Dives vero crebro cogitet et commemoret (καυχασθῶ) de rebus adversis sibi

imminentibus (εν τη πακεινωσει, pro περι της ταπεινωσεως.) Sed, ne repetam, ἴψος non intelligi posse de praemiis in vita post mortem futura obtinendis, vel saltem, si intelligeretur, etiam vocabulum ταπεινωσις vi oppositi ad supplicia post mortem futura referendum esse (quod tamen ob v. II. fieri nequit); obstat etiam verbi καυχασθῶ significatio, quam dicendi, commemorandi esse, ex loco Prouerbiorum vix accurate satis effici potest. Eo enim loco verba τις καυχῆσεται sensu maxime proprio verti possunt: quis gloriatur? cum hebr. ἤμα de quouis sermonis genere, siue interrogando, siue respondendo, querendo, canendo atque adeo etiam gloriando continetur, intelligi et explicari posse constat, huic ipsi vero loco, haec potissimum gloriandi significatio optime congruat. Caeterum et mihi quidem καυχασθῶ supplendum videtur, ita tamen ut v. 9. propria verbi vis seruetur, hoc decimo versu vero, sola cogitandi de paupertate forsitan futura notio inde repetatur. Saepius enim scriptores, brevitati studentes, idem verbum ad duo vel plura referunt membra, quod tamen significatione sua tantum ad prius, ad posterius saltem non nisi ex parte

II ἀνέτειλε γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι, καὶ ἐξήρανε τὸν

parte referri potest. In promptu est illud Luc. 19, 44. εδαφισι σε (Ἰερουσαλημ) καὶ τα τεκνα σε εν σοι, vbi εδαφισι σε solo aequari omnino sensu proprio Ἰερουσαλημ, non item vero τεκνα dici queunt, quae nonnisi solo allidi, vel interfici possunt. cf. Luc. 24, 27. vbi Cell. Michaelis. Malim tamen ipse etiam in hoc commate propriam vocabuli καυχασθαι vim teneri, vt sententia prodeat haec: tantum absit, vt diues opibus suis se efferrī patiatur, vt potius jam pauper sibi videatur, et de paupertate futura gloriatur. Tunc v. 9. et 10 sibi plane respondent, et sensus vtriusque commatis eo redit: siue secunda siue aduersa fruamini fortuna, semper aequo animo sitis: plane vt Paullus: Ὅτι εχοντες γυναικας, ὡς μη εχοντες ὡσι· καὶ οἱ κλαιοντες, ὡς μη κλαιοντες· καὶ οἱ χαιροντες, ὡς μη χαιροντες· καὶ οἱ αγοραζοντες, ὡς μη κατεχοντες· καὶ οἱ χρωμενοι τῷ κοσμῷ τουτω· ὡς μη καταχρωμενοι 1 Cor. 7. 29-31. Possint denique verba ὁ δε πλεσιος εν τη ταπεινωσει αυτε καυχασθω ironice accipi, quod jam ignotus commentarii in Threnos auctor, quem olim falso Hieronymum putauerunt, obseruauit, sed obstat totum scribendi genus Jacobi alias haud ironicum. Idem

vero Jacobus hic praecipit, quod Cicero monet Offic. l. 1. c. 26. vt, quanto superiores simus, tanto nos submissius geramus. Xenoph. de republ. Lac. p. 540. l. 19. Εν μεν ταις αλλαις πολεισιν οἱ δυνατωτεροι ετε βελονται δοκειν τας αρχας φοβεισθαι, αλλα νομιζουσι τετο ανελευθερον ειναι εν τη Σπαρτη οἱ κρατιστοι καὶ υπερχονται μαλιστα τας αρχας καὶ τῷ ΤΑΠΕΙΝΟΙ ΕΙΝΑΙ ΜΕΓΑΛΥΤΗΝΟΝΤΑΙ, καὶ τῷ ὅταν κλωονται, τρεχοντες αλλα μη βαλιζοντες υπακχειν. cf. quoque 2 Tim. 6, 17. ὅτι pro dioti, causa enim subjungitur cur diues parum confidere debeat opibus suis. αὐδος q. αωτον, Blüte. χορτος non foenum sed gramen, herba viridis, hebr. צחן quod LXX reddunt χορτος Genes. 1, 11. παρελευσεται. sc. ὁ πλεσιος. i. e. ὁ πλεσιος αυτε. παρερχεσθαι vero vt παραγειν 1 Cor. 7, 31., vbi, vt et h. l., de rebus fugacibus adhibetur, est desinere, interire. hebr. נב. i. q. απωλετο et μαραινεσθαι v. 11. cf. Matth. 5, 18. 24, 35. Marc. 13, 30. 31. Luc. 16, 17. 21, 33. 2 Petr. 3, 10. Apoc. 21, 1. Anthol. 1, 13. 5. θνητα τα των θνητων, καὶ παντα ΠΑΡΕΡΧΕΤΑΙ ἡμας, Plura collegerunt Wetst. in h. l. et Alberti in Matth. 5, 18.

τὸν χόρτον, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπτεσε, καὶ ἡ εὐ-
πρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπόλετο· οὕτω καὶ
ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαραινθήσεται.

Ma-

VARIÆ LECTIONES.

II. πορείαι. 40. ed Colinaei, probb. Erasmo, atque Wetstenio, vt
sit in abundantia, non item Griesbachio, aliis; et recte id quidem,
cum omnis Graecia ignoret vocem πορεία, haud dubie ex familiari in-
terpretibus τῆ: εἰ cum permutatione ortam. Exhibent quidem lexica
nonnulla vocem πορεία, ipsum Aldi illud 1497. Henric. Stephanus vero
in Thes. T. 3. p. 181. mendosam dixit, et b. Ernesti ex Hederichiano
a se edito eiecit. Adi Wolfium. εμπορείαι nullo Cod. praeceante legi
jubent Casbalio, P. Junius, Hammondus. εμπορείαι qui legit, Millius
codicem affert, antiquitatis tamen laude parum illustrem.

II. Amplificatur sententia
v. 10. Jam vero sic pergere
debuisset Jacobus: εαν γαρ
ανατελλῃ ὁ ἥλ. vel ὡς γαρ,
ὅταν ανατ. ὁ ἥλ. etc. ἔτω καὶ
ὁ πλεσιος etc. Subito vero
imaginis explicatio in rei ipsius
narrationem abit, plane vt
Pf. 103, 16. et in nonnullis
parabolis I. C. γαρ h. l. par-
tic. transeundi i. q. ὅτι pleon.
a quo incipere solet oratio
hebr. כִּי Pf. 103, 16. συν pro
ἀμα συν. una cum. ὁ ἥλιος
συν τῷ καύσανι, veteres su-
munt pro: ὁ ἥλιος καύσαν,
idque pro sole meridiano. Sed
tunc Jacobum voc. αὐτῶ ad-
didisse, voc. vero ανετελε vix
adhibuisse crediderim. Quid
quod sol meridianus non nec-
cat herbas, et Jes. 49, 10. a
communi solis ardore distin-

guitur. καύσαν potius est ὁ
καύσαν ανεμος, vel πνευμα,
vens ille ventus orientalis et
maxime Eururus, Arabibus Sa-
num, Snum, Sam, Samy-
el etc. Hebraeis vero olim
קריב Job. 17, 21. Jer. 18, 17.
Ez. 17, 10. 19, 12. Hof. 12,
I. 13, 15. שׁוּב Jes. 49, 10.
nec non et הנהגה et fim-
pliciter הנהגה Pf. 103, 16. di-
ctus. Ille ipse ventus solis
ortum comitari solitus, Jon.
4, 8. Shawio auctore tam
insignem exhalationum sul-
phurearum et nitrosarum cop-
iam, longo pro arenas arden-
tes flatu, colligit, vt sol per
ipsum transparens justo mag-
gis rubeat, et homines, nisi
sub aduentum ejus spiritu
compressio humi se proster-
nant, ventum istum spiritu
D 4 in-

Μακάριος ἀνὴρ, ὃς ὑπομένει πειρασμόν· ὅτι δοκιμὸς

inhalantes haud raro subito interficiantur, herbae vero floresque vento isto adustae necentur. Plura relege in Charadin itinerario Perfico. Tom. IV, C. 2. Shaw descript. Aegypti et Niebuhr descript. Arab. p. 7. sqq. εὐπρεπῶν ὡς ἔσθ, de floribus decidentibus adhiberi solet. εὐπρεπῶν ἰ. q. κάλλος. Latini gratia. Nos Annuth. προσωπον ἰ. q. ἀνδρὸς, flore ad hominis similitudinem reuocato. εὐπρεπῶν τῶν προσωπῶν q. προσωπον εὐπρεπῶν. ἰ. e. ἀνδρὸς εὐπρεπῶν. ἔγω καὶ ὁ πλεσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτῶν. pro: οὕτω καὶ ὁ πλεσιος ἐν παντῶν τῶν πορείων τῶν πλεσιῶν. ἐν ταῖς πορείαις ἰ. q. ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. v. 8., itinera enim ipsa mercaturae causa instituta si intelligi deberent, ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς scribendum fuisset Jacobo. vid. var. lect. μακρὰν θησεται a floribus, de quibus modo sermo erat, ad diuitem transfertur; lenta quasi tabe consumetur. Sensus est: quicquid egerit, nil emolumenti ipsi afferet. Sic et Xenophon apol. Socr. compos. Αἰὸμαραινομαὶ ad hominem transfert: ὅταν ὑγιετο σωμα εχων, καὶ τὴν ψυχὴν δυναμην Φιλοφρονεισθαὶ ΑΠΟΜΑΡΑΙΝΗΤΑΙ, πῶς ἐν ἀναγκητατο ποθεινον ειναι. Caeterum, quae ut plurimum fieri solent,

b. l. ita exprimuntur quasi semper fiant. Eadem comparatio occurrit Pf. 37, 2 sq. 73, 18 - 20. 90, 5. 6. 103, 15. 16. Jes. 40, 6. 7. Job. 14, 2. 1 Petr. 1, 24. et alibi. cf. Philo de victim. p. 855. Α. εἰω μόνος Θεὸς ἀρχημα σῶ, καὶ μὴ' ἐπὶ πλετω — σεμνυθῆς — ὅτι οἰκτιρῶν εχει τὴν μεταβολὴν, ΜΑΡΑΙΝΟΜΕΝΑ τροπον τινα. πρὶν ἀνθῆσαι βεβαιως. Sic et Erubin fol. 54, 1. Filii hominis similes sunt graminibus agri: quaedam ex iis florent, quaedam decidunt.

12 - 18. Jam noster ad argumentum v. 2. 3. 4. vnde aliquo modo inde a. v. 5. digressus erat, rediens, de πειρασμοῖς omnino agere pergit, et postquam beatos praedicauit eos, qui tentationes patienter sustineant, v. 12. christianos hortatur, vtne, (quae forsitan nonnullorum fuit opinio), tentationes, e praua concupiscentia oriundas, a Deo proficisci arbitrentur v. 13. 14. 15. cui nonnisi bona quaeuis accepta referant. v. 16. 17. 18. in primis vero praestantissimum illud religionis christianae beneficium v. 19. μακρὸς (sc. εἰς) vel addito vel omisso voc. ἀνὴρ siue ἀνδρωπος, est formula solennis, a qua incipere solebant veterum virtutis praecepta. cf. Matth.

κιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπιγυ-

5, 3. sqq. hebr. שִׁמְחָה יְרֵמֵא
Pl. I, I. Latini: *beatus qui*
etc. πειρασμον, eodem sensu
quo v. 2. ὑπομενειν πειρασ-
μον vero est *animo firmo fer-*
re mala quaevis, ita ut ad
religionem deserendam nos iis
seduci haud patiamur. cf. ad
v. 2. Similis sententia ex-
stat Matth. 5, 10. II. I Petr.
2, 19. 3, 14. 4, 14. Hebr.
12, 5. Pl. I, I. Job. 5, 17 sq.
Prov. 3, 11. 12. ὅτι pro διοτι.
ληψεται sc. απο τῆ θεσ. του
σεΦανου της ζωης. σεΦανος ad
victoris coronam ex oleastro,
apio, vel gramine confectam
spectat. Vt enim virtutis stu-
dium cum cursu, sic praemia
virtuti proposita cum praemiis
victoris comparari solent. cf.
2 Tim. 4, 8. et I Petr. 5, 4.
σεΦανος igitur h. l. pro prae-
mio positum est. et λ. τ. σ.
τ. ζ. pro ληψεται την ζωην εις
ανταποδοσιν, ὡσπερ ὁ νικησας
εν μαχη του στεΦανου. Vt
victor coronam, sic christia-
nus, virtute aduersis constan-
ter sustinendis probata, vitam
accipiet. ζωη vero vel est
ζωη αιωνιος, vel felicitas omni-
no; ζωη enim et θανατος non
minus ac Φως et σιωπη in
N. T. pro felicitate et infeli-
citate alternant. Rationem
vide Cohel. II, 7. Praefero
tamen h. l. priorem signifi-
cationem. δοκιμος γενόμενος,
vel δοκιμασθεις, pro εαν δοκι-

μος γυνηται, id quod praeunte
Kypkio, ad ludos veterum
Graecorum refero. Prius-
quam enim athletae ad decer-
tandum pro corona victori
proposita admitterentur, vir-
tutem et artis athleticae peri-
tiam, cum coeuis exercen-
do se, cum in gymnasio
ephebaeo, tum in stadio, tam
ipsi populo, quam Gymnasi-
archo atque athleticis hellano-
diciis, probare eos oportebat.
Quae quidem fortitudi-
nis exploratio Graecis dicta
est δοκιμασια, Gymnasiarchi
vero dicebantur δοκιμαζειν, ii
ipsi denique, qui post specta-
tam ipsorum virtutem Gym-
nasiarchis probati erant, δο-
κιμοι. vid. Faber in agoni-
stic. l. 3. c. II. Quam in
rem et Loefnerus locum at-
tulit e Philone de Josepho p.
535. E. αθληται δυναμεσι και
ραμμαις και ευεξιαις σωματων
μεγα φρονουντες, ανενδοιαστον
νικην ελπισαντες, εξαγωνιοι
πολλαις εγενοντο μη ΔΟΚΙ-
ΜΑΣΘΕΝΤΕΣ, η κατα-
σταντες εις τον αγωνα, ητ-
τηθησαν. δοκιμοι inde et
h. l. dicuntur ii, qui rebus
aduersis constanter sustinendis
virtutem suam Deo probant.
Vt vero cum Kypkio omnia
N. T. loca, in quibus Deus
dicitur δοκιμαζειν (νικη) ho-
mines, et illum ipsum, quem
e Josepho huc attulit, locum,
D 5 ad

13 ἐπηγγείλατο ὁ Κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. μηδεὶς

πει-

ad hunc morem, inde ab antiquissimis temporibus Judaeis vix satis notum, referam, a me impetrare non possum. Hoc tamen loco nostro verba ληφεται του σεφανου, ad ludos ducere videntur, etsi non multum repugnauerim, si σεφανος de corona omnino, siue regia (διαδημα) siue quavis alia, quae summae felicitatis dignitatisque signum esse solet, adeoque de quovis praemio honorifico, δοκιμιος vero, ludorum ratione non habita, de homine probata virtute intelligatur. cf. Sap. 5, 15. 16. coll. 3, 8. Rom. 5, 17. 2 Tim. 4, 8. ὁ κυριος προ χριστος. τοις αγαπωσιν αυτον, periphraſis priorum hebraica, יהרהר אהבה. i. e. qui amore divino adducti sanctam vitae sequuntur rationem. Vertam: seinen wahren Verehrern. 2 Tim. 4, 8.

13. μηδεὶς πειραζομενος, h. nexu: nemo qui tentatione vincitur — ad peccandum impellitur. vid. paulo post ad πειραζομεν. λεγωτω, cogitet, sibi persuadeat. waehne. Sic quoque hebr. ומה in V. T. et λεγει apud Hom. aliosque centies. ὅτι abundat. πειραζομαι. πειραζειν proprie quidem est explorare et praecipue calamitatibus immittendis explorare virtutis studium, et constantiam,

inprimis in religione tuenda. vid. ad v. 2. Jam vero quia nonnulli, tentationibus hisce succumbentes, ad religionem deserendam seducuntur, πειραζειν inde quoque est seducere I Cor. 7, 5. vid. exc. 2. quo sensu et h. l. fumendum est, quia verba sunt indignantis et incusantis. απο τα θεα πειραζομαι igitur sibi vult: rebus aduersis suscipiendis ad religionem christianam deserendam seducor. Caeterum oratio est directa pro indirecta: αυτον πειραζεσθαι απο τα θεα. Eandem scelerum excusationem vid. II. τ. 86. εγω δ' εκ αιτιος ειμι, αλλα ζεις και μοιρα. Plaut. Aulul. 4, 10. 7. Deus impulsor mihi fuit. Ter. Eunuch. 5, 2. 36. quid, si hoc voluit quispiam Deus? απειρατος, irequentius απειρατος, passiuam eamque variam habet significationem, pro varia τα πειραζειν notione. Velut απειρατος Josepho (de b. i. l. 7. c. 8. §. I. l. 5. c. 9. §. 3.) valet intentatum, cujus aliquis nullum periculum fecit, sed l. n. vbi πειραζειν aliam vim habet, est non tentatus, i. e. qui non sollicitatur ad peccata, et vt Latinorum inuidus pro inuincibilis sic απειρατος non tentatus pro eo qui tentari, i. e. ad peccata seduci nequit. Glosarium intentabilis, et sic jam
Syrus

πειραζόμενος λέγεται „Οτι ἀπὸ Θεοῦ πειράζομαι,“ ὁ γὰρ Θεὸς ἀπειραστός ἐστι κακῶν, πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα. ἕκαστος δὲ πειράζεται, 14 ὑπὸ

Syrus et Arabs. κακῶν sup-
pl. δια vel παρα. peccatis. vid.
Wetst. in h. l. *Interpres Aethiops* vero, et cum eo *Lutherus*, ἀπειραστος sensu actiuo sumunt: *Gott ist kein Versucher zum Bösen*, sed tunc *Jacobus* duplici phrasi idem diceret, et voc. δε plane sensu careret. Quid, quod ipsa forma vocis actiuam non admittit significationem. πειράζει. vid. ad πειράζομαι. ὁ — ἔδενα paronomasiae causa sibi opponuntur, et mens *Jacobi* forsan fuerit haec: ὡς γὰρ ὁ Θεὸς ἀπειραστός ἐστι κακῶν, ἔτω καὶ αὐτὸς πειράζει ἔδενα. *So wenig er selbst zum Bösen verführt werden kann, eben so wenig verführt er auch andre.* i. e. fieri nullo modo potest, ut aliis tentationes immittat. Dignus qui cum vniuersa sententia conferatur *Siracidis* locus C. 15, II. sqq. coll. I Cor. 10, 13. Praeterea cf. *Antonin.* 6, I. ὁ τῆν ὄλων εἰσιαν διοικῶν λογὸς ἠδερμιαν ἐν αὐτῶ αἰτιαν ἐχσι τε κοκοποιειν. ΚΑΚΙΑΝ ΓΑΡ ΟΥΚ ΕΧΕΙ, ΟΥΔΕ ΤΙ ΚΑΚΩΣ ΠΟΙΕΙ, ἔδε βλαπτεται ὑπ' ἐκεινθ. *Maxim.* *Tyr.* 41, 8. ἦν ἡ ψυχῆς ἐξουσία κινισκει τε καὶ τελευτῶσει, ὡ ὄνομα μοχθηρία.

αὐτῆ τε ἐλομεναι αἰτία· Θεὸς ἀπειραστός. *Menachoth.* f. 90. 2. *Dixit Hiskias, quid est quod scribitur Job. 35. 16. veni et vide non esse morem Dei S. B. qualis hominis; caro et sanguis seducit a viis vitae ad vias mortis: Deus a viis mortis ad vias vitae.*

14. Jam in veram πειρασμῶν naturam, inquirens *Jacobus*, a prauis cupiditatibus easdem nobis strui contendit. Reuocatur autem praua cupiditas ad meretricis similitudinem, quae illecebris iuuenem allicit incautum, et grauida quasi ex ipso facta, excludit foetum, mox atrocissima morte periturum. *Ἐπιθυμία, Ἀμαρτία* et *Θάνατος* personarum vim habent, quarent in singulis litterae initiales maiori forma imprimerentur, curauim. Imaginem vero meretricis suppeditant voces συλλαβειν, τιττειν, αποκυνειν v. 15. nec non et ἐξελκειν atque δαλεαζειν v. 14. πειράζεται ad peccata perpetranda seducitur. *Ἐπιθυμία* est praua concupiscentia, qua video meliora proboque, deteriora sequor. *Paulus* eandem vocat *ἐπιθυμίαν* τῆς ἀπατῆς *Ephes.* 4, 22. σπ. κλην *Coloss.* 3, 5. παῖδος

ὕπὸ τῆς ἰδίας Ἐπιθυμίας ἐξελλόμενος καὶ δολοζόμε-

ἐπιθυμίας 1 Theff. 4, 5. ἐπ. κοσμικῆν Tit. 2, 12. Plato ἡδονῆν, alii simpliciter το δολοζοῦν; Hebraei נגח רצח, נגח, נרשע. Latini voluptatem. Nos Sinnlichkeit, sinnliche Lust. ἰδίας adjicitur, quo magis malefactorum culpa a Deo remoueat 2 Tim. 4, 3. nisi positum sit, vt ἰδιος saepius, in N. T., simpliciter pro ἀπο τῆς ἐπιθ. αὐτῆ. δολοζοῦν proprie omnino est allicere, pellicere, vnde quoque δολοζοῦν illecebra, ἐξελλεῖν vero abstractare, sc. ἀπο τῆς ὁδοῦ εὐθειας, vel ἀπο τοῦ ἀγαθοῦ i. e. seducere. Xenoph. Cyrop. l. 8. εἰ αὐτος ἐπιδεικνύει ἑαυτὸν, μὴ ὑπο τῶν παρανομιῶν ἡδονῶν ἘΛΚΟΜΕΝΟΝ ΑΠΟ ΤῶΝ ΑΓΑΘῶΝ, ita vt δολοζοῦν ab ἐξελλεῖν vt causa ab effectu differat. In primis vero δολοζοῦν, vt nostrum ankürnen, in re piscatoria et venatica de inescandis e. c. piscibus. ἐξελλεῖν vero de protrahendis ipsis in littus adhibetur. Athenaeus l. 7. p. 308. B. de pisce quodam ΑΝΕΛΚΤΣΘΕΙΣ δε * ΔΕΛΕΑΖΕΤΑΙ πτε σαρκι, πτε ἀλλῶ τινι ἐμφυχῶ. Herodotus 2, 70. ἐπεὶ ἠντων υὸς ΔΕΛΕΑΣΗ περι ἀγκιστρον, μετὶ εἰς μέσον τοῦ ποταμοῦ — ὁ κροκοδείλος — ἄντων τῶ νάτῳ καταπίνει. Ὅι δε ΕΛΚΟΥΣΙ — ἐπεὶ

δε ΕΞΕΛΚΤΣΘΗ εἰς γῆν — πρῶτον ἀπαντῶν ἢ θηρευτῆρ κατ' ὧν ἐπλάσε αὐτὰς τὰς οφθαλμοῦς. cf. Xenoph. memorab. l. 2. ad quam ipsam similitudinem Jacobus et h. l. respexisse videtur. Sic enim, et aptissime quidem ad l. n., vtrumque vocabulum de mulieribus, meretricibus et voluptatibus vsurpatur. Athenaeus l. 13. C. 8. p. 600. Megalofstratam aptam fuisse dicit διὰ τὴν ὀμυλιαν τὰς ἐρασίας ΠΡΟΣΕΛΚΤΣΑΣ. ΘΑΙ. In testam. 12. patriarch. p. 702. de uxore Potipharis dicit Josephus εἰς πορνειαν με ΕΦΕΛΚΤΣΑΤΟ. Maxim. Tyr. Diff. 21. p. 206. πικρὰς καὶ ἐλεεινὰς ἨΔΟΝΑΙΣ ΔΕΛΕΑΣΘΕΝΤΕΣ. Antonin. l. 2. §. 12. τὰ ἨΔΟΝΗ ΔΕΛΕΑΖΟΝΤΑ. Latini verbum inescare eodem sensu adhibent. Ter. Adelph. 2, 2. 12. Nescis inescare homines. Quid quod commune hoc omnibus est scriptoribus, vt, de fallendis seducendisque hominibus loquenturi, a re venatica repetant imagines. Caeterum haec voc. tantum accumulata sunt, vt tentationis notio plane exhauriretur, alioquin secundum ipsam illam similitudinem δολοζοῦν praecedere debuisset voci ἐξελλόμενος. Eandem sententiam verbis ab ea-

ζόμενος ἴτα ἢ Ἐπιθυμία συλλαβοῦτα τίττει 15
Ἄμαρ-

eadem similitudine repetitis saepius protulerunt veteres. Plato in Timaeo ἡδονην vocat των κακων ΔΕΛΕΑΡ, quem imitatur Plutarchus de sera Num. Vind. dicens: το γλυκὺ της ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ ὡς περ ΔΕΛΕΑΡ ΕΞΕΛΚΕΙΝ (ανδρωπερ.) Cic. de senect. 13. *Diuine enim Plato escam malorum voluptatem appellat, quod ea videlicet homines capiantur, ut hamo pisces.* Sic et Philo de agric. p. 202. Ε. εν εδεν εστιν, ὁ μη προς ἡδονης ΔΕΛΕΑΣΘΕΝ ΕΙΛΚΗΤΣΤΑΙ και εμφερεται τοις πολυπλοκωτατοις δικτυοις αυτης, ἃ πολυς διεκδυνει πονος. de mund. opif. p. 38. C. ὁ δε (λογισμος) αυτικα ΔΕΛΕΑΣΘΕΙΣ, ὑπηκος ανδ' ἡγεμονος — γινεται. Xenoph. memorab. 1. 2. εκεν ὁ ἴτω πεπαιδευμενος ἡττον αν δοκει σοι ὑπο των αντιπαλων η τα λοιπα ζωα ἀλισκεσθαι. τῶτων γαρ δηπε τα μεν γαστρι ΔΕΛΕΑΣΟΜΕΝΑ και μελα ενια δυσωπημενα ὁμως ΤΗ ΕΠΙΘΥΜΙΑ. τε φαγειν αγαμενα προς το ΔΕΛΕΑΡ, ἀλισκεται — εκεν σοι δοκει αισχρον ενω ανδρωπερ, τ' αυτα πασχειν τοις αφρονεσατοις των θηριων. cf. Schoetgen. hor. hebr. in h. 1.

15. ἴτα. post aliquod temporis intervallum. συλλαβουτα

τίττει pro συλλαμβανει και τίττει. συλλαβουτα sc. εκ τῶ ανδρος cum quo congressa est. τίττει Ἄμαρτιαν. Sic et Theognis 153. τίττει γαρ κορος ὑβρι. αποτελεσθεισα αποκουει, pro αποτελειται και αποκουει. αποτελεσθεισα, ubi perpetratum fuerit peccatum. Eodem nexu et Polyb. hoc voc. vitur: το μεγαλον ασεβημα κατα προαιρεσιν ΑΠΕΤΕΛΕΣΑΝ) vel, sensu eodem, sed magis apte forsan ad imaginem hujus loci: ubi adultum fuerit, qua significatione τελειος saltem saepius occurrit. Hebr. 5, 14. 1 Cor. 2, 6. 14, 20. Eph. 4, 13. Phil. 3, 15. αποκουει, ἤδη, vero est vox bene graeca, nec diuersa a τίττει enitur. Θανατον vel mortem, vel omnino mala quaeuis significat, vid. ad v. 12. Praefero h. 1. prius, quia homines peccando mortales factos esse omnes consentiunt N. T. scriptores. cf. Rom. 6, 7. 11. Videtur itaque Jacobus Ἄμαρτιαν quasi adultam, ex concubitu cum eodem juuene, Θανατον excludentem, sibi animo finxisse. A metaphora vero si recesseris, sensus eo redit: *inest aliquid vitii quod placeat: — unde committere ea cupimus — si vero commissa fuerint — poena imminet.* Jacobum vero h. 1. ad Genes. 3. respexisse

vix

Ἀμαρτίαν ἢ δὲ Ἀμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκεί
 16 Θάνατον. μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί,
 17 πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἀνωθέν
 ἔστι

vix contendere ausim. *Philo* de sacrif. Abel p. 147. E. huic loco conuenienter sic: ἡ Φυσις προς γενεσιν πραγματων ὤρισεν εν ψυχῃ δυναμιν, δι ἧς ΚΥΤΟΦΟΡΕΙ, καὶ ΩΔΙΝΕΙ καὶ ΑΠΟΤΙΚΤΕΙ πολλα διανοια· των δε ΑΠΟΚΤΟΜΕΝΩΝ — τα δηλεα — εσι κακια καὶ παθος. et in Allegoriis: αΦροσυνη δε εσι κυριον ονομα ΩΔΙΝΟΥΣΑ, ὅτι ὁ αΦρων υεσ ανεπειται εν εργων ἐκασῳ τε εν ωδινησει εσιν. ὅταν χρηματων ερα ΩΔΙΝΕΙ, ὅτε δοξης, ὅτε ἡδονης, ὅτε αλλε τινος. Plura loca hoc sensu Graecis frequentata praeter *Wetstenium*, *Majus* et *Pricaeus* collegerunt. De sententia ipsa vero egregius est locus *Episteti* apud *Arrianum* l. 3. c. 24. Ὅταν σε ἡ Φαντασια δαυνη (τοῦτο γαρ εν επισοι) αναμαχε τῳ λογῳ, καταγωιζει αυτην, μη εασης ενισχυειν, μηδε προαγειν επι τα ἐξης, αναπλοσσεσαν ὅσα θελει καὶ ὡς θελει, et *Platonis* epist. 7. ἐξ αμαθιας, παντα κακα πασιν ερριζωται, καὶ βλασανει, καὶ εις ὑπερον ἀποτελει καρπον τοις γεννησασι πιροτατον.

16. 17. Quam arte hi versus cum antecedentibus con-

haereant ad initium v. 12. demonstrauimus, quare miramur nonnullos interpretes nouae sectiōnis hic constitutere initium. μὴ πλανᾶσθε (suppl. εν, quod Cod. Al. habet), est loquendi ratio scriptoribus sacris adhiberi solita, vbi a graui errore homines reuocare volunt, quem ipsi tamen leneni iudicant. I Cor. 6, 9. 15, 33. Gal. 6, 7. I Jo. 3, 7. πλανᾶσθαι vero proprie est a reβta via abduci, inde metaphorice, vt et h. l. omnino falli, errare, vt sensus sit hic: ne fallamini sc. in eo, quod Deum tentationum habeatis auctorem. ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. blande, quo minus aegre ferant, Iacobum iis eripere errorem, quo peccandi libidinem huc vsque excusari et defendi posse putauerant.

17. πᾶσα, mera vid. ad v. 2. subint. μαλλον potius. δόσις-καὶ — δῶρημα, illud largitionem, hoc munus ipsum designare, si grammaticam rationem spectes, vere annotatur; ex vsu loquendi tamen vtrumque synonymum est: h. l. beneficia quaeuis diuina. τέλειον i. q. ἀγαθόν, veram nostram augens felicitatem, vt opponatur τῇ ἐπιθυμῳ, quae aliquam

ἔστι καταβαίνει ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων, παρ

δ

aliquam saltem, sed fugacem eandem, atque perniciosam suppeditat voluptatem. Sensus est: non nisi bona quaevis a Deo proficiuntur, ergo non tentationes. ἀνωθεν pro κρανοθεν Act. 14, 7. vel ἐκ τῆς κρανῆ, vt hebr. לְמַעַל pro מִשָּׁמַיִם. Jos. 2, 11. cf. Joh. 6, 32. 33. graphice dictum pro: παρὰ τῆς θεῆς, τῆς ἐν κρανῶ. Deum enim coelo, tanquam loco eminentiori, insidere, veteres tantum non omnes statuerunt. Sic etiam ἐν κρανῶ et ἐν ὑψίστοις Luc. 19, 38. coll. Matth. 21, 9. et Marc. 11, 10. positum est pro: τῶ θεῶ ἐν κρανῶ, τῶ θεῶ ἐν ὑψ. sc. οὐτο. vid. Wetst. Contra vero et inuersa ratione ἐκ τῆς θεῆς vel ἐκ τῆς Διὸς interdum ponitur pro ἐκ τῆς κρανῆ. cf. Gen. 19, 24. vbi יהוה מאה verbis statim insequentibus יהוה שׂם מן explicatur. — *ἐστὶ, καταβαίνειον* — sic, commate interposito, explicari solet ita: *e coelo est, descendens a patre luminum.* Malim tamen, deleto commate, *ἐστὶ*, ex hebraica loquendi ratione, jungi cum *καταβαίνειον*, sensu plane non mutato, pro: *καταβαίνει.* Joh. 1, 33. Sic quoque *Latina prisca* et *Syrus.* ἀπο pro παρὰ. τῆς πατρὸς i. e. τῆς ποιητῆς, κτιστῆς, κτισαντος. auctoris, creatoris, vt Hebr. 12, 9. et apud ipsum Jac. 3, 9. cf. Mal. 2, 10. hebr.

2M. Quem quidem vsum loquendi *Loesnerus* inprimis et *Philone* confirmavit de mund. opif. p. 2. B. θεον, τῆ μὲν (θεῶ) τὰς δυνάμεις ὡς ΠΟΙΗΤΟΥ καὶ ΠΑΤΡΟΣ καταπλαγγῆσαι, τον δὲ (ἰσομοῦ) μὴ πλεον τῆ μετριῆ ἀποσεμνησαι. de charit. p. 799. C. ΠΟΙΗΤΗΣ τῶν ὅλων καὶ ΠΑΤΗΡ. Quibus addo: *Plut.* Vit. non esse suauem fec. *Epicur.* p. 1112. D. πάντων μὲν ἡγεμῶν ἀγαθῶν, πάντων δὲ ΠΑΤΗΡ καλῶν ἐκείνος ἐστὶ. Sic quoque *Romulus Romae pater* *Plutarcho*, *Apollo lyrae pater* *Horatio.* Od. 1, 10. 6. τῶν Φωτῶν. de ratione et reuelatione *Bensonus* de spiritibus, donisque spiritualibus vero *Grotius* intelligit, vt i. fit q. Hebr. 12, 9. πατήρ τῶν πνευματῶν, sed vtrumque sine exemplorum auctoritate. *III. Michaelis* cum *Wolffio* in curis πατήρ τῶν Φωτῶν vertit: auctor omnis perfectionis, prosperitatis, atque laetitiae, secundum hebr. יהוה et עוֹרָה *Cohel.* 6, 5. Pf. 36, 10. 97, 11. coll. Joh. 1, 4. obstante tamen forma plurali. Alii aliter. Recentiorum tamen plerique τῶν Φωτῶν de sole, luna, caeterisque intelligunt astris, ex hebr. יהוה Pf. 37, 6. 186, 7. Job. 22. 28. 31, 26. 36, 32. 37, 21. Prov. 4, 18. *Jes.* 5, 30. alibi, vel

יהוה

ὧ οὐκ ἐνι παραλλαγῇ, ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα.

βου-

γικα Gen. 1, 14. 15. 49, Pf. 74, 16. et hanc ipsam significationem ea etiam quae sequuntur requirere videntur. *πατηρ των Φωτων* igitur *fiderum* est *auctor*. Sic olim et Jupiter a luce dictus est *Lucetius* i. e. *lucis auctor*. *Macrob.* 1. 1. Saturn. c. 15. *Nam cum Jovem accipiamus lucis auctorem, unde et Lucetium Salii in carminibus canunt.* cf. *Gellii* noct. Att. 1. 5. c. 12. Solenne vero Hebraeis a fideribus celebrandae diuinae majestatis atque potentiae repetere argumentum. *Jes.* 40, 26. Pf. 136, 7. 147, 4. *Jer.* 31, 35. *Sir.* 42, 16. 43, 10. quas et *Jacobus* eam ob causam h. l. praedicat, vt Deo ad exsequenda ea, quae benigne velit, potentiam quoque non deesse demonstrat. Quod tamen *Jacobus* in hanc ipsam celebrandae majestatis diuinae incidit rationem, eo, si quid video, factum est, quod phrasi vtens *ΑΝΩΘΕΝ* ἐπι καταβαινον, coelum fideribus distinctum quasi ante oculos videret. Vnde igitur magis commode praedicandae majestatis diuinae materiam desumere potuisse arbitremur, quam ex ipso coelo? Jam vero dum fiderum imaginem sibi propositam videt, eorundem quoque vicissitudines animo obuersatur, quas tamen

ipsas in naturam diuinam inde a verbis *παρ ὧ* etc. cadere negat. Vt vero *Paullus Aratum* Act. 17, 18. *Menandrum* 1 Cor. 15, 33. *Epimenidem* Tit. 1, 12. ante oculos habuisse apparet, sic et locus hic ex poemate quodam desumptus, et *Φωτων* ex poetarum more pro *ανδρων* positum esse videri possit, inprimis cum verbis *πασα* — *τελειου* hexameter insit. Omnino quidem *Φωσ* in forma tam singulari quam plurali hominis designat; *Hesiod.* *Ασπις* 149.

— — *Ερις* — —

Σχετηλη, ηρα νοου τε και εν Φρενας ειλετο ΦΩΤΩΝ.

vt vero in nullo, qui quidem ad nos peruenerit, poeta veteri locus deprehenditur, praetereaque *Jacobus* ecclesiae Hierosolymitanae assiduus doctor vix Graecos legisse poetarum videtur; ita versus in scribendo etiam inuito scriptori excidere posse, plura in optimis scriptoribus profaice existant exempla. Sic v. c. apud *Liuium* 6, 3.

Parcere lamentis *Sutrinus* jussit; *Etruscis*
Se luctum lacrimasque
ferre.

Plures ejusmodi versus *Noltenius* collegit sub v. *versus*. *παρ ὧ* i. q. *εν ὧ*. *ενι* pro *ενεσι*. *παρ ὧ* *εν* *ενεσι* tunc pleo-

Βουλῆθεῖς ἀπεκύνθησεν ἡμᾶς λόγῳ εὐληθείας, εἰς 18

τὸ

pleonastice dictum pro *παρ' ὃ ἐκ εἶν*, i. e. *in quo locum non habet*, amant enim auctores Graeci particulas accumulare: nisi forte *ἐν* pro ipso *εἰ* positum fuerit. Apud auctores quidem profanos hoc significatu me legere non memini, sed Col. 3. 11. (non item Sir. 37, 2. Gal. 3, 28. quae pro hoc usu loquendi a quibusdam allegantur), *ἐν* simpliciter pro *εἰ* positum esse videtur. *παραλλαγή* et *τροπῆς ἀποσινασμα*. De discrimine inter utramque vocem constituendo magnopere solliciti sunt interpretes, nec, fuisse inter eas discriminis aliquid negari potest. Sunt enim voces ex astronomorum disciplina repetitae. Latini eadem significatione *conuersio*, *flexus*. Loca vide apud Dukerum ad Flor. 4, 3. 8. Nimirum *παραλλαγή* i. *μεταβολή* de *conuersione solis a septentrione ad meridiem et vice versa*, *τροπή* vero de ea quae fieri *videatur ab ortu ad occasum*, et *ἀποσινασμα* denique ea *umbra, quam terra projicit, sole sub ea condito*, adhiberi solet, ita ut *τροπῆς ἀποσινασμα* sit *ἀποσινασμα ἐκ τῆς τροπῆς* sc. oriundum, quoniam et loca existunt, in quibus *παραλλαγή* et *τροπή* inter se permutantur, vel pro eodem habentur. vid. locorum multitudinem ap.

Raphelium et Loesnerum in h. l. Sed quicquid illud fuerit discrimen, Jacobum tamen de eo cogitasse vix crediderim. Modo igitur teneamus hoc unum, utrumque vocabulum de *astrorum* mutatione adhiberi. Sensus tum prodit hic: *in quem nulla cadit mutatio, nec benignitatis obumbratio, qualis in sideribus locum habet*. Saepius vero a sideribus *mutationis* repetitur imago Sir. 27, 12. Nisi vero de sideribus sermo esse videretur, dubius haererem, an non *ἀποσινασμα τροπῆς* cum *Wolffo*, Suida auctore, accipiam: *ἀντι τῆ ἀλλοιωσεως καὶ μεταβολῆς ἰχνοσ καὶ ὁμοιωμα Φαντασίας*. Tum sententia prodiret haec: *in quo nulla mutatio, et ne umbra quidem mutationis, i. e. ne leuissima quidem mutatio, qualis in sideribus esse solet, locum habet*. Hebr. 1, 10-12. Sap. 7, 26. sqq. inprimis vero si verba τῶν Φωτῶν de quauis alia re praeter astra intellexeris, *παραλλαγή* et *τροπή* omnino sensu illo pro *mutatione quauis* accipi possunt. Et sic quoque utrumque vocabulum occurrit. vid. *Loesnerum*. Similes sententias *Philo* protulit: de sacrif. Ab. et Cain p. 138, E. *διαθήκη ἐστὶ θεοσ συμβολικῶσ αἱ χαριτες αὐτῆσ. θεμῖσ δῆσ εἶδεν ἀτελεσ αὐτῶσ*.

E

χαρι-

τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχὴν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων.

Ἔσπε,

χαρίζεσθαι ὡς ὁ ὀλοκλήροι καὶ ΠΑΝΤΕΛΕΙΣ αἱ τὰ ἀγενητὰ δαρεῖν πασαι. de agricult. p. 195. C. ἀμηχανον γὰρ τῶν ἐπιβαλλόντων εὐδειαν εἰσεῖ τινος ἐπισταυτος θεῶ ΠΛΗΡΗ καὶ ΤΕΛΕΙΑ τ' ἀγαθὰ τοῖς ἐστὶν ἀπασι εἰδοτος χαρίζεσθαι. Dio O. 32. p. 365. B. ΤΟ μὲν σωζον καὶ τρεφον καὶ γοιμιμον, οὕτως ἈΝΩΘΕΝ ποθεν εἰ δαιμονια τινος πηγῆς κατεῖσι. Bereschith R. 51, 1. Dixit R. Chanina. Non est res mala descendens desuper.

18. *Summum vero beneficium, quod immutabili ejus benignitati acceptum referimus, in eo cernitur, quod christiana religio nos emendatioribus felicioribusque reddere voluerit.* βεληθεις pro composito ευβεληθεις. i. q. alias θελων. εὐδοκων. κατὰ τὴν εὐδοκίαν τὰ θεληματος αὐτῆ Ephes. 1, 3-5. ὕπερ τῆς εὐδοκίας αὐτῆ Ephes. 1, 5. 9. Phil. 2, 13. hebr. יצאנו 2 Sam. 20, 11. quod LXX reddunt βελομενος, pro suo erga nos favore, sola benignitate coactus. Vnde iterum intelligendum est, tantum abesse, vt Deus ad peccata homines seducat, vt vltro potius summum in eos contulerit beneficium. αποικειν proprie i. q. τιτειν παρere, procreare, vid. ad v. 15. inde facere, efficere omni-

no. Jam vero quia, quae procreantur, noua atque integra prodeunt, αποικειν inde saepissime nil aliud sibi vult quam emendare, αναγεννην I Petr. 1, 3. 23. vtroque sensu h. l. accipi potest. Videtur autem Jacobus ex v. 15. in hanc incidisse loquendi rationem. αποικειν vero pro gignere accipi maullt S. V. Storr, vt propter voc. κτισματα de creatore gignente cogitetur, qui paulo aute πατρι dictus sit; neque hoc incommode, licet certi vsus loquendi exempla desint, cum gignendi, et pariendi significatio sit inuicem similitudine admodum conjuncta. λογω ἀληθειας pro λογω ἀληθινω, quo religio christiana significari ac Iudaismo et Hellenismo νομω et προτερα καὶ ματαια ανατροφη ανδρωτα ψυχικα οπποσι solet. εις το ειναι pro ινα αμεν i. e. καὶ εἰτως ἐποιησεν ἡμας etc. — ἀπαρχην τῶν κτισμάτων. ἀπαρχη proprie dicitur primum in qualibet re, praecipue tamen primitiarum (מריבה) Deo offerri solitarum ratione habita. Philo leg. ad Cai. p. 1035. E. πυθμενος ὀλιγορεισθαι τας ἱερας ΑΠΑΡΧΑΣ. et paulo post: εἰσεῖ παντα (τα συναγωγια) συνοδα — ανδραν επιτηρευοντων αρετην ΑΠΑΡΧΑΣ δε ετησις εισφερωντων εἰ ὧν ἀναγασι θυσιαις.

Ὅστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἔστω πᾶς ἀν-19
 θρωπος ταχύς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδύς εἰς τὸ λα-
 λῆσαι,

σιας. α. τ. κ. igitur i. e. q. οἱ
 πρωτοὶ τῶν κτισμάτων, quo qui-
 dem vocabulo ἀπαρχῆς, siue
 ad primitias in eo explicando
 respexeris, siue minus, Ju-
 daei eam ob causam nuncun-
 pantur, quia primi omnium
 Christi nomen dederant; op-
 positi reliquo κόσμῳ ad chris-
 tianam religionem adhuc con-
 vertendo. cf. Rom. 6, 5. Ἐται-
 νετον — — ὅς ἐσιν ΑΠΑΡ-
 ΧΗ τῆς Αχχίης εἰς Χρισόν·
 I Cor. 15, 20. Χριστός —
 ΑΠΑΡΧΗ τῶν νεκροποιημέ-
 νων ἐγενετο. v. 23. ΑΠΑΡ-
 ΧΗ Χριστός, quod recte in-
 terpretatur Hef. πρῶτος Χρι-
 στός. Alii, vt voc. latina prin-
 ceps, primus, primitiæ pro re-
 bus præcipuis vsurpantur, sic
 quoque ἀπαρχὴν τ. κ. prae-
 eunte Bengelio, vertunt: ἀν-
 θρωπος τιμωτάτος, homines
 præcipuos nos reddidit: non
 repugnante vsu loquendi tum
 hebr. (nam בלה medulla i. e.
 optimum in qualibet re, οἱ
 LXX reddunt per ἀπαρχὴν.
 Num. 13, 12. et primogeni-
 tus, יחן הַיְשָׁרָה Hebraeis dic-
 ctus, præcipuum in familia
 locum obtinebat.) tum graeco;
 siquidem Philo Judaeos vo-
 cat Judaeos generis humani
 ἀπαρχὴν. τῶν αὐτῆς κτισμάτων.
 creaturarum suarum h. l.
 strictiori sensu hominum suo-

rum. vt κτισίς Rom. 8, 19.
 et alibi.

19-21. Ad tantam vero
 dignitatem euecti, vt dignos
 quoque hoc beneficio se ge-
 rant, et inprimis religionem
 christianam mansueto ipsi pot-
 tius animo atque tranquillo
 amplecti, quam zelo infansio-
 aliis tradere malint, Christia-
 nos hortatur Jacobus. Vide-
 tur nempe Jacobus h. l. re-
 prehendere vitium illud, quo
 Christiani, qualicumque im-
 buti religionis chr. notitia,
 nimia alios statim eandem
 docendi cupiditate flagrant.
 ὡς vt διο v. 21. et δια τῆτο
 quo Paulus inprimis vitur,
 ex antecedentibus colligit:
 quae cum ita sint. i. e. cum
 ad tantam euecti sitis dignita-
 tem. πᾶς ἀνθρωπος. genera-
 tim dicta, ad mitigandam re-
 prehensionis acerbicatem. τα-
 χύς h. l. promptus, paratus,
 proclivis. εἰς τὸ ἀκῆσαι sc.
 τον λογον τῆς ἀληθείας. i. e.
 εἰς τὸ μανθανεῖν τ. λ. τ. α. ad
 accipiendam rel. chr. βραδύς
 vi oppositi ταχύς minus prom-
 tus, parum paratus et ala-
 cris ad agendum. i. q. οκνηρός.
 Rom. 12, 11. et νωθρός Hebr.
 5, 11. Nos sūmīg. εἰς τ.
 λαλήσαι. sc. τον λογον τῆς ἀλη-
 θείας. vi oppos. ἀκῆσαι, i. q.
 E 2

20 λῆσαι, βραδύς εἰς ὀργήν. ὀργὴ γὰρ ἀνδρός,
δικαι-

εἰς το διδάσκειν τ. λ. τ. α. ad tradendam rel. chr. βραδύς repetitur ad augendam cohortationis grauitatem. βραδύς εἰς ὀργήν (οἷη γῆν vel πῦρ γῆν.) sc. iterum εν τῷ λαλήσαι, quod contextus requirit. *Lenti fitis ad iram in docendo, vel contra negantes obsequium, vel contra secus docentes, vel contra iudices doctrinae vobis traditae rationem a vobis exigentes, aliosque. Eodem modo et Philo de conf. ling. p. 327. B. vocabula ταχὺς et βραδύς adhibet, dicens: βραδύς ἀφελήσαι, ταχὺς βλαψαι.* ex quo noster etiam breuius dicere potuisset sic: ταχὺς ἀκίσει, βραδύς λαλήσαι. vti etiam Hor. ep. I. vlt. v. 25. *Irasci celerem.* Cum vniuersa sententia cf. *Sirac. 4, 29. 5, II. sq. 6, 33. sq. 9, 18. sq. Dio O. 32, p. 361. A. εγω δε μαλλον αν ὑμας επηγγεν ΒΡΑΔΥ μεν ΦΘΕΓΓΟΜΕΝΟΥΤΣ εγγρατως δε σιγωντας, ορθως δε διανοομενας Γινω προς ΟΡΓΗΝ μη ΤΑΧΥΤΣ, αλλα ΒΡΑΔΥΤΣ.* *Lucianus Demonact. 51. ερομενω τιη πως αν τις αρισα αρεη; αοργητος, εφη, ων, καυ ΟΛΙΓΑ μεν ΛΑΛΩΝ, ΠΟΛΛΑ δε ΑΚΟΥΩΝ.* *Plut. de aud. poet. 39. B. Diogenes L. Zeno 7, 23. δια τατο β. ωτα εχομεν, στομα δε εν,*

ἵνα πλειω μεν ακωμεν, ἥττονα δε λεγωμεν. cf. quoque Prov. 10, 19. 13, 3. 17, 28.

20. ὀργη ἀνδρός pro ἀνη ὀργιζόμενος. δικαιοσύνη τε θες ex hebr. πῖרץ cum virtutis studium, quo summo numini probari meritaque supplicia effugere cupimus, tum liberationem a suppliciis ipsam, praemiorumque condonationem, tum denique rationem qua Deus homines a suppliciis liberare praemiisque ornare constituit — verbo: religionem omnino significat, (vid. S. V. Koppii exc. 4 in ep. ad Gal.) quo sensu et h. l. accipiendum videtur. ε κατεργαζεται, facere, vel obseruare non solet, vel nequit. hebr. πῖרץ ነבא Ps. 15, 2. cf. *Lucian. parasit 53. ει αγαραντησις δε ποτε, η οργη αυτε χαλεπον εδε σκυθρωπον εδεν ΑΠΕΡΓΑΖΕΤΑΙ.* vt sensus sit hic: *iratus obseruare non solet virtutis praecepta, vel breuius: ira praeceptorum nescia. Vniuersae haec exprimuntur, sed ex contextu ratione Jacobus hoc potissimum in animo habuit: iratus nequit docere religionem chr. prouti fas est, Deoque probatur.*

δικαιοσύνην Θεοῦ οὐ κατεργάζεται.

διὸ ἀπο-21
δέμι-

21. *διο vid. ad ὡς v. 19.*
ἀποδεμένοι sc. ἐσεῖ. ε. ἀπο-
δεσθε. *fugite, remouete a vo-
bis.* formula dehortantis sae-
pius obuia. Col. 3, 8. Eph.
4, 22. 25. Rom. 3, 12. 1 Petr.
2, 1. *πασαν ῥυπαριαν* forsitan
ex mente Jacobi pro παντως
vel τα παντα την ῥυπαριαν.
Col. 3, 8. ῥυπαρια, longe
frequentius ῥυπος, proprie
denotat sordes 1 Petr. 3, 21.
metaphorice vero vitia, quasi
animi sordes ῥυπ. dicuntur,
de quibus et verbum ῥυπαι-
νεσθαι saepius occurrit. Re-
spondet hebr. נָשָׂא Job. 14,
4 et נָשָׂא Jes. 4, 4. quod
LXX. utroque loco reddide-
runt per ῥυπος. Hef. sensu
eodem ῥυπος vertit αἰσχρον.
Opponitur τῷ καθάρῳ vel τῇ
καρδίᾳ καθάρῳ רָוַה לֵב Ps. 51,
12. cf. *Plut. de prof. virt.*
p. 85. *δηλος ἐσιν ἡδὴ τὸ ΚΑ-
ΘΑΡΟΝ* κτωμένος ἑαυτῷ,
καὶ ὁ δ' ὅπωσιν ἀξίων ΡΥ-
ΠΑΙΝΕΣΘΑΙ. *Dion. Hal.*
l. II, p. 689. ΡΥΠΑΙ-
ΝΟΝΤΕΣ Αἰσχροῦ βιω-
τας ἑαυτῶν καὶ τῶν προγου-
ων ἀρετῶν. *Philo de nom. mut.*
p. 1051. D. *τις γὰρ, ὡς ὁ*
1αβ Φασι ΚΑΘΑΡΟΣ ἀπο
ΡΥΠΟΥ. καὶ μίαν ἡμέραν
ἐσιν ἡ ζωὴ ἀπειρα μὲν ἐστὶ τὰ
ΚΑΤΑΡΡΥΠΑΙΝΟΝΤΑ
τὴν ψυχὴν. *Plura Loesne-
rus.* Jam vero interpretes
omnes ῥυπαριαν sejunctim a

caeteris vel pro vitiositate
omnino accipiunt; vel, vt
Storrius, pro sordida avari-
tia. Sic *Phanorinus*: ῥυπα-
ρος αἰσχροκερδῆς; sed vtrum-
que parum ex hujus loci
contextu. Mihi quidem ῥυπ.
non minus ac περισσῆια jun-
gendum videtur voci κακίας
vt ρυπ. κ. fit jedes Schandflek
von Gehässigkeit, vel i. q. κα-
κία ῥυπαρία. *schimpfliche, enteh-
rende Gehässigkeit.* περισσῆια
κακίας pro κακία περισσῆ. πε-
ρισσῆιαν vero alii cum περιτ-
τωματα vel περιττεον confun-
dunt, alii, *Grotio* praeuen-
te, ad *circumcisionem* prae-
putii superflui (ערה) refe-
runt, cum qua animi emen-
datio haud raro a scriptori-
bus sacris conferatur. con-
tradiciente tamen *Ill. Michaë-
le*, qui *περισσῆιαν κακίας* reddi
mault: reliquias malitiae,
nisi potius abundantiae notio-
nem voc. *περισσῆια* requirat.
Quare equidem *Loesnerum*
sequor, qui *περισσῆιαν* de ra-
mis in vite vel arbore abun-
dantibus, falceque refecan-
dis adhiberi loco *Philoniano*
probabile reddidit, *de vitim.*
p. 854. B. *περιτμενέσθε τὰς*
σκληροκαρδίας, τὸ δὲ ἐστὶ τὰς
ΠΕΡΙΤΤΑΣ φύσεις τὰ ἡ-
γεμονικῆς, ὡς αἱ ἀμετροὶ τῶν
παθῶν ἐσπεραν τὰ καὶ συνη-
ξήσαν ὄρμησιν καὶ ὁ κακὸς ψυ-
χῆς γεωργὸς ἐφύτευσεν, ἀφρο-
σύνη,

Θέμενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν καὶ περισσείαν κακίας, ἐν
πραύ-

συνῆ, μετα σπῆδης ἀποκειμα-
σθε. Sic quoque Latini di-
cunt *frumenta luxuriosa*. In-
de περισσῖα et περισσῶν de-
signat omne *nimum*, omne
id, quod *justum* excedit mo-
dum, vt πᾶσα περισσῖα κα-
κίας sit nostrum: *jeder Aus-
wuchs von Gehässigkeit*, et
κακία περισσῖα ἰ. q. κακία im-
modica. (*übertriebene, zu
weit getriebene Gehässigkeit*).
Sic et 2 Cor. 8, 2. περισσῖα
της χάριτος designat *gaudium
nimium* (*ausgelassene Freude*).
κακίαν vt syn. voc. ῥυπαρίας
de vitiositate et malitia omni-
no intelligunt interpretes
longe plurimi, accedente in-
primis *Ciceronis* auctoritate
qui *Tusc.* 4, 15. κακίαν ex-
plicat per *consuetudinem al-
teri nocendi*. Sed, si quid
video, ex totius loci con-
textu et inprimis vi oppos.
πραύτ., κακία h. l. strictiori
sensu respondet voc. ὀργῆ v.
19. vt intelligatur *nimia illa
in docendo iracundia et moro-
sitas* et ἀποθεμ. πᾶσαν ῥυπαρ.
ἰ. sit q. ἀποθεσθε καὶ ὑμεῖς τα
παντα ΟΡΓΗΝ, ΘΥΜΟΝ,
ΚΑΚΙΑΝ, βλασφημίαν, αι-
σχρολογίαν ἐν τῷ σωματι ὑμῶν.
Col. 3, 8. cf. 1 Petr. 2, 1.
Sic et *Homerus* κακίως pro
iracunde adhibet. e. g. Il.
α, 28.

Ἄλλα ΚΑΚΩΣ ἀΦίει, κρα-
τερον δ' ἐπι μύθον ἐτέλλε.

ἐν πραύτητι pro συν πρ. πρᾶ-
ύτης vero ex oppos. ὀργῆ v.
19. eam animi designat *man-
suetudinem, qua tradita acci-
pimus, ab omni contumacia
et repugnandi cupiditate alie-
ni*. δεξασθε subint. μᾶλλον.
δεχομεν vero et ἀποδιδωμε eod-
em sensu sese accipere sol-
lent, quo lat. *accipere et tra-
dere*; vt alterum sit *discen-
tis* alterum vero *docentis*. δε-
χασθαι respondet voc. ἀκισται
v. 19. ἰ. e. μαθάνειν, et op-
ponitur τῷ λαλήσαι v. 19. ἰ. e.
διδάσκειν. Simili phrasi προ-
ηρώς δεξασθαι του λογον vti-
tur *Diod.* Sic. apud *Münthe*
in obs. phil. ad h. l. λογον
ἐμφοτον. *Oecumenius* intel-
ligit *rationis lumen quo mala
a bonis distinguiimus*. De
hoc ipso autem vix dixisset
Jacobus: του δυναμενον σωσαι
τας ψυχας ὑμων. Accedit
quod λογος apud *Jacobum*
semper sit λογος ἀληθινος,
religio chr. III. *Michaëlis* trop-
um a paxillis repetitum ar-
bitratur, pronocans ad *Co-
hel.* 12, 11. vt λ. ε. sit ver-
bum *infixum, summa mente
alte repostum*; nisi forte pa-
rum solennis hic tropus vi-
deri possit. ἐμφοτος potius
vel est *innatus, natura insi-
tus* Hef. ὁ ἐν τῇ φύσει. *Suid.*
το ἐν φύσει (exempla colle-
gerunt praeter *Westf. Elfne-
rus* et *Raphelius* in h. l.)
ita

πραύτητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον, τὸν δυνά-
μενον σώσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

Γίνεσ-

ita vt λ. ε. fit religio vobis innata i. e. religio tam cognita vobis. vt in ipsam naturam quasi vestram abiisse videatur. Plane vt nos: eine Lehre welche bey euch zur andern Natur geworden ist: vt quod malim λ. εμφοτος i. e. q. λ. εμφοτουδεις πεφουτευμενος, doctrina vobis quasi implantata, h. animis vestris infixa, quam Barnabas vocat την εμφοτου δωρεαν της διδαχης αυτου. Dicuntur enim apostoli φουτευειν plantare verbum in auditoribus 1 Cor. 3, 6. 7. 8. et ii qui Judaeis praelectam explicabant legem, εμφοσειν αμα την αναγνωσιω. Esrae 9, 48. 55. Quam autem Latini in fitionem vocant, eam Theophrastus, Graeci que alii εμφοτειων. Prouti et nos de doctrina atque in fitione loquuntur verbis a re hortulana repetitis vti solemus e. g. Saamen ausstreuen pro lehren, erndten pro lernen. Sensus semper est hic: Qamuis cognita (καπερ εμφ.) vobis fit religionis chr. doctrina, tamen eam, iterum iterumque libenter audire, quam ambitiose docere malitis. τον δυναμενον σωσαι pro: δυναται γαρ σωσαι. i. e. felices vos reddere potest doctrina chr. vbi ad emendandum animum vestrum eam conuerteritis, mini-

me vero rixae illae et contentiones in docendo. τας ψυχας ὑμων ex hebraismo solenni pro ὑμας. Similiter Homerus II. α. v. 3. Ψυχας ἡρωων pro ἡρωας. Maluit vero noster periphrastice dicere ψυχας ὑμων, quia felicitas ea, de qua h. l. sermo est, ad animum imprimis spectat. Possint quoque verba δέξασθε — ὑμων, praeunte Storrio, ita accipi: δέξασθε τον λογον τον δ. σ. τ. ψ. ἰ. EAN εμφοτος ειη. vt voc. εμφοτον conditionem inuoluat. (cf. Viger. de gr. dict. idiotismis p. 339. n. XVI. ed. Zeunii.) sed, si quid sentio, aliquanto durius. cf. cum loco nostro: Jamblichus 5, Pythag. 17. δει ων πρωτον μεν τας ἕλας, τοις ενδιδαιτηται ταυτα τα παθη, πυρι και σιδηρω, και πασαις βαθμηατων μηχαναις εκκαθαραντα, και ευρομενον τον λογισμον ελευθερον των τοσων των κακων, το τηρικαδε ΕΜΦΥΤΕΤΕΙΝ τι χρησιμον αυτω' p. ante. απορρηπτομενοι σπιλω, τες εν τοις εαθεσιν αμων εγκοιολαμμενεσ εως ποικα — εσυνομεθα ΔΕΚΤΙΚΟΙ των τηης λογων. Cic. Tusc. 25. Cultura autem animi philosophia est, haec extrahit vitia radicibus, et praeparat animos ad satus accipiendos.

22 Γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου, καὶ μὴ μόνον ἀκροα-

22 - 25. Neque tamen acquiescatis in sola audienda religionis christianae doctrina, sed eidem quoque obtemperetis velim: v. 22. alioquin homini similes estis, qui formam suam in speculo contemplatur, deformitates vero, quas animaduertit, corrigere omittit. v. 23. 24. 25. δε non igitur, sed autem, nam nexus est hic: discite religionis chr. praecepta, v. 21. non modo autem discite ea, sed et obseruate. ἀκροαται sc. τὰ λόγῃ sunt ii quibus religionis christianae praecepta auribus tantum percepisse sufficit. ποιηται vero, vi oppositi, qui eadem quoque obseruant et ad animum applicant emendandum i. q. ποιων Matth. 7, 21. I Maccab. 2, 6. Sed hoc sensu vox ποιητης, non bene graeca est. Verba potius loco substantiuorum adhibere debuisset Jacobus: ἀλλ ἐκ ακεετε μόνου του λογον, ἀλλα καὶ τηρειτε αυτου. δε pro δε καὶ ex oppos. & μόνον. παραλογιζομενοι ἐκυτας i. e. ἀλλως vel ἄτως γὰρ παραλογιζομενοι sc. εἶς vel παραλογιζοσθα ἐκυτας. παραλογιζοσθα vero proprie est λογ. παρ ὁ δεῖ vel παρα την ἀληθειαν. sich verrechnen. einen Trugschluss machen: inde decipere, et παραλ. ἐκυτου decipere se. falli. Coloss. 2, 4. i. q. ἀπατην την καρδιαυ

ἐκυτου v. 26. vel πλανων εἰν. του I Joh. 1, 8. Sensus est: alioquin vosmetipsos decipitis sc. dum a sola religionis christianae cognitione fructus expectatis eos, quos tamen nonnisi obseruatio ejus praebere potest. Paronomasiam in λογῃ et παραλογιζοσθαι quaerere, e longinquo petatum videri possit. cf. cum loco nostro Matth. 7, 22. 23. 26. 27. 28. Luc. 6, 47 sqq. Rom. 2, 13 sqq. Ceterum hunc ipsum locum obuersatum fuisse Porphyrio, cum ille scriberet δι' ἔργων ἡμῶν ἡ σωτηρια, & δι' ἀκροασιως λογων Φιλῆς Jac. de Rhoer existimat in notis ad Porphy. lib. de abst. p. 99. Nec non philosophi alii cum Pacuvio voluerunt scribi ante templorum portas: odi homines ignaua opera, et philosopha sententia. Seneca epist. 108. Sic ista, inquit, discamus, ut, quae fuerunt verba, sint opera. Et ep. 75. Quando multa discas? quando, quae didiceris, affiges tibi, ita, ut excidere, non possint. — Non est beatus qui scit illa, sed qui facit. Qui secus agebant ex philosophis, eos Epictetus dixit esse φιλοσοφως ἀνευ τῆ ΠΡΑΤΤΕΙΝ, μέχρι τῆ ΛΕΓΕΙΝ. vid. Gell. Noct. Attic. 17, 19.

ἀκροαταί, παραλογιζόμενοι ἑαυτούς. ὅτι εἴ τις 23
 ἀκροατῆς λόγου ἐστὶ καὶ οὐ ποιητῆς, οὗτος ἔοι-
 κεν ἀνδρῖ κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως
 αὐτοῦ ἐν ἐσόπτρῳ· κατενόησε γὰρ ἑαυτὸν καὶ 24
 ἀπε-

23. ὅτι abundat. εἰ τις ἀκροατῆς. pro: εἰ τις μόνος ἀκροατῆς. καὶ ὁ ποιητῆς pro καὶ εἴ τις ποιητῆς. h. l. sibi opponuntur, sic et apud Clement. Al. Protrept. p. 31. ἀρετῆς μὲν ΘΕΑΤΑΙ κακίας δὲ ΑΓΩΝΙΣΤΑΙ. εἶτος saluo sensu abesse potest. εἰσμεν, ὁμοίως εἶν. ἀνδρὶ loco ἀνδρωπῶ vel τινι hebr. אַנְדָּר. Minime vero ἀνδρ. ad solos viros est restringendum, qui vix conspecto speculo abirent, cum mulieres contra speculis diutius inhaerent; ad quas quidem argutias ipsum Grotium descendisse valde miror. κατανοεῖν, κατανοεῖν ex oppositis παρανοεῖν et παρανοεῖν est: imaginem a speculo transeuntibus nobis forte oblatam raptim tantummodo aspiciere. Nos: von ungefähr gewahr werden. τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως αὐτῆ, non cum Lutero ad solam hominis faciem s. vultum (Ange-sicht) retulerim, sed ad omnem externam corporis formam, vnde πρόσωπον τῆς γεν. αὐτῆ i. e. q. τὸ πρὸς. ἐκ τῆς γεν., γεγεννημενον, γνησιον, s. τὴν γενεσιν αὐτῆ h. ἑαυτον. seine Gestalt, sich selbst, redun-

dante fere voce prosopos, vt in illo προσωπον τῆς γῆς, τῆς θαλασσης, γῆκη βῆ, οἰκη βῆ. Addidisse tamen videtur Jacobus vocem τῆς γενέσεως, quo magis animi quasi vultui opponeretur. Eustathius in Od. o. p. 663, 25. idem illud προσωπον τ. γεν. eodem, quo nos accepimus, sensu adhibet. καὶ εἶτω μὲν ἡ Πενελοπη οὐνεὶ διορθωθεῖαι αὐτῆς, καὶ τὴν εἰκόνα ΤΟΥΤΕΚ ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΠΡΟΣΩΠΟΥ διαγραφῆν, εἴτε μεταγραφῆν. Syrus vocem τῆς γενέσεως plane omittit, cuius tamen omissionis causa non tam a varia lectione, quam potius inde repetenda videtur, quod eam non intellexerit, vel redundare putauerit. αὐτῆ sensu plane non mutato cum ad γεν. tum ad προσωπ. referri potest. ἐν ἐσόπτρῳ. ἐσοπτρα vel κατοπτρα veterum non metallica modo, sed et vitrea fuisse satis constat. cf. Plin. hist. nat. 36, 66. Quale tamen speculorum genus Jacobus l. n. in animo haberit ex verbis ejus effici nequit, nec effecisse interest.

24. Vt vocabulo γαρ solennis sua constet vis, Storrius
 E 5 cum

ἀπελήλυθε, καὶ εὐθέως ἐπελάθετο, ὁποῖος ἦν.
25 ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλυθε-
ρίας,

cum Semlero in commate hoc similitudinis apodofin inesse statuunt. Ita: mox enim ille auditor euangelii instar illius, qui faciem in speculo conspiciatur animi faciem ex euangelio cognitam obliuiscitur, quam tamen emendare debuisset, si ex speculo doctrinae fructum percepisse dicendus sit. Sed mihi quidem omnis oratio melius procedere videtur, si ex plurimorum interpretum consensu versus hic ad similitudinem hominis in speculo se contemplantis v. 23. clarius atque distinctius pingendam referatur. κατενοησε sc. ille ipse qui in speculo se animaduertit. Consulto vero repetitum videtur voc. κατενοησε, ex v. praeced. vt additis verbis: καὶ ἀπελήλυθε indicetur, non nisi de leui atque momentanea contemplatione in voce κατενοησε esse cogitandum. γαρ est particula transeundi, vel secundum Semlerum et Storrium causam indicat, cur inter se conueniant ακρωατης λογος, et homo ipse se in speculo contemplantis. Ceterum comparatio iterum in narrationem abiit, quod solenne est Jacobo cf. ad v. 10. 11. Verba vero κατενοησε — ἀπελήλυθε vertam sic: Er be-

merkt sich, sag ich, nur im Vorübergehen etc. εὐθέως in momento, und schon im Augenblicke drauf. ἀπελάθετο ὁποῖος ἦν. obliuiscitur quatenam forma eius erat (wie er aussah.) adeoque deformitates emendare omittit. Jam vero, vt similitudo ad rem prolatam transferatur, supplenda sunt haec: eodem modo et ΑΚΡΩΑΤΗΣ ΛΟΓΟΥ praeccepta religionis christianae audit quidem, audita vero non obseruat. Vterque adeo manca cognitione non vtitur. Dignus quī huc transcribatur locus Plut. de aud. p. 42. Β. 8 γαρ εκ κερειν μὲν ἀνασαντα δε τω κατωκτρῳ παρασηναι, καὶ της κεφαλῆς ἀφαστα, την περινοπην των τριχων επισιοπεντα, καὶ της κεραι την διαφοραν· εκ δε ακρωατης απιοντα η σχολης εκ ευθης αφοραυ χρη προς εαυτον, καταμανθανοντα την ψυχην, ει τι των οχληρων αποθεβειμην κα περιπτων, ελαφροτερα γεγνε κα ηθιω· ετε γαρ βαλανεισ, Φησι ο Αριων, ετε λογα μη καθαιροντος οφελος εσιν.

25. παρακύπτειν sc. εαυτον proprie est: incuruare se, deinde incuruato corpore et exerto capite quaerere, inuesti-

ρίας, καὶ παραμείνας, οὗτος οὐκ ἀκροατὴς ἐπι-

λισμο-

vestigare aliquid, vt Luc. 24. 12. Joh. 20. 5. et apud I. XX Gen. 26. 8. Prov. 7. 6. et Aristophanem Thesmophor v. 801. inde denique, vt et h. I. sedulo inquirere in aliquam rem i Petr. I, 12. et apud Lucian Reuivisc. p. 407. καπειδη μονου παρενυφα ες τα υμετερα — και παραμεινας. opponitur τω; απεληλυθε v. 24. ο δε παρανυφας και παραμεινας jungenda sunt sensu hoc: ο δε συνεχως και αδιαλειπτως παρακωπτει, i. e. qui sedulo inquirat etc. Vtrumque vero vocabulum παρακ. et παραμ. a speculis, de quibus modo sermo erat, repetitum videtur, utpote quibus faciei accuratius contemplandae causa promi inhaerere solemus; inprimis vbi veterum specula parieti haud affixa, et maxime aquam limpida, humi ante nos positam, animo tibi finxeris: quasi dixisset Jacobus: ο δε παρακ. εις εσοπτρον λογε τελεια. εις νομον τελειον του της ελευθεριας. νομος in N. T. leges, inprimis Mosaicas et totum pentateuchum, hinc deinde V. T. libros omnes vniuersamque religionem Judaicam significat, vnde denique vt et h. I. ad religionem christianam (λογ. αληθ.) transferatur cf. S. V. Koppii exc. 3. in ep. ad Gal. τελειον vero di-

cunt hunc νομον vocari. quia doctrina N. T. perfectam h. perspicue et accurate traditam contineat voluntatem diuinam, non victimis aliisque typis obscurius adumbratam, sed mihi quidem arcte jungenda videntur νομ. τελ. τ. τ. ελ. vt posita sint pro νομος τελειαν παρεχων ελευθεριαν. Jam vero ελευθεριαν hanc alii ad libertatem a legibus cerimoniarum referunt, vt opponatur τω νομω της δελειας alii ad immunitatem a peccatorum suppliciis per Christum nobis partam, vt i. fit. q. λογος ευφωτος δυναμενος σωσαι τας ψυχας, causas additi hujus epitheti hinc inde arripientes. Mihi quidem nonnisi epitheton videtur exprimendae dignitati religionis chr. inprimis aptum, eo forsan consilio additum, ne vox νομος, quae exciderat Jacobo, de lege Mosaica, de qua maxime obuia est, sed de religione chr. intelligeretur. Vterque adeo sensus verbis subesse potest. ετος et h. I. et paullo post sententiae vim auget, quasi dixisset ετος μονος, και εν αλλος, vel τοιστας. ακροατης επιλησμονης, ex hebraismo i. q. ακρ. επιλησμων, i. e. ακρ. ος ευθεως επιλανθανεται, ο ημεσε, et opponitur ποιητ. εργαων. cf. Xenoph. mem. I. I. Raphelio citatum. γενομενος

pro

λησμονῆς γενόμενος, ἀλλὰ ποιητῆς ἔργου, οὗτος μακάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται.

26 Εἴ τις δοκεῖ θεῶσχος εἶναι ἐν ὑμῖν, μὴ
χαλι-

pro γινεται. ποιητῆς ἔργου. ἔργον opponitur voci ἐπιλήσμωνης, et π. ε. i. e. q. ποιητῆς εὐλαζόμενος. Vertam: ein thätiger Beobachter. Sensus est hic: qui accurate tenet religionis chr. doctrinam, ipsa hac amphiore et subtiliore ejus scientia ad eandem quoque obseruandam impellitur. ἐν τῇ ποιήσει pro: διατῆς ποιήσεως, vel δια τὴν ποιήσιν sc. τῆ λογῆ, i. e. διότι ποιεῖ, ἢ λόγος κελυει. Vetterim: ein solcher fühlt sich unter ihrer Beobachtung glücklich. Non aliena a loco n. Socratis sententia apud Xen. mem. l. i. ὅρω γὰρ, ὡσπερ τῶν ἐν μετρῷ πεποιημένων ἑπὶ τῆς μὴ μελετώντας ἐπιλανθανόμενος, ἄτω καὶ τῶν διδασκαλῶν λόγων τοῖς ἀμελεσι λήθην ἐγγινομένην. ὅταν δὲ τῶν νεθτικῶν λόγων ἐπιλαθῆται τις, ἐπιλελήσῃ καὶ ἂν ἡ ψυχὴ πασχέσῃ τῆς σωφροσύνης ἐπιθυμει. τετῶν δὲ ἐπιλαθόμενον εἶδεν θάυμαστον καὶ τῆς σωφροσύνης ἐπιλαθεσθαί.

26. 27. Verum haec ipsa ποιησις τῆ λογῆ sine θεῶσκειᾳ non in effraenato linguae abusu v. 26. sed in factis cernitur egregiis v. 27. εἰ τις,

arste jungendum cum ἐν ὑμῖν pro: εἰ τις ὑμῶν cf. 3, 13. 4, 1. 5. 13. 14. 19. δοκεῖ sibi persuadet, sibi videtur, wenn jemand wähnt. θεῶσχος (frequentius θεῶσκειυτῆς) Hef. εὐσεβῆς. δεισιδαιμων. i. q. paullo ante ποιητῆς λογῆ, pius, religiosus (ein religiöser Christ). Syrus et Arabs. ministrans Deo. μὴ χαλιναγωγῶν γλωσσᾶν αὐτῆ i. e. καὶ ὁμῶς ἔ χαλιναγωγῆι γ. εἰ. χαλιναγωγῆιν vero ab equis frenodandis ad linguam cohibendam transferre solent veteres, (vid. Loesnerum et Kypkium in h. l.) plane vt nos: seine Zunge im Zaum halten, nisi forte ex hoc ipso loco haec ipsa loquendi ratio in sermonem quotidianum translata fuerit. Vulgaris formula est κρατεῖν γλωσσᾶν linguae temperare. Videtur autem Jacobus h. l. non tam nimiam Iudaeorum procliuatatem ad imprecationes, quam ad docendum et ad obtrectandos secus docentes prurimum vt v. 19-21 in animo habuisse. ἀλλ ἀπατῶν καρδιᾶν αὐτῆ sc. ἐσι (vt Hebr. 12, 15. ὑστερῶν ἦν) ex perpetuo Hebraeorum more, participiis pro verbis finitis vtendi, pro
ἀλλ

χαλιναγωγῶν γλώσσαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπατῶν καρ-
 διαν αὐτοῦ, τούτου μάταιος ἢ θρησκεία. *θρησκεία 27*
καθα-

ἀλλ ἀπατῶν τὴν κ. α. ἰ. ε. ἔχυ-
 τον, ἰ. q. παραλογιζομενος
 ἔχυτον v. 22. sc. eo, quod
 nimiam docendi licentiam, et
 linguae intemperantiam pro
 vera θρησκεία habet, quae
 tamen nonnisi factis egregiis
 conspicua est. Jam vero S.
 V. Carpxouius cum Benfano
 verba ἀλλ — αὐτς ad apodo-
 sin referunt ita, vt ἀλλὰ sit
 sane, profecto, hebr. כן, et
 sensus prodeat hic: profecto
 iste decipit semetipsum; sed
 vt praeteream hoc, rarissimam
 esse hanc vocis ἀλλὰ signifi-
 cationem, vocabulo τῆς clare
 distinguitur apodosis a pro-
 thesi, ita, vt verba ἀλλ — αὐ-
 τς aperte ad prothesin sint
 rejicienda. Quodsi vero jam
 inde a verbis ἀλλ etc. inci-
 pere debuisset apodosis, Jaco-
 bus certe accommodate ad
 τῆς etc. ita dixisset; ἔτος
 ἀπατ. τ. κ. α., καὶ μάταιος
 εἰν ἢ θ. αὐτς. cf. v. 25.
 vbi ἔτος — ἔτος eodem mo-
 do sese excipiunt. τῆς pro
 τοῖς. θρησκεία ἰ. q. εὐσε-
 βεια pietas, cultus diuinus
 omnino, quippe de quo verba
 θρησκείω et σεβουαῖ inprimis
 adhiberi solent. μάταιος sc.
 esi. Ejusmodi hominis pie-
 tas inanis vel vana, ἰ. e. falsa
 est, vel fructu h. e. factis
 caret. Posterius contextus

ratio inprimis requirere vi-
 detur. cf. v. 27. et tunc ver-
 terim: thatenlose Frömmig-
 keit. Ceterum haec verbo-
 rum constructio majorem ha-
 bet vim, ac si dixisset Jac.
 τῆς ἢ θρησκεία μάταιος εἰσι.

27. θρησκεία subint γαρ.
 καθαρά καὶ αἰκίαντος, sunt
 fyn. et opponuntur voc.
 μάταιος v. 26. sincera et ge-
 nuina religio, vel religio ab
 omni superbia, quae nimiae
 isti ad docendum procliuatati
 forsan suberat, aliisque vi-
 tiis remota. παρα τῷ θεῷ
 hebr. יהוה בני יהוה vel יהוה
 ex ipsa Dei sententia, Ad-
 ditur hoc, quò magis verae
 θρησκείας notio exhauriretur.
 καὶ πατρι subint. πάντων vel
 ἡμῶν. αὐτῇ, pro τοιαυτῇ,
 per se quidem redundat, sed
 ad orationis grauitatem facit,
 vt ἔτος v. 25. επισκεπτε-
 σθαι proprie est visere, visita-
 re, deinde vt et h. l. pro-
 spicere providere omnino.
 επισκ. vero ponitur pro sublt.
 επισκοπή. ορφάνες καὶ χηρὰς
 ex hebr. יתומים ואלמנות pro
 hominibus infelicissimis omni-
 no Pl. 68, 6. et saepissime alibi.
 αὐτῇ εἰν επισκ. etc. pro αὐτῇ
 κατεχεσθαι ἐν τῆς, ὅτι επι-
 σκεπτῶμεν ορφ. κ. χηρ. ε. τ.
 θ. κ. καὶ ἐν τῆς ὅτι ἀσπι-
 λης

καθαρά καὶ ἀμίαντος παρὰ Θεῷ καὶ πατρὶ, αὐτὴ
 ἐστίν, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ
 θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ
 κόσμου.

II. Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσωποληψίαις ἔχετε
 τὴν

λες τηρωμεν ἑαυτας α. τ. κ.
 ἀσπιλος Hef. καθαρος, ἀμωμος
 i. q. ἀμιαντος. Eph. 5, 27.
 et ἀσπιλον ἑαυτον τηρειν pu-
 rum se conseruare. Philo de
 Abr. p. 365. B. ΔΙΑΤΗ-
 ΡΕΙΝ αὐτην ἀγνητον. ἀπο
 τε κοσμου praecipue significa-
 tiones vocis κοσμος in N. T.
 hoc potissimum ordine sese
 excipere videntur, vt proprie
 sit ordo, inde mundus, in-
 primis vero terra et res ter-
 renae omnes, quippe in qui-
 bus summus cernitur ordo.
 Hinc ad homines omnino, po-
 tissimum vero ad homines im-
 probos in N. T. restringitur.
 Jam vero alii verba ἀσπ. —
 κοσμος vertunt: fugere omnem
 cum improbis consuetudinem,
 alii vero, purum se seruare a
 rebus terrenis i. e. a nimio
 rerum terrenarum siue diuiti-
 arum amore; quae quidem
 explicatio cum cohortatione
 illa, vt viduis orphanisque
 succurrant, arctius cohaerere
 videtur. Ceterum vero exi-
 miae quaedam virtutes h. l.
 pro pietate christiana vniuersa,
 quatenus in factis egregiis cer-
 nitur, (nos: thätiges Chri-

stentium) positae sunt. Digna,
 quae huc transcribatur *Ifoscr.*
 ad Nicocl. sententia: ἡγχα γετο
 ειναι θυμα καλλιστον καὶ θε-
 ραπειαν μεγαισην, εαν βελτισον
 καὶ δικαιοτατον σεαυτον πα-
 ρεχης.

Cap. II. 1-14. Jacobo in
 fine Cap. praec. Christianos
 hortanti, vt pauperibus in-
 primis prospicerent, turpe il-
 lud partium studium quo di-
 vites pauperibus praecipue in
 synagogis praeferrī solebant,
 in mentem venisse videtur, a
 quo jam nunc dehortatur
 Christianos. προσωποληψια,
 προσωποληπτειν, et προσωπο-
 λεπτης ab Hellenistis forman-
 tur ex hebr. ענין ענין vel
 ענין ענין ad verbum trans-
 latis. προσωποληψιας autem
 vocabulum, passim in N. T.
 Rom. 2, 11. Eph. 6, 9. Col.
 3, 25. nullibi autem, si bene
 memini, apud LXX. occur-
 rens, dicitur vitium illud,
 dum fauemus alicui, propter
 formae vultusque pulchritudi-
 nem, vestium splendorem, di-
 vitiarum multitudinem, siue
 omnino propter externam quan-

την πίστιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς
δόξης.

quandam dignitatem, neglecto eo qui hisce destituitur. Plurali autem forma vititur Jacobus, quatenus hoc vitium vel a pluribus, vel in pluribus committebatur. πισιν eodem sensu quo C. I, 3. et πισιν τε κυρις pro πισιν εις τον κυριον. Totus vero locus μη τε κυρις varie reddi potest. Alii εχειν pro κατεχειν suppressimere, impedire accipiunt, (nec id contra omnem usum loquendi N. T. cf. 2 Thess. 2, 6.) ut sensus prodeat hic: non suppressimere religionem chr. profopolepsia fouenda (εν προσωπ. pro δια προσωπ.) ita ut vim saluberrimam in vobis exserere nequeat: (nisi forte contextui magis conuenienter sensus constitueretur sic: non suppressimere rel. chr. ambitiosa hac hominum ditiorum veneratione, ita ut pauperes a nobis spreti eam deserant.) Alii, μη interrogatiuum putantes εχετε pro εχειν δυνασθε accipiunt, sensu hoc: potestisne fratres, si partium studio ducamini, fiduciam collocare in Domino nostro? Facilior tamen mihi quidem videtur ratio ea, cum tota formula μη — πισιν resoluitur sic: μη κατεχετε την προσωποληψιαν εν (i. e. αμσιν) πισι i. e. μη εχετε την πισιν, vel μη πισευετε, και ομωσ προσωποληψιαιτε. Behaltet jetzt bey der

christlichen Religion nicht eure ehemalige Partheylichkeit bey. Sic quoque Rom. I, 18. την αληθειαν εν αδικιαι κατεχειν, ponitur pro: εχειν την αληθειαν, και ομωσ αδικου εινα, et 2 Tim. I, 13. εχειν υποτυπωσιν λογων υγιαιν: εν πισει κ. αγ. pro: εχειν και πισευειν αυτοις και απαταιν αλληλων της δοξης, quo referendum sit, male habet interpretes. Potiora sunt haec: Syrus junxit την πισιν της δοξης. Nescio an intelligi voluerit fidem, qua quis gloriatur. Itala antiqua, et qui eam sequuntur, της δοξ. referunt ad προσωπ. ut sit, admiratio cultusque hominum secundum externum splendorem. Sed haec nimio interuallo inuicem se juncta videntur. Plerique tamen τον κυριον της δοξης jungenda censent, ut sit: τον κυριον ενδοξου, augustum, veneratione dignum. I Cor. 2, 8. 2 Cor. 3, 9. quorum tamen nonnulli ante της δοξης animo repetendum esse existimant: ανδρα (vel rectius fortasse απο τε κοινοσ vocem κυριον,) ne duo genitini, ημων et της δοξης cum eodem substantiuo, nulla intercedente copula, jungantur, (nam varians illa lectio codicis alicujus, in quo Polus κυρις repeti existimat, nullibi profat.) Sic jam Arabs in Polyglottis editus:

2 δόξης. εἰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν
 ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἑσθῆτι λαμπρᾷ,
 εἰσέλ-

tus: Domini nostri I. C., Do-
 mini gloriae. Sed post inter-
 posita ἰησοῦ χριστοῦ jure omitti-
 tur copula, inprimis cum
 verba τῆς δόξης adjectiuvi loco
 posita sint, nam quid quaeso
 sibi vellet: τὴν πῖς, τ. κῡρ.
 ἡμ. I. X. ΚΑΙ τῆς δόξης?
 nec video, cur non euitandi
 hujus offencicili causa, si
 quod est, τῆς δόξης proxime
 cum I. X. jungatur.

2-4. Exemplo illustratur,
 quale προσωποληψίας genus
 Jacobus h. l. in animo ha-
 beat. γὰρ, verterim: exem-
 pli gratia. συναγωγή vsu qui-
 dem receptum est pro coetu
 Judaeorum hebr. כּוּר, כּוּר,
 כּוּר, כּוּר, כּוּר, כּוּר, sed hinc
 quoque cum ad coetum Chri-
 stianorum ipsum tum ad lo-
 cum illum in quem hic coe-
 tus cogebatur, transfertur, nam
 honoratiora et viliora com-
 memorantur subfellia. Prae-
 ter hunc locum vox συναγωγή
 quidem hoc sensu haud am-
 plius occurrit, sed quidni,
 suadente orationis serie, vo-
 cabulum hoc, vt multa alia,
 a Christianis e Judaeis conuer-
 sis (quales in hac ep. intel-
 ligendi sunt,) ad sacra sua
 translatum esse statuamus?
 (vid. proleg.) Non dif-
 fert igitur συναγωγή h. l. ab

ἐκκλησία 5, 14. επισυναγωγή
 Hebr. 10, 25. προσβυχη Act.
 15, 11. 16, 13. Christiani vero
 priores, templis soli cultui
 diuino destinatis adhuc caren-
 tes, in priuatorum conuene-
 runt domibus e. g. Corinthi
 in aedibus Caji Rom. 16, 23.
 (Ejusmodi ecclesiae diceban-
 tur ἐκκλησίαι κατ' οἴκους. Rom.
 16, 4. 1 Cor. 16, 19. Col. 4.
 15. Philem. 2.) Post Judaeos
 autem maximam partem
 conuersos (vix autem iam
 Jacobi aetate) synagogas quo-
 que Judaeorum Christianis de-
 dicatas esse conuentibus proba-
 bile est. cf. Vitringa de
 synag. Vet. I, 3. 2. p 448.
 sqq. Jam vero Hammondus,
 et qui eum sequuntur, Her-
 derus, Storrius, alii, voca-
 bulis προσωποληψία v. 1. ὑ-
 ποποδιον v. 3. κριται v. 4. κρι-
 τηριον v. 6. (neutiquam ta-
 men, ad solos iudices restrin-
 gendis vid. ad comm. ipsa.)
 adducti h. l. synagogam non
 tam Dei colendi, quam con-
 troversiarum inter Christianos
 exortarum, dirimendarum
 causa conuocatam, intelligen-
 dam esse existimant. Sed
 quamuis iudicia ciuilia Roma-
 norum indulgentia salua man-
 serint Judaeis, poenasque le-
 uiores a reis sumere in syna-
 gogis ipsis licuerit; (Matth.

εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι,
καὶ

10. 17. 23. 34. Act. 22. 19. 26, 11. Marc. 13, 9.) eandem tamen potestatem Christianis etiam, et praecipue iis, qui ex ethnicis conuersi erant, factam esse, ex I Cor. 6, 1-6. vbi de solis arbitris, qui inter fratres et fratres iudicare possint, sermo est, vix certo colligi potest. Accedit, quod Iacobus, si de accusatis vel reis locus intelligi deberet, nimis generaliter pronuntiaffet illa: *ἐὰν εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναγ. ἀνηρ.* etc. Quare nos quidem *synagogam ad sacra Christianorum celebranda coactam* h. l. intelligimus. *ἀνηρ* pro *τις* vid. ad I, 23. *ἀνηρ χρυσοδακτυλιος* i. q. *δακτυλιος χρυσοῦς φορεῖν vel ἔχων. qui digitos annulis aureis ornatos habet.* Eleganter Iacobus hoc vocabulum composuit ad instar *χρυσόχειρος Luciani* (Tim. p. 100.) et *ροδοδακτυλον Homeri* (Il. v. 477. et alibi.) *ἐν ἐσθῆτι λαμπρῇ.* *λαμπρός* dicitur quisque *color splendidus* seu *fulgidus*, siue sit *ruber* Luc. 23. 11. siue *albus*, siue *alius generis*. Hoc sensu *Plutarchus* Stephano citatus alicubi dicit: *την ὀφθαλμικὴν πρὸς ἅπαν τοὺς ΛΑΜΠΡΟΝ εὐταρασσεῖσθαι.* De *vestibus* autem vbi usurpatur, imprimis vbi, vt h. l. τῷ ῥυπαρῷ opponitur, *album* potissimum colorem

designat, cui h. l. *honoris* inest significatio, quia *ἀγῆρ* — *ἐσθῆτι* ad *αὐθροῦς* πλεῖστον *periphrafin* spectant. *Thom. Mag.* *λαμπρὰ ἐσθῆς*, inquit, *καλλίον λαγεῖν ἢ λευκῆ.* *ἐσθῆς λαμπρῆ* igitur i. e. q. *ἐσθῆς λευκῆ* (qua induti ad sacra accedere solebant veteres. Apud *Theophyl.* Charact. cap. 21. qui sacrificauit Matri Deum *παρθενοκασσιματος λαμπρὸν ἱματίον* incedit, vbi plura dabit *Casaub. Tibull. l. 2. eleg. 1. v. 13.*

Casti placent superis pura cum veste venito.) *ἐσθῆς ῥυπαρᾶ*, ex lege oppositi, est *vestis sordida* i. e. *villis*, *abjecta*. Eodem sensu *Philo λαμπ.* et *ῥυπ.* sibi opponit, de *Jos. p. 541. D. οἱ δὲ ἀποκειραντές καὶ ἀντι ΠΤΗΩΣΗΣ ΔΑΜΠΡΑΝ ΕΣΘΗΤΑ* ἀντιδέντες -- *εἰσαγάσσι πρὸς βασιλεῶν.* et *Artemidor. 2, 3. αἰεὶ δὲ ἀμεινον κατὰ δακρὰ καὶ ΔΑΜΠΡΑ ἱματία ἔχειν, καὶ πλυνάμενα καλῶς, ἢ ΠΤΗΡΑΡΑ καὶ ἀπλυτὰ.* cf. *Jos. a 7, 11. 3.* Jam sunt qui diuitem illum et pauperem *Christianos* fuisse negant, quia v. 5. Iacobus contendat: *Deum pauperes huius mundi elegisse vt fide diuites et haeredes regni sui fiant;* quo quidem dicto moneret *Christianos*, vt pauperem non minus quam diuitem profely-

3 καὶ ἐπεβλέψατε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἰσοθῆτα τὴν
λαμπράν, καὶ εἶπτε αὐτῷ „Σὺ κἀθου ὧδε καλῶς;“,

καὶ

tum euangelii facere studeant. Idem colligunt ex v. 6. et 7. ubi *diuites*, ait, *potentia sua abuti ad opprimendos Christianos, illosque rapere ad tribunalia et conuiciis nomen Christi laedere.* Ejusmodi sane diuites Christo nomina duros non fuisse arbitrantur. Sed v. 5. nexum sententiarum longe alium constituendum, et v. 6. 7. de aliis diuitibus ac v. 2. cogitandum esse, mox ad haec commata ipsa demonstrandi locus erit.

3. ἐπιβλέψατε suppl. εἰ.
ἐπιβλέπειν vero h. l. emphaticè sumendum est, ut sit: *cum admirationis seu reuerentiae sensu intueri.* Lat. *susplicere*, hebr. *נשׂוּ עַל* — *לְחַמְּרָא*, pro *ἐπὶ τοῦ πλεσίου*. Σὺ κἀθ. κ. τ. λ. In toto hoc loco supponendum videtur, in ecclesiis Christianorum, ad instar synagogarum Judaicarum, (*Vitringa de Syn. Vet. l. I. c. 9.*) distincta fuisse subfelia alia aliis honestiora, et jam Jacobi aetate, saltem inter eos, ad quos haec scribit, adfuisse in ecclesiis diaconos aliosue, qui fratribus praecipue aduenis — *den besuchenden Brüdern* — (de quibus et h. l. sermonem esse puto, quia fratres indigenae subfel-

lia ἡλικία vel ταξίει suae destinata haud dubie jam none-rant,) loca assignarent, et quidem priora eaque honestiora diuitibus, qui veste splendida se commendarent, inferiora vero, adeoque minus honesta, pauperibus, qui nil praese ferrent externi splendoris, assignarent, nisi ipsos adeo ad ὑποποδίου doctorum ablegarent. *Auctor saltem Const. apostol. l. 2. c. 56.* ordinem quemdam sedendi vel standi postea in ecclesiis receptum ita describit: *Juniores seorsum sedeant, si locus sit; alioquin stent recti, aetate vero profectiores sedeant ἐν ταξίει.* Sed τα παιδία εἰσὼτα *patres eorum aut matres secum habeant; porro adolescentulae sint seorsum, si locus fuerit; sin secus, stantur pone mulieres — virgines, viduae, anus — Diaconus stet locis prouisurus, ut unusquisque ingreditur locum proprium occupet, nec in introitu confideant.* Itaque Jacobus h. l. vitio illi jam tum temporis inualescenti, quo *προεδρία* non ex virtutibus sed diuitiis concedebatur, occurrere studet. Eodem spectat consilium illud C. Caesari olim datum: *ergo imprimis auctoritatem pecuniae*

καὶ τῶ πτωχῶ εἶπτε: „Σὺ στήθι ἐκεῖ, ἢ κάθου
ὦδε

euniae demito: neque de ca-
pitate, neque de honore ex co-
piis quisquam magis aut mi-
nus judicauerit: neque Prae-
tor neque Consul ex opulentia,
verum ex dignitate creetur.
σὺ ἐστὶ δεικτικόν. ὦδε hic, lo-
cum propiorem significat,
(hier oben an) καλῶς hono-
rifice datum, pro ἐν τῷ τῷ
καλῶ f. ἐνδοξῶ τοπῶ. (an die-
sen ehrenvollen Platz.) ἐστὶ
opponitur τῷ: καθε. ἐκεῖ il-
lic, vi oppos. ὦδε locum
remotiozem indicat, (dort un-
ten hin.) ἢ καθεῖτα ita circum-
scripserim: ἢ, εἰς δεξιὰ κα-
θεζεσθῶ. καθε. Oder wenn
du ja sitzen willst, so setze
dich etc. ὑπο υποποδιον. vel
ἐπὶ f. ἐν τ. ὑπ. in scabello
ipso, vel infra scabellum hu-
mi, vt spectet ad morem Ju-
daeorum, quo discipuli, hu-
mi in panno expanso ad pedes
magistrorum sedentes praecep-
ta eorum accipere solebant.
Sic ad pedes Jesu sedebat Ma-
ria Luc. 10, 39. Paullusque
iuuenis ad pedes Gamalielis
Act. 22, 3. Dignus qui con-
feratur locus const. Apost. 1.
2, c. 58. in quo tamen con-
scribendo an, et quatenus
auctor ad locum nostrum re-
spexerit lectorum iudicio equi-
dempermitto: „Quodsi, cum
„sedetur, vir quispiam super-
„venerit honestus et in seculo
„clarus, siue ejusdem regio-

„nis: tu, Episcopo, dum de
„Deo sermonem habes ad ple-
„bem, aut dum audis eum
„qui psallit, vel legit, ne
„per acceptionem personae
„relinquas verbi ministerium,
„vt illi locum inter primas
„sedes constituas: verum
„quietus mane, nec inter-
„rumpe sermonem tuum vel
„auditionem. Fratres vero
„eum per diaconos recipiant:
„atque si locus desit, diaco-
„nus omnium iuniozem pru-
„denter, non autem prae-
„fracte loco mouens, hono-
„ratum illum sedere faciat:
„cui aequum est vt alter fra-
„ternae caritatis studiosus ce-
„dat sponte. Quodsi renue-
„rit, vi motum post omnes
„colloca, quo etiam caeteri
„discant honoratioribus con-
„cedere. Cum autem pau-
„per, vel ignobilis, vel pe-
„regrinus, isque senex aut
„iuuenis, interuenerit, sedi-
„bus occupatis, iis quoque
„diaconus ex toto corde lo-
„cum faciet: vt non gratifi-
„catio ejus homines spectet,
„sed Deo acceptum fiat mi-
„nisterium ejus. Vid. Co-
„telerii patres apostol. Vol. I.
p. 266. 267. Plut. de Adul.
p. 58. C. ἔρχου εἰς αὐτὰς
ἐδρας τε τὰς πρῶτας ἐν κηρο-
σσοῖσι καὶ θυσιασίοις καταλαμ-
βανούσας, εἰς ὅτι τῶν κει-
σιν αὐτὰς, ἀλλ' ὅπως ὑπεξάν-
F 2 εαμε-

4 ὡς δὲ ὑπὸ τὸ ὑποπόδιόν μου, — καὶ οὐ διεκρί-
θητε

VARIAE LECTIOES.

4. καὶ prius omittunt A. C. 14. 38. Syr. utraque, Eyp. Copt. Aeth. Vulg. corb. Aug. Cyr. Antioch. Oecum. probb. Millio prol. 1393. dissent. Bengelio atque Griesbachio. Omissio forsan inde orta, quod scribae sensum vocis non satis intelligerent.

ἐκαμενοι τοις πλῆσιον, κολα-
νευωσι.

4. Varie hoc comma cum antecedentibus *jungi* et explicari solet. Potiora huc redeunt. *Jo. Aug. Ernesti* in *Bibl. Th.* Vol. 7. p. 11. ante ε διεκρ. et εγεν. eodem modo, ut ante επιβλ. et ειπ. v. 3. εαν supplendum esse existimat, ita ut v. 2. 3. 4. protasin contineant, et post v. 4. apodosis mente supplenda sit fere haec: κακως ποιειτε, quemadmodum additum sit v. 8. καλως ποιειτε. Obstat tamen forma indicativa verborum διεκρ. et εγεν. cum qua εαν salvis grammaticae praeceptis *jungi* nequit. *Alii*, iique plurimi, partic. καὶ initio hujus commatis vel reprobantes vel retinentes, versu hoc commatum 2 et 3 apodosis contineri arbitrantur. Quo minus tamen ita *jungam*, obstat prius καὶ ex argumentis criticis haud rejiciendum. (vid. var. lect.) Quare mihi quidem hoc comma vel omnino non cum antecedentibus *jungendum* videtur, ita ut post v. 3. apodosis quaedam,

siue ea quam *Ernesti* post v. 4. demum suppleri voluit, siue alia subintelligenda sit: vel, si *jungendum* est, quod praefero, anacoluthon, quod vocant, e nimia protaseos longitudine, siue ex animi ardore, quo, προσωποληψιαν hanc describens corripiebatur Jacobus, oriundum, in verbis latere existimaverim; (vid. versionem nostram) quamobrem lineolam transuersam more nostro in fine v. 3. posui. Vtrum vero hoc comma cum interrogatione enuntiaueris nec ne, sensum plane non mutat. Sunt quidem qui interrogationem ob vocem καὶ h. l. admittendam esse negant, sed saepius καὶ (γὰρ etiam Matth. 27. 23.) interrogationis exprimit vehementiam ut. lat. *en, igitur, vero*, nostrum *nun, aber* etc. e. g. Luc. 10, 29. ΚΑΙ τις εστι με πλησιον; *ecquis igitur, vel ecquis vero* est propinquus meus? Nun *wer ist denn aber mein Nächster?* Xenoph. *Cyrop.* l. 4. p. 72. εφη, ΚΑΙ πως εγω ευρησω εκεινυς. (vid. *Kypke* in Luc. 10, 29. *Krebs* et *Loesner* ad Marc. 10, 26.)

Prae-

Ἰτα ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν
 πονη-

Praefero equidem interrogatiue hunc v. enuntiari, quod Cap. hoc affectu plenum interrogationibus abundat. Ipsa vero hujus loci interpretatio a vi vocis διακρινεσθαι pendet, quam alii reddunt ad verbum judicari, condemnari (κατακριθῆναι) vt sensus prodeat hic: an non statim judicamini in animis vestris, dum ipsi de aliis judicatis? i. e. an non statim reclamatur animus vester et tacite condemnatum factum vestrum? S. V. Storr, eandem verbo διακρινεσθαι vim tribuens, alterum καὶ, vt interdum ἢ hebr., per quod, et ἐν ἑαυτοῖς per a vobismetipsis reddit, vt sensus sit: Nonne iudicatis estis a vobismetipsis, quod euaseritis iudices prauis? Impotente illa diuinitis admiratione ipsi prodidistis, quales iudices sitis, et quam iusta a vobis expectari queat sententia. Alii, διακρινεσθαι vertunt haesitare dubitare, (quasi in diuersas partes trahi), vel disceptare, quia haec inter se sunt conjuncta, nam qui dubitat, seculum quoque disceptat. Tunc sententia eo redit: Et non dubitastis apud vosmetipsos? i. e. nullusne adeo scrupulus nullaque dubitatio mentibus vestris injecta est, quo minus tam temere ad praeferendum splendidiorem hominem tenui-

ori abripiamini? cf. c. 1. 6. Marc. 11. 23. καὶ μὴ διεκριθῆναι ἐν τῇ καρδίᾳ ἑαυτοῦ. Rom. 4. 10 & διεκριθῆναι τῇ σπιρίτῳ. I Cor. 14. 29. LXX. Ez. 17. 20. 20. 36. Confirmatur haec significatio Hesychie auctoritate διεκριθῆναι explicantis per εὐρισθῆναι, εἰσαλεῖσθαι, εὐλαβηθῆναι. Quae quidem hujus loci interpretatio mihi quidem cum N. T. et imprimis hujus epistolae (c. 1. 6. 3. 17.) loquendi vsu maxime videtur consentanea. Alii denique διακρινεσθαι actione reddunt per discernere, alterum alteri praeferre, sed discrimine iniusto et illegitimo, vt Horatianum illud: secernere populo Od. 1. 1. 32. cf. Act. 15. 9. I Cor. 11. 29. Jud. 22. et magnam exemplorum copiam actionis significationis verbi passiuo διακρινεσθαι sensus congeffit in lect. Lucianis l. 2. c. 15. p. 247. Tunc sensus oritur hic: nonne partibus nimis addidisti alterum alteri in animis vestris posthabebitis? Perit autem interrogatio, sensu ceterum non mutato, si, quod plurimi praecipiant, hanc interpretandi rationem ineuntes, verba καὶ & (vtique tamen retinenda, vid. var. lect.) omiseris. S. V. vero Knappius ἐν ἑαυτοῖς, ne frigide addita fiat, pro ἐν ἀλλήλοις I Thess. 5. F 3 13.

5 πονηρῶν; Ἀκούσατε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, οὐχ

δ

13. *Ind. 20 accipiens, vertit: nonne discrimen facitis inter vosmetipsos? Maius tamen en̄ ἑαυτοῖς accipi pro en̄ καρδία ὑμῶν* Marc. II. 23. quod, vt en̄ Φρεσι apud Homerum, saepissime abundat. Sic et Cicero Off. I. I. c. 32. *Herculem, ait, diu secum multumque dubitasse, utram viam ingredi melius esset? καὶ εγενεσθε κριταὶ διαλογισμῶν πονηρῶν.* κριταὶ h. l. non sensu judiciali s. forensi accipiendum videtur, sed κριταὶ ex propria vocabuli significatio-
ne hic dicuntur ii. qui discernunt, vel aestimant. Sic et nos: *In der Sache kann ich nicht Richter seyn* oro: *die Sache kann ich nicht beurtheilen.* κριταὶ εγενεσθε paronomasiae causa cum διεκριθητε positum et i. e. videtur q. διακρινετε. διαλογισμοὶ hebr. תורנות s. תורנות dicuntur omnino ratiocinationes s. cogitationes: διαλ. πονηροὶ vero h. l. perversa ista sunt principia, dignitatem alicuius externo splendore metiendi. κριταὶ διαλ. πον. iudices pravorum cogitationum, ex hebraismo sunt κριταὶ quasi ΕΚ διαλ. πον. qui iudicant secundum prava principia, iudices male ratiocinantes, ex vestitu nimirum ad animum. i. e. κριταὶ πονηροὶ vel κρ. πονηρῶς s. ἀδικῶς διαλογίζομε-

νοι. Bene *Oecumenius* ἀδικοὶ κριταὶ τῆ πονηρίας ἐκ προσωποληψίας προσθεμενοὶ. κριταὶ ἐν. διαλ. πον. igitur i. e. q. πονηρῶς διακρινετε. καὶ vero reddendum est vel per ὅτι vt hebr. 1 Gen. 47, 6. in vna, vel per εαν. Verterim: *Aber sehet ihr dann so gar nicht bey euch (en̄ ἑαυτοῖς) an, und beurtheilet andre i. e. dafs oder wenn ihr andre nach so ungerechten Grundsätzen beurtheilet?* Jam καὶ ε — πονηρῶν posita videntur pro: καὶ εὐ ἀδικητικῶς καὶ πονηρῶς διακρινετε ἐν ἑαυτοῖς; *Wetsteinio* vero et *Elsnero* κριτην γινεσθε, πραγματος τινος est: *approbare aliquam rem, locum nostrum reddentes sic: et sine ulla dubitatione apud animum vestrum statuistis, et iniquas istas cogitationes approbastis:* prouocante utroque ad *Polyb.* p. 846. διόπερ ἤξιον τοῦ Ποπλιον αὐτοῦ ΚΡΙΤΗΝ ΓΕΝΕΣΘΑΙ ΤΩΝ ΛΕΓΟΜΕΝΩΝ. Qui tamen locus, cum longe alium sensum admittat, ad hunc verbum explicandum vix quicquam facere videtur.

5 - 7. Jam id agit Jacobus, vt argumentis demonstraret, quam iniquum sit illud partium studium, cum illi ipsi pauperes, quos contentui habeant, Deo, qui ab

ὁ Θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τοῦ κόσμου,
πλου-

VARIAE LECTIONES.

5. τούτου post κόσμου omittunt A. C. 4. 13. 15. 18. 19. 25. 26. 27. 31. 36. 40. 61. al. 19. Ed. Syr. utr. Arr. Copt. corb. Euthal. Oecum. in comment. εν τῷ κόσμῳ 27. 43. εν τῷ κόσμῳ τούτῳ 29. Vulg. Aug. Lectio τούτου ni fallor inde orta, quia κόσμος hoc nexu ex hebr. היה ענין cum pronomine עותס alias jungi solet vid. annotat.

ab omni cupiditate alienus sit, imprimis cari et accepti, diuites vero, quos summo honore prosequantur, ii ipsi sint, a quibus Christiani acerrime vexarentur. Non improbabilis Semleri sententia, Jacobum h. l. respexisse ad Matth. 5. 3. f. 11, 5. Luc. 4. 18. ἀνεστέ ανιμινυ ἀττενδιδε Matth. 11, 15. *χ h. l. partic. interrog. *χ ἐξελέξατο. ἐκλεγεσθαι cum connatis ειλογη et ἐκλεκτος (non minus ac καλειν, κλησις, κελημενος) ad imitationem voc. hebr. בחר, בחר, (אק), quibus Hebraei dignitatem illam, quae ipsis prae aliis gentibus contigit, vt essent populus Deo imprimis carus, exprimere solebant, Ps. 105, 6. Jes. 45, 1. 2. a scriptoribus N. T. omnibus adhibetur tum ad exprimendum insignem benevolentiam div. omnino Luc. 23, 35. tum praecipue beneficium religionis chr., cum eaque conjunctam felicitatem in regno Messiano olim obtinendam. Eph. 1, 4. 1 Theff. 1, 4. Sensus vterque h. l.

obtinere potest. Verterim: nonne in peculium quasi sibi adsciuit pauperes? πτωχος i. e. κατω ποτ. quamvis pauperes, vel potius αυτες τ. π. ipsos pauperes. grade die Armen. πτωχος τσ κοσμος vel i. q. πτωχ. κατα τον κοσμον pauperes qui vulgo ab hominibus tales habentur dicunturque, quo magis in oculos incurrat oppositum πλσσ. εν πισει, vel loquendi vsui et oppos. βασιλειας magis conuenienter i. q. πτ. εν τῷ κοσμῳ τούτῳ, quod etiam in codd. quibusdam exstat. (vid. var. lect.) diuites in hoc mundo vid. ad 1, 27. h. εν τῷ αιωνι τστω, (יה ענין) in hoc aevo viuentes; hoc nexu enim κοσμος et αιων (ענין), κοσμος ετος et αιων ετος, ό νυν κοσμος et ό νυν αιων in N. T. promiscue adhiberi solent. cf. 1 Tim. 6, 17. πλεσις EN TΩ ΝΥΝ ΑΙΩΝΙ 1 Cor. 1, 20. σοφιαν τσ ΚΟΣΜΟΥ ΤΟΥΤΟΥ quam Paulus Cap. 2, 6. vocat σοφ. τσ ΑΙΩΝΟΣ ΤΟΥΤΟΥ et, quod Jacobi verbis simillimum est,

πλούσιους ἐν πίστει, καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας ἧς ἐπηγγέλματο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν; ὑμεῖς

est, τα αγενη τε ΚΟΣΜΟΥ καὶ τα ἐξεδειγμένα ἐξέλεξατο ὁ Θεος I Cor. I, 28. Caue tamen, ne ex singulari hoc atque promiscuo vsu loquendi colligas, κόσμον jam nunc temporis, et aivona mundum ipsum significare. cf. S. V. Koppii exc. I, in ep. ad Gal. πλοσιος εν πισει suppiendum est εινας, στομενος, ουτως, γενεσθαι. Conuenit cum loco n. alter Pauli ad Rom. 8, 29. προωρισε συμμορφας της εικονος υιου αυτου pro εις το εινας vel γινεσθαι συμμορφας. Post ἐξέλεξατο vero occurrit εινας Eph. I, 4. Plena loquendi formula vtitur Iacobus c. I, 18. cf. Apoc. 14, 4. vid. Bos ell. graec. Verba vero ipsa duplicem admittunt interpretationem, siue hanc: πλοσιοι εν πισει pro κατα την πισιν, fide abundantes (reich am Glauben), vi oppos. πτωχ. τσ υοσ. τ. priori sensu, vt εις το εινας πλοσ. εν πισ. nil amplius sibi velit ac: ινα μαλλον πισεωσι, et sensus sit hic: nonne Deus benignissimum consilio pauperes, a recipienda doctrina chr. minus alienos quam diuites atque potentes, in societatem christianam suscepit, quia hos doctrinam hanc saluarem lubentius accepturos constantiusque in ea

perseueraturos esse praevидit, siue illam: πλ. ΔΙΑ της πισεως. diuites, h. felices, beati per fidem, magis apte ad ea quae iam sequuntur: καὶ κληρον. βασ. quibus verbis ipsae hae diuitiae, quas per religionem chr. consequuti sunt, exponuntur. Amant N. T. scriptores nexu etiam alio religionem chr., felicitatemque inde redundantem, cum thesauro comparare I Cor. 4, 7. 2 Cor. 6, 10. I Tim. 6, 17. Luc. 12, 33. Matth. 6, 19-21. et alibi. καὶ κληρονομοι, pro καὶ ινα κληρονομοι ωσι. vt participes fiant. vid ad verba πλοσ. ε. π. της βασιλειας h. l. de praemiis in vita post mortem futura obtinendis intelligendum esse, ex additis: ἡς ἐπηγγέλματο, apparet. Omnia enim instituta diuina, ad hominum salutem, tum in hac tum in futura vita augendam, ad βασιλειας similitudinem reuocari solent. vid. S. V. Koppe exc. I, in epp. ad Thess. ἡς ex graecismo fatis trito h. l. pro ἡν. ἡς ἐπηγγέλματο sc. per Christum cf. Matth. 5, 3. 19, 28. 25, 34. Luc. 6, 20. 12, 32. coll. I Cor. 2, 9. 10. I Tim. 4, 8. Apoc. 2, 9. 10. τοις αγαπωσιν αυτον. vid. ad I, 12.

ὕμεις δὲ ἠτιμάσατε τὸν πτωχόν; οὐκ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ὑμῶν, καὶ αὐτοὶ ἔλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια; οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσι τὸ κατὰ τὸν

6. ὕμεις δὲ ἠτιμάσατε τὸν πτωχόν ad v. 5. adhuc sunt rejicienda, addito interrogacionis signo. ἠτιμάσατε pro ατιμάων δυναστέ, aoristus enim ponitur pro tempore quolibet. ατιμάων autem valet ἐξεδένειν. τὸν πτωχόν collectiue pro τῶν πτωχῶν. Et vos quaeso pauperem, tot tantisque beneficiis a Deo ornatum, despiciatui habere possitis? i. e. nullo modo fieri potest, ut ita agatis. καὶ iterum est interrogatiuum. Jungam sic: nonne vero e contrario summa insolentia comitari solet diuitias? plane ut Euripides:

ὕβριν τοι τιμῆς πλετος.

cf. *Plant. Aulul. act. 2. scen. 2.* οἱ πλεσιοὶ diuites omnino, siue ex Judaeis, siue ex ethnicis; non ii qui ecclesiam frequentabant. κατὰ. ita circumscripterim: καὶ αὐτοὶ οἱ πλεσιοὶ κατὰ. sicut nicht grade Reiche, welche etc. καταδυναστεύουσιν vero hebr. reddidit βιάζειν, ut opprimere, crudeliter tractare i. q. κατακυριεύειν, κατεξουσιάζειν *Matth. 20. 25.* cf. *Act. 10. 38* et apud *LXX Exod. 1. 13. 6. 7. I Sam. 12. 3. Nehem. 5. 5. Jer. 6. 6. 7. 6. 22. 3.* cf. de hac voce *Wesse-*

ling ad *Diod. 13. 73.* ὕμῶν, a κατὰ pendet in καταδυν. quasi dixisset *Jacobus δυνασ. κατ' ὕμῶν.* καὶ αὐτοὶ iterum pro: καὶ κατὰ αὐτοὶ κατὰ, οἱ ἔλκ. etc.: ei nonne ii ipsi sunt, qui etc. ἔλκουσιν εἰς κριτήρια. κριτηρίων sensu forensi modo litem sine controuersiam in iudicio disceptandam, δίκην, κρίσιν, hebr. קרי I *Cor. 6. 2.*, modo locum ubi iudicium exercetur et ipsum tribunal, ut et h. l., designat. ἔλκειν εἰς κριτήρια vero alias πνιγεῖν *Matth. 13. 28.* est lat. rapere in jus sc. inuitum, et quidem h. l. non tam lucri, quam relietae uitae religionis causa. cf. *Prov. 22. 7. Sirac. 13. 1-23. Jac. 5. 4-6.* Constat autem vel ex *Act. ap. Christianos* tanquam homines feditiosos modo in jus raptos, modo in vincula coniectos et ad ipsum capitis supplicium haud raro ductos esse. *Act. 13. 50. 8. I seqq. 12. I seqq. Matth. 10. 18. I Thefl. 2. 14.*

7. οὐκ αὐτοὶ utraque vox eodem modo explicanda ut v. 6. τὸ καλὸν ὄνομα est nomen honorificum s. honestum, (vid. ad *καλῶς* v. 3.) ipso *Cicerone* interprete, qui παραδοξὸν illud ὅτι μόνον τὸ ΚΑΛΟΝ

8 λὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ' ὑμᾶς; Εἰ μὲν

ΤΟΙ

αγαθὸν reddit: quod honestum sit, id solum bonum esse. Nomen illud vero non *Dei* quod *Storrio* placet, multo minus *Nasiraeorum*, de quo *Herderus* (p. 49.) cogitat, sed *Christi* esse putauerim, a quo primum Antiochiae, deinde in omnibus imperii Romani prouinciis, et omnino extra Palaestinam, omnes ad novae hujus doctrinae professionem conuersi nuncupati fuerant *Christiani*. cf. Act. II, 26. et *Suidas* ἐπι Κλαυδίου inquit βασιλεως Ρωμαιων εν Αντιοχεια μετωνομασθησαν οι παλαι λεγομενοι Ναζαραιοι καὶ Γαλιλαιιοι, Χριστιανοι. qui quidem locus aperte *Herderianae* sententiae repugnat. Etiam *Petrus* hoc nomine utitur I ep. 4, 16. τὸ ἐπικληθεν ἐφ' ὑμᾶς, quo appellamini. *Hebraismus* subesse *Grotius* jam vidit, *Hebraei* enim nomen ejus, a quo denominamur, super nos vocari dicunt cf. Genes. 48, 16. שמך יהוה אלהינו I Reg. 8, 16. *Jes.* 4, 1. *Jerem.* 25, 29. *Sir.* 36, 12. βλασφημῶσι, contentui habent, conuiciantur. Videntur itaque fuisse inter diuites illos, qui eo procederent audaciae, ut in ipsam illud sanctissimum *Christi* nomen maledictis inueherentur. Alii vero interpretes, et inter recentiores *Carpzovius*, *Storrius* alii,

vt *Jacobum* de diuitibus *Christianis* loqui arbitrantur, ita quoque voc. βλασφημῶν, studio magis receptae sententiae, quam ex propria hujus vocabuli significatione, vertunt: ita agere, vt religio chr. male audiat apud extraneos. Totam hujus commatis sententiam illustrabit locus *Taciti* *Annal.* 15, 44. Nero — quae sitissimis poenis affecit, quos, per flagitia inuisos, vulgus *Christianos* appellabat. *Auctor* nominis ejus, *Christus*, *Tiberio* imperitante, per procuratorem *Pontium Pilatum* supplicio affectus erat. Ceterum, quae de diuitibus et pauperibus hic uniuerse enuntiantur, ad maximam tantummodo eorum partem pertinere, vix est quod moneamus.

8. 9. Jam ex v. 5-7. *Jacobus* colligit haec: quae cum ita sint, cum diuites tam atrociam in se flagitia admittant, pauperes vero tanto honore a Deo digni habeantur, bene agetis, si, ab omni partium studio alieni, primariam illam religionis christianae legem, quae mutuum erga omnes amorem praecipit, obseruaueritis v. 8., quod si vero nihilominus partibus studere pergetis, peccatores (παράβαται) jure habemini v. 9. εἰ μὲν excipitur ab εἰ δὲ v. 9.

εἰ

τοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν κατὰ τὴν γραφὴν
 „Ἄγα-

ει μὲν τοι pro τοιγαροῦν, ει μὲν etc. *Wenn ihr demnach* etc. τελειν νομον i. q. ποιειν, τηρειν s. πληρειν τον νομον. *legem observare.* νομος vero h. l. *praeceptum* denotat *singulari*, Rom. 7, 1-3. alias εντολη, λογος (רַבִּי) vt e contrario εντολη interdum totum *legum Moss. complexum* significat. Hebr. 7, 18. Dicitur autem hic νομος βασιλικος non quia *regem*, quem *Deum* alii, alii *Christum* esse volunt (qui tamen hanc legem, Judaeis olim jam latam, nonnisi iterum inculcavit), habet auctorem. Dicuntur quidem *Platonii* et *Xenophontii* νομοι βασιλικοι *leges a regibus latae*, id quod *Raphelius* et *Wetstenius* magna exemplorum vi ad h. l. confirmarunt: quae tamen omnia altius videntur repetita, et ab h. l. non minus aliena ac hebr. illud רַבִּי רַבִּי quod alii ad hunc locum explicandum arcessunt. Vocabula potius βασιλευς, βασιλικος, *rex, regius*, apud Graecos et Latinos in sermone populari *singularis praesentiae* atque *dignitatis* notionem inuoluunt. Sic *Philo* quod omn. prob. lib. p. 888. ΒΑΣΙΛΙΚΩΤΕΡΟΝ εδεν αρετης. *Maximus Tyr.* Diss. 10. καλλος ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ. Eodem sensu dicitur βασιλικος βιος, β. συμποσιον, β.

ασηρ, β. εσθης, β. αμπελος etc. νομος βασιλικος igitur est *lex omnium primaria*, alias εντολη πρωτη και μεγαλη *Matth.* 22, 39. πληρωμα τε νομου *Rom.* 13, 10. coll. *Gal.* 5, 14. το τελος της παραγγελιας *1 Tim.* 1, 5. ο νομος και οι προφηται, *summa omnium quae de mutuis officiis sacra scriptura praecipit.* Nimis multa *Kyprius* huic vocabulo inferre videtur, qui βασιλικην hanc legem a *Jacobo* vocari arbitratur 1) quia *Deum summum regem agnoscat auctorem*, 2) quia fit *utilissima*, 3) et *praestantissima*. Singulas haec notiones singulis locis subesse facile concesserim, dummodo non omnes vni eidemque loco ingerantur. γραφη, αι γραφαι et τα ιερα γραμματα ex hebr. כְּתוּבִים, סִיְבָרִים, perpetuo in N. T. vocabula propria *librorum V. T.* *Joh.* 2, 22. 5, 39. saepissime alibi. κατὰ τὴν γραφὴν vel est formula allegandi V. T. locum, non diuersa ab his: ως λεγεται, ως λεγει η γραφη, καθως γεγραπται, vel jungenda sunt βασιλικον κατὰ τὴν γρ. vt sit: *legem ex sacrae scripturae sententia longe principem.* Jam sequitur ipse ille νομ. βασι. *Lev.* 19, 18. ex LXX versione transscriptus. αγαπησεις pro αγαπησον, more *Hebraeorum*, qui futuris loco impe-

„Αγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν,, καλῶς
 9 ποιεῖτε· εἰ δὲ προσωποληπτεῖτε, ἀμαρτίαν ἐργά-
 ζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παραβάται,
 ὅστις

imperatiuorum vtuntur. ἀγα-
 πην vero omnia omnino stu-
 dia inuoluit ad promouendam
 aliorum felicitatem. τὸν πλη-
 σίον sc. οὐτα i. q. τὸν ἕτερον,
 hebr. עַךְ, homines ullo vin-
 culo, et vel ipsa humanae na-
 turae societate nobiscum con-
 iuncti. κελως ποιεῖτε, honeste
 i. e. praeceptis religionis chr.
 conuenienter agitis. 2 Petr. 1,
 19. i. q. εὐ πράξετε Act. 15,
 29. et oppositum τῶ: ἀμαρ-
 τIAN ἐργάζεσθε v. 9. Jam vero
 in explicando hoc praecepto
 non in singulis haerendum est
 verbis, quasi eodem, quo
 erga nosmetipsos affecti esse
 solemus, amore et erga omnes
 alios homines esse jubeamur,
 (quod sine dubio nimis foret
 feuerum, nec cum humana
 natura consentaneum), sed
 ex populari dicendi genere
 sensus hujus dicti reuocandus
 ad illud Christi Matth. 7, 12.
 πάντα ὅσα αὐ θελήτε, ἵνα ποι-
 ᾶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, ἕτω
 καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς.

9. προσωποληπτεῖτε vid. ad
 v. 1. ἀμαρτίαν ἐργάζεσθαι s.
 ἐργάζεσθαι ανομίαν Matth. 7,
 23. respondet hebr. יָמַ לְבַב,
 et ponitur simpliciter pro
 ἀμαρτανεῖν. ἐλεγχομενοι pro
 ἐλεγχεσθε γαρ. ἐλεγχεσθαι

vero h. l. priori significatione
 retinendum est, vt sit con-
 uinci, s. argui de crimine
 commisso. νομος eodem sensu
 quo v. 8. παραβατης hebr.
 גַּרְס Ez. 18, 10. Pf. 17, 4.
 et παραβαινειν לַבַּב, לְבַב, לְבַב,
 לְבַב. Num. 14, 41. 27, 14.
 Lev. 26, 40. Deuter. 28, 14.
 Jef. 24, 5. ex solenni legunt
 atque praeceptorum cum linea
 siue funiculo comparatione
 explicandae sunt, quippe quem
 transilire (παραβαινειν) dice-
 bantur ii, qui legem viola-
 bant. παραβατης igitur, quoad
 sensum, ne tantillum quidem
 differt ab ἀμαρτωλος, inpri-
 mis cum Symmachus hebr.
 גַּרְס vertit παραβατης Pf. 17,
 5. Ezech. 18, 10. vbi Aquila
 habet ἀμαρτωλος. Eodem sen-
 su etiam Homerus ΤΠΕΡ-
 ΒΑΙΝΕΙΝ adhibet. II. 1, 497.

— ὅτε κεν τις ὕΠΕΡΒΗΗ;
 καὶ ἈΜΑΡΤΗ.

Ex loci vero contextu hic
 vocabulo παραβατης inuisus
 praecipue sensus fuisse vi-
 detur, ita vt eum designet
 qui grauiora commisit cri-
 mina. Sensus est: eadem illa
 lex peccatores vos esse conuin-
 cet, si iniquam vestram agendi
 rationem cum ipsa compara-
 veritis. Rom. 13, 10.

ὅστις γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἑο
ἐνί,

IO. II. Sed ne forsan quis dicat, nimis tamen durum videri, eum qui caeteris omnibus religionis chr. praeceptis morem gesserit, ob laesam hanc vnam de profopolepia cavenda legem, statim παραβηταις τῶν νόμων annumerari, jam addit Jacobus ὅστις γὰρ etc. νόμος h. l. est *jus* siue *complexus praeceptorum*, et quidem praeceptorum religionis chr., quae vocabulo Christianis ex Judaeis conuersis inprimis caro ἡ γῆνη νόμος dici solebant. vid. S. V. Koppii exc. 3. in ep. ad Gal. ὅλος ὁ νόμος igitur est *totus legum Christianarum complexus*, i. q. παταὶ ἐντολῶν. τηρήσει et πταίσει sunt futura pro praes. τηρεῖ et πταίει. πταίω hebr. פָּטָא proprie *impingere, offendere, straucheln*. Polyb. p. 1307. ὁ δὲ παρακαλεῖ μὴ δις πρὸς αὐτὸν λιθὸν ΠΤΑΙΕΙΝ. ἐν ἐνὶ pro ἐν ἐνὶ *monon νόμῳ*, vel ἐν μίᾳ *μονον ἐντολῇ*, qui *impigerit vel in unum praeceptum*, i. e. qui *vel unum neglexerit praeceptum*. παντῶν ἰ. c. νόμων, i. q. ὅλε τῶν νόμων, *supplendum est ἐνεκα*; quod respondet praecedenti ἐν atque etiam I Cor. II, 27. subintelligendum est. ἐνοχος ὀβnoxius, *reus*, modo cum genitio, vt hic, modo cum datio, modo cum eis et accusatio jungitur. vid. *Markland*

ad Lyfiam p. 568. παντῶν γεγονα ἐνοχος, *habendus est, ac si omnes omnino leges migrasset*. In constituendo hujus paradoxo, cujus speciem praefert, sensu, doctissimorum virorum fatigantur ingenia. Alii de difficultatibus hujus loci dirimendis plane desperantes, loco παντῶν legi jubent παντῶς, cum quibus tamen jure aget tota Criticorum cohors, cum παντῶς nulli libi exstet. Alii, praeeunte Grotio, non nisi de legibus, quibus poena capitalis constituta sit h. l. sermonem esse putantes, sensum constituunt sic: qui *totam legem servauerit, offendat autem in uno praecepto, non minus morte punitur, ac si omnia praecepta violasset*. Vereor tamen ne haec aliunde arrepta loco nostro inferantur. Semlerus ἐν ἐνὶ ex hebraismo pro ἐν πρώτῳ accipit, vt sit vel: in primo praecepto decalogi, quo *Israëlitae Deum colere jubentur*, sed hoc a l. n. plane videtur alienum, vel: in primario praecepto doctrinae christianae, quod commemoratur v. 12, sed, id quidem contra omnem loquendi usum tum hebraicum tum graecum. Tota potius hujus commatis significatio sententia veteribus et Rabbinis praecipue adeo fuit vilitata, vt mihi quidem

II ἐνὶ, γέγονε πάντων ἔνοχος. ὁ γὰρ εἰπών: „Μὴ
μοι-

in prouerbii consuetudinem
abiisse videatur Sabbat f. 70.
2. si faciat omnia, unum vero
mittat, omnium et singulorum
reus est. Horaioth. f. 8, 2.
R. Jose Galilaeus dixit Levit.
5, 5, qui reus est vnius, reus
est omnium. Et e contrario:
qui unum praeceptum seruat,
est ac si totam legem seruasset.
Medras Mischle f. r. vel: qui
iustum cibatur frusto, perinde
est, ac si totum Pentateuchum
seruasset. Jalkut Chadosch. f.
59, 2. (Plura dabunt Wetst.
et Schoetgenius in h. l.) Qui-
bus quidem locis videtur sub-
esse nonnisi sensus hic: Nulla
virtus sola, nullumque vitium
solum, sed virtus cum virtu-
te, vitium cum vitio tam arte
cohaeret, ut qui una virtute
et pluribus praeditus sit, et
sic quoque, qui unum vitium,
etiam plura simul committat,
vel commisisse putandus sit.
Plane ut Diogenes L. ad He-
rennium 4, 16. „Majores
„nostri, si quam vnus pec-
„cati mulierem damnabant,
„simplici iudicio multorum
„maleficiorum conuictam pu-
„tabant: quo pacto? quo-
„niam, quam impudicam ju-
„dicarunt, eam venefici quo-
„que damnatam existimabant:
„quid ita? quia necesse est
„eam, quae suum corpus ad-
„dixerit turpissimae cupidi-
„tati, timere permultos: quos

„istos? virum, parentes, cae-
„teros, ad quos videt sui de-
„decoris infamiam pertinere:
„quid postea? quos tanto-
„pere timeat, eos, necesse
„est, ut, quomodo possit,
„veneficio petat: cur? quia
„nulla potest honesta ratio
„retinere eam, quam magni-
„tudo peccati facit timidam,
„imemperantia audacem, na-
„tura muliebris inconsidera-
„tam., Paulo alia tamen
ratione sensum formulae con-
stituit Iacobus noster, dum v.

II. Docet, omnia prae-
cepta diuina in obsequio Deo
praestando quasi in compendio
contineri. Jam, inquit, siue
vnum praeceptum siue omnia
migras, obsequium semper ha-
negas Deo, adeoque ὅλον
τοῦ νόμου, qui ad obse-
quium Deo debitum vnice
redit, violas, nam, addit
Jac., Deus singularis huius
praecepti non minus ac caete-
rorum omnium auctor est ha-
bendus. Nisi forte sensus
hujus loci ita fuerit consti-
tuendus: Qui unam legem
violauit, idem omnes violasse
putandus est, Deus enim
omnium legum auctor est.
Jam vero, qui reuerentia
erga Deum non ab vno de-
terretur vitio, idem etiam ab
altero perpetrando non deter-
rebitur. Quodsi igitur sin-
gularis

μοιχεύσης,, εἶπε καὶ „Μὴ φονεύσης,, εἰ δὲ οὐ μοι-
χεύσεις, φονεύσεις δὲ, γέγονας παραβάτης νόμου.
Οὕτως λαλεῖτε, καὶ οὕτως ποιεῖτε, ὡς διὰ νόμου 12
ἐλευ-

*gulare aliquid vitium non com-
miserit ejusmodi homo, non
tam pietati ipsius, quam ei
rei tribuendum est, quod ad
hoc vitium potissimum commit-
tendum occasione et incitamento
carebat.* εἶπαν pro εἶπε, id-
que pro εἰλελευ. μη, hebr. מן,
est prohibentis. μη μοιχευ-
σης et μη φονεύσης repetita
sunt ex Deuter. 22, 22. 19, 13.
Exod. 21, 12. Lev. 24, 17. 21.
Futura iterum pro imperati-
vis, et singularia praecepta pro
praeceptis omnino ponuntur,
nam sensus omnino eo redit:
*qui vnam legem, et alteram tu-
lit.* εἰ δε. εἴς vel maxime, fac
ut, *gesetzt auch.* μοιχεύσεις et
φονεύσεις pro praef. vel praet.
νομος i. q. ὅλος ὁ νομος v. 10.
*totus praeceptorum Christi
ambitus.* παραβάτης consulto
ex v. 9. h. l. iterum adhibet-
tur. Jam vero haec quae Ja-
cobus contra homines, gra-
vissimum prosepoleptias cri-
men leue putantes, animi ar-
dore correptus enuntiauit, ad
metaphysicam non reuocanda
sunt subtilitatem, quasi Ja-
cobus omnia peccata paria
esse, et eum, qui vnam mi-
grauerit legem, eandem poe-
nam, ac si omnes violasset,
daturum esse contendat, sed
id vnum innuere voluit: ne

*vnius quidem legis migratio-
nem vili esse pendendam, quia
Deum habeat auctorem, cu-
jus auctoritas etiam vel vno
praecepto laeso admodum vio-
letur.* Sic Ἰωσ. Α. 5, 9. 4.
εἰς φησὶν ὁ Βοαζος, ἐξ ἡμι-
στιας δεῖ μεμνησθαι τῶν νο-
μῶν, ἀλλὰ πάντα ποιῶν κατ'
αὐτὰς. Maccab. 5. μη μικρὰν
ἐν εἰσὶ νομισθῆς ταυτην, εἰ
μικροφραγησάμεν, ἁμαρτιαν.
το γὰρ ἐπὶ μικροῖς καὶ μεγάλοις
παρανομοῖεν ἰσοδυναμοῖεν ἐσὶ, δι'
ἐκότερα γὰρ ὁ νομος ὁμοίως
ὑπερῆφανεῖται. Pertinet huc
quoque illud *Max. Tyr.* dif-
fert. 15. ὡσπερ γὰρ ἐν ταῖς τῶν
μελῶν ἀρμονίαις το παραλει-
φθεν, καὶ σμικρον η, διαλυεῖ
τον κοσμον τὰ μελας· ἔτω καὶ
τη τε βίη ἀρμονίᾳ. κ. τ. λ.

12. 13. *Quamobrem, cum
ne singulare quidem praecep-
tum impune negligi possit,
totam vestram agendi ratio-
nem ad omnes omnino leges
diuinas et imprimis ad mu-
tuae caritatis legem compo-
nite, nam immisericordes graui-
olim et severo supplicio adfi-
cientur.* Vide quaeſto quam
arctè sic cohaereant v. 12. 13.
cum v. 11, quare miror *Sem-
lerum* atiosque hic plane no-
vae sectiois constituere ini-
tium.

13 ἐλευθερίας μέλλοντες κρῖνῃσθαι. ἢ γὰρ κρίσις ἀνιλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως.

Τί

VARIÆ LECTIONES.

13. καὶ ante κατακαυχᾶται omittunt A. C. 4. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 21. 22. 24. 25. 26. 27. 29. 31. 32. 33. 35. 36. 37. 38. 40. 41. 45. 46. 47. Syr. utr. Eyp. Copt. Arab. Edd. Complut. Plant. Genev. probb. Millio, prol. 982. Bengelio, Griesbachio. δε legunt post κατακαυχ. A. 40. Ar. pol. Syr. p. Vulg. corb. Oecum. Ang.

tium. οὕτω λαλεῖτε καὶ οὕτω ποιεῖτε, accumulatur ad augendam sententiae vim. Sensus est: omnino ita agatis volumus. Minime vero in singulis verbis, λαλεῖν et ποιεῖν ita est haerendum, ut λαλεῖν, quae est Semleri sententia, ad ministros, siue omnino ad homines, quorum est auctoritas quaedam publica, restringatur, et, quod post Wetsteinium obseruauit Carprouius, inde ab hoc commate vsque ad finem hujus capituli, quomodo agendum, proximo autem capite, quomodo loquendum sit, praecipitur; ejusmodi enim sententiarum dispositio cum ipsa epistolae indole magnopere pugnat. ὡς μέλλοντες κρῖνῃσθαι sc. die extremi iudicii. δια νόμου ἐλευθερίας, pro κατὰ νόμον ἐλευθ. Sic quoque δια 2 Cor. 8, 5. 1 Tim. 1, 18. et hebr. 2 Gen. 1, 26. Esth. 1, 12. νόμος ἐλευθερίας vero h. l. est νόμος ἐλευθέρων Rom. 8, 12. religio quae immunitatem a

suppliciiis diuinis promittit. vid. ad I, 25. Jam si haerendum est in vocabulo ἐλευθερίας sensus subesse videtur hic: Ita agite, ut homines decet, qui iudicabuntur secundum religionem, quae immunitatem a poenis peccatorum promittit, quod tamen non eam habet vim, ut praecepta diuina impune laedere possimus.

13. κρίσις, abstractum pro concreto: κρίτης, vel ὁ κριτων. ἀνιλεως sc. εσι immifericors est, unerbittlich, ohne Schonung. τῷ, pro εἰς τῶν, ὁ etc. ελεος omne genus beneficentiae denotat ex hebr. 17 Gen. 19, 19. Num. 11, 15. Matth. 9, 13. 12, 17. 23, 23. τῷ μὴ ποιήσαντι ελεος, paranomasiæ causa cum ἀνιλεως, pro τῷ μὴ ἐλεεῖν, vel τῷ προσηποληπτεντι. καὶ h. l. pro ἀλλὰ ut v. 18. 22. 4. 2. Act. 10, 28. 1 Cor. 5, 10. Similiter καὶ pro imo positum 2 Cor. 8, 3. ελεος, abstr. pro concreto: ελεων i. e. ὁ μὴ προσηπο-

Τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγη ἰα
τις

σωποληπτῶν, ὁ ἀγαπῶν τὸν
πλησίον αὐτοῦ. κατακαυχᾶσθαι. i.
q. καυχᾶσθαι, gloriari de ali-
qua re, et h. l. in primis i. q.
ἠυφρανεσθαι, hebr. ἕη, ἦν
et ᾗν Pl. 15, 14. 149, 5.
κατακαυχᾶται κρισίως, pro du-
ραταῦ καυχᾶσθαι κατὰ τῆς κρι-
σεως. Sensus est: pietas in-
sultat iudicio, i. e. misericors
nullius culpae sibi conscius,
adeoque supplicia non timens,
gloriarī potest de iudicio ex-
iremo. Der menschenfreund-
liche Mann triumphirt über
das Gericht — freuet sich
darauf. Matth. 5. 7. 18, 23-
35 25, 34 - 46. Gnome pro-
fecto egregia!

14-26. Jam Jacobus ad ar-
gumentum Cap. 1, 22-27.
vnde ab initio hujus Cap.
aliquantulum digressus erat,
rediens, solam religionis chr.
notitiam factis praectaris haud
conspiciam omni plane fructu
carere vberius contra eiusmodi
Christianos demonstrare per-
git, qui, vt Israēlitae in fu-
turae felicitatis societatem se
venturos esse existimabant,
dummodo in profitenda reli-
gione Judaica constanter per-
seuerarent, sic quoque ipsam
religionis christianae profes-
sionem ad salutem consequen-
dam iam sufficere, putabant.
Huc spectat illud Hieronymi
in Mich. 3, 5. promittunt eis

pacem et regna coelestia, et
dicunt: non necesse est, vt vi-
vas continenter et sancte, ha-
beto fidem quam docemus, et
omnia promissa Domini con-
sequeris. τι τὸ ὄφελος sc.
εἶναι. v. 23 ἢ Gen. 37, 25. Pl.
30. 10. i. q. τι συμφερεῖ; quae
utilitas inde redundat? sc.
nulla, i. e. omniutilitate, omni
plane fructu caret. Pro eo-
dem ἕθεν εἰμὶ dixit Paullus
1 Cor. 13, 2. πιστις h. l. mi-
nime fiducia salutaris in me-
rito Christi reposita, quae
quidem verio sola locum, alias
facilem, obscurissimum reddi-
dit, sed ex nexu ratione
nuda religionis chr. notitia
seu professio, ἀπροαίτις τε λόγος
de qua Cap. 1, 22 sqq: dix-
erat Jacobus, nec alio sensu
vsque ad finem hujus Cap.
continuat. Sic quoque Gal.
3, 23. Hebr. 13, 7. 8. Act.
6, 7. vid. S. V. Koppii exc.
6. in ep. ad Gal. supra jam
laudatum. λέγειν vel cogitare
(wähnen) vid. ad 1, 13. vel
palam profiteri, quasi ita di-
xisset Jacobus: μὴ δυνατοῦ το
λέγειν· ἐγὼ πιστῶν ἐχω, σωσάμ
αυτοῦ; vel denique gloriari.
ex hebr. ἠμα Prov. 10, 9.
Praefero prius. πιστῶν ἐχειν
pro πιστευειν. ἐργα sc. fidei
consentanea, in primis vero
ελεημοσυνῆς καὶ ἀγαπῆς de qui-
bus paulo ante sermo erat.
ἐργα ἐχειν paranomasiae causa
G con-

τις ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχη; μὴ δύναται ἡ πίστις
 15 σωῆσαι αὐτόν; ἰὰν δὲ ἀδελφός ἢ ἀδελφή γυμνοὶ
 ὑπάρχωσι, καὶ λειπόμενοι ὧσι τῆς ἑφημέρου τροφῆς,
 16 εἶπη δὲ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν ὧσιν ὑπάγετε ἐν εἰ-
 ρήνῃ

conjunctum cum πεισιν εχειν, pro εργαζομαι, αγειν, μη est interrog ἡ πισις, pro ἡ πισις μονη ex v. 24. sola religionis scientia, vitae morumque honestate haud conspicua. Saepius voc. μονος omittitur a Jacobo. vid. ad I. 23 et 25. σωσαι, felicem reddere. Liquet Jacobum loqui de aeterna salute. Jam μη-αυτον affirmatiue hoc sibi volunt: minime sola religionis professione, factis destituta, felicem eum reddere potest.

15-17. Sententia v. 14. illustratur exemplo, ex illa ipsa materia repetito, quam tractauerat Jacobus cap. I, 27 sqq. quaeque menti ejus identidem oberrabat. Si quis, inquit, alicui bona quacuis apprecatus fuerit, nec opem ipsam adhibuerit, vel, ut verbis utar Johannis I. 3. 18. nec εργα και αληθειαι ipsi succurrerit, quis tum ex votis ejus, quamuis per se bonis, ad miserum fructus redundabit? profecto nullus: sic etiam ex sola professione illa, desum esse Messiam, si destituatur operibus ejusmodi Dei rerumque diuinarum co-

gnitione dignis, nullus et nobis sperandus est fructus. δε verterim vt γαρ v. 2. per exempli gratia. αδελφος η αδελφη, sunt nomina, quibus Christiani religionis vinculo, vt fratres sororesque inuicem juncti, sese appellare solebant. γυμνοι misere vestiti, vel vix amicti. Sic γυμνος I Sam. 19. 24. 2 Sam. 6. 14. 20. Job. 22. 6. Jes. 20. 2. Matth. 25. 36. 28. 43. 44. Marc. 14. 52. Job. 21. 7. γυμνησειν I Cor. 4. II. et γυμνοτης Rom. 8. 35. 2 Cor. II, 27. Similiter et Gratiae Latii poetis nudae dicuntur i. e. tenui velamento amictae. ὑπαρχωσι, pro ωσι. και λειπομενοι ωσι, pro: και λειπωνται et indigeant. vid. ad cap. I. 5. τροφη εφημερος i. e. ἡ καθ' ἡμεραν αναγκαια τροφη. victus, quo per singulos dies vitam sustentamus. Qui nil amplius habent, Graecis dicuntur καθημεροβιοι. vid. Wetsten. in h. l. γυμνος vero et λειπομενος της τροφης juncta sunt, vt infima miseria exprimeretur.

16. ειπη δε, pro και εαν ειπη. τις εξ ὑμων, jungenda, pro

ρήνη, *Δερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε*, μὴ δώτε δὲ
αὐτοῖς

pro *tis ὄμων*, sc. qui solam religionis chr. notitiam ad salutem consequendam sufficere putatis. αὐτοῖς i. e. τῷ ἀδελφῷ καὶ τῇ ἀδελφῷ. εἰρήνη ex hebr. בְּרַחַם pro quovis felicitatis genere ponitur. Sic quoque ὑπαγετε ἐν εἰρήνῃ, vel εἰς εἰρήνῃ, Marc. 5, 34. Luc. 7, 50. 8, 48. est formula loquendi plane hebraica: וַיֵּלֶךְ בְּרַחַם 1 Sam. 1, 17. vivite felices, feliciter res vestras agite, nam בְּרַחַם (et praecipue בְּרַחַם) Hebraeis non semper est ire, quasi haec formula nonnisi absentibus dici queat, sed etiam agere vel vivere omnino. Nos: *Es gehe euch wohl*. Ratio vsus loquendi posita est in eo, quod vita humana ex tropo frequentissimo cum *tramine* seu *via*, qua incedimus, veteribus comparari solita erat. Voc. germanico *wandeln* idem tropus subesse videtur. Formula, Graecis adhiberi solita, est *εὐπραγτε*. (ὑπαγε vero forma singulari in malam partem sumi solet, vt sit: *abi, apage*. Matth. 4, 10. ὑπαγε Σατανα.) *Δερμαίνεσθε* sc. *vestitu* vt sit: *vestiti estote*, nam spectat ad γυμνοὶ ὑπαρχοσὶ v. 15. Sic quoque *εὐδερμάνθησαν* Job. 31, 20. pro *vestiti* sunt. *χορτάζεσθε*, *γεβω*, referendum ad *λειπ. τῆς ἐσθμ.* τρ. v. 15. *sit vobis unde alimini*. *χορτάζεσθαί* quidem pro-

prie est animalium, quae gramine saturantur, (α χορτός) tum vero etiam ad hominum alimenta transfertur, non modo in N. T. Matth. 14, 20. 15, 33. 37. Marc. 6, 42. 7, 27. 8, 4. 42. Luc. 6, 21. 9, 17. 16, 21. Joh. 16, 26. Phil. 4, 12. sed etiam apud profanos auctores. *Arriani Epist.* l. 1. c. 9. ὅτε ΧΟΡΤΑΣΘΗΤΕ σημερον, καθηροθε κλειουρες, περι της αυριου, ποθεν φαγητε. l. 3, c. 22. ad philosophum: *Tu vero mihi aedes alicujus ingredi velle videris δια χορως ΧΟΡΤΑΣΘΗΝΑΙ, vt aliquamdiu alaris*. *Plutarch* sympos. l. 1. p. 616. *χορτάζειν* vsurpat pro *cibum apponere*. cf. *Athenaeus* l. 3. c. 21. vbi *Casaub.* μη δωτε δε, pro καὶ εαν μη δωτε. το επιτηδειον, praeter hunc locum haud amplius in N. T., et apud LXX nonnisi 1 Paralip. 28, 2. obuium, non modo dicitur id quod idoneum s. aptum, sed etiam quod necessarium est. *Gloss.* ανγκυμιον. επ. τ. σ. igitur i. e. q. τα αναγκαια τῷ σωματι χορηματα, (construitur enim non minus cum dativo, quam cum genitivo), ea quae necessaria sunt, ad corpus victu atque amictu sustentandum i. q. διατροφαὶ καὶ συντασματα. 1 Tim. 6, 8. Eodem sensu *Xenophon* dixit: τα επιτηδεια
G 2 ῥημ.

17 αὐτοῖς τὰ ἐπιτηδεῖα τοῦ σώματος τί τὸ ὄφελος; οὕτω

κα)

ἡμερῶν s. καθ' ἡμέραν, nec non: τὰ ἐπιτηδεῖα πορίζουσαι et: εὐδαια ἐπιτηδίων. Suidas vero vocabuli τὰ ἐπιτηδ. significationem nimis angustis finibus circumscribere videtur, dicens: ἐπιτηδεῖα, τὰ πρὸς τροφὴν ἀρμόδια. τί τὸ ὄφελος vid. ad v. 14.

17. οὕτω καὶ ἡ πίσις, sc. εἶναι. So verhält es sich auch mit dem Glauben: wenn er etc. Ita distinguendum esse censuimus, quo efficacior euaderet oratio, quanquam et commate post voc. πίσις posito, junctisque οὕτω καὶ ἡ πίσις νεκρὰ s. n. ē. bene procedat oratio. Neque tamen opus esse putauerim cum Cel. Michaële, cui verba εἰς ἔργα μὴ εἶη ex solenni interpunctione inhiare videntur, distinguere sic: ἔτω καὶ ἡ πίσις, εἰς μὴ ἔργα εἶη. Νεκρὰ εἶναι n. ē. εἰς ἔργα μὴ εἶη, vel nisi conjuncta fuerit cum operibus: vel εἶη pro παρεἶη, nisi bona opera fidei sint fructus. Respondet τῷ: ἡ πίσις τῶν ἔργων v. 20. et 26. νεκρὰ εἶναι, ut corpus exanime vi destituitur, fructu caret, cf. v. 26. vi oppositi ζῆν, vim exserere, vnde ζῶν, i. q. ενεργῆς. Hebr. 4, 12. κατ' ἐαυτὴν, qui vertunt in semetipsa, verbum verbo reddunt, sensu tamen non illustrato. Gro-

ius vero n. ē. abundare putat, quia neque v. 24 et 26. additum sit. Carpovius πῖς, n. ē. fortasse idem esse conijcit, quod π. αὐτῆ. fides ipsa, vt sensus sit: nullam et ipsa efficaciam habet. Storvius denique κατ' ἐαυτὴν reddit respectu sui, vt sit: nullam πῖς εὐοντι salutem afferre potest. Quo quidem, inquit, additamento h. l. propterea opus fuisset, quod apodosis comparationis haftenus abeat a protasi, vt illa proprium hominis, haec aliorum commodum adjuuari neget: sicut caritas, nullis benefactis conspicua, sed in verbis posita, nec caritas est, nec egenis, quibus seruire debeat, vtilis; ita fides quae non est animi affectio, foecunda bonis actibus pariter ementita est, nullamque ei vtilitatem affert, qui commoda sperabat ab hac fide sua. Nisi forte hoc additamentum superfluum, et tota haec ratio aliquanto durior videri possit. Quidni, quae solennis hujus formulae est significatio, κατ' ἐαυτὴν reddamus per se, ex hebr. לבד s. לבדו Zach. 12, 12-14. Genes. 30, 40. vt πῖς, κατ' ἐαυτὴν i. sit q. πῖς μόνη cf. v. 24, vel, vt in eodem hoc commate, πῖς εἰς ἔργα μὴ εἶη, si sola certitur, et ab operibus sejuncta.

Der

καὶ ἡ πίστις ἐὰν μὴ ἔργα ἔχη, νεκρά ἐστὶ κατ' ἑαυτήν. ἀλλ' ἐρεῖ τις, „Σὺ πίστιν ἔχεις, καὶ γὰρ 18 ἔργα

Der Glaube an sich betrach-
tet. In qua quidem interpre-
 tatione consentientes habe-
 mus versiones veteres, *Lati-*
nam in codice Corbejenſi.
 quæ reddidit: *mortua est*
sola. *Syriacam*, quæ habet:
ſi eſt ſola et ſeparatim. nec
 non et *Arabicam Erpenii.* Sic
 Lucas Act. 28. 16. τῷ δὲ
 Παύλῳ ἀπετραπή μενειν ΚΑΤ'
 ΕΑΥΤΟΝ, vbi plura da-
 bant *Alberti et Raphaelius*
annot. *Xenoph.* et *Polyb.*
Transferiſſe ſufficiat Aeliani
v. h. l. 3. 19. p. 83. ed.
Kretzſchmar ΚΑΘ' ΕΑΥ-
ΤΟΝ ἀπιοντα, et e Loefnero
Philonis de migr. Abr. p. 401.
E. locum: εἰ πάντες ἀνθρώποι
τοῦ νοσηντα ὑγιαίνειν, ἢ τοῦ
ὑγιαίνοντα νοσην ὑπολαβεῖν,
ἢ δοῦκα ΚΑΘ' ΑΥΤΗΝ στε
νοσον, στε ὑγιαίνω εργαſεται.
Hef. κατ' ἑαυτοῦ, αὐτοῦ δι
ἑαυτοῦ. Simili loquendi ra-
 tione vtitur *Virg. Georg. I,*
 388. 389.

Tum cornix plena pluniam
 vocat improba voce,
 Et sola in ficca secum spa-
 tiatur arena.
 vbi *secum* idem sibi vult ac
 antecedens *sola.*

18. Jam Jacobus eorum in-
 pugnat errorem, qui fidem
 a factis sejungi posse puta-

bant, ita vt alter fide, alter
 factis gauderet. αλλ. ἐρεῖ τις,
 est formula, qua aduersarii lo-
 quentes inducuntur, vt 1Cor.
 15. 35. (vbi Paullus v. 36. ad-
 uersario eodem modo respon-
 det: ἀφρον, σὺ ὁ σπειρις κ.
 τ. λ. vt Jacobus l. n. ω ἀν-
 θρωπος κενε.) non diuersa a
 Paullinis illis: ἐρεῖς οὐκ μοι,
 Rom. 9. 9. ἐρεῖ τις, etc. *quidni*
vero, si quis dixerit? σὺ κενω
non adeo sunt premenda, vt
illud ad ipsum Jacobum, hoc
autem ad aduersarium refe-
ratur, sed σὺ κενω Jacobus
adhibet pro ἀλλος καὶ ἀλλος.
 Quo jure enim, arbitremur,
 Jacobo, hic recte factorum
 necessitatem grauissime com-
 mendanti, objici posse, eum
 sola fide contentum esse?
 Quæ tamen res, eum ab an-
 tiquæ Vulgatæ auctore non
 animaduertetur, ita eum
 perturbauit, vt, contra omnem
 codicum consensum, senten-
 tiam Jacobi inuertetur sic: *tu*
opera habes, et ego fidem
habeo. Plerique vero, inter
 quos *Grotius, Bengelius, Ben-*
sonus, Michaëlis, Carpzo-
vinus, Semlerus alii, eadem
 forsân difficultate adducti,
 putant, induci *Christiani-*
num, qui fidem sine operibus
jactabat, vt sensus prodeat
hic: possit pius quidam chri-
 stianus

ἔργα ἔχω, Δείξόν μοι τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου,

VARIAE LECTIOES.

18. χωρὶς pro ex priori legunt A. C. 8. 13. 25. 31. 56. Syr. vtr. Erp. Copt. Aeth. Armen. Vulg. Corb. Faustus Regiens. ad Paulin. I. Edd. Colinaei Bezae 3. 4. 5. probb. Castalione, Grotio, Clerico, Bengelio, Drusio, Capello, Hammond, Whitbyo. Nec dissidendum est, vulgarem lectionem ex memoriae oculorumque lapsu ex proxime sequentibus ἐκ τῶν ἔργων facile oriri potuisse; nihilo secius tamen cum Cell. Griesbachio eandem retinendam censuimus, tum quia codicum longe plurimorum suffulta est auctoritate, tum quia lectio est difficilior, non nisi interpretamento forsitan cum χωρὶς commutata, tum denique quia σου plane langueret. cf. Jo. Andr. Osiander de var. lect. in ep. Cathol. p. 8. sqq. Baumgarten Exam. var. lect. in ep. Jacobi §. 27.

Ibidem ex τῶν ἔργων σου omittit Oecumenius.

Ibidem σου post ἔργων omitt. A. 13. Syr. Erp. Arm. Vulg. Corb.

Ibidem σου post πιστῶν omitt. Corb.

fianus hominem sola fide contentum ita alloqui: tu quidem in sola profitenda rel. chr. acquiescis, equidem vero et factis eandem comprobare studeo. Jam velim tu quidem religionem chr. factis ostendas, ut ego eandem operibus tibi semper commonstrabo! Cujus quidem interpretationis firmandae causa Ill. Michaëlis observavit, ἀλλὰ in hujus commatis initio non esse particulam aduersatiuam, sed urgentis et instantis disputatoris vt Matth. 11, 8. 9. Luc. 7, 25. 26. quorum tamen locorum longe alia esse videtur ratio. Sed, si quid sentio, verba α. ε. τ. quae objectionem contra ipsam au-

auctoris sententiam indicare solent, hanc non admittunt interpretationem, et languida euadere videtur tota oratio. S. V. Knappius vero novam plane, ni fallor, viam ingrediens, aduersarii objectionem paucis his verbis: σου πιστῶν ἔργων contineri, inde vero a verbis καὶ ἔργα ἔχω etc. Jacobi responsionem jam incipere statuit. Quod, si placeat, inquit, possis verba: σου πιστῶν ἔργων interrogando explicare: tunc fidem habes? (tu qui sic disputas, ut dignitati et praestantiae fidei detrudere videaris? Forte quia tu ipse fide cares; propterea eam contemnis.) Jam respondet Jacobus: immo vero,

σου, κἀγὼ δείξω σοι ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν μου.»,

ro, ego etiam facta habeo, h. e. plus habeo quam tu habes, et postulas; non fidem solam, sed cum factis conjunctam. Solet enim formulam α. ε. τ. interrogatio sequi, vt I Cor. 15, 35. cf. Rom. 9, 19. Sed vereor, ne tota haec ratio nimis artificiosa videatur. Tenemus igitur priorem explicationem, ex qua συ — εχω nobis nil amplius est quam ἄλλος πισιν, ἄλλος δὲ εργα εχειν δυναται. i. e. separari potest fides a bonis operibus. Jam respondet Iacobus ad haec: δείξου μοι sc. συ, ὅς εχεις πισιν ἀνευ εργων. Comprobes velim mihi fidem tuam operibus tuis. Quomodo enim, si a factis recessero, cognoscam, te fidem habere? Jam vero post verba δείξου — εργων σε mente supplenda videtur sententia haec: Num fieri hoc potest, vt fidem operibus demonstras, dum hisce plane careas? minime! Vides ergo, πισιν ab εργοις separari non posse. Et sic quidem ironia verbis subesse, et, sensu ne minimum quidem mutato, pro χωρις lectio εν, pluribus fulta auctoritatibus (vid. var. lect.) retineri posse videtur; nisi quod, apprehensa lectione χωρις, sensus adhuc expeditior in oculos incurrat. Eodem nexu et Epistetus ad

pugilem, cuius sibi humeros vult ostendi, vt ex iis de ipso iudicare possit: ΔΕΙΞΕΝ ΜΟΙ τας ωμεις. κἀγω sc. ὅς εργα εχω. δείξω — μὲν fidem meam veram esse factis tibi comprobabo. Ceterum, cogitanti mihi de dirimendis huius loci difficultatibus, in mentem venit, an non verba συ πισιν εχ. etc. accipi possint sensu hoc: tu quidem ipse in sola fide acquiescis, ego contra factis studeo. Bene, (inquit Iacobus) at vero factis velim ejusmodi studeas, ex quibus religio tua eluceat; ego providebo, vt religio mea chr. factis meis comprobetur. Du magst selbst wohl mit dem bloßen Glauben dich begnügen; ich aber halte es mit den Werken etc. Ejusmodi objectio eodem nexu occurrit Joh. 9, 28. συ ει μαθητης εμεως, ἡμεις δε τε Μωσῆως εσμεν μαθηται. Tunc verba haec aduersarii essent, Jacobi pietatem atrocissime calumniantis, Iacobusque quasi aduersarium non curans v. 19. adhortari pergeret, vt ne opera a fide sejungerent. Sed quamuis sic verba omni careant difficultate, vix tamen persuadere mihi possum, Iacobum, de factorum probitate a rerum diuinarum scientia non segreganda adeo persuasum, vt talia ab aduersario

19 μου., σὺ πιστεύεις ὅτι ὁ Θεὸς εἰς ἐστὶ καλῶς
ποιεῖς

rio ei objicerentur, expectare
vnum potuisse. Sed videant
intelligentiores.

19. Exemplo illustratur
sententia comm. 15-17 (cum
quibus hic versus arctissime
jungendus est) *fidem absque
operibus mortuam esse.* σὺ,
supple γὰρ vel de, vt sit: *tu
e. g. credis etc.* ὅτι ὁ Θεὸς
εἰς ἐστὶ, omnium doctrinarum
tum Judaicae tum christianae
religionis facile principem
(Deuter. 4. 35-39. coll. Marc.
12. 29. 32.) pro qualibet alia
doctrina adducit, quo effica-
cior sit exempli vis. καλῶς
ποιεῖς, et recte id quidem. und
das ist allerding's lobenswür-
dig. cf. Epist. apud Arria-
num: νῦν δὲ ἔλαγεις, καὶ
ΚΑΛΩΣ ΠΟΙΕΙΣ. καὶ,
pro ἀλλὰ καὶ. τα δαιμονία i. q.
οἱ ἀγγελοὶ ἐμαρτησαντες 3. 15.
2 Petr. 2. 4. Jud. 6. vix au-
tem οἱ δαιμονιοὶ, vt Matth.
12. 22. Luc. 11. 14. Marc.
3. 10. quos *Wetstenius* vult
intelligi. καὶ, pro καὶ οὕτως,
et tamen, quamuis Deum non-
nisi vnum esse cognitum ha-
beant. Φρισεῖν vel Φριζεῖν
plane respondet Lat. horrere,
et proprie dicitur, cum pilli,
setae, siue pennae in animante
eriguntur. Eufath. in Od.
τ. p. 706. 2. το δὲ Φρισεῖν,
ὅτι κυριῶς ΤΡΙΧΩΝ δηλοῖ
ΟΡΘΩΣΙΝ, πολλαχῶς δε-
δηλωται. Etymol. ΦΡΥΣΣΕΙΝ

κυριῶς το ΕΞΟΡΘΟΥΝ ΤΑΣ
ΤΡΙΧΑΣ. Inde et ad alias
res erectas siue in altum sub-
latas transferri solet. Eufath.
in II. δ. p. 360. 18. το
ληίου (ΦΡΥΣΣΕΙ) ἀσαχυσ-
σιν, ὁ κητρός τη λοφίη, ὁ
ἀνδρωπος ταις θριξίν, ἢ μαχῆ
ταις ενχειμαῖς, ἢ θαλασσα τοῖς
κυμασιν. Cum tamen in pri-
mis prae timore pilos erigere
soleant homines animantes-
que, Φρισεῖν inde, vt et h.
I., omnino significat timore
sue horrore perfundi. Oppia-
nus Pisc. 2. 379. Schol.
ΦΡΙΣΣΕΙΝ κυριῶς ἐπι χοί-
ρε, ὅταν ΦΟΒΗΘΕΙΣ ὀρ-
θασ ἑαυτὸς τὰς τριχὰς ἐση.
Etymol. ΦΡΙΣΣΕΙ δὲ τις
ΦΟΒΩ, ἢ ψυχεῖ, ἢ ὀργῆ.
Eufath. in II. δ. p. 360. 18.
(ΦΡΙΣΣΕΙΝ) ΦΟΒΟΝ
δηλοῖ ἐν τῷ — αἱ τριχὰς
ΦΡΙΣΣΟΥΣΙΝ, ἤτοι ὀρ-
θαι ἰσασιν. Plura suppedita-
bit *Wetst.* Contremiscere vero
dicuntur angeli mali, suppli-
cia nimirum ab vno hoc Deo
timentes. Similiter, obser-
uante *Albertio*, Orpheus apud
Clem. Al. Strom. I. 5. p. 608.
de Deo canit: Δαιμονος ὄν
Φρισεσσι. Jam sensus totius
loci ita circumferendus vi-
detur: *etsi, de ipsa primaria
religionis chr. doctrina, Deum
nonnisi vnum esse, vel persua-
sissimus sis, recte quidem sen-
tis, praeestasque gentibus, qua-*

ποιεῖς καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι, καὶ — φρίσσουσι.
Θέλεις δὲ γινῶναι ὡς ἀνθρώπου κενὸς, ὅτι ἡ πίστις 20
χωρὶς

VARIAR LECTIONES.

20. κργγ pro νεργα habent 27. 29. Codd. Latini sine dubio ex glossamate.

rum Superstitio plures sibi Deos effinxit; sed tantum abest, ut de sola hac cognitione gloriari, veramque ex ipsa hac cognitione felicitatem percipere possis, ut et angeli mali eadem fruuntur, fruentesque infelicissimi tamen sint, quia huic cognitioni conuenienter non vixerint. Omnem itaque vitam suam ad cognitionem sibi acquisitam componere, hoc virtutis est opus, hic perennis verae felicitatis est fons.

20-25. Jam ad opera Christianis commendanda Abrahami et Rachabae proferuntur exempla, quibus item et Paullus, Rom. 4, 1 sqq. Hebr. II, 31 ad fidem Christianos adhortaturus, utitur, alio tamen, (ut fieri solet in transferendis iisdem exemplis ad diuersas res explicandas) alia horum exemplorum arripiente momenta. Jacobum tamen haec exempla e scriptis Paulinis vix hausisse, multoque minus eum abufui horum exemplorum a Paulo prolatorum occurrere voluisse in prolegomenis jam negan-

dum censuimus. Ξελεύς δε, pro εαν δε Ξελεύς. ανθρωπος κενος, nolim reddi homo, qui vana ducitur spe, vel homo mendax, sed κενος omnino est κενος Φρεων, s. νοος, quod Philo adhibet de princ. creat. p. 369, 4. et migrat. Abrah. p. 457, 30. vel i. q. ματαιος s. ανοητος. Plut. de sui laude p. 541. B. ΑΝΟΗΤΟΥΣ ηγγεμεθα και ΚΕΝΟΥΣ. Sic etiam Latini dicunt, homo vacuus cerebro, inanis, simplex. Plane respondet hebr. קרי et Syriaco קרי, vnde ραυα Matth. 5, 22. explicandum est. Recte Hieronymus ad locum illum Matth. ΠΑΚΑ dicitur ΚΕΝΟΣ i. e. inanis aut vacuus, quem nos possumus vulgari injuria absque cerebro appellare. Pro vario tamen auctoris sine vox κενος vt ραυα modo duriori, vt apud Matth. l. c. modo mitiori sensu, vt et h. l. accipienda esse videtur. Jacobus enim non iracundia sed misericordia commotus errorem istum coëciet. cf. Wetst. in Matth. 5, 22. Verterim h. l. du kurz-sichtiger Mensch. χωρὶς εργα v. 17. q. εαν εργα μη εργα. v. 17. G 5 νεργα

21 Χωρίς τῶν ἔργων νεκρά ἐστίν· Ἀβραὰμ ὁ πα-
 τὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἀνεύχμας Ἰσαὰκ
 22 τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θουσιαστήριον; βλέπεις, ὅτι
 ἡ πίστις συνήργει τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν
 ἔργων

νεκρά εἰν. vid. ad v. 17. Jam
 deest apodosis fere hæc: ἰσθι,
 ὅτι Ἀβραὰμ etc.

21. ὁ πατήρ ἡμῶν *gentis
 nostræ auctor* (de quo glo-
 riosi solebant Judæi, et Ju-
 daeo-Christiani.) εχ, *nonne*,
 particula interrog. postponi-
 tur vero ad augendam orat-
 ionis vim. ἐξ ἔργων, *pro di-
 ἔργα, propter facta, non pro-
 pter solam fidem.* δικαιώθη,
 (הצדיק) ex ea voc. δικαιω-
 νης (צדקה) significatione, qua
virtutis studium denotat, quo
summo numini probari, *me-
 ritaque effugere cupimus sup-
 plicia*, (vid. ad I. 20.) signi-
 ficat *impunem, praeiisusque
 haud indignum declarari.* cf.
 S. V. Koppii exc. 4. in ep.
 ad Gal. ἀναφέρειν proprie est:
sursum fero, sustollo. Matth.
 17. 1. *inprimis* vero, vt et
 h. l. de sacrificiis adhibetur
offerendis. Hebr. 7, 27. 13,
 15. 1 Petr. 2, 5. nam et sa-
 crificia *in altum* tollebantur,
 vnde עלה (a. r. עלה *ascen-
 dit.*) quia *totum in altare quasi
 ascendit.* ἀνεύχμας, *pro dioti
 ἀνεύχμας, latet enim in hoc
 voc. torius exempli vis, non
 ob fidem sed ob filium ipsum*

*oblatum pro impuni declara-
 tum esse Abrahamum.* θουσια-
 στήριον h. l. i. q. βωμος omni-
 no. Gen. 22, 11. 12. *Tota vero
 quaestio illa Ἀβραὰμ — θου-
 σιαστήριον affirmatiue hoc sibi
 vult: omnino ex operibus ju-
 stificatus est.*

22. βλέπεις *pro* βλ. εν. im-
 personaliter accipiendum *pro:
 unde apparet, unde colligitur.*
 αὐτε, ἰε. τὸ Ἀβραὰμ. καὶ,
pro καὶ ὅτι. ἡ πίστις συνήργ.
 τοῖς ἐργ. αὐτε i. e. q. ἡ πίσ.
 συνήργ. τῷ Ἀβραὰμ, *ποιῶντι
 ταῦτα τὰ ἐργα. fides adjuua-
 bat facta Abrahami, i. e. fides
 adiuuabat Abrahamum, ani-
 mumque addebat, vt tam prae-
 clara facta ederet.* καὶ ἐκ τῶν
 ἐργῶν ἡ πίσ. ἐτελειώθη, h. e.
 τέλεια ἐγενετο δια τῶν ἐργῶν.
*et contra inter agendum αὐτὰ
 est fides Abrahami;* ita vt to-
 tus ille locus ἡ πίστις συνήργει
 τοῖς ἐργοῖς αὐτε i. esse videa-
 tur ac: τὰ ἐργα ἐκ τῆς πίσεως
 ἐτελειώθησαν, et versa vice:
 ἐκ τῶν ἐργῶν ἡ πίστις ἐτελειώ-
 ῃ i. q. ἐργα συνήργει τῇ πι-
 σει, sensusque prodeat hic:
*fidei ad facta, factorumque
 ad fidem Abrahami augendam
 mutua erat vis, mutuumque
 utrius-*

ἔργων ἢ πίστις ἐτελειώθη καὶ ἐπληρώθη ἢ γραφῆ 23

ἢ

utriusque ad justificandum ipsum officium, adeo ut neutrum a neutro sejungi potuisset.

23. Comma hoc arte connectendum cum v. 21., afferunt enim ad illustrandam sententiam ibi prolatam locus V. T. Genes. 15, 6. isque secundum LXX expressus, nisi quod particulam καὶ in locum part. δε substituit Jacobus. καὶ, pro καὶ ἕως, sc. διοτι Αβρ. ἀνεργευσ του Ισαακ. ἐπληρώθη ἢ γραφῆ, formula haec non semper vaticinium denotat impletum, sed saepissime, ut hic, nil amplius sibi vult, quam: accidit id, quod sacri auctores, etsi alio interdum sensu, alicui occasione dicunt; fere ut nos dicimus proverbio fidem factam esse. Nulla ergo in eo difficultas est, quod ea, quae jam Gen. 15. ubi ingens posterorum multitudo Abrahamo promittitur, de eo praedicabantur, post quinquaginta demum annos in immolatione Isaaci, Gen. 22. memoriae mandata, impleta dicuntur. *Vulgatus* dirimendae hujus difficultatis causa habet: et suppleta est scriptura. i. e. supplementum quasi natia est, quamvis verissima jam antea fuerit. ἐπιευσσε δε Αβρ. Conueniunt omnino πισις Abrahami et

πισις Christiana in eo, quod utraque Dei in promissis servandis veritati innititur; differunt vero in eo, quod πισευσειν dicitur Abrahamus, quatenus fidem habuit singulari promisso diuino, Christiani vero i. n. πισευσειν dicuntur, quatenus religionis chr. praeceptis atque promissis omnino fidem praestant. In laudem fidei Abrahami cf. loca a Ven. Koppio ad Rom. 4, 3. allata. Αβρααμ vitio librariorum pro Αβρααμ irrepsisse, arguitur Origenes, quia tum, cum promisso diuino fidem habuerit, Abram nondum commutatum fuerit cum Abraham; sed ejusmodi in narrando subtilitatem a populari, quo Jacobus caeterique N. T. vtuntur scriptores, dicendi genere plane alienam esse, quis quaeso non viderit? λογισθηαι vel ελογισθηαι τι τιμ (inprimis autem μισθον τιμ) plane respondet nostrae loquendi formulae: jemandem etwas wofür anrechnen. Dio Chrysost. 48, p. 534, B. εδεν ὅμιμ λογισμαι των τοικτων εδε γαρ οι γονεις τοις τεκνοις αντι των αναλωματων τας ευχας ΔΟΓΙΖΟΝΤΑΙ. Aelian. de An. 3, II. καὶ το μηδεν ἀδικησαι του τροχιλου, ΔΟΓΙΖΟΝΤΑΙ οι μισθον. Plura habet Wetst. ad Rom. 4, 3. Inde tota illa formula: καὶ ελογισθη

ἢ λέγουσα ὡς Ἐπίστευσε δὲ Ἀβραὰμ τῷ Θεῷ, καὶ ἔλο-

γισθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, *Es würde ihm zum Verdienst angerechnet, ex ipso Dei iudicio pie egerat, vel. quod mauult S. V. Koppinus (in Rom. 4, 3.) ad benignitatis diuinæ in condonandis peccatis, præmiisque largiendis conspicuæ notionem, vocabulo δικαιοσύνης a Paulo subiectam, attendens, sic: Drum ward er auch von Gott begnadiget. Sed neutra interpretatio ad hunc saltem Jacobi locum videtur idonea, quippe qua fidei nimium tribuitur. Quidni igitur vi oppositi ἐπίστευσε voc. δικαιοσύνη, קרצ, pro factō ipso sumamus, vt sensus prodeat hic: und dies Vertrauen wurde ihm für die That selbst angerechnet. Jam totius exempli vis ad facta, prae sola fide, Christianis commendanda in eo latet, quod fides ejus non per se, sed quatenus pro factō ipso a Deo accepta sit, φίλος τῶ Θεῷ Abrahamo conciliauerit cognomen. Paulus e contrario, fidem Christianis commendaturus, non haec, sed vocabulum vrget ἐπίστευσε. Jam, quae sequuntur, verba, neque Gen. 15. 6. neque cap. 22. sed quoad sensum ex Jes. 41. 8. coll. 2 Chron. 20, 7. deprompta putauerim. Conflatus itaque videtur hic lo-*

cus ex binis Mosis (Gen. 15, 6.) et Jesaiæ effatis, id quod saepius fieri solet a N. T. scriptoribus. cf. Surenhus. βιβλ. κτελλ. et S. V. Koppin exc. I. in ep. ad Rom. καὶ, pro καὶ οὕτως. Φίλος Θεῷ, ex hebr. קרצ, sensu actiuo pro eo sumendum est, qui Deum insigni amore prosequitur, quanquam verba graeca locique contextus et passiuam admittant significationem, vt Φ. J. fit is qui a Deo amatur, ein Liebling der Gottheit. Trifissimum vulgari Iudaeorum sermone hoc cognomen Abrahami fuisse, ita vt, in Arabiam quoque dimanatum, Muhammedi innotuerit, qui idem Abrahamum amicum Dei vocare solitus fuerit, (Clein. Rom. ep. I. ad Cor. c. 10 et 17.) III. Michaelis ad h. l. annotauit. cf. Coran. Sur. 4, 124. Abrahamum Deus sibi amicum adsciuit. Philo de Resp. Noë. T. I. p. 401. 4. Φίλον γὰρ το σοφον Θεῷ μακρον η δειλον, παρ ὁ καὶ σαφως ἐπι Ἀβρααμ φασιναι μη επικαλωψω εγω απο ΑΒΡΑΑΜ ΤΟΥ ΦΙΛΟΥ ΜΟΥ. Maxim. Tyr. 20, 6. ὁ μὲν εὐσεβης φίλος Θεῷ — καὶ μακαριος εὐσεβης ΦΙΛΟΣ ΘΕΟΥ. Seneca cur bonis male i. inter bonos viros ac Deum amicitia est, conciliante virtute. Plura dabit Weist.

εὐληθῆ

ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, καὶ φίλος Θεοῦ
ἐκλήθη. ὁρᾶτε = τοίνυν: ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται 24
ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μόνον. ὁμοίως δὲ 25
καὶ

VARIAR LECTIONES.

24. τοίνυν omittunt A. C. 13. 15. 18. 36. Syr. utr. Copt. Vulg. corb. prob. Millio prol. 1248. quare cum Griesbachio omittendi signum adscripsimus.

ἐκλήθη vt hebr. אָבִיךָ pro simpl. אָבִי. Sic Luc. 1, 32. υἱὸς ὑψίστου ΚΛΗΘΗΣΕΤΑΙ, pro: υἱὸς ὑψ. ΕΣΤΑΙ. Matth. 5, 9. υἱὸς Θεοῦ ΚΛΗΘΗΣΟΝΤΑΙ, pro: ΕΣΟΝΤΑΙ coll. 5, 19. Similiter Sophocles Philoct. 120.

Σοφοῦ τῶν αὐτοῦ παραφρασεως ΚΕΚΛΗΘΗ ἄμα. ibidem v. 86. 95. 231. Sic et H. δ, σι

— καὶ οὐνεκα σοὶ παροικίῃς
ΚΕΚΛΗΜΑΙ — —
pro εἰμι, quod existat eodem nexu v. 58.

24. Jam ex Abrahami exemplo colligit quae demonstranda sibi proposuerat. ὁρᾶτε eodem sensu vt βλέπετε v. 22. τοίνυν, εν. Nos eodem modo: So sehet ihr nun. ὅτι, pro ὅτι καὶ, vel ὅτι καὶ ἄμα, propter voc. μόνον quod jam sequitur. ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη. vid. ad v. 21. ἀνθρώπος, collectine pro οἱ ἄνθρωποι. εἰς ἐκ πίστεως, i. q. εἰς διὰ τισιν. non propter solam religionis chr. notitiam.

25. Ad Rachabae Jacobus jam pergit exemplum. ὁμοίως sc. vt Abraham. δε est mera particula transeundi. Ρααβ, ε πορνῆ Chananaea Israeliticae religionis cultrix facta Jos. 6, 25. viro Judaeo primario Salmoni Matth. 1, 5. nupsisse dicitur. ἢ πορνῆ, hebr. פְּזִיזָה, alii deriuant a Chaldaico פִּזְזָה alere, pascere, vt sit: quae hospitio alios excipit; sed nullo argumento, neque ex vsu loquendi, neque ex antiquis versionibus repetito, haec firmari potest significatio. Quid quod in Palaestina, qui alios hospitio publico exciperent, vix fuisse videantur. Gen. 19, 1. 2. Jud. 19, 15. sqq. פְּזִיזָה potius Hebraeis est meretrix (a. r. פְּזִיזָה scortatus est), quae quidem significatio mihi et h. l. retinenda videtur, quantum sint, qui voc. πορνῆ metaphorice accipi malint, pro muliere idololatrica, quo tamen sensu vocem פְּזִיזָה nullibi de muliere singulari, sed vel de tota gente Judaica Jer. 2, 20. Ez. 16, 35. vel de vrbe tantummodo
Hiero-

καὶ Ρααβ ἢ πόρνη οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ὑπο-
δεξαμένη τοὺς ἀγγέλους, καὶ ἑτέρα ὁδῶ ἐμβα-
26 λούσα; ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος

νεκρὸν

Hierosolymorum *Jes.* I, 21. me legere memini. *σχίτερ* partic. interrog. ὁμοίως — *πορνη* suppl. *ἦν*. *Ebenso* *ver-*
hielt sich mit der *Rahab*. Sic efficacior euadit oratio, ac si, deleta post *πορνη* interpunctione, verba haec cum sequentibus junguntur in sensum hunc: *Nonne eodem modo et Rahab meretrix illa propter facta sua pro impuni declarata est? ἐξ ἔργων* et hoc commate valet δι' ἔργα, id quod neruum continet probandi. *Jacobus* igitur *factis*, *Paullus* autem *fidei* hanc tribuit incolumitatem. Recte quidem vterque. *Fidei*, sc. fore, vt *Deus* *Cananaeam* *Israelitis* possidendam concederet, (nam de alia fide cogitari nequit) sine qua factum illud non suscepisset, *factis*, sine quibus fides illa nihili pendenda fuisset. *ἐδικαιώθη* *pro impuni declarata est*, adeoque in expugnatione *Hierichuntis* cum diffidentibus non perit. *οὐ συναπλωλετω τοις ἀπειθήσασιν* *Hebr.* II, 31. ὑποδεξαμένη, pro *δοιοι ὑπεδεχετο*. ὑποδεχομαι vero i. q. *εὐδεχομαι* excipio. *τας ἀγγελος* i. e. *τας κατασκοπας*. nuntios ad explorandam *Palaeestinae* conditionem a *Josua* ablegatos. ἑτέρα

ὁδῶ, *alia via* sc. ac *venerant*. i. e. *via insolita* sc. *per fenestram*. *ἐμβαλλειν* non differt hoc nexu ab *επιπεπειν*, siue *αποσελλειν*, *Marc.* I, 12. coll. *Matth.* 4, 1. *Luc.* 4, 1. nisi quod *ἐμβαλλειν* h. l. *festinationis*, vt *Matth.* 13, 52. et *Joh.* 10, 4. *multitudinis*, *Matth.* 10, 38. vero vtramque, cum *festinationis* tum *multitudinis* inuoluere videtur notionem cf. *Raphelii* annot. *Polyb.* p. 69. Ceterum quaerendo affirmatur hoc: *omnino Rahabam propter facta esse iustificatam*.

26. Fide denique bonis operibus destituta cum corpore exanimi comparanda, materiae tractandae finem facit *Jacobus*. *πνευμο*, vt *hebr.* 117 h. l. pro *anima* vel *ψυχῃ* positum est. *νεκρον* est, *mortuum est*, adeoque *vi caret*. vid. ad v. 17.

His jam ita ex linguae rationibus explicatis, quaestio illa a *Viris doctis* centies ventilata, *quomodo Paullus et Jacobus*, quorum ille salutem nostram a sola fide pendere affirmat (*Rom.* 4.) hic vero negat, *inuicem conciliandi sint*, ex nostro quidem sensu plane euanescere et ne vrgenda quidem

νεκρόν ἐστίν, οὕτως καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων
νεκρά ἐστίν.

Μη

dem videtur. *Primum enim alius alio sensu vocabula πίστης et ἔργων accepisse manifestum est. Illis enim Paulo valere fiduciam in Deo propter Christum collocatam, Jacobo contra scientiam atque notitiam religionis Christianae omnino: τα ἔργα vero Paullum intelligere de actionibus ad legem Mosaicam, Jacobum contra de actionibus ad religionem christianam accommodatis utriusque loci contextus clamat. Jure igitur Paullus omnem salutem nostram non ab ἔργοις, i. e. ab observandis legibus Mosaicis, sed a sola ἰσθ. h. a fiducia in merito I. C. reposita pendere affirmat; non repugnante tamen Jacobo qui, in argumento longe alio tractando versatus, solam πίστιν i. e. religionis chr. notitiam ad salutem impetrandam minime sufficere contendit, nisi ἔργα h. facta accesserint ejusmodi notitia digna. Vides igitur utriusque loci argumentum, in summa licet verborum similitudine, re tamen maxime diversum esse, nec vilo modo inuicem conciliari, imo ne comparari quidem debere. Deinde vero, si vel maxime Jacobus de fide eadem operibusque iisdem loqueretur, de quibus Paulo*

sermo est, me tamen et netum quidem hoc dissensu perturbatum iri ingenue fateor. In eodem enim argumento tractando aliud scriptoris consilium aliud scribendi genus requirit. Quis quaeso — vt exemplo sententiam illustrem — quis quaeso dubitauerit, virtutis studium in homine, quem animo imbecillum, viribus suis diffidentem, et de virtute sua desperantem deprehenderit, ita excitare atque inflammare, vt satis firmis viribus praefidiisque eum ad recte beateque viuendum necessariis vtiq; a natura instructum esse omni modo et ratione ipsi persuadeat, contra vero eorum, qui tantum, non omnem virtutis laudem sibi, suis viribus, suoque merito arrogant, superbiam ita reprimere, vt omnem virtutis amorem, omnesque ad eam colendam ingenii animique vires non a nobismet ipsis sed a solius Dei benignitate proficisci ipsis demonstret! Neutrum profecto loquendi modum, quia uterque diversum consilium sequebatur, vanum et ineptum esse contendere ausim. Jam si haec transferantur ad locum Paullinum, in quo negari non potest, vnicum Paulli consi-

III. Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδελφοί
 φοί

consilium fuisse, vt Judaeos, qui de virtute ac dignitate sua quasi proprio studio propriisque viribus sibi comparata insolentius gloriabantur, a vanissima hac reuocare arrogancia: et ad locum nostrum, in quo Jacobo cum hominibus in sola fide acquiescentibus res est; quid mirum si Paullus ad Christianorum animos eo magis commouendos ardentiori studio fidem, posthabitis operibus, Jacobus vero opera, neglecta quodammodo fide, Christianis commendauerit! Sed haec pro instituti nostri ratione jam sufficient. Alios quidem aliter in hoc argumento dijudicando versari scio, quorum tamen sententias recensere atque examinare hic nolo, veritus, ne toties recocta taedium demum creent. Copiosius de hac re disseruerunt *Bullus Harmon.* apostol. p. 34. sqq. (existat in Opp. ejus ed. *Grabe.*) *Cell. Michaelis Einleitung* etc. Tom. II. p. 1129. alii.

Cap. III. I. Nexus cum Cap. praeced. si quis adest, hic esse videtur. Cohortatus erat Jacobus Cap. praeced. Christianos, vt vitae inprimis honestati operam darent, nec in cognoscenda tantum religione chr. acquiescerent;

quare, vt factis egregiis aliis virtutis exemplo esse, quam in munera doctorum publica sese ingerentes coram tota concione alios docere malint, eosdem cohortari jam pergit. Et sic quidem redit ad argumentum Capituli I, 19 21. Christianis idemdem inculcandum, in quo quidem explicando supponendum esse jam supra monuimus, fuisse et inter Christianos, ad quos scripsit Jacobus, qui nimia publice in ecclesia docendi cupiditate flagrarent, quam Jacobus jam aliquo saltem modo reprimere conatur. Quae quidem cupiditas, quanta inter Christianos tum temporis fuerit, illa *Clementis Rom.* ad Corinthios abunde testatur epistola, in qua id agit auctor, vt reuocet Corinthios ad sectandos denuo doctores priscos, quorum in locum duos iuuenes, muneris ecclesiastici cupidissimos, sufficere conati fuerant. vid. §. 44. 57. inprimis vero §. 47. (ad quam et Bensonus praecipue vult attendi), vbi *pendendum et christianae fidei professione indignum, ait, ecclesiam Corinthiorum, constantiae et antiquitatis laude illustrem, duorum hominum causa contra seniores suos seditionem moliri. μη πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, vel* (quanquam non sine

φοί μου, εἰδότες ὅτι μᾶζον κρίμα ληφόμεθα πολ-

sine duritie πολλοὶ cum verbo sec. pers. jungatur,) accipiendum est pro: βλέπετε ἵνα μὴ πολλοὶ διδ. γίνωνται, vel, quod praetulerim, πολλοὶ h. l. valet πάντες, quo sensu saepius obuium est, vt sit: *ihr müßt nicht alle Lehrer werden wollen*, vel magis accommodate ad verba auctoris: *Es müssen eurer nicht zu viele Lehrer werden wollen*. Carpzouius vero et alii, qui διδασκαλοὶ reddunt per cauillatores, πολλοὶ positum esse putant pro πολὺ, πολλὸν ἢ αἰ. identidem, perpetuo, vt 2 Cor. 6, 10. πολλὰς, et apud nostrum versu statim sequente, πολλὰ pro αἰ; vt sensus prodeat hic: *ne identidem et nimis reprehensores estote!* Quod si vero διδάσκ. sensu proprio pro doctōribus retinueris, sensus esset: *ne nimii sitis in docendo*, cuius tamen vitii nescio an rei fuerint Christiani. διδασκαλοὶ nomen honorificum, Judaeis i. q. ραββί Joh. 1, 39, 20, 16. quem titulum impense amabant inprimis Pharisaei, Matth. 23, 7. Alii vero διδ. accipiunt pro ὑπερταῖ, satyrici cauillatores, ita vt toto hoc loco linguae vitia omnino, reprehensiones puta, conuitia, loquacitas, et i. g. a. prohiberentur; sed haec a voc. διδάσκ. plane aliena videtur significatio. Jam

rationem subjungit Jacobus, cur parum exoptandum sit doctoris munus. εἰδότες, pro εἰδῆτα γὰρ. κρίμα, si redditur per *judicium*, κρίμα λαμβάνειν i. e. q. κρινεῖσθαι, *judicari*. μᾶζον, sc. εὐν διδασκαλοὶ εἰσμεν, ἢ εὐν μὴ διδ. εἰμ. Nos: *zu groß*. ληφόμεθα, modestiae causa semetipsum non eximit ejusmodi hominum numero. Sensus est: *penitius Deus in nostram agendi rationem inquirat, et plura a nobis, qui aliorum doctores sumus, requirat, quam ab aliis.* (*Wir ziehen uns eine zu große Verantwortung zu.*) Sed κρίμα quoque ex hebr. עָוָו idem esse potest q. κατὰ κρίμα, πῶν, οργή. 2 Petr. 2, 3. Rom. 2, 3. quae quidem loquendi ratio inde orta est, quod Deus in beandis puniendisque hominibus throno quasi insidens iudicis sententiam dicere Hebraeis aliisque gentibus putabatur atque dicebatur. Tunc κρ. λαμβ. i. e. q. κατακρινεσθαι, et sensus hic: *grauiori supplicio obnoxii habemur, si doctores sumus, ac si non sumus.* Vterque sensus fere idem. cf. cum loco nostro egregium illud *Simpl. in Epiēt. p. 294. ε το απλως αρισον επιτηθευεν χρη, αλλα το των ημιν συμετρων αρισον. εδεν γαρ εν ασυμετροις υποδοχαις επιγινεται. Διο χρη μη προπετως τα μειζονα*

H

προσω-

2 πολλά γὰρ πταίμεν ἅπαντες· εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνὴρ, δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι

προσωπεία περιβαλλασθαι ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ, ἡ φιλοσοφία, ἡ ἐν νῆϊ κυβερνήτης, ἡ ἐν πολεὶ ἀρχόντος. Καλλίον γὰρ ἐν ὑφειμένῳ προσωπῷ εὐδοκίμειν περιβαλλέντα τὰ προσώπα, καὶ ὑπερβαλλόντα αὐτοῦ· ἡ ἐν ὑπερέχοντι ἀχήμευσιν, ἀπολείπομενον τῆς ἀξίας αὐτῆ. καὶ καλλίον παιδαγωγὸν αἰετὸν εἶναι, ἢ διδασκαλὸν ἀτελεῖ. Aboth. I, 10. *dilige laborem, et odio habe Rabbinitum.* Chryso-stomus in 13. ad Hebr. Βαβαί, ποσὸς ὁ κινδυνός; τί ἀντίς εἰποι πρὸς τοὺς ἀθλοῦς, τοὺς ἐπιρρυπτόντας ἑαυτοὺς τοσαύτη τιμωρίῳν ἀβύσσῳ; πάντων ἀνδρῶν ἀρχαίς γυναικῶν, καὶ ἀνδρῶν, καὶ παιδῶν, συλλογῶν διδάσκει τοσαύτη πύρι τὴν κεφαλὴν ὑποτίθει; — εἰ γὰρ οἱ ἀναγκῆ ἐλομένοι κείμειαν ἐχέσι καταφυγὴν καὶ ἀπολογίαν κενὴν το πρᾶγμα οἰονομικῆς καὶ ἀμελεῦντες. (exemplo adducuntur Aaron, Moses, Saulus) ποσῶ καλλίον οἱ σπερδὴν ταυτὴν τιθεμένοι καὶ ἐπιρρυπτόντες ἑαυτοὺς; ὁ δὲ τοικίτος πολλῶν πλείον ἑαυτοῦ ἀποσερήσει πάσης συγγνώμης. δεδοκίμει γὰρ χρεὶ καὶ τρέμειν, καὶ διὰ τὸ συνείδος, καὶ διὰ τὸν οἶκον τῆς ἀρχῆς.

2. Additur causa, cur fer-
verius in doctores judicium

olim fit exercendum, nimirum, quia, cum tam ardua sit res, linguae temperare, saepissime lingua abuti soleant. πολλά, pro κατὰ πολλά, πολλῶς, saepissime. πταίμεν. vid. ad Cap. 2, 10. *peccamus, delinquimus* sc. *jam in aliis rebus, quibus non tantae peccandi insunt illecebrae.* ἅπαντες, nullo excepto. Ex tanta locorum similitudine a Wetsteno, Grotio alisque ad h. l. congestorum abundantia vnum affero *Philonis* de Agric. quia ad voc. nostrum πταίμεν proxime accedit: χαλινοῦ γὰρ ὡσπερ τοὺς δρομῆς ἀρχήμευς ὁδὸς τῆς πρὸς εὐσεβείαν ΑΠΤΑΙΣΤΩΣ καὶ ἀπνεύσει διευθύναι τὸν δρομόν, ἐπειδὴ μυρία ἐμποδῶν παντὶ τῷ γενομένῳ. — Σπανίον ἐν εἰ τῷ δωρηστέῳ ὁ Θεὸς ἀπ' ἀρχῆς ἀχρητέλης σάδισται τοῦ βίου μὴτ' οὐλασάντι μὴτ' ὀλιόθησαντι, ἀλλ' ἐκατέραν φύσιν ἀδιημάτων ἐκουσίαν τε καὶ ἀκασίαν, ρυμὴ καὶ φορὰ ταχῆς ὑπερίπτηται. cf. Eccl. 7, 20. εἰ τις, pro εἰ δὲ τις, ἐν λόγῳ, i. q. ἐν τῷ λεγέειν, f. λαλήσαι, I, 19. i. e. ἐν τῷ διδάσκειν, f. ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, in qua tam facile delinquere possumus. ἐν λόγῳ πταίειν, non differt ab 8 χαλιναγωγέειν τὴν γλωσσάν, I, 26. et ἐν γλώσσῃ ἀμαρ-

σαι καὶ ὅλον τὸ σῶμα.

~ ἴδε: τῶν ἵππων τοὺς 3

χαλι-

~ εἰ δὲ

ἀμάρτανεν. apud LXX Pl. 39. I. Verterim sic: *Wir sündigen alle ohnehin schon so oft, wer nun vollends (δε) mit der Zunge nicht sündigt, der ist vollkommen.* ἴστος τελειος ἀνὴρ, sc. est, virtutis habita ratione. ἀνὴρ superfluum est. τελειος vero non ad metaphysicam reuocandum est subtilitatem, sed ex populari dicendi genere nil amplius sibi vult, quam *vir eximius*, qui idem v. 13. σοφός καὶ ἐπισημων vocatur. *Isocrat.* panathen. τέτρες Φημι καὶ Φρονιμαρσεινα, καὶ ΤΕΛΕΙΟΤΣ ἀνδρας, καὶ πασας εχειν τας ἀρετας. *Cell. Michaëlis*, veritus, vt dictio τελειος ἀνὴρ, adiectiuo nimirum ante substantiuum posito, graecis auribus satis placeat, τελειος commate a caeteris separari, ἀνὴρ vero cum sequentibus jungi vult sic: ἴστος τελειος, ἀνὴρ δυν. χαλ. etc. Sed ipse *Isocrates* in *Orat. Panathen.* (quem locum *Wetst.* ad h. l. attulit) diserte habet τελειος ἀνδρας. Maneat itaque inter punctio vulgaris, quam a legibus grammaticis non omnino alienam esse *Vir Cell.* ipse fatetur. δυνατος, pro καὶ δυνατων. Nos: *vermögend, im Stande.* ὅλον τὸ σῶμα, vi oppos. γλωσσα reliquas designat peccandi illecebras. *Grotius*

vero *σωμα de corpore ecclesiae* intelligit, cui tamen *Benio-nus* iure opposuit: nec solum hoc voc. vnquam significare ecclesiam, h. l. nil vero addi, vnde pateat metaphorice accipiendum esse, nec χαλιναγωγειν conuenire ecclesiae, nec denique similitudines quae sequuntur v. 6. *Grotio* fauere. χαλιναγωγειν, ab equis domandis ad linguam coërendam transferri solere iam ad I, 26. annotauimus. Et huic quidem ipsi loquendi formulae χαλ. την γλωσσαν, quam forsitan in mente adhuc habuit, opposuisse videtur alteram hanc, eamque minus solennem: χαλ. ὅλον τὸ σῶμα. i. e. reprimere reliquas omnes ad peccandum illecebras, vt nec simus παροινοί, nec πληγταις, nec αἰχροκερδαις, sed ἐπιεικεῖς, ἀμαχοί, ἀΦιλαργυροί etc. Sic *Zenonis* illud dictum seruauit *Laërtius*: κρειττον ειναι τοις ποσιν ολισθειν, ἢ τη γλωσση.

3. *Carprouius* comma hoc cum antecedentibus ita iungit „qui os et linguam commiscuit suam, totum corpus gubernare potest: aequè vt, „qui saltem os equi frenat, „totum corpus equi circumagitur. Malim tamen v. 3. et 4. iisdem loquendi formulis

H 2

lis

χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν, πρὸς τὸ πει-
θεσθαι

VARIAE LECTIONES.

3. ἰδὲ A. C. 2. 4. 6. 7. 11. 13. 14. 16. 17. 21. 22. 26. 30. 32.
33. 38. 46. 50. Ed. Complut. Plantin. Bengelii Genev. Damascen. γ. 16.
prob. Griesbachio. εἰ δὲ 1. 5. 8. 9. 10. 15. 17. 18. 25. 31. 35. 36.
40. 41. 45. 47. Vulg. Coep. Aeth. Arab. Occum. Nobis quidem εἰ δὲ
probabilior visa est lectio, quia est longe difficilior, siquidem apodosis
deesse videri poterat librariis, (quae tamen verbis καὶ sqq. absoluitur,) adeoque εἰ δὲ
facilior in ἰδὲ, quam ἰδὲ in εἰ δὲ transmutatum esse probabile est. Adde
commati 2 eandem plane subesse verborum constructionem. Accedit denique, quod
Jacobus ἰδὲ septenis vicibus 3, 3. 4. 5. 5. 4. 7. 9. 11. ἰδὲ vero praeter hunc locum
haud amplius adhibet. Jacobum vero non variandarum loquendi formularum causa h. l. ἰδὲ
et v. 4. ἰδὲ adhibuisse, id indicio est, quod tum prima vice frequentius ipsi ἰδὲ,
et tunc demum ἰδὲ adhibuisset. In ea tamen codicum multitudine et gravitate,
qui lectionem ἰδὲ tuentur, signo nonnisi forsitan ἰδὲ cum εἰ δὲ commutandum esse
indicatum volumus.

lis quasi inuicem junctos referri ad v. 5. ita, ut utroque exemplo res exiguas magna per saepe mouere, confirmetur. ἰδὲ, si sana est lectio, respondet hebr. כח f. כח, ac periodos periodis jungit. Quodsi vero lectionem εἰ δὲ nobiscum praetuleris, inde a verbis καὶ ὄλον etc. incipit apodosis. vid. var. lect. των ἵππων — βάλλομεν, ordo verborum sic institutus est: εἰς τὰ στόμα. τ. ἵππων. τὸ χαλ. βάλλ. Similis verborum transpositio deprehenditur Joh. 12. 47. εἰ τις με ἀκούσῃ των ῥημάτων, pro: ε. τ. των ῥημ. με ακ. χαλινοὺς, utitur Jac. numero plurali, quia de pluribus equis

fermo erat. χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βάλλειν, alias vno verbo est χαλινοὺς. Philo de M. O. p. 19. E. το γὰρ θυμικωτάτου ζῶον ἵππος, ῥαδίως ἀγέται ΧΑΛΙΝΩΘΕΙΣ. Expeditior fuisse constructio haec: ἰδὲ, τοῖς ἵπποις χαλινοὺς εἰς τὰ στόμα. βάλλ. Sic Aelianus v. h. 9, 16. χαλινοὺς ἵππων ἐμβαλλεῖν, πρὸς τὸ πειθεσθαι αὐτοὺς ἡμῶν, i. e. ἵνα πειθῶνται ἡμῶν. πειθεσθαι et alii scriptores de equis adhibent. Aristides T. 2. p. 245. καὶ ὅτε ὁ ἵππος ἐπι ἐδυνατο ὑπὸ τοῦ τραυματός ΠΕΙΘΕΣΘΑΙ, πάντα τον ἐμπροσθεν προνον παρεχων ἑαυτον εὐπειθῆ. καὶ, pro καὶ ἄλλως. ὄλον το σώμα αὐτων

θεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μεταίχομεν. Ἴδου καὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦτα ὄντα, 4 καὶ ὑπὸ σκληρῶν ἀνέμων ἐλαυνόμενα μεταίχεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου, ὅπου ἂν ἡ ὄρμη τοῦ εὐθύ-

αὐτων μεταγ, i. e. ὅλας τὰς ἰππεὺς μεταγ und so haben wir das ganze Pferd in unserm Gewalt. cf. cum tota hujus loci sententia Pl. 32, 9. Sophocl. Antigone 483. σικκῆ καὶ χαλινῶ δ' αἰδᾷ τὰς θυμῶμενες ἰππεὺς καταρτοθῶντας. II. τ. 393. Xenophon de re equestri. Plura vid. apud. Wetst.

4. idē, vid. ad v. 3. καὶ, h. l. adeo. Joh. 4, 24. grauioris enim momenti jam additur exemplum. τηλικαῦτα ὄντα, i. e. καίπερ τηλικαῦτα ὄσι. quamvis talia, h. e. tam magna sint. Inde Jes. 33, 21. πικρῆ πικρῆ vocantur, et de iisdem Virgilus

— Credas innare reuulfas Cycladas. — — —

καὶ ἐλαυνόμενα, pro καὶ ἐλαυνόμεναι μὲν, vel καὶ, καίπερ ἐλαυνόμεναι, et quamuis huc illuc fallentur. σικκῆρος, proprie quidem durus, metaphorice autem, vt et h. l. vehemens. ἀνεμοὶ σικκῆροὶ itaque venti vehementes, hebr. πικρῆ πικρῆ Jon. 1, 4. Arrianus exped. 1, 26, 3. τότε δ' ἐκ νοτῶν ΣΚΛΗΡΩΝ βορρᾶν ἐπιπνευσάντες. Aelian. v. h. 9, 14. ἵνα μὴ ἀνατρέ-

πηται ὑπο τῶν ἀνεμῶν, εἰποτε ΣΚΛΗΡΟΙ καίπερ. Duplex igitur huic exemplo inest momentum: ipsa nauis moles, ventorumque, qua agitatur, vehementia. μεταίχεται, pro simpl. ἀγεται, suppl. καὶ ὁμοῦς μεταγ. εὐθύρειν, proprie quidem complanare, deinde vero dirigere. syn. verb. μεταίχεται, s. ἰθύνειν, et cum de auriga tum de gubernatore usurpatur. vid. Valkenaer. ad Eurip. Hipp. 1226. p. 296. Philo de Conf. ling. p. 336. D. Φίλει γὰρ εἶναι ὅτι χωρὶς ἡμοχλῶν τε καὶ κυβερνητῶν ὅτι ὁ πλοῦς καὶ ὁ δρόμος ΕΥΘΥΝΕΣΘΑΙ. Plura Loesnerus. Inde ὁ εὐθύρειν h. l. i. q. ὁ εὐθύρειν, quem poëtae Latini rektorem vocant, Virg. Aen. 5, 162. et syn. voc. κυβερνητῆς, gubernator. ἡ ὄρμη τε εὐθύρειντος, alii vertunt voluntas gubernatoris, sed vix voc. ὄρμη voluntati conuenit; alii impetus nauigio a gubernatore impressus. (der Schuß welchen das Schiff durch die Kunst des Steuermanns bekommt), sed cur potissimum singularis haec, nec quaelibet omnino nauis commotio per gubernatorem facta h. l. com-

5 εὐθύνοτος βούληται ὄτω καὶ ἡ γλώσσα, μικρὸν

memoretur, et quomodo solo gubernaculo, nisi ventorum simul vis accedat, impetus ille imprimi possit navigio, equidem non assequor. Nobis quidem ἡ ὄρμη est celerior illa gubernaculi commotio, quae nautis, tempestate agitata, modo huc modo illuc dirigenda est. Ceterum haec verba nil amplius sibi volunt quam: ὅπως βεληται, allenthalben hin. cf. Joh. 3, 8. το πνευμα, ὅπως θελει, πνευ. Pertinet huc Celeritii versus:

Ventus subtili corpore tenuis

Trudit agens magnam magno molimine nauim,

Et manus vna regit quanto vis impetu euntem

Atque gubernaculum contorquet quolibet vna.

Aristotel. Q. Mechanic. 5. το πηδαλιον, μικρον ον, καὶ ἐπ' ἐξατω τῷ πλοιῷ, τοσαυτην δυναμιν εχει, ὡς ἐπὶ μιᾶς οιαντος, καὶ ἑνος ἀνδρωπε δυναμεις, καὶ ταυτης ηρεμιας, μεγαλα κινεισθαι μεγαλη πλοιων.

5. Transferuntur jam exempla haec ad linguam, quae eadem, quantulacunque sit, magna tamen moliat. ὄτω, sc. ὡς οἱ χαλινοὶ καὶ ἡ ὄρμη του εὐθύνοτος. ὄτω καὶ ἡ γλώσσα, sc. est. So auch mit der Zunge. fed, quod dudum

jam monuimus, (C. 2, 25.) et omissa post γλ. interpunctione, verba haec statim cum sequentibus jungi possunt, μικρον μελος est, pro κατερ μ. μ. ε. vel μικρον μεν μ. ε. καὶ, pro καὶ ὁμοως. μεγαλαυχειν, proprie quidem est superbire, Hef. μεγαλαυχει, σεμνυνεται, καυχεται. Glossar. glorior μεγαλαυχω. Quam si retinueris significationem, Jacobus hac similitudine vti videtur, ad notandam διδασκαλων v. I. commemoratorum superbiam, qui magniloqua oratione, quoquo vellent, flattere alios posse gloriabantur. Sed ex nexus ratione μεγαλαυχειν h. l. pro μεγαλα ποιω (hebr. נבא) omnino positum esse putauerim. Quantas res vero lingua efficiat, disce ex Prov. 10, 20. 12, 18. 14, 3. 15, 2. 7. 17, 14. 18, 6. 7. 8. 20. 21. Cohel. 10, 12. 13. 14. Sirac. 28, 13. 2 Petr. 2, 18. Ceterum, linguae cum freno et gubernaculo comparatio, et externis scriptoribus solennis est: Plato Axiocho. ἡνικαι καὶ μαστιγι τας ἰπτας ἰθυνομεν καὶ ναυτιλλωμεθα, πη μεν τοις ἰσιοις την ναυν ἐκτετασαντες, πη δε ταις ἀγνοοιαις χαλινωσαντες καταβυθομεν. ἔτω κυβερνητεον την γλωτταν, Ἀξιοχε, πη μεν τοις λογοις ὀπλιζοντες, πη δε σιωπη κατακυναζοντες.

πρὸν μέλος ἐστὶ, καὶ μεγαλαυχεῖ. Ἴδου ὀλίγον πῦρ ἢ
 ἡλίκην ὕλην ἀνάπτει; καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ, ὁ κόσμος
 τῆς

VARIÆ LECTIONES.

6. αὐτως omittunt A. 27. Syr. Eyp. Syr. post. c. aster. Vulg. Corb.
 Antioch. Damasc. Isidor. pelus. probb. Bengelio, Grotio, Griesbachio.

6. ἰδς — ἀνάπτει, a v. 5.
 ad comma 6. rejicienda cen-
 suimus, incipit enim noua
 similitudo, qua, *exiguas res
 magna etiam mala mouere
 posse docetur.* ὀλίγον Ἀμμον-
 ἰο interpretet, καὶ μικρὸν δι-
 αφέρει· τὸ μὲν γὰρ ὀλίγον ἐπ'
 αὐθιμῶ, τὸ δὲ μικρὸν ἐπὶ μεγα-
 λῆς τασσεταί. Sed, additidem
 ille, Ἀριστομῶς ἐν ὑπομνηματι
 εὐκαλεῖ· ἐπὶ σοιχεῖς ὀλίγην μι-
 κρὰν ὑπαλλαντιμῶς — καὶ Ὁ-
 μηρος δι' ὄφρον ἀεικελίον παρα-
 θεῖς, ὀλίγην τε τραπεζῶν, τὴν
 μικρὰν. cf. Eustath. in Il. ε.
 p. 464. 46. in Od. I. p. 374.
 Io. et κ. 94. Sic et h. l. ὀλι-
 γόν pro μικρὸν vsurpatur. ἡλι-
 κην ὕλην, *qualem siluam, pro
 quantam siluam.* ὕλη, sunt qui
*materiam omnem quae incendi
 potest, sunt etiam qui siluam
 vertant.* Praefero posterius,
 quo, si quid sentio, totius
 imaginis vis mirifice augetur.
 Nec defunt in scriptoribus an-
 tiquis loca de filuis incendio
 correptis atque deletis. cf.
 Homeri Il. β, 455.

— πῦρ αἰδήλον ἐπιφλεγει
 ἀσπετον ὕλην.

ἄρεος ἐν κορυφῆς. — —

Plura loca collegit Wetst. qui-

bus adde Corn. Nep. Miltiad.
 Cap. 7. ἀνάπτει, pro ἀνάπτειν
 δυναταί. Non alienum ab h.
 l. prouerbiū lat. *ex scin-
 tilla incendium.* καὶ, ἔτω καὶ.
 ἡ γλῶσσα πῦρ, sc. ἐστὶ. i. e. ὁμοία
 ἐστὶ πῦρι. ἀδμία, πραγματὰ
 ἀδμία. ὁ κόσμος τῆς ἀδμίας,
 verte vel ornamentum vel com-
 plexum impietatis. Quid prae-
 feram ipse, nescio. Plura de
 hac dicendi formula dabimus
 exc. 3. quorum etiam singu-
 las singulorum interpretum
 rationes pro instituti ratione
 rejiciendas censuimus. ἔτως,
 sc. ὡς πῦρ ἐν τῇ ὕλῃ. Sen-
 sus est: *lingua haud raro
 idem est in membris nostris,
 quod ignis in siluam immis-
 sus.* καθεσταί collocata est, pro
 simpl. ἐστὶ. vid. Raphaelii an-
 not. ex Herodoto. ἡ σπιλεσα,
 pro καὶ σπιλεῖ, σπιλεῖν vero
 proprie est *contaminare, mac-
 culare*, Jud. 23. deinde, vt
 hic, *contagio insicere, an-
 stecken*, plane vt *μιαίνει* Hebr.
 12, 15. Sensus est: *lingua
 nequitiam quasi in omnes cor-
 poris partes diffundit, i. e. pec-
 catorum multorum fomes est.*
 Φλογίζεσα, καὶ Φλογίζει. Lo-
 quendi ratio ab igne, de quo
 paulo

τῆς ἀδικίας οὕτως ἢ γλώσσα κατίσταται ἐν τοῖς
μέλεσιν ἡμῶν, ἢ σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα καὶ φλογι-
ζοῦσα

paulo ante sermo erat, repe-
tita est. Ad verbum: *et in-
cendit totius vitae decursum,
suscitando nimirum odiorum,
dissidiorum, seditionum incen-
dia*, i. e. ubi ab imagine rec-
cesseris, vitam nostram per-
dit, miseriam reddit. Sic
et Philo 2 alleg. p. 102. D.
vocabulary huic propinquum
Φλεγεν de *summa pernicie*,
quam perturbacionum impor-
tunitate mens patitur, adhi-
bet. *τοτε γαρ, εἰ δεῖ τ' ἀλη-
θες εἶπαι, ἐμπιπραται ΦΛΕ-
ΓΟΜΕΝΟΣ ὁ υἱος, των αἰ-
σθησεων την ΦΛΟΓΑ, ἐγειρε-
σων, τα αἰσθητα υποβαθλημε-
νων. τροχον της γενεσεως*, i. e.
ὄλην την ζωνῆμων, vel του χρο-
νου τε βίη. 1 Petr. 4, 3. Corio-
sius hanc formulam explicauim-
us, aliorumque interpretatum
rationes adduximus, exc. 3.
γεννηα compos. ex *νη* et *διδ*
proprie vallis filiorum Hinnom,
in quo Israelitae quondam
liberos suos brachiis igniti
Molechi simulacri, bouis quo-
dammodo imaginem reprae-
sentantis, inter tympanorum
sonum, inaudita immunitate
impositos, flammis consumen-
dos tradebant. Deinde vero,
quia locum istam postea abo-
minati sunt Judaei, metony-
mice et *infernus* sic dictus est,
ubi igne, quo nullum crucia-

tum nouerant crudeliorem,
tam *daemones improbos* quos
in quolibet Iudaeorum cultu
rem potissimum habere exi-
stimabant, tum vero etiam
homines impios angī sibi fin-
xerunt. Hinc denique h. l.
ponitur pro *igne infernali*.
Sic quoque *Syrus* et *Arabs*.
Φλογίζουσαι, vim futuri huic
voc. post *Syrum* tribuunt *Gro-
tius*, *Millius*, *Bensonus*, *Stor-
rius*, alii, quali scriptum es-
set *Φλογισομενη*, sensu hoc:
*lingua quae totum vitae cur-
sum incendit, denno ardebit
inflammata et dis cruciata a
Gehenna*. Dabito tamen, an-
nulla necessitate urgente, ita
tempora inuicem commutare
liceat. Quare φ. δ. τ. γ. ite-
rum poetice dicta et ita resol-
venda censeo: *διότι καὶ αὐτῇ
φλ. εἰς δ. τ. γ. cum et ipsa
incensa sit a flamma infer-
nali*, i. e. cum res adeo ab-
ominandas molitur, vt ex
ipso inferno quasi sursum
ascendisse, vel a daemoneibus
originem traxisse videantur.
cf. cum hoc commate Prov.
16, 27. Ps. 120, 3. 4. Ben.
Sira. Ignis ardens comburit
multos frugum aceruos. Schol-
iastes scribit, nihil esse quod
orbem terrarum magis va-
stet, quam mala lingua. Tar-
gum in Ps. 120, 2. Lin-
gua

ζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως, καὶ φλογιζομένη ὑπὸ
τῆς γέννης. πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν, 7
ἔρπε-

gua dolosa — cum carbonibus juniperi, qui incensi sunt in gehenna inferne. Vajicra 16. et Midratch Thehillim 82, 3. et 120. 2. veni et vide, quanta incendia lingua exci-
tat. Thanchuma p. 158. 2. dixit S. B. gehennae: ego superne, tu inferne. Ego spargam in linguas malas tela superne, et tu convertes supernos carbonis inferne: et sensum magis quam imaginem hujus loci exprimit Euripides:

Σμικρὰς ἀπ' ἀρχῆς νεπέρας
Ἰρωτοῖς μάχη
Γλωσσ' ἐκπορίζει. — —

7. 8. Jam linguam ipsis feris domatu difficiliorem esse contendit Jacobus. γὰρ, mera transeundi perticula. πᾶσα φύσις θηρίων, pro φύσις παντων θηρίων, natura, indoles omnis generis animalium. vel magis definite: connata omnibus animalibus ferocia, i. e. abstratto, loco concreti, posito: animalia quamvis ferocissima. Sic et φύσις ἀνθρωπινη, ingenium siue natura humana, inprimis h. l. de hominum prudentia intelligenda videtur, nisi potius, quod praetulerim, φύσ. παντ. θηρ. et φύσ. ἀνθρῶπ. periphrastice posita sint, pro: παντα τα θηρια et ἀνθρῶποι. Sap. 7, 20.

Sic et Latini ratio, natura alicujus rei, interdum pro res ipsa adhibent. Athenaeus 12, p. 545. E. των θουμαζουων ὑπο της ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΦΥΣΕΩΣ. Plut. de vitil. inimic. p. 91. E. πᾶσα ΦΥΣΙΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ Φερει Φιλοσυμικαν, καὶ Ζηλοτορικαν, καὶ Φθονον. de Iside p. 380. C. πᾶσα ΦΥΣΙΣ αλογος καὶ ΘΗΡΙΩΔΗΣ της τε κικυ δαιμονος γεγονα μοιρας. Lucretius 1, 16. 195. omnis natura animalium. Jam ad vocem πᾶσα illustrandam plura animalium genera enumerantur. θηρια, commune est vocabulum, in quo tres, quae jam sequuntur, species πετεινα, ἔρπετα et εναλιχ, sc. θηρια, comprehenduntur. Ex contextus vero ratione non de omnibus omnino animalibus, sed de ferocissimis tantum, quae in aëre, terris et mari versantur, cogitandum est. πετεινα igitur sunt aquilae, vultures, et i. g. a. ἔρπετα, dracones, forsan et lupi, leones etc. Nam ex ipso nexu ἔρπετα, quod volucris et belluis marinis opponitur, de animalibus terrestribus omnino intelligendum videtur. Sic et Hes. ἔρπετα, τα λοιπα των αλογων ζων. vbi Alberti, et Schol. in Cal-
limach.

έρπετων τε καὶ ἐκάλιον δαμάζεται καὶ δεδάμασται τῆ
8 φύσει τῆ ἀνθρωπίνῃ· τὴν δὲ γλώσσαν οὐδεὶς δύναται
ἀθρῶ-

limach. hymn. in Jov. v. 13. ἐρπετον explicat per παν ζων.
Non minus late etiam formula
hebr. רמרה רמרה רמא pa-
tere videtur. τα ἐκάλια de-
nique, inprimis ceti, caete-
raeque belluae marinae. Apud
Sophocl. Antig. 365. occur-
rit ἐκάλιαν φύσιν. Eodem
ordine hae ipsae animantium
classes sese excipiunt Gen. 9,
2. apud LXX. καὶ ὁ τρομος
καὶ ὁ φόβος ὑμῶν ἐσσι ἐπὶ πᾶσι
ΤΟΙΣ ΘΗΡΙΟΙΣ τῆς γῆς,
ἐπὶ πάντα ΤΑ ΠΕΤΕΙΝΑ
τε θρανῶ, καὶ ἐπὶ πάντα ΤΑ
ΚΙΝΟΥΜΕΝΑ ΕΠΙ
ΤΗΣ ΓΗΣ. (I. n. ἐρπετα.)
δαμάζεται καὶ δεδάμασαι, per-
petuo ac semper domari pos-
sunt. τῆ φύσει ἀνθρωπίνῃ, pro
διὰ τῆς φύσεως ἀνθρωπίνης, i.
e. διὰ τῶν ἀνθρώπων. vid. ad
Φυσ. Θηρ. hoc v. Pertinet
huc Euripidis illud:

Βραχὺ τοὶ σθένος ἀνερός,
Ἄλλα ποιμίλαις πραπίδων
Δαμά Φυλα ποῦτε,
Χθόνιων τ' αἰριῶν τε παι-
δεύματα.

Q. Calaber 5, 247. τεχνῆσι
δ' ἀγροτῶν κραιτέρως δαμασσι λε-
ούτας, παρδαλίας τε, σκῆς τε,
καὶ ἄλλων εἴδηα θηρῶν, ταυ-
ροὶ δ' ὄβριμοδμοὶ ὑπο ζευγλῆς
δαμαῶνται ἀνθρώπων ἰότητι.
Senec. de benef. 2, 29. Quis-
quis es iniquus aestimator for-

tis humanae, cogita, quanta
nobis tribuerit parens noster;
quanto valentiora animalia sub
jugum miserimus, quanto ve-
lociora consequamur quam ni-
hil sit mortale non sub idu
nostro positum!

8. εἰδεις ἀνθρώπων, pro εἰδεις.
δαμασσι ex v. 7. Jacobus re-
tinuit. Tota vero sententia
illa τὴν — δαμασσι sensu po-
pulari accipienda est pro: lin-
gua non nisi summa cum diffi-
cultate coerceri potest. Quare
non opus est, vt cum Oecu-
menio, qui frustra putat,
de lingua coercenda praecipii,
si domari omnino non possit,
interrogatiue haec verba su-
mantur sic: Si bellūas homo
faenas domat, linguam suam
domare non poterit? Sed ea,
quae sequuntur, ἀναταχεται
κακῶν huic sensui prorsus re-
pugnant. ἀναταχεται — ἴα-
νατηφορε, suppl. ἡ γλώσσα ἐστίν.
ἀναταχεται κακῶν, malum quod
coerceri nequit, i. e. mali au-
ditor, retineri nescius. Sic Jos.
b. i. l. 2. c. 20. φόβος κατα-
χεται et c. 29. ὄρη ἀναταχ-
τος. l. 7. c. 16. θυμοὶς ἀνατα-
χεται. Diod. Sic. l. 17. c. 38.
ἀναταχεται δακρυά. Plut. de
curios. ἀναταχεται γαργαλισ-
μος. Idem praecipit. reip.
ger. p. 820. Φιλοτιμία ἀνατα-
χεται

ἀνθρώπων δαμάσαι ἀκατάσχετον κακόν, μεστή ἰοῦ
θανατηφόρου. ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν Θεὸν καὶ πα- 9
τέρα,

VARIAE LECTIONES.

9. κρείον ante θεον addunt A. C. 4. a pr. man. 13. Copt. Syr. corf.
Vulg. ms. Cyr. reprob. Bengelio, Griesbachio, fere omnibus.

χετος. et aptissime ad l. n. de
garrul. p. 509. *εὐ εἶσι*, inquit,
γλωσσης ρεσης ἐπιρρῆσις, εὐδὲ
κολασμος. cf. *Menander ap.*
Stobaeum ferm. 36, p. 217.
εὐ' ἐν χερος μεδεντα καρτερον
ἰδου, ραον καταχειν εὐ' ἀπο
γλωσσης λογον. Ceterum a
bestiis ferocibus repetita vi-
detur metaphora. *μεση 18*
θανατ. plena veneni mortiferi.
Saepius vox *θανατηφορος* hoc
sensu tum apud poetas, tum
apud solutae orationis scripto-
res obuia. *Lucian.* *Hermo-*
tim. 62. *θανατηφορα* (*Φαρ-*
μακια). *Herodian.* 3, 12. 7.
διαβολην θανατηφορον. *Diod.*
Sic. l. 20. c. 43. serpentibus
δηγματα θανατηφορα tribuit.
Dion. Hal. ant. l. 3. p. 155.
πληγην θανατηφορον *εχων.*
Plut. de Is. et Os. p. 331. τα
θανατηφορα των ἑρπετων. Plura
concessit *Wetst.* Sic et apud
LXX. *Job.* 33, 23. *Num.* 18,
22. Respondet voc. *θανασιον.*
Marc. 16, 18. *ιος θανατηφ.*
Rabbinis *חיה סע.* Repetita
videtur imago a veneno, quod
serpentes, sub lingua gestan-
tes, salivae admixtum vna
cum morfu vulneribus sangui-
nique inspirare ducuntur. cf.

ante omnia *Pf.* 140, 3. 4. prae-
tereaque *Pf.* 52, 4. 58, 4. *Deu-*
ter. 32, 33. *Prov.* 18, 21.
Cohel. 10, 11. 12. *Sirac.* 5,
13. 28, 19. 21. *Matth.* 5, 22.
Rom. 3, 13. *Lucian.* fugitiv.
19. καὶ ἀφ' ὧν μάλλον δε 18 με-
σον αυτοις το σομα. *Schlich-*
terus vero, *Wolfio* citatus,
ad veterum sagittas veneno
imbutas, quae etiam *ιος* dici
solebant, alludi putat. Cum
tamen feris hucusque linguam
comparauerat *Jacobus*, ad
similitudinem, a sagittis re-
petitam, tam repente eum
delapsurum esse, vix credi-
derim. Accedit etiam, quod
δαμασσυ imaginem a sagittis
repetitam non admittit.

9. Amplificatur sententia
v. 7. et 8. ἐν αὐτῇ, pro συν
αὐτῇ. εὐλογειν τὸν Θεὸν omni-
no, vt h. l., loqui in hono-
rem diuinum, siue precibus
ad eum effundendis, siue lau-
dibus ejus celebrandis, siue
praeceptis ejus tradendis,
siue alio quocunque modo.
Pf. 16, 8. *Luc.* 2, 28. et alibi
καὶ πατερα, eumque patrem.
vel: qui idem est pater. πατηρ
vero

τέρα, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους,
 10 τοὺς καὶ ὁμοίωτι Θεοῦ γεγνότας. ἐκ τοῦ
 αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κατάρα.
 οὐ

vero h. l. vt c. 1, 18. vi op-
 positi ἀνδρ. γεγονοτ. iterum
 valet κτιστής, creator. καὶ ἐν
 αὐτῇ, iterum pro καὶ συν
 αὐτῇ, i. e. et eadem illa, qua
 Deum laudamus. καταρώμεθα
 τινα, hebr. נָחַם, imprecari ali-
 cui mala, s. supplicium aliquem
 dignum declarare. τὰς γεγο-
 νοτάς, pro κατὰ γεγονότας,
 s. πεποιημένας, quamvis creati
 sint. καὶ ὁμοίωτι το Θεοῦ,
 ὁμοίωσι i. e. ὅμοιοι τῷ
 Θεῷ, vt sint in praestantissimis
 Dei operibus. Repetita haec
 ex Gen. 1, 26. 27. ad augen-
 dam vitii atrocitatem, eo-
 dem modo, vt Gen. 9, 6. ad-
 duntur. ἐκ — καταρα, non ad
 v. 10. cum quo iungi solent,
 sed ad v. 9. adhuc pertinere
 videntur. ἐκ τῆ αὐτῆ σου. i.
 e. ex uno eodemque ore.
 ἐξέρχεται, βρῦν. ström̄t her-
 vor. Arabs promanat. εὐλογ.
 καὶ κατάρα, vid. ad εὐλογεῖν
 et καταρώμεθα. Philo de dec-
 cal. p. 196. 28. οὐ γὰρ ὅτιον,
 δι ἧ στόματος το ἱερωτάτου ονομα
 προφερεται, δια τετα φθεγ-
 γεται τι των αιχρων. Tan-
 chuma fol. 33, 2. Os quae-
 rit studere in lege, et verba
 bona proferre, Deum lauda-
 re, glorificare, orare et can-
 tibus celebrare: sed potest etiam
 caluminari, blasphemare, con-

vitiari, et pejerare. Bere-
 schith. R. 24. Dixit R. Aki-
 bas: scriptum est Lev. 19. di-
 liges proximum tuum, sicut te
 ipsum. Haec summa magna
 in lege est: ne dicas, postquam
 contemnor, contemnatur etiam
 socius meus, postquam ego
 vituperor, vituperetur etiam
 proximus meus. Dixit R.
 Tanchuma: si autem ita fece-
 ris, scito, quem contemnas,
 eum nimirum de quo scriptum
 est: ad similitudinem Dei fe-
 cit eum. Pulchre haec omnia
 conueniunt cum dicto Aesopi:
 linguam et optimam esse
 et pessimam. Jam sunt, qui
 comma hoc ad linguam effre-
 natam omnino describendam,
 sunt etiam qui ad impios pos-
 tissimum magistros referunt,
 qui sermone quidem Deum
 celebrarent, Christianos vero
 augustiori sensu carissimis Dei
 operibus annumerandos, odio
 haberent. Praefero equidem
 posterius, quia jam v.

10-12. Iacobus exemplis
 hortatur Christianos, vt ejus-
 modi agendi rationem prae-
 ceptis christianis prorsus re-
 pugnantem sedulo effugere
 velint. οὐ χον, i. q. οὐ ὄσι.
 τὰτα ἴτιω γενομεθα sc. vt,
 Deum colentes, videm et ho-
 mini-

οὐ χρεῖ, ἀδελφοί μου, ταῦτα οὕτω γίνεσθαι.
μήτι ἢ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὁπῆς βρῦει τὸ γλυκὺ II

κρῆ)

*minibus mala imprecemini, sed
deceat potius virum bonum
constantem esse in virtute.*

II. μήτι, partic. interrog.
μήτι βρῦει etc. vero, affirmati-
ue sibi vult, & vel ὁδωρως
βρῦει etc. πηγῇ, vbi vocabulo
οπη opponitur, fontem omnino
significat, siue foramen ex quo
aqua profilit, siue aquam sca-
tarientem ipsam spectaueris.
οπη vero, vi oppos. πηγῇ,
cauerna, siue foramen ex quo
aqua profluit. ἐκ τῆς αὐτῆς
οπῆς igitur est: ex una ea-
demque cauerna. βρῦειν, de
aqua scaturiente inprimis ad-
hiberi solitum. Hes. βρῦει,
ρῦει, πηγῶν, ἀναβλύζει, πη-
δῶ, ἀνησιν. vbi Albertii. Syn-
onymum est ἀναβύλλειν.
βρῦει vero h. l. ponitur pro
βρῦειν δυναταί, vt v. 12. ποτη-
σαί δυναταί. τὸ γλυκὺ, sc. ὕδωρ,
i. e. aqua potui idonea, (ὕδωρ
ποτιμον,) quam et nos, vi
oppos. aquae marinae, *misses
Wasser* vocare solemus. καί,
pro καὶ ἀμα accipiunt inter-
pretet, quia Plinio auctore
l. 2. idem fons aliis horis,
aliam emittere possit aquam,
calentem, frigidam, saltam,
dulcem. Sed quamuis vel
maxime hoc ita sese habeat,
tam raro tam accidit, vt quasi
prodigii loco habendum sit.

Noster vero de iis loquitur,
quae sunt vsus atque consue-
tudinis vulgaris. πικρον i. q.
ἀλυον s. αλυρον sc. ὕδωρ.
nam amarum et falsum scri-
ptores promiscue adhibent,
ob saporem vicinum. Sic
Plato apud Suidam in Φαιον
χρῶμα· ἄγγυς μὲν τὰ πικρὰ
τὸ αλυρον. Respondet latino
salmacidum, nisi forte hoc
vocabulum deprauatum videri
possit ex *salinacidum*, vel *sal-
facidum*, i. e. *salsum et aci-
dum*. vid. *Salmaj. exerc. Plin.*
p. 31. *Graev. ad Flor.* 4, 10.
p. 841. ed. *Ducker*. De fontibus
vero ejusmodi, ob maris
vicinitatem, in ipsa origine
amaris, praeter *Exod.* 15, 23.
plura in promptu sunt veterum
loca. *Solinus* 14. *Hispanis
oritur inter Achetas, Scythi-
corum amnium princeps,
purus et haustu saluberrimus,
vsque dum Callipidum termi-
nis inferatur, vbi fons Exam-
peus infamis est, amara sca-
turigine, qui Exampeus li-
quido admistus fluori amnem
vitio suo vertit, adeo vt dissi-
millis sibi in maria condatur.*
Herodot. 4, 52. ἐκδοὶ γὰρ ἐκ
αυτοῦ ΚΡΗΝΗ ΠΙΚΡΗ.
Pertinet huc quoque *Virg.*
Ecl. 10, 5.

*Sic tibi, quum fluctus sub-
terlabere Sicanos
Doris*

12 καὶ τὸ πικρὸν; μὴ δύναται, ἀδελφοί μου,
 συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα; οὐ-
 τως

VARIAE LECTIONES.

12. Loco ἕτως εδεμα πηγη ἄλυκον και γλυκυ ποιησαι ὕδωρ habent ete
 ἄλυκον γλυκυ ποιησαι ὕδωρ A. C. ἕτως εδε ἄλυκον γλυκυ ποιησαι ὕδωρ 13. 27.
 29. *Copt. Vulg. corb. Cyr. in jef. p. 107. (ita etiam aqua falsa non fieri
 potest dulcis.) Aeth. probb. Grotio et Millio prol. 1208. Besa in annor.
 ed. 3. 4. 5. Jure igitur Bengelius posteriorem lectionem iis annumerat,
 quae per Codices (quamvis non multos, summae tamen auctoritatis,) firmio-
 res sint lectione textus, nec tamen prorsus certae, et Griesbachius iis, qua-
 rum omisso minus sit probabilis. Nos quidem vulgarem lectionem librario-
 rum incertia, qui, quid ουδε ἄλυκον γλυκυ ποιησαι ὕδωρ sibi velit, ignora-
 rent, ex v. II. huc translata esse, nulla ratione dubitamus. Quare vulg.
 lectionem cum superiori commutandam esse censuimus.*

Ibidem pro ἄλυκον hab. αλμυρον 45.

*Doris amara suam non in-
 termisceat undam.*
 cf. Aen. 3, 694. vbi Ill. Heyne.
 Ceterum, obseruante Michaë-
 le, egregie hoc exemplum
 cum Judaeorum loquendi ra-
 tione congruit, qui maledi-
 ctiones, de quibus et h. l.
 fermo est, cum rebus amaris
 יוֹרֵרִי מִיִּדְיָ Job. 3, 5. inprimis
 vero cum aquae amaritudine
 מִיִּמְרֵי הַמַּיִם Num. 5, 19. com-
 parare solent. Sic et ἔνλ
 Hebraeis est amarus fuit, Ara-
 bibus vero maledixit. Βρῦει
 — πικρὸν Hebraei exprimunt
 בָּמָר מִחֹק יָקִיר.

12. μη. interrog. partic.
 μη δύναται, num potest? pro
 *δυν. minime potest. ποιησαι,

Graeci eodem modo, vt He-
 braei פָּוּן, de fructibus pro-
 ferendis adhibent. μη — συκα
 vero prouerbiū loco habenda
 sunt. *Arrianus Epict. 2, 20.*
πῶς γὰρ δύναται ἀμπελος μὴ
ἀμπελικῶς κινεῖσθαι, ἀλλ' ἐλαί-
κῶς; ἢ ἐλαια παλιν μὴ ἐλαί-
κῶς, ἀλλ' ἀμπελικῶς; αἰσχρα-
νον, ἀδικήθητον. Plut. de
anim. tranquil. p. 472. E. τὴν
ἀμπελον συκα φέρειν ἐν ἀξί-
μην, εἰς τὴν ἐλαιῶν βοτρυς.
Antoninus 8, 15. αἰσχρον ἔ-
μιζεσθαι, εἰ ἢ συκὴ συκα φέ-
ρει. Seneca ep. 87. Non na-
scitur itaque ex malo bonum,
non magis quam ficus ex olea.
M. Antonin: Imp. ὁ μὴ θε-
λων τὸν Φαυλον ἀμαρτανειν,
ὁμοίως τῷ μὴ θελοντι συκὴν
 οπου

τως ~ ούδεμία πηγὴ ἀλυκόν καὶ γλυκὺ ποίῃσαι
ὔδαρ.

Τίς σοφός καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; δεξιάτω 13
ἐκ

~ οὐδὲ ἀλυκόν

VARIAE LECTIONES.

13. τις omittunt 1. 10. 13. 17. 21. 23. 35. 36. 37. Ar. pol. εἰ τις
7. 32. 43. Ed. Complut. Plantin Genev. Utraque lectio, ni fallor, ex
glossa, vel interpretamento.

οπον εν τοις συνοις Φερειν.
Caeterum a fructibus repetita
est imago, in Palaestina pro-
ferri solitis. Jam a voc. ἔτως
Jacobus ad recensens pergit exem-
plum, inuversa tamen verbo-
rum constructione; directe
enim affirmat, quae interro-
gative paulo ante dixerat.
Egrege cum loci nostri argu-
mento atque verborum ordine
consentit Matth. 7, 16. ΜΗ-
ΤΙ συλλεγεσθαι απο ακανθων
σαφυλην, Η απο τριβολων συ-
κα; ΟΥΤΩ παν δενδρον
αγαθου καρπεσ καλεσ ποιει
το δε σαπρον καρπεσ πουηρασ
ποιει. ἔτως εἶδε, verterim:
eben so wenig etc. ἀλυκόν sc.
ὔδαρ. vid. ad πικρον v. II.
ποιησαι, ex anteced. ποιησαι
ελαιας retinuit Jacobus, sup-
plendum δυναται. Jam sen-
sus verborum ἔτως — ὔδαρ
i. esse videtur, ac si scripsisset
Jacobus: ἔτως εἶδε ἐκ ἀλικε ὔδα-
τος γλυκὺ δυναται ποιησαι. γι-
νεσθαι ὔδαρ. Sic et aqua amara
reddi nequit dulcis. Quod si
vero vulgarem lectionem, in

textu expressam, retinueris,
sensus per se satis perspicuus:
vtram vero praetuleris lectio-
nem, sententia, quae in exem-
plis hisce latet, semper eo
redit: *fieri nullo modo potest,
ut quid contra omnem naturae
legem accidat.* Saepius haec
sententia exemplis ejusmodi
expressa deprehenditur apud
poetas. In mentem venit il-
lud Ouidii:

*Vere prius volucres taceant
aestate cicadae,
Maenalius lepori det sua
terga canis;*
— quam — — —

Jam vero Jacobus haec exem-
pla Christianis ipsis sic fere
applicanda relinquit: ἔτως
εἶδε ἐκ τῆ αὐτῆ σοματος καταρα
καὶ ευλογια δεῖ εἰσερχεσθαι.

13-18. Quae cum ita sint,
vos, qui plus sapere reliquis
vobis videmini, factorum prae-
stantia, atque mansuetudine,
diuinae vestrae sapientiae do-
cumenta aliis velim exhibeatis.
Quod si vero inuidiam atque
simulta-

ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραύτητι
σοφίας.

simulatalem foueritis, et in plures quasi societates religionis christ. cultores sejunxeritis, nolite jactare sapientiam vestram, a sapientia christiana plane alienam. Vera enim sapientia, eaque a Deo originem ducens, factis egregiis atque mansuetis conspicua est. τις — ὑμῖν, cum interrogatione pronuntianda, nam τις per se pro ὅςτις, vel εἰ τις, vnam quam poni non memini. σοφος καὶ ἐπισήμων, hebr. חכם ויבי Hof. 14, 10. saepius invicem juncta, ita distingui solent, vt illud ad eum qui multa nouit, hoc vero ad eum qui et alios ea docere possit, referatur; Pollux. 4. ἐπισήμων, γνῶσμος. Ἰσωρητικός. εμπειρος. Eccl. 8. 1. h. l. tamen synon. esse, hominemque prudentem omnino designare videntur. ἐκ, pro δια. καλός, honestus et hoc nexu praecipue mitis, facilis. ἀναστροφή, Hebraeo-Graecis ex hebr. תורה semper pro βίος, ζωή. Nos Wandel. 1 Petr. 1, 18. 2, 12. Gal. 1, 13. Eph. 4, 22. 1 Tim. 4, 12. Hebr. 13, 7. πραύτης, h. l. lenitas in dissentientibus aequo animo ferendis conspicua. σοφία, quippe de qua Iudaei, imo et Iudaeo-Christiani, gloriari solebant. Rom. 2, 18 sqq. 1 Cor. 1, 18. sqq. 3, 18. ἐν πραύτητι σοφίας vero, non

tam cum δεικτώ, — vbi ἐν pro σὺν accipiendum esset, — quam cum τὰ ἔργα αὐτοῦ jungenda videntur, ita vt τὰ ἔργ. ἐν πρ. σοφ. polita sint vel pro τ. ε. ἐν πραύτητι, καὶ σοφίᾳ, vel pro τ. ε. ἐν σοφίᾳ πραείᾳ, vel ποιῆσθ' ἡμῶς πραείας, (adjectiuo nimirum, quod saepius fieri solet, in substantiuum eo forsitan consilio h. l. mutato, quo magis opposita ζήλος καὶ ἐριθεία in oculos incurrerent) i. e. quicquid profecerit in sapientia mansuetos nos reddente. Sed τ. ε. ἐν σοφ. πραείᾳ sc. οὐτὰ polita esse quoque possunt pro ἔργα αὐτῶν πραεία καὶ σοφία, vel τὴν πραύτητα αὐτῶν καὶ σοφίαν. Omnia enim ad hebraici sermonis indolem accomodata esse quisque videt, a qua si recesseris, expeditior hic remanet sensus: δεικτώ ἐκ τῆς καλ. ἀνασ. τὴν πραύτητα καὶ τὴν σοφίαν αὐτῶν, vel δ. ε. τ. κ. α. καὶ ἐκ τῆς πραύτητος τὴν σοφίαν αὐτῶν. vitae morumque integritate atque mansuetudine sapientiae documenta aliis velim exhibeat. Plane vt auctor Prov. 11, 2. Πᾶσι ἡμῶν οὐκ ἐπιγινώσκ. Sic quoque Clemens Rom. in ep. ad Cor. 38. ὁ σοφός, inquit, ἐνδεικνύσθω τὴν σοφίαν αὐτῶν μὴ ἐν λόγοις, ἀλλ' ἐν ἔργοις αγαθοῖς. Xen. mem. 1. 3. σοφίαν καὶ σωφροσύνην ἔδεικνεν, ἀλλ' οὐ

σοφίας. εἰ δὲ ζήλον πικρὸν ἔχετε καὶ ἐρίθειαν 14
 ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε καὶ ψεύ-
 δεσθε

VARIAE LECTIOES.

14. Pro κατακαυχασθε legunt κυχασθε A. 14. a pr. man. 16. 19.
 22. 23. 26. 31. 37. 46. (eam haud dubie ob causam, ne, quod sequi-
 tur, κατα redundare videatur,) probb. tamen Millio prol. 1356. Bengelio,
 Grotio.

το τα μεν καλα τε καὶ αγαθα
 γνωσκοντα χρησθη αυτοις,
 κα το τα αιχρα ειδοτα ευλα-
 βεισθη, σοφον τε καὶ σωφρονα
 ειρηνεν. Προσερωτωμενος δε,
 ει τες επιταμενος μεν, ᾱ δευ
 πραττειν, ποιουτας δε τ' αναγνια
 σοφες τε καὶ αγαραταις ειναγ
 νομιζοι, εδεν γε μαλλον, εφη,
 η ασοφες τε καὶ ακραταεις. Παν-
 τας γαρ ομοι προκειμενος εν
 των ενδεχομενων ᾱ οιν τε συμ-
 φορωτατα αυτοις ειναγ, ταυτα
 πραττειν. Νομιζω εν, τες μη
 ορδως πραττουτας, ετε σοφες
 ετε σωφρονας ειναγ.

14. Zelos puerus, vel est
 ζηλος πικρος ημας ποιων, vel
 omnino odium felle quasi, i.
 e. maledictis commixtum. Nos:
 gehässiger Zorn. Respicitur
 imago v. 11. 12. adhibita.
 επιθεια, rixae atque contentio-
 nes ex nimio odio contra se-
 cus sentientes oriundae. Sae-
 pius utrumque vocabulum in-
 vicem jungitur 2 Cor. 12, 20.
 Gal. 5, 20. εχετε, pro κατε-
 χετε. μη — αληθειας, sensu
 prorsus non mutato, probi-
 bitivae et interrogativae expli-

cari possunt. Praefero tamen
 prius, quo magis hoc comma
 ad v. 13, cui opponitur, ac-
 commodatum sit. μη κατακ.
 καὶ ψευδ. sc. vos vere sapien-
 tes esse. κατα της αληθειας, ad
 utrumque κατακ. et ψευδ. re-
 ferendum est. Pleonasmus
 enim ille ψευδ. κατα τ. αλ.
 similibus loquendi rationibus
 haud destituitur. e. g. αλη-
 θειαν λεγω, ε̄ ψευδομαι. Rom.
 9, 1. ψευδομεθα, καὶ ε̄ ποιου-
 μεν την αληθειαν. 1 Joh. 1. 6.
 Nos: Praet und lüget nicht
 auf Kosten der Wahrheit,
 1 Cor. 5, 2. sapientia enim
 mendacii atque superbiae ne-
 scia. Viderunt hunc sensum,
 qui κυχασθε legunt pro κα-
 τακαυχασθε omnes, sed nihil
 opus erat mutata lectione,
 tum quia verbi compositi ea-
 dem saepissime est vis, quae
 simplicis, tum quia particula
 κατα ob ψευδεσθε proxime
 praecedens repeti debebat. Ill.
 Michaelis mentem Jacobi ita
 capiendam esse censet: videte,
 ne disputandi fervore abrepti,
 veritatem, non errorem, acer-
 bissime oppugnetis: statuens
 1 rem

15 δεσδε κατά τῆς ἀληθείας. Οὐκ ἔστιν αὐτὴ ἡ σοφία
ἀνωθεν κατερχομένη, ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχικὴ, δαι-
μονιώ-

rem esse Jacobo cum contentione Judaeo; nisi forte sic verbi καταν. paulo durior videri possit explicatio. *Versio Itala* hic habet infimae latinitatis dictionem: *quid alapamini, mentientes contra veritatem*, de qua relegendi sunt *Papias* et *du Fresne* in *Glossariis*. Neque tamen etymologiae inhaerendum est, non magis ac si 2 Cor. 12, 7. dicitur *Satanæ angelusκολαφίζειν* apostolum, sed sensus est: *quid petulanter agitis? Alapator* in *Excerptis Glossarii Vet.* p. 275. exponitur *καυχητης* *jaclator*.

15. εἰν, jungendum cum *κατερχομένη*, pro *κατερχεται*. I, 17. αὐτὴ ἡ σοφία, nimirum quae odium et invidiam non reprimit. *ἐκ ἀνωθεν κατερχ.* *ἐπιγ.* *ψυχ.* *δαιμ.* ad sententiae vim augendam accumulata, nonnisi gradu differre videntur. *ἐκ ἀνωθεν κατερχ.* pro *ἐκ ἐρανωθεν*, i. e. *ἀπο τῆς Θεοῦ κατερχ.* A coelo enim descendere veteribus dicuntur beneficia, quae a Deo, *coelum inhabitante* nobis tribuuntur. vid. ad I, 17. Sensus igitur est: *ejusmodi sapientia non est munus illud perfectum precibus a Deo impetratum*. Plane ex veterum

sententia, qui, vt bona quaevis, sic *sapientiam* inprimis a Deo proficisci statuerunt. *Aristides* de *Concord.* Rhod. p. 568. ποιητε τινοσ διηγμενε, ὡς ἡ μὲν ευχημων καὶ ευπαγησ, καὶ ευχαρησ, καὶ ευχαρησ, καὶ ὁμολογησα ἑαυτη δια παντων ακριβωσ ΕΚ ΘΕΩΝ ημεσα ἐπι γην. etc. *Hor.* I. ep. 3, 27.

Quodsi frigida curarum fomenta relinquere posses, Quo te *coelestis sapientia* duceret, ires.

Plura collegit *Wetst.* quibus adde: *Phil.* de *Profug.* T. I. p. 571. 2. γενομενος δε (σοφοσ) ευθυσ ευτρεπισμενην ευρειν σοφιαν ΑΝΩΘΕΝ ομβρηθεισαν ΑΠ' ΟΥΡΑΝΟΥ, et II. α.

— — ΗΛΘε δ' Αθηνη ΟΥΡΑΝΩΘΕΝ.

cf. I Reg. 3, 9. Job. 32, 8. Pl. 24, 4. 5. 12. 14. Prov. 2, 6. Sap. 8, 21. I Cor. 2, 7. 14, 33. ἀλλ' ἐπίγειος, suppl. *μαλλον*, sed *terrena* potius, i. e. *humilis*, *imperfecta*. γη enim et *κοσμος*, vi oppositi *ερανος*, *humilitatis vilitatisque* *Hebraeis* inuoluunt notionem. Eodem sensu *Phil.* 3, 19. οἱ τε ΕΠΙΓΕΙΑ Φρονηντες. cf. *Joh.* 8, 23. eoque spectant *Philonis* formulae: *γησ παιδες*, *γησ ανθρωποι*. *ψυχικη* non differt a

μονιῶδης. ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ ἐρίθεια, ἐκεῖ 16
ἀκαταστασία καὶ πᾶν θαῦλον πρᾶγμα. ἢ δὲ 17
ἀνωθεν

VARIÆ LECTIONES.

16. καὶ post ἐκεῖ adhuc addunt A. 4. 13. Syr.

voc. σαρκικός 1 Cor. 3, 3. et
opponitur τῷ πνευματικῷ cf.
Jud. 19. vbi ψυχικοί dicuntur
πνευμα μὴ έχοντες. σοφ. ψυχ.
igitur est sapientia naturalis,
non πνευματι ἀγνώ, sed cupi-
ditatibus, animique perturba-
tionibus obsequens. Imo deni-
que δαιμονιῶδης, πῆσθ ἢ, ori-
ginem ducens a malis daemo-
nibus, qui hominum errori-
bus notandis atque accusan-
dis delectabantur.

16. γὰρ, vel est mera trans-
eundi particula, vel causam
indicat, cur sapientia ejus-
modi, cum odio atque con-
tentione conjuncta, a Deo
proficisci nequeat, nimirum
quía omnium male factorum
fons sit atque origo. ζῆλος,
sc. πικρός vt v. 14. ἐρίθεια,
suppl. εἰσι. ζῆλ. καὶ ἐρίθ.
vero h. l. ponuntur pro ἀ-
δραστοὶ ζῆλεντες καὶ ἐρίθειον-
τες. εἰσι, suppl. καὶ εἰσι, ἀκα-
ταστασία, alias σχισματα, dis-
fensiones, vel sedtiae dissentien-
tes, ex placitis humanis vehe-
mentius defensis oriundae h. l.
vero potissimum mala ex dis-
fidus ejusmodi oriri solita. vid.
Kypke ad Luc. 21, 9. παν,

omnis generis. Φαῦλον πρᾶγ-
μα, pro: πρ. ποιηρον.

17. Jam explicat Jacobus
non tam sapientiae diuinae,
quam potius ipsorum θεο-
διδάκτων, non indolem omni-
no, sed, pacem atque con-
cordiam Christianis commen-
daturus, ipsum hoc pacis
studium illis proprium, ad
quod itaque solum omnes,
quae jam sequuntur, loquen-
di rationes, restringendae vi-
dentur, parum anxie inuicem
distinguendae. ἢ ἀνωθεν sc.
κατέρχομενη σοφία. ἀγνη εἰσι,
εἰρ. ἐπιστη. etc. igitur sibi
vult: ἢ ἀν. σοφ. ἀγνης ἡμᾶς
ποιοι, εἰπειτα εἰρ. ἐπιστη etc.
vel quod praetulerim: οἱ ἀνω-
θεν σοφοὶ (vid. ad v. 16.)
ἀγνοὶ εἰσι, εἰρηνικοὶ, ἐπιστη.
εὑπειθ. etc. σοφοὶ ἀγνοὶ vero
non sunt orthodoxi, vt Heu-
manno aliisque visum est, sed
vel homines integri omnino,
ita vt vocabulo hoc genera-
liori reliqua comprehendan-
tur σοφίαι vel τῶν σοφῶν ἐπι-
θητα, id quod formulis πρῶ-
τον μὲν et εἰπειτα forsan indi-
care voluit Jacobus, quanquam
in hisce vocabulis plane non
1 2 haec

ἀνώθεν σοφία πρῶτον μὲν ἀγνή ἐστίν, ἔπειτα
εἰρηνική, ἐπιεικής, εὐπειθής, μεστή ἐλέους καὶ
καρ-

VARIÆ LECTIONES.

17. Post καρπῶν adhuc ἔργων adjiciunt C. a pr. man. 27. 29. manifeste ex glossa.

Ibidem pro ἀδικητος duo codd. Moscouiensis leuioris illi quidem momenti obseruante Matthæio legunt εὐδικητος. rejicit ipse Matthæi hanc lectionem, sensum vero, quem fundit, huic loco apte conuenire putat; quem equidem tamen, fateor ingenue, plane non assequor.

haerendum est, vel hoc nexu potissimum homines candidi, ab omni odio atque inuidia alieni. ἀγνοί ζήλῃ καὶ ἐριθείαις. Bene Syrus in eundem sensum: plena pace. σοφοὶ εἰρηνικοὶ sunt pacis atque tranquillitatis studiosi, quantum quidem salua doctrinae puritate fieri potest. βραδεὶς εἰς ὀργὴν I. 19. σοφοὶ ἐπιεικεῖς, qui pacis fouendæ causa temporari, et interdum vel de ipso jure suo cedunt. ἐν πρᾶντητι ἰδεχομενοὶ τὸν λόγον I. 21. ταχεῖς εἰς τὸ ἀκῆσαι, βραδεῖς εἰς τὸ λαλῆσαι I. 19. I Cor. 13. 4. Phil. 4. 5. I Tim. 3. 3. Tit. 3. 2. Nos: nachgiebig. εὐπειθεῖς, obsequiosi, qui litis euitandæ causa faciles, non vi coacti, parent. Nos: die sich bedenten lassen. (τοῖς ἀγαθοῖς, συνευδοκῆσαι vel συνευδοκῆντες a codice Velefiano pro more suo atque licentia hic adjecta.) ἐν enim in vocibus sic compositis facilitatem negotii indicat. Sic quoque

Hesiod. Ἔργ. I, 293. εὐθλός, inquit, δ' ἐν κῆκεος, ὃς ἔτ εἰποντι ΠΙΘΗΤΑΙ. Theophrastus 8. p. 108. C. ἀφιμῆτην ὀργὴν ὕμν Ἀρεῖα μὲν συμβεβλη, ἐμῆ δὲ ἘΠΕΙΘΕΙΑΙ. μεσοὶ εἰλεος, τῆ, i. e. ἀγκυρῆς omnino. καρπος, ἴγ, ex frequenti hominis cum arbore comparatione, pro ἔργα, folenne est N. T. scriptoribus. Gal. 5. 22. Hebr. 13, 15. Matth. 3, 8. καρπ. ἀγαθ. inde h. I. vel pro virtutibus chr. omnino, vel, quia vocabulo εἰλεος h. I. jungitur, pro beneficentia operibus, quibus εἰλεος cernitur, sumendum est. μεσαι ε. ex hebr. משהו vero sibi vult: non nisi amoris documenta aliis exhibentes. ἀδικητοι. διακρινεσθαι et κρινεσθαι, vt hebr. משהו, vim discipulandi atque litigandi habet. Jud. 8, 1. Jer. 2. 9. Ez. 17, 20. 20, 35. cf. Demosthenes Vol. I. p. 163. ed. Reisk. Neque insolens est, adjectiua, quorum passiuæ est significatio, interdum

καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιακριτος καὶ ἀνυπόκριτος.
καρπὸς δὲ τῆς δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται 18
τοῖς ποιούσιν εἰρήνην.

Πόθεν

VARIAR LECTIONES.

18. τῆς omittunt A. C. 38. 46. 56. codd. plurimi teste Millio, probb. Bengelio in Gaom. et Griesbachio. Ex correctione additum putaverim.

dum significationem adiuam assumere. Exemplis hoc confirmavit Hemsterhuis ad Luciani Halcyon T. I. p. 179. ἀδιακριτος ergo non differt a vocc. εἰρη. ἐπιεικ. ἀφιλονεικος, i. e. ab omni lite atque contentione alienus — pacificus, et opponitur ζῆλω, ἐριθείᾳ, ἀπαταξίᾳ, vel πολεμοῖς καὶ μαχαίᾳ 4, 1. ἀνυποκριτοι, contrariam virtutem eorum hoc nexu significat, qui odium animo fouentes simulata amicitia eo vehementius nocent. ἀνυπόκριτος, igitur i. e. q. paulo ante ἀγνος, i. e. candidus, nos: un-
verstellt, ehrlich, aufrichtig, et opponitur ἀνδρὶ διψυχῷ 1, 8. 4, 8.

18. καρπος, alias fructus, hoc nexu vero, ex quo fructus olim existet, semen, שרר, cum quo doctrinam atque institutionem comparare solent veteres omnes. Sic et Ennius ARBORES, inquit, SERIMVS, posteris profuturas. καρπος δικαιοσύνης, (צדקה) igitur est

semen, s. doctrina religionis christianae, paulo ante ἡ ἀνωθεν σοφία dictae. vid. ad 1, 20. Plurimi vero interpretes καρπ. δικ. b. l. de praemiis virtutis intelligunt. quae tamen omnino quidem fructus appellari, meti etiam, et mendo colligi, nullibi vero, si bene memini, seri dicuntur. ἐν εἰρήνῃ σπείρεται, δεῖ σπείρεσθαι. Adhibet vero Iacobus hoc vocabulum de tradenda religione chr. quia semen eam paulo ante vocauerat. Paulo durior longiusque repetita, si quid sentio, Carpozouii videtur explicatio, formulam εὐεῖρηνην ab Hebraeis mutuam putantis, apud quos particula ἃ haud raro abundet; pleonasmus vero particulae ἐν, (ΕΝ εἰρηνῇ) poni pro nominatio ἡ εἰρηνη, nisi ante ἐν εἰρηνῇ subaudire malueris articulum ὁ, quasi scriptum sit ὁ ἐν εἰρηνῇ sc. κείμενος. vt sit: fructus, qui in felicitate consistit, nimirum felicitas coelestis. τοῖς ποιῶσιν εἰρηνην, i. q. τοῖς εἰρηνοῖς, hominibus
1 3
paci-

IV. Πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομένων

pacificis. Sic ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, pro δικαίος. I Joh. 2, 29. et ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, pro ἁμαρταλός. I Joh. 3, 8. τοῖς ποιῶσιν. εἰρ. vero bifariam explicari potest, vel: religionis christianae semen pro *pacificis* spargitur sc. *auditoribus*, vel a *pacificis* sc. *magistris*; quasi scriptum sit: ἐποτρυν ποιῶντων εἰρήνην. Cum tamen in verbis *ἐν εἰρήνῃ* jam lateat sententia ea, vt pacis seruandae studiosi sint praecipitantes; praefero prius, vt sententia huius loci prodeat haec: *Concordiae tuendae studeat, quisquis vel tradendi religionem Christi, vel eandem a doctore accipiendi opportunitate fruatur.*

Cap. IV. 1. Male hic noui capitis constituitur initium, quod rectius ad comma 13 produceretur. Reprehensio enim nimio isto docendi pruritu, commendatoque inprimis v. 17. Cap. praeced. in docendo pacis studio, jam rixarum, quibus distinebantur, atque contentionum fontem indagare pergit, quem jam in ipso illo immodico studio, quo doctoris munus ambibant, latere contendit. πόθεν, sc. ἐρχονται, vel εἰσι. πόλεμοι καὶ μάχαι, synonyma et hoc

nexu pro εἰδίας, εἰδειαί, ζηλος. (vid. 3. 16.) posita sunt, quibus eodem sensu εἰρη ipsam adiungit *Homerus* II. α. 177.

Αἰ γὰρ τοὶ ΕΠΙΣΤΕΦΙΛΗ, ΠΟΛΕΜΟΙ ΤΕ ΜΑΧΑΙ ΤΕ. cf. locus *Arriani* *Raphelio* citatus: πρὸς τοὺς παιδαγῶγους ΠΟΛΕΜΟΣ, πρὸς τοὺς γείτονας, πρὸς τοὺς σιωφάντας, πρὸς τοὺς καταγελασάντας. Sic et LXX interpr. vocabula μάχη et πόλεμος in designanda lite priuata adhibent. Ps. 35, 1. 120, 7. Gen. 31, 36. Neh. 13, 11. et N. T. scriptores: Joh. 6, 52. 2 Cor. 7, 5. 2 Tim. 2, 23. 24. Tit. 3, 9. Quare non opus est vt contra omnem nexum rationem locum hunc ad motus bellicos ante urbem Hierosolymorum deletam exortos, quibus Christianos etiam abreptos fuisse putant interpretes, detorqueamus. Quid quod post scriptam demum hanc epistolam motus hos in ipsa Iudaea exortos esse constat, ita vt neque ad hoc tempus, neque ad Christianos nostros extra Iudaeam degentes, referri vlla ratione possint. οὐκ, h. l. est interrogandi particula. ἐντεῦθεν ἐκ τῶν ἡδονῶν. Duplici post ἐντεῦθεν et ὑμῶν interrogandi signo posito duplicem quoque rixarum originem Iacobum

μένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν; ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε; φονεύετε καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύνασθε ἐπι-
τυχεῖν.

bum indicare putat *Cell. Michaelis*, ita ut οὐκ εντευθεν i. sit q. ουκ εκ τῆ κοσμῆ τῆς; prouocans ad Joh. 18, 36. ubi tamen, quia haec ipsa verba εκ τῆ κοσμῆ τῆς proxime antecedeant, εντευθεν hanc significationem jure obtinet, non item ad alia loca transfereandam, in quibus ejusmodi sententiarum nexus non obtinet. Mihi quidem formula loquendi concisior esse videtur, pro pleniore hac: εχῆ εντευθεν, ὅτι φρατευσαι αἱ ἡδοναὶ ὑμῶν εν τ. μ. ὁ. ἡδοναὶ h. l. i. q. ἐπιθυμῶν ἡδονῶν, cupiditates rerum voluptati inservientium, e. c. magnae existimationis, auctoritatis, diuitiarum inprimis, et i. g. a. De quibus quidem ἡδοναῖς Jacobus jam loquitur tanquam de daemonibus, qui corpori infidentes, illud pro arbitrio vexant atque regunt. Huc spectat phrasis τῶν φρατευομένων εν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν, i. e. si ab imagine recesseris, cupiditatum animi tranquillitatem perturbantium. cf. Rom. 6. 12. μη εν ΒΑΣΙΛΕΥΕΤΩ ἡ ἀμαρτία. εν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν, pro εν τῇ σαρκι, vel εν τῷ σώματι ὑμῶν, ex quo αἱ ἡδοναὶ in N. T. dicuntur oriundae: nil amplius denique ac εν ὑμῖν. Apte cum

loco nostro conuenit Rom. 7, 23. et I Petr. 2, 11.

2. 3. Luculentum jam hoc cupiditatum certamen describitur. ἐπιθυμεῖτε, appetitis, sc. doctoris munus, existimationem et i. g. a. καὶ εν εχετε, pro ἀλλ' εν εχετε, vel, ut paulo post, εν εχετε δε. εχετε vero pro λαμβανετε v. 3. sc. eandem illam doctoris dignitatem etc. Φονεуетε καὶ ζηλεуетε, occiditis et inuidetis. *Erasmus*, et qui eum sequuntur, legere jubent Φθονεуетε, nec desunt, quae hanc suadeant lectionem. Siquidem Φθονεуетε synonymum esset τῷ: ζηλεуетε, et gradatione haud interrupta sese exciperent verba: ἐπιθυμεуетε — Φθονεуетε καὶ ζηλεуетε — μαχεуетε καὶ πολεμεуетε, id quod, ex meo quidem sensu, eo majorem ad lectionem hanc commendandam vim habet, cum Jacobus saepius adhibere soleat gradationes. Accedit quod *Oecumenius*, quicquid tandem intellexerit, legit Φονεуетε, quod nonnisi vnus litterae discrimine a Φθονεуетε distinguitur, quanquam obseruante *Bengelio* eo minoris facienda est haec lectio, quo facilius scribarum culpa ex rhythmo ἐπιθυμεуетε oriri potuit. Adde vero, quod et
I 4 v. 5.

τοχειν. μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε, οὐκ ἔχετε δὲ,
 3 διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς. αἰτεῖτε, καὶ οὐ
 λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς
 ἡδο-

v. 5. Φθους mentio fit, qui tamen cum loco nostro arctissime cohaeret. Ne dicam denique, Jacobum, homicidae si h. l. intelligendi essent, in hos seuerius animaduersurum fuisse. Conquerendum profecto, lectionem, quae ceterum omne tulit punctum, omnemque dirimit difficultatem, ne vnus quidem codicis vel versionis auctoritate suffulciri. Quare lectionem Φουνευετε, quamuis inuita manu, reposuimus, leniorem tamen huic voci non minus ac vocabulis μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε, suadente orationis nexu significationem subijcipientes. Verterim Φον. κ. ζήλ. ac si esset ἐν δια θυοιν, pro ζήλ. ac si esset ἐν δια θυοιν, vel ἐως Φουε. *Ihr hegt tödlichen Haß gegen einander — hasset euch bis auf den Tod.* καὶ, iterum pro ἀλλ. κ. δυνασθε επιτυχεῖν, *assequi non potestis* sc. doctoris illud, quod ambitis, munus. μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε. i. e. rixis denique, litibus ac violentia ad scopum vobis propositum peruenire studeatis. vid. ad voc. μάχη et πολεμος v. I. κ. ἔχετε δὲ, pro ἀλλ. κ. δυνασθε ἔχειν, vel επιτυχεῖν, prohibente nimirum prouidentia diuina. δια

το μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς, i. e. διότι μὴ αἰτεῖτε, quia non precamini vel Deum, vel homines, quorum est munera ejusmodi aliis conferre, sed proprio studio adhibito quo tenditis, peruenire conamini. Ceterum haud parum ad orationis vim augendam facit formula illa καὶ κ. ἔχετε saepius repetita, nec oratio directa επιθυμεῖτε, ζήλ. etc. pro indirecta εἰν επιθ. κ. κ. etc.

3. αἰτεῖτε, pro ἀλλ. εἰν καὶ αἰτεῖτε. *aber gesetzt ihr hütet auch.* καὶ κ. λαμβάνετε, loco: ὅμως κ. λαμβάνετε. διότι κακῶς αἰτεῖσθε. i. e. quia precamini non honesto consilio, quale illud ipsum est, quod jam addit Jacobus ἵνα — διαπανησάτε, *ut in voluptates consumatis* sc. spolia ista gentibus detracta. Si periphrasi opus esset in loco tam perspicuo, ita circumscripsim v. 2 et 3. πρῶτον μὲν επιθυμεῖτε, ἀλλ. εἰν μὴ ἔχητε, Φουνευετε καὶ ζήλ. etc. εἰν δε καὶ ἔτως κ. δυνασθε επιτυχεῖν, μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε καὶ ὅμως κ. ἔχετε, διότι μὴ αἰτεῖτε, ἀλλ. εἰν καὶ αἰτεῖσθε, ὅμως κ. λαμβάνετε, διότι etc.

ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε. Μοιχοὶ καὶ μοιχαλί- 4
δες, οὐκ οἶδατε, ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἐχθρα
τοῦ Θεοῦ ἐστίν; ὃς ἂν οὖν βουληθῆ φίλος εἶναι
τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται. ἢ δο- 5
κίητε,

VARIAE LECTIONES.

4. εἰν pro καθίσταται 24. ap. M. ex glossate.

4 - 12. Jam ab ἡδοναῖς
istis, ex quibus omnes istae
dissidiae atque contentiones
oriundae sint, et quidem v. 4
et 5. a nimio rerum terre-
narum amore, dehortatur
Christianos. μοιχοὶ καὶ μοι-
χαλίδες i. e. homines impiū
omnino. Summa enim im-
pietas scriptoribus Judaicis ad
adulterii similitudinem reuo-
cari solet Pf. 7, 3. 27. Jes.
57, 7. 8. 9. Jer. 2, 20. 25.
3. I. 2. 6. etc. 13, 24. Ez.
16, 15. sqq. 23, 3. etc. Hof.
2, 2. 5. 4. 12. 9, 1. Matth.
12, 39. 16, 4. 2Cor. II, 2.
vid. nos ad C. 2. v. 25. κοσ-
μος Jacobo significat res ter-
renas, 2, 5. in quas fe-
rebantur αἱ ἡδοναὶ paulo ante
exprobratae. Φιλία τῶν κοσμοῦ
igitur est nimius rerum ter-
renarum amor, Deo ipso
posthabito, zu große An-
hänglichkeit ans Irdische.
Cell. Michaelis, quia paulo
ante impietatem sub adulterii
nomine exprobrauerat Jaco-
bus, Φιλίαν eo sensu accipere
mauult, quo amores et Ve-
nerem, non quo amicitiam

significat. Prov. 5, 19. 7, 18.
ἐχθρὰ τῶν Θεῶν ἐστίν, i. q. ἐχθρὰ
εἰς Θεοὺς ἐστίν. Rom. 8, 7. i. e.
inimicitiam erga Deum inuol-
vit — Deum laedit. Cete-
rum in medio relinquendum
esse putauerim, vtrum haec
verba spectent ad Matth. 6,
24. an ad aliam litterarum fi-
sententiam, forte etiam ad
nullam; nam verba ὁ ἂν βε-
ληθῆ — καθίσταται plane re-
dundare, si, quae praeceffe-
rant, Jacobi propria essent,
cum interpretibus quibusdam
contendere non ausim. Nam
locus ille communis ὅτι —
εἰν, siue Jacobi sit proprius,
siue e libro f. f. repetitus,
semper verbis ὃς ἂν — καθί-
σταται ad lectores Jacobi con-
vertitur. καθίσταται i. q. ἐστίν,
(vid. supra 3, 6.) quod etiam
Cod. Cantabrig cum vers. Syr.
et Aeth. h. l. habent.

5. 6. Jam pergīt Jacobus
ad ἡδοναῖς inuidiae atque su-
perbiae rixis illis ansam prae-
bentes reprehendendas, et
quidem V. T. effato, v. 5.
πρὸς — χάριν memoriter,
I 5 v. 6.

καίτε, ὅτι κενῶς ἡ γραφή λέγει: „Πρὸς φθόνον ἐπιποθεῖ τὸ πνεῦμα, ὃ κατώκησεν ἐν ἡμῖν, μείζονα ἢ δὲ δίδωσι χάριν“, διὸ λέγει: „Ὁ Θεὸς ὑπερ-

v. 6. vero *διο* — *χαριν* *difer-*
tis s. f. verbis expresso. *κενῶς*,
sine ratione, Ies. 49, 4. *πρὸς*
φθόνον ἐπιποθεῖ, quae utique
jungenda censeo, ex vulgari
significatione particulae *πρὸς*,
et ex contextus ratione verto:
contra invidiam pugnat, vel
invidiae resistit, ut i. fit q.
ἐπιθυμει πρὸς φθόνον. quo
quidem verbo et *Hesychius*
verbum *ἐπιποθεῖν* reddidit.
τὸ πνεῦμα ὃ κατώκησεν ἐν ἡμῖν,
de *πνευματιώγω* accipio, quod
semper Christianos dicitur *in-*
habitare. *χαρις* h. l. ex Ja-
cobi sententia non tam gra-
tiam vel benevolentiam diui-
nam, quam potius, inprimis
vi oppos. *φθόνου*, gratiam in
agendo atque dicendo, vel hu-
manitatem designare videtur.
Nos: *Leutseeligkeit*. *μείζονα*
χαριν vero non veterim *ma-*
jorem gratiam, sed aduerbia-
liter, ac si scriptum esset *μει-*
ζονως vel *πολυ μάλλον δε*,
δίδωσι sc. *ἡμῖν*, ἐν οἷς *κατώκη-*
σεν τὸ πνεῦμα. In verbis au-
tem *μειζ.* d. d. *χ.* ad v. 5. re-
jiciendis, ex proxime ante-
cedentibus *πνεῦμα* supplen-
dum esse, dubio caret. Sen-
sus vero qui sic ex verbis
prodit, hic esse videtur: *in-*
vidiae repugnat spiritus diui-
nus nobis concessus, ita ut

potius gratiam atque huma-
nitatem erga alios nobis com-
mendet.

6. *διο λέγει*, sc. *ἡ γραφή*,
vel ὁ Θεὸς ἐν τῇ *γραφῇ*. Vti-
tur h. l. *Jacobus* hac alle-
gandi formula ad annexen-
dum ipsum Prov. 3, 34. lo-
cum, modo memoriter reci-
tatum, jam vero *diferteris* s. f.
verbis exprimendum. ὁ Θεός,
LXX interpr. habent ὁ κυριος,
textus hebr. vero *יהוה*. *ὑπερ-*
ηφανως. hebr. *עציל* proprie *ir-*
risoribus. Jam vero, cum, qui
alios irridet, de propriis me-
ritis gloriari soleant, γὰρ quo-
que i. e. q. *ὑπερηφανως*, homo
superbus. *αντιτασσεται*, ad
similitudinem ex acie petitam
spectat, *resistit iis* i. e. *felices*
eos evadere non concedit. Tan-
tum quoad sensum hoc re-
spondet hebr. *גילי* *irridet*, *il-*
ludit ipsos, quod cum *עציל*
paronomasiam constituit. *αν-*
τιτασσεται *Heb.* *αντικεῖται*. *τα-*
πεινοι *עני* vi oppos. *ὑπερη-*
φανοι, *עציל*, sunt *mansueti*,
non gloriantes de meritis suis.
χαρις, ἢ proprie est *gratia*,
benevolentia, deinde vero etiam
beneficia designat, quae gra-
tiae atque benevolentiae ac-
cepta referimus. *δίδωσι χα-*
ριν, hebraismus, ἢ ἢ, i. e.

man-

ἡρόνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν.,
 ὑποτάγητε οὖν τῷ Θεῷ· ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, 7
 κα)

mansuetos benevolentia prosequitur, vel beneficiis ornat. Sic cecinit vetus poeta. Vtrum vero Jacobus et h. l. vt v. 5. in voce χάρις de gratia in externo corporis habitu atque agendi ratione conspicua, an potius integrum locum nexu suo recitans cum sancto poeta de benevolentia diuina cogitauerit, decernere non aulam. Praefero tamen posterius. Quem quidem horum versiculorum sensum vberius explicatum, argumentisque confirmatum vide Excurs. 4.

7 - 10. Commata haec propter nexum cum v. 5 et 6. adhuc reuocanda videntur ad Christianos a nimia superbia dehortandos. ὑποταγητε, αντιστητε, Φευξετα. Inhaeret Jacobus similitudini ab acie repetitae, et inde a vocabulo αντιτασσειν inchoatae. ὑποταγητε, reciproce reddendum subijcite vos ipsi. Rom. 10, 3. 13, 1. 5. Eph. 5, 21. 22. 24. Col. 3, 18. Tit. 2, 5. 9. 3, 1. 1 Petr. 2, 13, 18. 3, 1. 5. 5. ὑποτ. τῷ Θεῷ i. q. 1 Petr. 5, 6. ταπεινωθητε ὑπο τὴν κραταιὰν χεῖρα τῆς Θεοῦ. i. e. subijcite vos regimini atque numini diuino, eique sapientissimo, potentissimo, nimirum si auctoritate, honoribus et externo omnino

splendore vos conspicuos esse non vult, nec vanis conatibus vos voluntati eius opponite. Epictetus apud Arrianum p. 419. eodem sensu adhibet προσκατασσειν ἑαυτον τῷ Θεῷ. Εαν, inquit, τῷ Θεῷ ΠΡΟΣΚΑΤΑΤΑΞΕΙ Ηὲ ἑαυτον, διελευσεται ασφαλως. Πως λεγει ΠΡΟΣΚΑΤΑΤΑΞΑΙ; ἰν', ο αν εκενος θελη, η αυτος θελη. και ο αν εκενος μη θελη, τειτο μηδ αυτος θελη. διαβολος, daemonum improborum dux atque princeps, a διαβαλλειν, quod tamen non solum est calumniari, sed etiam decipere omnino, (cf. Aristoph. Av. p. 616. διαβαλλεται σε ο θειος, vbi Schol. τῷ διαβαλλειν χρωμαι αντι τῆς εξαπαταν, ως και Αρχιπρος εν πλετω - του γαρ γεροντα διαβαλλεμα. Hes. διαβαλλοντο, εξαπατησαν. 2 Cor. 11, 3.) sic dictus, qui tum calamitates inprimis religionis chr. causa sustinendas hominibus immittere, tum ad peccata quaeuis, praecipue ad inuidiam atque superbiam eosdem sollicitare putabatur. cf. 3, 15. Eph. 4, 27. 6, 11. 1 Theff. 2, 18. Apoc. 12, 12. 1 Petr. 5, 8. 9. αντιστητε τῷ διαβόλῳ, resistite diabolo tanquam hosti, i. e. non patiamini vos ab eo seduci. Φευξετα αφ ὑμων, tanquam

καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν ἐγγίσατε τῷ Θεῷ, καὶ ἐγὼ
8 γινεῖ ὑμῖν. καθαρίσατε χεῖρας, ἀμαρτωλοὶ, καὶ
ἀγνί-

quam hostis profligatus, i. e. non amplius vos ad peccata sollicitare atque pellicere audebit.

8. ἐγγίσατε τῷ Θεῷ καὶ ἐγινεῖ ὑμῖν, sunt hebraicae loquendi formulae קָרַב, נָגַשׁ. ἐγγίσει enim dicuntur homines Deo, quando eum venerantur, debitoque prosequuntur obsequio, כָּרַב, contra et קָרַב recedere a Deo, quando obsequium ei denegant. Jes. 29, 13. Repetita videtur metaphora a sacerdotibus, Ez. 43, 19, 44, 13. vel Judaeis omnino, qui Deum adoraturi templum ingrediebantur. Deus vero קָרַב ἐγγίσει (ἀνθροποπαθῶς) dicitur hominibus quando iis opitulatur, vel propitius est. 2 Paral. 15, 2. Pl. 145, 19, 20. Jes. 57, 15. Cic. de N. D. 1, 14. Deus occurrit nobis in precibus, optatis, votis. Sensus itaque est: obtemperate praeceptis divinis (inprimis, quod contextus requirit, invidiam superbiamque fugiendo,) et Deus vobis erit propitius. Ad utramque dicendi formulam spectat locus Philonis a Loesnero ad h. l. allatus de migr. Abr. p. 397. Α. ἄτος ὁ ὅρος ἐστὶ, τὰ μεγάλα Θεοῦ, τὸ ΤΩ: ΘΕΩ: ΣΥΝΕΠΙΣΤΕΙΝ, ἢ ᾧ

ΘΕΟΣ ΕΠΙΣΤΕΙ. καθαρίσατε χεῖρας ἀμαρτωλοὶ, purgate manus sc. sanguine pollutas. cf. Jes. 59, 3. 6. Jon. 3, 8. Prov. 6, 17. Pl. 26, 6. 9. 10. Cum enim Jacobus Christianos, alios lingua infectantes, tanquam φονεῖς detestatur (cf. v. 2. et 5. 6.) commode eos sic ab injuria debortari potuit: providete ut manus habeatis puras sanguine, nec amplius φονεῖτε. Magis tamen arridet καθάρ. χεῖρ. ad frequentes lotiones Hebraeorum referre, quae omnino pro symbolo μετανοίας haberi solebant. Pl. 18, 21. 25. coll. v. 22. sqq. cf. Raphaelius in annot. Polyb. ad h. l. ἀγνίσατε καρδίας διψυχοί. Et haec hebraica est loquendi ratio. Pl. 51, 2. 10. Jer. 4, 14. cf. Matth. 15, 19. 20. Marc. 7, 20 - 23. 2 Cor. 7, 1. 1 Petr. 1, 22. 1 Joh. 3, 3. parallelismi causa cum verbis καθάρ. χεῖρ. juncta. Sensus est: purgate corda a vitiiis, invidiae potissimum atque superbiae, de quibus ante sermo erat. διψυχοί eodem sensu quo supra 1, 8. Vt vero καθάρ. χεῖρ. αὐ. ad externam vitae integritatem, ἀγν. καρδ. διψ. vero ad internam animi innocentiam cum Καρπῶνιο referendum esse statuat, a me impet-

ἀγνίσατε καρδίας, διψυχοι. ταλαιπωρήσατε, καὶ
πενθήσατε, καὶ κλαύσατε ὁ γέλως ὑμῶν εἰς πένθος
μετα-

impetrare non possum. Sic enim distinguere, singulisque verbis inhaerere non solent veteris aevi scriptores, formulis parallelis sententias pronuntiaturo. Contra egregie huc pertinet locus e *Porphyrio* ab eo ad h. l. allatus, de abst. ab animal. 4, 13. *Judaei jubentur jurare ΧΕΙΡΑΣ αλοτης καὶ ΨΥΧΗΝ ανοσις καρδίας ΚΑΘΑΡΑΝ φυλάξειν.*

9. Inest huic commati per gradus asurgens verborum triftitiam significantium congeries, quo major moeroris atque pudoris Christianis, quos alloquitur, sensus injiciatur. cf. 5, 1. *ταλαιπωρησατε*, hebr. *וַיִּטּוּ* non: *affligite vos met ipsos* jejuniis aliisque duris corporis exercitiis, sed: *miseri estote*, i. e. *miseros vos agnoscite*. *ταλαιπωρος*, Hef. *τλητικός. επικωνος. πενθήσατε*, hebr. *וַלְבַּא*. proprie *lugubrem induite vestem* Gen. 37, 33. 2 Sam. 13, 37. 19, 2. deinde, vt et h. l. omnino *lugete*. *κλαύσατε*, hebr. *בכה*, *plorare*. ὁ γέλως — *μεταστροφήτα*, et *καὶ* — *κατηφειαν*, iterum per parallelismum invicem juncta sunt. γέλως itaque non, quod *Michaeli* placet, *risus disputatorius*, sed

i. q. *χαρὰ, gaudium omnino*; nullius certae rei, de qua potissimum gaudeant, ratione habita. *κατηφεια* proprie *vultum* significat *in terram defixum*, sine prae moerore sine prae pudore hoc fiat. *Ety-mol. M- κατηφειαν* exponit per *κατω βυλλειαν τα φαη*. *Plutarchus* *περι δυσωπιας* docet *κατηφειαν* definiri *λυπην κατω βλέπειν ποιῶσαν*, plane vt hebr. *וַיִּטּוּ וַלְבַּא*. Sic quoque *κατηφης* Sap. 17, 4. et *καταφειη* Hom. II. π. 498. et 556. Hoc loco vero vtrumque. *moerorem cum pudore conjunctum* denotare videtur, qualis e. c. fuit in publicano oculos attollere non audente Luc. 18, 13. *Suid.* *κατηφεια, συνδροποτης, superciliosa et tetrica facies. Hef. κατηφεια, συννοτης. ονειδος* etc. Sed vterque sensum magis quam etymon expressisse videtur. ὁ γέλως — *κατηφειαν* ceteroquin gradu adhuc superat verba *κλαύσατε καὶ πενθ.* omnem risum, omnemque laetitiam prorsus excludendo. Ceterum totum hoc comma ad *poenitentiam* referri solet, nec id plane contra nexum hujus loci. Modo, si ita stauerimus, cauendum est, ne ad viuum vsque omnia refecantes lachrymas semper, vultumque

10 μεταστραφήτω, καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατήφειαν. ταπεινώθητε ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ ὕψωση ὑμᾶς.

Μη

tumque demissum ad poenitentiam Deo probatam requiramus, sed potius nil nisi *veram animi tristitiam* eo modo, quo in vita hominum vulgo se exserere solet, a Jacobo descriptam existimemus. Sed si quid sentio, magis adhuc nexus cum antecedentibus inprimis vero cum consequentibus suadere videtur, vt omnia ad *modestiam animique demissionem* in locum effrenatae superbiae Christianis commendandam reuocentur. Saepius enim fieri solet, vt non solum N. T. scriptores, sed etiam alii a vitio quodam dehortantes, tum in loquendo tum in scribendo animi ardore abrepti, in contrariae virtutis commendationem aliquanto grauiorem et vehementiorem delabantur. Quo quidem factum esse putauerim, vt etiam Jacobus *ταπεινώσει* Christianis commendaturus *tristitiam in lachrymas prorumpentem* ab iis postularet.

10. ταπεινώθητε, i. e. ταπεινῶτε ἑαυτοὺς. τὸ κυρίου, pro τὸ Θεοῦ. ἐνώπιον τὸ κυρίου, hebr. יהוה לפני. ταπειν. εν. τ. κ. idem sibi vult, quod ὑποταγῆτε τῷ Θεῷ v. 7.

subiicite vos Deo, ejusque regimini. ὕψωση ὑμᾶς, exaltabit vos; nimirum in *sublimiores felicitatis gradus*. Oppositum est hoc vocabulum verbo *ταπεινώθητε*, neque tamen sic e diametro, vt, quia *ταπεινώσει* in *miseriae spiritualis sensu* conuiteret, ὕψωση ad *collationem donorum spiritualium* referatur. Hoc enim sensu ὕψωσις et ὕψω nullibi me legere memini, nec *ταπεινώσει* tam *miseriae spiritualis*, quam potius *impotentiae* atque *imbecillitatis* notionem inferre videtur. Ceterum S. V. Storrius, acutus atque in s. litteris versatissimus interpres, Job. 22, 19. hic comparari vult. Ex hac ipsa vero comparatione colligit, Jacobum non a Petro 1 ep. 5, 6. sed a Jobo ad hanc sententiam deductum esse, cum Petri contextus nil habeat, vnde Jobum respexisse dici possit; contra vero inde, quod Petri loco eadem Jacobi sententia iisdem verbis repetita, atque adeo cum eodem Prouerborum loco, quo et Jacobus vsus erat, conjuncta legitur, Petrum omnem locum ex Jacobo mutasse, hunc igitur illo priorem scripisse probabile videri.

Μὴ καταλαεῖτε ἀλλήλων, ἀδελφοί· ὁ κατα- II
 λαλῶν ἀδελφοῦ, καὶ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,
 κατα-

VARIÆ LECTIONES.

II. Pro καὶ priori habent ἢ A. 4. 7. 8. 9. 18. 25. Vulg. Syr.
 utr. Copt. nisi forte versiones istae sensum magis, quam verbum de
 verbo expresserint.

II. 12. Castigatis jam ἡδο-
 ναις, ex quibus rixae atque
 contentiones oriebantur, ite-
 rum ad argumentum Cap. 3,
 9 - 16. rediens, ab ipsis illis
 rixis atque calumniis eos re-
 vocare studet, propositis duo-
 bus hisce argumentis: *primum*,
 calumnias atque ob-
 treccationes profus aduersari
 legi diuinæ v. II. *deinde* ve-
 ro, solum Deum, utpote le-
 gislatorem, iudicem quoque
 sedere posse, an et quatenus
 legem obseruauerint vel ne-
 glexerint homines v. 12. κα-
 ταλαεῖν hebr. קטל Ps. 50, 20.
 44, 17. i. e. q. alias βλασφη-
 μειν. 2 Reg. 19, 6. 22. vel κατα-
 Φρονειν, *criminari, detrahere*
alteri. *Bensonus* vero, *Mi-*
chaëlis et interpretes tantum
 non omnes, in nexus ratione
 indicanda operam collocan-
 tes, Jacobum sic praecipien-
 tem respicere putant ad Chri-
 stianos, qui, ex Iudaeis con-
 uersi, ethnico Christianos
 legum ritualium, praeci-
 pue earum, quae ad cibo-
 rum delectum pertinebant,
 contemtores damnabant. cf.
 Rom. 14, 1. I Cor. 8.

Sed haec non minus ex in-
 prouiso nec villo vinculo cum
 antecedentibus connexa hic
 comparent, ac si vniuersale
 praeceptum de non calum-
 niando hic dari existimare
 velis. Quidni potius de Chri-
 stianis cogitemus, eam ob cau-
 sam se inuicem obtreccantibus,
 quia, delato in alios docto-
 ris munere, se iis posthaberi
 sentiebant. In hoc enim ar-
 gumento epistola maximam
 partem versatur. ὁ καταλα-
 λων, mente supplendum ὁ γὰρ
 καταλ. καὶ κρίνων, pro compo-
 sito καὶ κατακρινων, i. q. καταλα-
 λων. νομος, pro νομῶ Μωσῶς
 accipiendum, non ad religio-
 nem chr. transferendum esse
 putauerim, quae cum adjun-
 cto quodam vocabulo νομος
 ελευθερίας, vt I, 20. et 2, 12.
 vel νομος χριστῶ Gal. 6, 2. vo-
 cari solet. κρινει iterum pro
 κατακρινει, et i. q. καταλαεῖ.
 Jam vero καταλ. νομ. κ. κριν.
 νομ. paronomasiae causa cum
 antecedentibus sic exprimum-
 tur, et sensus hic est: *legem vi-*
tuperat atque migrat, laeden-
 do nimirum νομον βασιλικον,
 mutuum amorem omnibus
 prae-

12 λαλεῖ νόμου, καὶ κρίνει νόμον· εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκ εἶ ποιητῆς νόμου, ἀλλὰ κριτῆς εἰς ἔστιν ὁ νομοθέτης· ἢ ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι· σὺ δὲ τίς εἶ, ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον;

Ἄγε

* καὶ κριτῆς.

VARIAE LECTIONES.

12. Initio hujus commatis ἐτι οὐκ ἐν ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ἐν Θεῷ τὰ δι-
βήματα ἀνθρώπου καθυστεροῦνται. 18. ex elencho capitum Euthalii. Eadem
post ἕτερον siue πλησιον infra addunt 2 in m. 15. 26. 30. 36.

Ibidem post νομοθετῆς verba καὶ κριτῆς addunt A. 4. 5. 7. 8. 13.
14. 15. 16. 21. 26. 27. 29. 31. 33. 36. 38. 40. 46. 61. Syr. vir.
Eyp. Copt. Acth. Vulg. Corb. slaviac. Cyr. Antioch. Euthal. Cassiod. Ed.
Colinaei, probb. Castalone, Hammond, Griesbachio, idemque addita-
mentam, ex nostro quidem sensu, tum, quod praecedit v. 11.
κριτῆς, tum, quod sequitur, ὃς κρίνεις, quodammodo requirere videtur.

Ibidem pro ὃς κρίνεις legunt ὁ κριτῶν A. 5. 8. 13. 25. 27. 29. 38.
Syr., Ed. Colinaei, probb. Bengelio.

πλησιον denique pro ἕτερον legunt codd. iidem et 40 in m. Syr.
Eyp. Copt. Vulg. corb. Acth. probb. Bengelio, reprob. Griesbachio,

praecipientem. Sic in *Debarim Rabba* lect. 6. f. 258. 4. *Dixit R. Ase*: nemo alteri detrahit, qui non simul Deum abneget. vid. Schoetgen. p. 1029. ἔ ποιητῆς νόμου, i. e. ἔ ποιων, τηρων, vel φυλασσων τὰ τῶ νόμου. כִּי הָיָה עִי Deuter. 6, 25. ἀλλὰ κριτῆς κ. τ. λ. Prout locum interpungas, ita varie intelligi potest. ἀλλὰ κριτῆς enim, puncto in fine versus posito, vel referendum est ad proxime superiora, ut i. sit q. ἀλλὰ

κατακριτων sc. τον νομον, syn. voc. κριτῆς, (quod vide); vel jungendum cum v. 12. sic: ἀλλὰ κριτῆς εἰς ἐσιν, ὁ νομοθ. κ. τ. λ. tunc omnia ad Deum spectant, qui, ut summus legislator, unice quoque iudex sedere potest. Quia vero verba καὶ κριτῆς v. 12. ex nostro quidem sensu utique retinenda (vid. var. lect.) sic plane languerent, in priorem rationem nunc fere magis inclino. Ut tamen liberum Lectori iudicium maneat,
ab

"Αγε νῦν οἱ λέγοντες" ὡς ἡμέρον καὶ αὐριον πο-
 ρωσώμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν, καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ
 ἐνιαυ-

VARIAE LECTIONES.

13. καὶ prius (loco ἦ) tuentur A. 1. 2. 4. 10. 14. 15. 16. 17. 18.
 19. 21. 22. 38. 40. 47. Syr. post. Ar. pol. Cyr. Oec. Edd. plur. probb.
 Millio, Bengelio, Griesbachio. ἦ καὶ 40. Euthal.

Ibidem πορευώμεθα — ποιήσωμεν — ἐμπρευώμεθα, pro πορευέ-
 μεθα — ποιήσωμεν — ἐμπρευώμεθα, habent A. 1. 2. 4. 10. 11. 14.
 15. 16. 17. 18. 21. 38. 40. 47. Edd.

ab interpunctiōne hujus loci
 omniao abstinendum censui-
 mus.

12. Jam si priorem ratio-
 nem sequaris, v. 12. ita est in-
 telligendus. εἰς ἔστιν ὁ νομο-
 θετης, utique Θεος; Grotius
 vero, Michaëlis, alii Χριστος,
 Hebr. 8. 6. sensu ne minimum
 quidem mutato. εἰς νομ. κ.
 κριτης; i. e. διότι ἐν ἐσὶ νομο-
 θετης εἰ μὴ εἰς, δια τρετο καὶ
 εἰς μονου κριτης ἐσὶ, vel δυ-
 ναται εἶναι, quia nonnisi unus
 est legislator, ergo quoque non-
 nisi unus iudex sedere potest.
 δυνατος, i. e. ὡς δυναται, καὶ
 ὡς ἐξέσῃ, qui jus et potestatem
 habet. Act. 4. 20. 2 Cor. 12,
 8. σωσαι καὶ ἀπολεσαι, nimi-
 rum conferenda olim aeterna
 salute, vel infligendis aeter-
 nis suppliciis. Matth. 10, 28.
 28. 18. Joh. 5, 22. 27. Act.
 10. 42. συ, supplendum δε.
 τις εἰ; quis, i. e. quam hu-
 milis es? neque legis auctor,
 neque a Deo iudex animo-
 rum constitutus. ὡς κρινεις,

pro ὡς θελεις κατακρινειν,
 vel ὡς σε κρινειν. qui sumis
 tibi condemnare alios, quod
 tibi non licet. Rom. 14, 4. 10.

13 - 17. Omnia hucusque
 aliquo saltem vinculo cohæ-
 ferunt; inde vero ab hoc
 commate Jacobo, epistolae
 finem facturo, alia adhuc ex
 alia sese quasi obtrudit cohor-
 tatio, quas quidem vir san-
 ctissimus, Christianorumque
 amantissimus, ne quid omit-
 teret, quo isti ad meliorem
 frugem reduci possint, epi-
 stolae annectere non omittit,
 in quibus tamen inuicem con-
 nectendis ob hoc ipsum fru-
 stra operam collocaueris. Sin-
 gularem ejusmodi, nec cum
 praecedentibus jungendam co-
 hortationem v. 13 - 15. quo-
 que constituunt, in quibus
 sub gloriosi mercatoris exem-
 plo, qui negotiandi causa in
 hanc vel illam urbem profici-
 scisci, ibique per tempus ali-
 quod commorari secum con-
 stituit,

K

14 ἐνιαυτὸν ἓνα, καὶ ἐμπορευσώμεθα, καὶ κερδήσωμεν·
 (οἷτινες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὐρίου· ποία γὰρ ἡ
 ζων)

fituit, quasi haec omnia a solo ipsius arbitrio, nec potius a summi numinis voluntate penderent, omnia omnino, quaecunque cogitemus atque agamus, ad summum numen referenda esse, ostendit. *αγε*, et lat. *age* apud Graecos et Latinos est hortandi vocula, non solum cum singulari sed etiam cum plurali jungi solita. *Homer. Battrachom. v. 190.*

Αἱ ΑΓΕ παυσωμεθα Θεοι
 τρισιοσιν αρχηγειν.
Xenoph. apol Socrat. AGE δε ακεσατε. Cic. pro Mil. Cap. 21. age nunc — comparate etc. Seruius ad Aeneid. 2. v. 707. Age non est modo verbum imperantis, sed adverbium hortantis; adeo ut plerumque age facite dicamus, et singularem numerum copulemus plurali. Interdum vero αγε nonnisi transeunti ad tractandam nouam materiam inseruit, et sic et h. l. acceperim. Nos: Jetzt wende ich mich an Euch. Nun auf Euch zu kommen. Noch ein Wort der Ermahnung an Euch. vid. Hoogeveen de part. p. 1312. Zeune ad Xenoph. Cyrop. p. 462. et Westf. in h. l. οἱ λεγοντες, vt ἰηρμαη pro cogitantes. σημερον καὶ αυριον, pro σ. η. α. εις την δε

την πολιν, in hanc vel illam urbem. Sic de personis Graeci dicunt προς τον δεινα. ποιειν vbi cum vocabulo temporis, vt h. l. cum ενιαυτον, iungitur, est διατριβειν, commorari. Sic quoque occurrit Act. 15, 33. 18, 23. 20, 3. 2 Cor. 11, 25. Eodem sensu et Hebraei נשׂו adhibent Eccl. 7, 1. vel in aliis edd. 6, 12. Sed et Latini dicunt facere cum aliquo paucos dies, vel annos multos. Vbi vero absolute hoc sensu vsurpatur, supplendum est χρονον, vel καιρον. ἓνα h. l. positum est pro articulo nostro indefinito. εμπορευσομαι, proprie mare traficiens negotiari, deinde vero, vt et h. l. omnino est mercaturam facere, et syn. voci κερδανω. *Seneca de breuit. vit. 3 et 4. Repete memoria tecum, quando certus consilii fueris, quotusquisque dies vt destinaueras, recesserit. Et deinde: audies plerosque dicentes: a quinquagesimo in otium secedam, sexagesimus annus ab officis me dimittet. Et quem tandem longioris vitae praedem accipis? quis ista, sicuti disponis, ire patietur?*

14. Non verba modo ποιη
 — αφανίζομενη, quod Carp-
 zovio,

ζωῆ ὑμῶν; ἀτμίς γάρ ἐστιν, ἢ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ ἀφανιζομένη.) ἀπὸ τοῦ λέγειν 15 ὑμᾶς

zovio, Wollium sequuto, placet, sed totum potius comma vncis includendum est, in quo strictim Jacobus ostendit, quantopere a sana mente alienum sit, spes ejusmodi nimis longas animo concipere, quibus tamen per seculi mortalis natura saepissime haud finat. οἰτινες, cum vos tamen etc. το της αυριου, i. e. το πραγμα, vel τα συμβαινεντα της αυριου εσης ημερας. Sensus est: cum tamen ne in crastinum quidem diem vitam certa spe praesumere possitis. Prov. 3, 28. 27, 1. Matth. 6, 34. Luc. 12, 19. 20. *Episcurus* ap. Stob. 16. ου δε της αυριου εν αν αναιος, αναβαλλη του καιρου. *Plut.* ad Apollon. C. ex Eurip. Alceste. Βροτοις ἀπασι κατθανειν οφειλονται, εν ενι αυτων οσιν εξεπισχεται, την αυριου μελλεσαν ει βιωσεται. Plura dabit *Wetst.* ποια γαρ ἡ ζωη; etc. interrogando atque respondendo vis orationis augetur. ατμίς, i. e. ὡσπερ ατμίς. Solemnis haec caducae atque periturae hominum vitae imago. cf. 1 Paral. 29, 15. Job. 8, 9. Pl. 102. II. 144, 3. 4. Sic et *Aeschylus* de vita humana:

Καί πῖνον εἶδεν μάλλον, ἢ
καπνὸν σκία.

Seneca Troad 393.

*Vt calidus fumus ab ignibus
Vanescit per spatium breue
sordibus;*

Sic hic, quo regimur, spiritus effluet.

Sic et *Sophocles* haud vno loco. γαρ, h. l. vel transeundi vel asseuerandi particula, vt sit profectio. vid. *Kypke* ad Act. 16, 37. et *Hoogeveen* ad *Vigerum* p. 479. not. 5. προς ὀλιγον, sc. χρόνος vel καιρος. Φαινόμενη, ἔπειτα δὲ ἀφανιζομένη, participia posita sunt pro verbis finitis: Φανεται καὶ ἀφανίζεται. exiguum apprens, tum autem euanescent.

15. Jam versus hic, demta commatis 14 parenthesi, arctissime cohaeret cum v. 13. Qui dicitis, v. 13. loco ejus, quod dicere debeatis v. 15. ἀπὸ τε λεγειν ὑμας, pro ἀπὸ τετε, ὅτι δεῖ λεγειν ὑμας. λεγειν vero iterum vt γινωσγιτаре, vnde sponte jam sequitur, mentem Jacobi non eam esse, vt quodlibet negotium grauioris momenti a formula εκιν — ζησωμεν ore pronuntianda auspicemur, -- quod perperam colligi solet ex h. l. nimis ad verbum intellecto, — nam perpetua cogitatio providentiae diuinae, vna cum conscientia fragilitatis nostrae imo pectori infixā, magis Deo
K 2 pro-

ὕμᾱς· Ἐάν ὁ Κύριος θελήσῃ, καὶ ζήσωμεν, καὶ
 16 ποιήσωμεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο.,, νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν
 ταῖς

probatur, ac phrasis illa, quae, saepius ore repetita, animum denuo plane non mouet; nec ipse Paullus in itineribus aliisque negotiis inchoandis hanc formulam semper difertis verbis addit. Rom. 15, 28. I Cor. 16, 5. etsi nonnunquam ea uti solet, v. c. Act. 18, 21. I Cor. 4, 19. Similiter scriptores Judaei atque ethnici. Benfira: *numquam dicat homo, facturum se quicquam, nisi prius dicat: si Deus uoluerit.* Et Xenophon saepius: ἢ ὅσος θελή. vid. *Raphelium* in h. l. καὶ ποιήσωμεν. καὶ ex hebraismo apodosin protali jungit, quasi scriptum esset: τότε ποιήσ. Ceterum haec ad Christianos alloquitio, inde a v. 1. incipiens, ita accipienda est, ac si iis praecipisset ferefic: λεγέτε, σημερον — κερδησωμεν, ἀλλὰ δεῖ λεγειν ὑμᾶς, εἰαν ὁ κυριος — ἐκεῖνο.

16. νῦν δὲ, contrarium ejus indicat, de quo ante sermo fuerat. i. q. μάλλον δε. Nos: *so aber.* καυχᾶσθε, sc. de eo, quod omnia vobis ex sententia succedere debeant. ἀλαζονεια. proprie quidem est *mendax gloriatio*, secundum Platonem ἐξῆς προσποιητικῆ ἀγαθῶν, τῶν μὴ ὑπαρχόντων. *Etymol.* ἀλαζων, κομπᾶσης —

ὁ ἐπὶ πλεον τῶν ἑαυτῶ κομπᾶζων, τὸ ἐναντιον τῆ εἰρωνειας. Εἰρων γὰρ ὁ ἐπὶ το ἡττον ἀγων καὶ μειων, ὅταν δυναμένος φασίγη, μὴ δυνασθῶ. *Virianus* in Demosth. Phil. 1. ἀλαζονευσθῆαι μὲν γὰρ τὸ πλειονα ἐπαγγελῆσθῆαι δυνασθῆαι ποιεῖν, ἡπερ δυνατο. Jam vero cum diuites, fragilitatis suae plane immemores, non tam simulant, quam potius sibi certo persuaderent, se pro arbitrio praestituros esse, quae tamen praestare non poterant, ἀλαζονειαν hic, praesente *Storio*, pro *arrogantia* sumimus, quae significatio non minus huic vocabulo competit. *Suid.* ἀλαζονεια, ὑπερηφανεια. *Theophr.* Charact. 23. ἡ ἀλαζονεια δοξείεν εἶναι προσδοκία τιῶν ἀγαθῶν οὐκ οὐταν. *Jos.* ant. 8, 10. 4. Ροβοαμος — τοῦ τροπον ἀλαζων ἀνηρ, καὶ ἀνοητος, καὶ δια τὸ μὴ προσεχειν τοῖς πατρωοῖς φίλοις, τὴν ἀρχὴν ἀπολεσας. Eodem sensu et hebr. רמז cum ab Aquila, tum a Theodotione per ἀλαζονεια redditur, ἀλαζονεια itaque hoc nexu est *arrogantia*, omnia pro arbitrio suo praestandi. Plurali autem numero utitur *Jacobus*, quia plures alloquitur. καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονειας, *glorianini* pro *vestra arrogantia*, pro

ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν πᾶσα καύχησις τοιαύτη
 πονηρά ἐστίν. εἰδοῦσι οὖν καλὸν ποιεῖν, καὶ μὴ 17
 ποιοῦντι, ἀμαρτία αὐτῶ ἐστίν.

Ἄγε ἵν' οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλούζοντες V.
 ἐπὶ

καυχασθε καὶ ἀλαζονευσθε.
 καυχῆσις τοιαύτη, sc. ex ar-
 rogantia profecta. πονηρα
 ἐστίν. Prov. 2, 14. Sirac. 9,
 10. II. Jer. 9, 23. 24. II,
 15. I Cor. I, 31. 5. 6. 2 Cor.
 10, 17. Phil. 3, 19.

17. καλον, id quod rectum
 atque honestum est. vid. ad
 καλον ποιεῖν, pro ὡς δεῖ καλον
 ποιεῖν. καὶ μὴ ποιεῖντι, suppl.
 κ. ὁμως μ. π. ἀμαρτία αὐτῶ
 ἐστίν, pro αὐτῶ ἀμ. ἐστ. sc. το
 μὴ ποιεῖν το καλον. ei violatio
 legum, quas novit, pro pec-
 cato imputanda est. Nos:
 für den ist es sündlich, adeo-
 que, quod subticetur, sup-
 plicis dignum. cf. Joh. 15,
 22. Sensum vero hujus loci
 communis optime ad Christia-
 nos sic reuocat Grotius: mo-
 niti estis a me, nec ignorantiam
 potestis obtendere. Si
 quid igitur (εὖ) tale amplius
 jactamini, grauior erit culpa.

Cap. V, 1-6. In explican-
 dis hifce versiculis interpre-
 tes in diuersas digrediuntur
 sententias. Alii Iacobum ad
 Judaeos impios orationem di-
 rigere existimant, inter quos

disperfi debebant Christiani,
 quia Christianos ejusmodi fla-
 gitia, qualia hic commemo-
 rantur, commississe, omnem
 veri speciem excedat; sed vn-
 denam, arbitremur, Iacobum
 sperare potuisse, fore, vt
 hae litterae in Judaeorum ma-
 nus peruenirent, Judaeique,
 his perlectis minas exhorre-
 scentes, ad meliorem frugem
 reuenterentur? Quare alii,
 praecunte Benfano, Iacobum
 eisdem quidem Judaeos επι-
 σσε, sed per apostropheν allo-
 qui existimant, cum quia
 ejusmodi apostrophe nec pro-
 fanis nec sacris scriptoribus
 plane infrequens sit, Apoc.
 18, 20. eoque minus mirum
 videri possit, Iacobum potissi-
 mum hoc loquendi genere vti,
 cum tota epistola sublimiori
 stylo conscripta sit; tum quia
 Iacobus v. 7. ab apostrophe
 illa rediens ad Christianos
 (ἀδελφῆς) se iterum conuer-
 tere videatur; tum denique,
 quia Judaei non modo in Pa-
 laestina, (Jof. de b. i. 5, 20.
 34. et 6, 27.) sed etiam
 in distitis orbis terrarum par-
 tibus Christianos acerrime per-
 sequuti, (Dio Cass. 1, 66.)
 K 3 luxu-

ἐπὶ ταῖς τάλαντωρίας ὑμῶν ταῖς ἐπερχομένας.

6

luxuriae vero deditissimi fuissent, id quod ex pluribus Philonis locis apparet, qui publicam illam morum depravationem gravissime reprehendit. *Alii* denique, quorum sententia et mihi prae caeteris probatur, et hunc locum, ut totam epistolam, ad *Judaeo-Christianos* referendum esse statuunt. Nam si Cap. 2, 6. sqq. quae loco nostro similima sunt, ad Christianos et Judaeis conuersos spectare non dubitaueris. quid eosdem et h. l. intelligi vetabit? Et nonne oratio in priori capituli quinti parte ad eosdem illos diuites dirigitur, quos Iacobus in posteriori capituli quarti parte alloquutus erat? Quod si vero illam apostrophen ad Judaeo-Christianos refers, etiam hanc ad eosdem referri necesse erit. Malumus tamen nil certi hic definire, sed ignorantiam nostram potius ingenue farentes haec futuri cuiusdam interpretis ingenio relinquere, cui de iis, ad quos data sit epistola, certiora vestigia indagare contingerit; nam inde sine dubio omnis in hoc argumento dijudicando disputatio pendet. Jam v. 1-6. iterum ad diuites se conuertit Iacobus, neque tamen ita, ut, quae est Carpozvii sententia, propter formulam repetitam *αγε νυν*

a commate nostro apodosis incipiat, cujus protasis a v. 13. Capitis 4. vsque ad v. 17. extendatur, — haec enim apodosis longior, et ab argumento protaseos nimis diuersa videri possit, — sed cohortatione potius plane noua Iacobus v. 1-3. diuites a nimia fiducia in diuitiis collocata eo reuocare studet, quod fragile eas, atque caducas esse ostendit. *αγε νυν*, vid. ad 4, 13. *ολολυζειν*, Verbum hoc, *ονοματοποιητικον* ut videtur, quamuis apud Graecos etiam de hymnis laetis, et precibus praecipue mulierum, diebus festis cum vulvata ad aethera factis occurrit; (vid. *Barnesium* ad Anacreontis *οδ. μ. εις ερωτα. v. 4. 5. Euripid. Iphigen. in Taur. v. 1137. et Hom. Od. γ. v. 450. δ. v. 467.*) plerumque tamen, et apud LXX interpretes hebr. *הִלִּיחַ* per *ολολυζειν* reddentes *Jes. 15, 3.* semper, *ejulandi* notione, quae et h. l. obtinet, occurrit. Aperte ad hanc explicationem *Etymol. ολολυγη, Φωνη γυναικων, ην ποιανται εν τοις ιεροις ευχομεναι, η απλως ο μετα ηχη κλαυθμος και θρηνος παρα το ολολυζω. Eustathius ad Il. ζ. 301. οτι ολολυγην την των γυναικων ευχην καλει ο ποιητης, και το συν οικτω αυτας ευχεσθαι ολολυζειν Φησιν. οί δε*

ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σπτό-2
βρωτα

ὅσα νεωτεροὶ ἐπὶ τῆς κλαίειν το
ολολεζειν εθεντο. Suid. ολο-
λυζειν, θρηνησιω. Hes. ολο-
λυγη, Φωνη λυπηρα. ολο-
λεζειν itaque hic non differt a
κλαίειν, cui jungitur. Locus
ceterum est quasi propheticus
spiritu pronuntiatus. Sic
enim loqui solent prophetae
mala imminencia aliis annun-
tianturi, Jer. 4. 8. Joel. I. 5.
13. Mich. I. 8. Zach. II. 2.
nisi forte posteriorem hunc
locum ante oculos habuerit
Jacobus. Ex eodem hoc
propheticus sermone ratio quo-
que repetenda est, quod Ja-
cobus tempora perfecta pro
futuris toto hoc loco adhi-
beat, nimirum quia prophe-
ta, quae futura adhuc sunt,
tanta certitudine praevidet
euentura, ac si vere jam eue-
nerint, cuius rei indicium est,
quod v. 3. futuro tempore di-
cit εἰς μαρτυριον εσαι. ἐπι,
h. l. propter. Matth. 26, 50.
vt nos über pro wegen. ἐπι-
ταις ταρακτωρικis ἐπερχομε-
νικis, sc. ὑμῶν. Grotius, Mil-
lius, Bensonus, Michaëlis,
alii has calamitates praecipue
propter verba ἐως της παρου-
σιας τῆς κυριας v. 7. ad immi-
nens Hierosolymorum exci-
dium. Calouius vero, et qui
eum sequuntur, ad extremum
iudicium referunt, nisi forte
de utroque cogitandum fue-
rit; nam vt prophetae Hiero-

solymorum excidium et ad-
uentum Christi ad iudicium de
hominibus habendum quam-
vis tempore inuicem sejun-
ctissima, propter similitudi-
nem tamen, quae inter vtrum-
que intercedit, tanquam vno
afflatu diuino mente percepta
eloqui et ita inuicem jungere
solent, ac si euentu quoque
sefe exceptura essent; sic
etiam apostoli iudicii extremi
notiones ex prophetis hau-
rientes, vtrumque satis ac-
curate discernere non solitos
fuisse S. V. Koppe exc. I.
in epp. ad Theff. erudite de-
monstrauit. Si ita statueris,
difficultas quoque euanescit,
Judaeo - Christianos, extra
Palaeistinam degentes, com-
muni tamen totius gentis ca-
lamitati exemptos fuisse, nam
quamuis omnino huic cala-
mitati, non item vero iudicio
cum calamitate illa conjuncto,
exempti erant.

2. πλοῦτος interpretēs, ver-
bo σηπειν inhaerentes, fri-
ctiori sensu de diuitiis fru-
menti, vini, olei, aliarum-
que rerum putredini (τῶ ση-
πειν) obnoxiarum intelligere
solent. Sed vtrumque πλο-
τος et σηπειν latiori sensu
sumi potest, et hoc quidem
φθειροσθαι omnino. Nam vt
aurum atque argentum mox
κατιροσθαι, (quod proprie non
K 4 ad

3 βρώτα γέγονεν ὁ χρυσοῦς ὑμῶν καὶ ὁ ἀργυροῦς
κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῶν ἔσται,
καὶ

ad aurum pertinet) supra vero
opes vniuersae μαρμαίρεσθαι
dicuntur, sic quoque h. l.
commune vocabulum σηπειν
ad omne diuitiarum genus
referri potest. Sic quoque
σαπηνοῦ apud Theophrastum
de materia lignea, et de
panni scabie apud Dioscori-
dem adhibetur. cf. Steph.
Thes. gr. ling. sub v. σηπω,
nec non et Sirac. 14, 19. Job.
40, 7. hoc verbum latiori
sensu sumitur. σηπειν cete-
rum h. l. sensu passiuo su-
mendum est pro putrefieri,
vt in Glossario σηπω puteo,
tabeo. τα ἱματια ὑμων. In
vestium apparatu omnem vi-
tae necessitatem saepe exce-
denti haud minimam diuitia-
rum partem veteres posuisse,
videre licet ex Gen. 35, 2.
41, 14. Jos. 7, 21. Jud. 14, 12.
13. 2 Sam. 12, 20. Jes. 3, 22.
Zach. 3, 14. Horatius de
Lucullo:

— Chlamydes Lucullus, vt
ajunt,

Siposset, centum scenae prae-
bere rogatus,

Qui possum tot? ait: tamen
et quaerant, et quot habebo
Mittam. Post paullo scribit,
sibi millia quinque

Esse domi chlamydem: par-
tem vel tolleret omnes.

Sic et Cicero, obseruante Mi-

chaële, parad 3, 3. hominem
prodigum, sexcenta quotan-
nis tertertia dissipantem, de-
scribit. tanquam signa, tabu-
las, supellestem et vestem
infinite concupiscentem. Adde
II. §. 100 et 282 199. σητο-
βρώτα, a tineis adesa Hes.
ὑπο σιωλημος βεβρωμενα. Ob-
serua ὁ — σεσηπε, et καὶ —
γεγονεν, parallelismo sese ex-
cipere. cf. cum h. l. Job. 13,
28. Jes. 51, 8. Matth. 6, 19.
Luc. 12, 33.

3. Amplificatur sententia
commatis 2. ὁ χρυσοῦς καὶ ὁ
αργυροῦς, intellige de vasis
aliisque rebus ex auro atque
argento confectis. κατίωται
et, quod statim sequitur,
ἰος h. l. difficultatem mouet,
quia ex ipsa veterum senten-
tia aurum aeruginem non ad-
mittit. Hierocles in aur. cam.
Pyth. ὁ χρυσοῦς μονος των αλ-
λων ἰον ου ποιων. Theognis
451. de auro τε χρουης καδυ-
περθε μελας εχ' απτεται ἰος,
εδ' ευρωσ, αιει δ' ανθος εχει
καθαρον. cf. Plin. h. n. l. 33.
c. 3. Sed cum de metallis
omnino sermo esset, vel χρυ-
σοῦς καὶ αργυριου latiori sensu
de metallis quibusuis, vel,
quod praeferendum videtur,
ἰος et μαρμαίρεσθαι de mutato
auri

καὶ φαίνεται τὰς σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ ἐθισαυρίσατε

ἐν

auri colore ex flauo in viridem, qualis in nummis vasisque aureis diu manibus haud versatis, vel sub terra defossis, nimioque humori expositis, cerni solet, intelligenda sunt. cf. Baruch 6, 23. Job. 41, 17. Ez. 24, 11. Sir. 12, 9. Inprimis vero huc pertinet Strabonis locus a *Kyprio* ad h. l. allatus. l. 16. p. 1107. E lacu Sirbonide, aut potius mari mortuo, testatur fumosam emitti fuliginem, ὅφ' ἦς ΚΑΤΙΟΥΤΑΙ καὶ χάλκος, καὶ ΑΡΙΥΤΡΟΣ καὶ παν τὸ εἰληπνον, μέχρι καὶ ΧΡΥΣΟΥ. Explicat id *Diodorus Sic.* l. 2. c. 48. metalla vna cum auro narrans, ibidem ex halitu bituminis ἀποβαλλεῖν τὴν ιδιοτητα τῆς χρύματος. Auro et argento etiam 105 tribuitur in ep. Jeremiae v. 11. et 23. vbi v. 23. occurrit: ἐμμάσσειν τοῦ 105. ὁ 105 αὐτῶν, sc. τῆ χρύσε καὶ τῆ ἀργυρίε, εἰς μαρτυρίον, i. q. εἰς ἐλεγχον. hebr. הַכִּיחַ. ὑμῶν ἐσση, pro κατ' ὑμῶν ἐσση, sc. ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις. Sic hebr. 3 valet κατὰ Deuter. 31, 26. Mich. 1, 2. et datus Marc. 6, 11. coll. Luc. 9, 5. add. Matth. 23, 31. Sensus est: fragilitas harum diuitiarum accusationi contrarios materiam suppeditabit, eo nimium, quod, quantumuis fuerint fragiles atque cadu-

cae, insano tamen studio eas appetiueritis, Deo ipso posthabito. καὶ φαίνεται τὰς σάρκας ὑμῶν, (pro ὑμῶν.) Elegans verbis subest orationis figura. Aerugo describitur, quasi invadat membra diuitum, eaque quasi, vt metallum, arrodatur atque consumatur, et quidem, (vt doloris crudelitatem ex aerugine corpus arrodente oriundam addita noua imagine depingeret.) ὡς πῦρ, tanquam flamma membra quasi circumlabens, carnemque lento dolore depascens. Digna quae cum loco nostro conferantur prophetarum effata *Jes.* 10, 16. 17. 30, 27. 30. 33, 11. *Jer.* 5, 14. *Ez.* 15, 7. *Amos.* 5, 6. Sic et *Homero* ignis dicitur consumere carnem humanam *Il.* ψ. 177. — 183. Videtur autem *Jacobus* inde in additam hanc ab igne repetitam incidisse imaginem, tum quia vitae futurae supplicia ad ignis reuocari solent similitudinem, tum quia ignis non minus ac aerugo dicitur φαγεῖν τι. Ab imagine autem vbi recesseris, sensus remanet hic: atrocissima ipsis olim contrahet supplicia, quod fragiles ejusmodi atque caducas omni vel, iniquissimo studio corraferint diuitias. ἐθισαυρίσατε, suppl. γὰρ, ratio enim subungi videtur, cur interiturae sint

4 ἐν ἐσχάταις ἡμέραις. ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν
τῶν ἀμηνάντων τὰς χώρας ὑμῶν, ὁ ἀπεστειρημένος
ἀφ' ὑμῶν, κρᾶζει· καὶ αἱ βοαὶ τῶν διερισάντων εἰς
τὰ

opes ipforum. Praeterea vero alii πρ, alii ex Rom. 2, 5. ὀργην, si non legendum, subintelligendum tamen esse existimant. vt sensus prodeat hic: *supplicia accumulastis in extremos dies.* (εν πρὸ εἰς.) Sed vt ita legatur, auctoritates satis firmas defunt; vt vero ita suppleatur necessitate non vrgemur, cum εἰρησαρσaris etiam ex propria verbi significatione satis commodum sensum fundat. *Tesaurus, verterim, accumulastis.* εν εσχάταις ἡμεραις, non cum *Wolfo* acceperim pro εἰς εσχάτας ἡμερας, sc. τς βις, vt sit: *accumulastis diuitias extremae vitae parti prouisuri*, vt diuites illi Luc. 12, 19. sed nexus cum antec. εν τάλ. επερχ. et sequent. παρουσιατ. κ. requirere videntur vt εσχ. ἡμ. de extremis imperii Iudaici adeoque et iudicii suppremi (vid. ad. v. I.) temporibus intelligantur, quibus, tempore atque vrbe devastatis, et opes Iudaeorum Romano militi praedae cederent, necesse erat. Similem loquendi rationem deprehendes apud *Virg. Aen. 2, 248. 249.*

Nos delubra Deum, miseri quibus *ultimus* esset

Ille *dies*, festa velamus fronde per urbem.

et v. 324.

Venit *summa dies* et ineluctabile tempus

Dardaniae.

Quoquo modo vero haec verba acceperis, semper ad voc. εσχάταις reuocanda est vis orationis. Verterim: *Es sind die letzten Tage, in welchen ihr euch Schätze häuisset.*

4. Jam pergit Iacobus gravissime indignari hominibus iis, qui ex detracta operariis mercede debita lucrum repetere, opesque augere non dubitabant. εἰς, hebr. הנה particula excitatiua, saepissime, vt et h. l. nonnisi periodos periodis jungit, adeoque non semper ad verbum reddenda est. ὁ μισθός — κρᾶζει, sc. πρὸς τὸν Θεόν, vt ex membro statim subsequenti apparet. Dicitio vero est poetica pro: οἱ μισθοφοροὶ κρᾶζοσι. Similes phrasas vid. Gen. 4, 10. 18, 20. Exod. 2, 23. 24. Job. 31, 38. ἀμηνάντων, i. q. paullo post διερισάντων, quo quidem vocabulo et *Hes.* verbum αἰδῶν reddidit. Labor autem imprimis molestus pro labore quovis h. l. positus est. τας χω-

τὰ ὅσα Κυρίου σαβαώθ εισελήλυθασιν. ἔτρου-5
 φήσατε ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἴσπαταλίσατε ἑθρέψατε
 τὰς

ρος pro τῶς ἀγρῶς. ἀπεσπρη-
 μενος, detrahitus, sc. τοῖς ἐρ-
 γασταῖς. κρᾶζει, et paullo
 post αἱ βοῶν εὖ spectare vi-
 dentur, quod homines ab aliis
 offensi horrendo clamore ju-
 dices adire solebant ultionem
 postulaturi. cf. Chardin vo-
 gages en Perse, Tom. 6. p.
 294. (12.) Ses parens s'en
 vont a la justice, avec des cris
 horribles, et traitent apres
 eux le plus grand monde,
 qu'ils peuvent, pour emouvoir
 d'avantage etc. εἰς τὰ ὅσα
 εισελήλυθασιν, veterem esse
 loquendi rationem, ab homi-
 nibus ad Deum translataam,
 vix est quod moneamus. cf.
 Exod. 3, 7. 22, 23. 27. Deuter.
 24, 14. 15. Job. 34, 28. Pf.
 9, 12. Sirac. 35, 17. 18. 19.
 alibi. κυριος Σαβαωθ, est
 hebr. צבאות litteris graecis ex-
 pressum, et proprie significat:
 dominus exercituum. Exer-
 citus Dei vero poetice modo
 angeli, modo astra omnisque
 rerum natura dicitur. Vtro-
 que sensu κ. Σ. summum ipsius
 imperium, summamque pote-
 statem indicat. Errant vero
 qui Deum nonnisi in ejusmodi
 locis hoc nomine venire con-
 tendunt, in quibus bellum
 quasi inferre dicitur impiis,
 et vel ipsis prophetarum, apud
 quos hoc vocabulum maxime

obuium est, locis refutantur.
 Pf. 24, 10. 80, 4. 7. 14. 19.
 84, 1. 3. 8. 12. Jes. 1, 24.
 2, 12. 5, 24. 9, 7. 37, 16.
 32. 44, 6. Jer. 7, 3. 21. 9,
 7. 17. De interuersione mer-
 cedis crimine in synopsi So-
 har p. 100. n. 45. ita: Cum
 pauper opus aliquod seruire
 peragit in domo quadam, ha-
 litus ab ore ipsius prodiens, sub
 graui illo labore, ad noctem
 usque sursum ascendit. Vae
 igitur illi patri familias, qui
 mercedem ejus retardat.

5. Castigato nimio diuitias
 comparandi studio, jam hoc
 verficulo abusum earum ad
 vitam delicate viuendam ob-
 jurgat. τρουφω et σπαταλω
 plane non differunt. Vtrum-
 que significat delicate, vel in
 deliciis viuere. ἐπὶ τῆς γῆς,
 extra quam nulla ipsis spe-
 randa erat felicitas. τρουφω,
 hoc nexu i. q. σιττωα vel σι-
 ττωω, sagino: cum animalis-
 bus enim faginatae caedique
 destinatae Jacobus ejusmodi
 homines per contemptum com-
 parare videtur. τὰς καρδίας
 ὑμῶν, ratio hebr. pro τὰ σω-
 ματα ὑμῶν, vel omnino εἰαντες.
 Simillima est dictio hebr. וכו
 בל cor fulcire. Gen. 18, 5.
 Jud. 19, 5. 8. αἰς sc. θρημμα-
 τα; vel σωματα θρημματων.

ἑτάς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς. κατε-
δικά-

εν ἡμέρᾳ σφαγῆς, pro eis ἡμε-
ραν σφαγῆς. in diem macla-
tionis. Respicitur forsan Jer.
12, 3. הקדש ליום הרגה. To-
tus hic locus non minus ad
describendos homines, otio
et luxu diffluentis, quam ad
annuntianda ipsis mala a sum-
mo numine imminencia refe-
rendus esse videtur. Sensus
est: *Immodica vestra volu-
ptas in perniciem desinet, ut
sagina animalium in caedem.*
Similis locus, obseruante
Loesnero, est apud *Philonem*
in *Flacc.* p. 990. C. ubi *Flaccus*
de salute sua desperans, que-
ritur: οὐκ ἔστι μοι καὶ ποτα, κα-
ταπερ τοῖς θρεμμασιν ΕΠΙ
ΣΦΑΓΗΝ, διδοται. Haec
mihi quidem facilius, pro-
priaeque verborum significa-
tioni superstructa videtur ex-
plicatio. *Grotius* vero, *Beza*,
aliique ἡμερῶν σφαγῆς de die
laetorum conuiuiorum post vi-
ctimas σωτηρίας non modo
apud *Judaeos* (*Prov.* 7, 14.
15. 17, 1. *Jes.* 34, 6.) sed
etiam apud alias gentes (*II.*
β. 424. sqq.) celebrari solito-
rum intelligentes, sensum
verbis subesse putant hunc:
*luxuria vestra quotidiana dies
festos aequat.* Sed ἡμερῶν
σφαγῆς nusquam de epuli sed
semper de caedis die a *LXX.*
adhiberi *Jer.* 12, 3. 25, 34.
Wolfius annotauit. Nata
praeterea videtur posterior

haec explicatio inde, quod
interpretes, voci εν nimis in-
haerentes, assequi non pote-
rant, quomodo in ipsa die
maclationis cibo potuque se
ingurgitare quis possit?

6. Jam rediens ad argu-
mentum v. 4. tractatum, per-
git in describenda crudelitate,
qua homines, vt opibus ipsis
inferiores, sic virtute longe
superiores, augendarum di-
uitiarum suarum causa, bonis
spoliare conabantur. κατεδι-
κατατε, εφονευσαται τον δικαιοῦν,
junxerim in sensum hunc:
*litibus intendendis victu spo-
liatis infontem, et ad mortem
usque persequimini.* cf. *Sir.*
34, 25. 26. ΦΟΝΕΥΩΝ
τον πλησιον ὁ ἀφαιρεμενος ἐμ-
βρωσι, καὶ ΕΚΧΕΩΝ ἌΙ-
ΜΑ ὁ ἀποσβρων μισθον μισ-
θου. Tempora praeterita pro
praesentibus accipienda sunt,
continua enim adhuc descri-
bitur injuria. δικαιοῦν, קדש,
infontem. Sunt qui hoc prae-
eunte *Grotio*, ad *Christum*
referant, saepius hoc nomine
insignem, *Act.* 3, 14. 7, 52.
22, 14., ita vt caedes *Christi*
olim patra *Judaeis* in me-
moriā reuocetur; sed vix
satis commode, cum *Judaei*
magis *Hierosolymitani*, quam
extra *Judaeam* dispersi, hu-
jus sceleris rei essent. Idem
suadet consolatio oppressorum

δικάσατε, ἐφρονέσατε τὸν δίκαιον οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν.

Μακροθυμήσατε οὖν, ἀδελφοί, ἕως τῆς παρουσίας

v. 7. sqq. subjuncta, unde apparet, non Christum, sed pauperes istos a diuitibus injuriam passos h. l. intelligendos esse. Denique et ἀντιτάσσεσθαι praeterito tempore ponendum fuisset, cum post Christum occisum triginta saltem jam anni elapsi essent. Magis arridet τὸν δίκαιον per enallagen satis crebram (Pl. 92, 12. Prov. 24, 16. Jes. 57, 1.) collectivae accipere pro τὰς δίκαιους, ita ut omnino intelligantur Christiani a Judaeis oppressi. οὐκ ἀντιτάσσεσθαι ὑμῖν. Bentleyus legi mauult κυριος α. v. tum quia haec phrasis ex Prov. 3, 34. repetita saepius, ut 1 Petr. 5, 5. et apud ipsum Jacobum 4, 6. obuia fit, tum quia librarius parum curiosus ΟΥΚ pro ΟΚΣ, compendio vocularum ὁ κυριος, facile arripere potuisset, tum denique quia apte sic cohaerent v. 6. et 7; sed lectio illa audacior, quamvis acute excogitata sit, nullius, neque codicis, neque patris auctoritate suffulcitur. Bensonus eandem sentiens difficultatem, subintellecta voce ὁ κυριος, verba α. v. interrogatiue sumit sensu eo: num putatis unquam accidere posse,

ut Dominus nefandum vestrum impune sinat abire flagitium? nonne Dominus resistit vobis? omnino resistit! Sed praeterea quod, admitta interrogatione, futurum tempus requiritur, voces κυριος et θεος plane non occurrunt in superioribus commatibus, adeoque vix suppleri hic possunt. Nos quidem ὁ α. v. pro ὁ ἀντιτάσσομενον ὁ. positum, siue, ut ante φρονέσατε particula καί, sic quoque hic vel ante οὐν pronomen vel. ὅς ad vim orationis augendam per hebraismum seu arabismum omisium, ut Act. 10, 3. vel post 8 vocabulum γὰρ suppleendum, ἀντιτάσσεσθαι vero pro 8 δυνατῶν ἀντιτάσσεσθαι ὑμῖν accipiendum esse arbitramur, ut sententia prodeat haec: libris intendendis ad mortem usque persequimini insontem, qui quidem resistere vobis nequit. Comma 7 tamen recte cohaeret cum v. 6, dummodo οὐν v. 7. non ad v. 6. sed ad totum argumentum prioris partis hujus capituli referatur.

7 — II. A diuitibus Jacobus jam reuocat sermonem ad Christianos ab iis oppressos,

ουσίας τοῦ Κυρίου ἰδοῦ, ὁ γεωργὸς ἐπδέχεται τὸν
τίμιον

VARIÆ LECTIONES.

7. ἕτερον omittunt 9. *Sept. Aeth. Vulg. harl. prob. Millio, prol. 1208.*
καρπον Syr. p. in marg. Corb. Antioch. και τον 31. Omiffio illa, et
vtraque haec lectio, librario videntur deberi, quid ἕτερον πρ. κ. εψ. sibi
velit, ignoranti.

fos, eosque, vt patienter fe-
rant injuriam sibi illatam,
quia aduentus I. C. appro-
pinquet, cum agricolae, plu-
viam patienter exspectantis,
tum prophetarum exemplo
propolito, hortatur. *μακρο-*
θυμειν, proprie iram differre,
hebr. *הן הןא,* deinde vero
omnino leni animo esse, et
quidem h. l. in injuriis di-
vitem patienter sustinendis.
αδελφοι h. l. opponuntur di-
vitibus, hoc cognomine in-
dignis. *εως της παρουσιας*
του κυριου. adesse vel adue-
nire in hunc mundum dicitur
Christus, tum quoad se
vera mortali specie in terris
conspiciendum praebuit, et
inter mortales versatus est,
2 Petr. 1, 16. 2 Tim. 1,
10. tum ad poenas a Judaeis
repetendas, templo, vrbe,
atque regno ipsorum, de-
structo, enersa, extincto,
Matth. 24, 27, 10, 23. tum
denique ad iudicium extre-
mum de genere humano ha-
bendum Matth. 25, 34. 2 Tim.
4, 1. vid. egregium *Cell.*
Tychsenii nostri de *παρουσια*
Christi libellum. Hoc loco
vero apte ad explicationem

nostram verborum *ταλαιπωρ.*
v. 1. et *εσχ. ημ. v. 3.* de
aduentu Christi tum ad pu-
niendos Judaeos, tum ad ju-
dicium de hominibus habend-
um, cogitandum esse vide-
tur, quia vtrumque ex apo-
stolorum et Christianorum
sententia arctissime cohaere-
bat. vid. ad v. 1. *τα κυρια,*
χριστ. *ωσ* vid. ad v. 4. *επ-*
δεχεται tertium, quod vo-
cant, comparationis continet,
nam ad solam in exspe-
ctando patientiam eos hoc
exemplo prouocare conatur.
μακροθυμειν, hoc nexu i. q.
επδεχεται, sed addidisse vide-
Jacobus voc. *μακροθυμειν,* quo
magis hoc exemplum cum co-
hortatione v. 1. in qua ver-
bum *μακροθυμειν* occurrit,
congruat, ad eandemque v. 3.
eodem verbo reuocari possit.
επ αυτω. sc. *τω καρτω.* *επ-*
δεχεται - μακροθυμειν, junctim
acceperim pro *επδεχεται συν*
μακροθυμειν. ἕτερον *πρωιμον*
και οψιμον, non, quae recen-
tiorum quorundam sententia
est, *pluuia quae sub ortum*
vel occasum solis cadit, nam
quid, quaeso, hoc sibi velit?
sed *εστ.* *πρωιμος* est hebr. *רש*
i.

τίμιον καρπὸν τῆς γῆς, μακροθυμῶν ἐπ' αὐτῶ,
ἕως

f. גשם יורה, vel מורה, *pluuia jacentis, vel seminantis*, i. e. quae sub finem Marchesuan, f. Octobris coelo demissa semen in terram jactum turgescere facit; *ὕετ. ὄψιμος* vero hebr. מטר מלקוח *pluuia collectionis* f. *messis*, quae mense Nisan vel Abib, qui est Martius, cadens, messemque praecedens, ipsas aristas plenas, granaque turgida reddit. Ab his quidem pluuiis omnis in Palaestina atque Aegypto pendet terrae fertilitas, messisque ubertas, et saepius utriusque pluuiiae in l. codice mentio fit. Deuter. 11, 23, 28, 12. Job. 29, 13. Prov. 16, 15. Jer. 3, 3, 5, 25. Hof. 6, 3. Joël. 2, 23. Zach. 10, 1. Noli vero mirari *autumnalem* pluuiam hic *πρωιμον*, *vernā* vero *ὄψιμον*, nec potius versa vice vocari, nam Judaeis a mense Octobris annum incipientibus, autumnus vere prior erat. Vtramque pluuiam Graeci dicunt *ωριον ομβρον*, Hesiod. εργ. v. 410. et *καιριος ὕετος*. Philo de praem. et poen. p. 926. Α. τῶς τας ἐροπρεπεις εντολας Φυλαττησιν ὁ ερανος ομβροσει ΚΑΙΡΙΟΙΣ ἸΕΤΟΤΙΣ. Congruunt cum his a me dictis quae Viri Doctissimi mihi quae amicissimi J. G. Buhle et G. F. Walchius, in calendariis ipsorum Palaestinae oeconomi-

cis nuperrime editis de tempestate mensibus Martii Aprilis atque Octobris ex itinerariis collecta obseruauerunt. *Millius* vero, *Michaëlis*, alii, omisso vocabulo *ὕετον*, verba *πρωιμ. u. ὄψ.* ad *καρπον* referenda esse statuunt, quia fructuum, non imbris, paulo ante mentio facta sit. Sed quamuis nexus, versionesque antiquissimae hunc suadeant sensum, codicum tamen non aequant consensum, qui ad vnum omnes vulgarem tenentur lectionem (vid. var. lect.) nec video cur ab hac, nulla necessitate urgente, recedendum sit, cum sensus prodeat idem, nam siue imbres illos, siue ipsos fructus expectet agricola, nil refert, cum demissis imbribus istis de largo etiam fructuum prouentu desperandum non amplius erat. cf. cum l. n. *Horat.* 2 ep. I. 139.

*Agricolae prisci, fortes parvoque beati,
Condita post frumenta, levantans tempore festo
Corpus et ipsum animum spe finis dura ferentem,
Cum sociis operum, et pueris et conjuge fida,
Tellurem porco, Syluanum lacte piabant,
Floribus et vino Genium, memorem breuis aeni.
et Tibull 2, 7. 3.*

Spes

ὅπως ἂν λάβῃ ὑετὸν πρῶϊμον, καὶ ὄψιμον μακροθυμήσατε καὶ ὑμεῖς, στηρίζατε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου ἤγγικε. Μὴ στενάζετε κατ' ἀλλήλων, ἀδελφοί, ἵνα μὴ κριθῆτε ἰδοῦ,

VARIAE LECTIONES.

9. κριθῆτε (loco κατακριθῆτε) tuentur A. 2. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 21. 22. 23. 30. 31. 32. 35. 36. 37. 38. 40. 43. 45. 46. 47. Syr. Copt. Aeth. Vulg. Corb. Euthal. κατακριθῆτε sine dubio ex glossa oriundum.

Spes alit agricolae, spes sulcis credit aratis

Semina, quae magno foenore reddat ager.

Menander ap. Stob. ὁ τῶν γεωργῶν ἡδονὴν εἶχει βίος ταις ἐλπίτιν τ' ἀλγεῖνα παραμυθμενος.

8. 9. Jam exemplum agricolae ad Christianos transfertur. μακροθυμήσατε, suppleendum εν. μακροθ. vero eodem sensu vt v. 7. καὶ ὑμεῖς, sc. ὡς ὁ γεωργός. στηρίζατε τὰς καρδίας ὑμῶν, ex hebr. ירית ערבבֿה גמלי Pl. 31, 25. pro שר. ὑμας. vid. ad v. 5. cf. 1 Petr. 5. 10. Verterim: *stillet eure Herzen mit Muth.* ὅτι, διότι. ἡ παρουσία τ. κ. pro ὁ καιρὸς τῆς παρουσίας τ. κ. De dictione ipsa vero vid. ad v. 7. ἤγγικε, pro praesenti ἐγγίξει. vt Matth. 3, 2. 4, 17. 26, 45. Rom. 13, 12. 1 Petr. 4, 7.

9. μη στενάζετε, vel vt antec. pro consequente positum est, vt sit: *nolite grauius de fratribus conqueri, vel mala uis imprecari, vel quod mauult Carpxouius, στενάζειν h. l. uallet vociferari.* Sic enim στενάζειν et sonos de rugitu leonis et fremitu urfi adhibetur Job. 4, 10. Ies. 59, 11. cf. Aen. 7, 15.

— *gemitus iraque leonum.*

adde loca, quae *Wetst.* hic habet. Praefero tamen prius. κατ' ἀλλήλων, alter de altero, i. e. de iniuriis ab altero perpressis. κριθῆτε pro κατακριθῆτε, sc. εν τῇ παρουσίᾳ τ. κ. vid. quae sequuntur. κριτής, χριστός. ἰδὲ ὀκριτής, pro ὁ κριτής γάρ. pro τῶν θυρῶν ἐσημεν. i. q. ἐγγίξει, ἐγγύς ἐσι, παρеси. Tota ratio non differt ab ea v. 8. ἡ παρουσία τῶ κυρίου ἤγγικε. cf. Marc. 13, 29. ἐγγύς ἐσιν ἐπὶ θυραῖς.

ἰδοὺ ὁ κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἔστηκεν. Ὑπόδειγμα **ΙΟ**
 λάβετε, ἀδελφοί μου, τῆς κακοπαθείας καὶ τῆς
 μακροθυμίας, τοὺς προφῆτας, οἱ ἐλάλησαν τῷ
 ὀνόματι Κυρίου. ἰδοὺ, μακαρίζομεν τοὺς ὑπομένον-**ΙΙ**
 τας.

VARIAE LECTIONES.

II. ὑπομεναντας (pro ὑπομενοντας) A. 1. 5. 7. 8. 9. 40. Vulg. Syr.
 probb. Grotio Millio prol. 982.

Ibidem πολυδυσπλαγχνος pro πολυσπλαγχνος 1. 3. 25. 26. 32. 33.
 37. 38. 40. 45. 47. Clem. 8. 39. Ephrem. T. I. p. 186. p. 129. Damasc.
 φ. 2. Ed. Complut. Plantin. probb. Millio prol. 1108.

10. Jam pergit Jacobus ad
 patientiam excitare Christia-
 nos prophetarum exemplo.
 ὑποδειγμα, exemplum ad imi-
 tandum propositum. Joh. 13.
15. Nos *Muster*. κακοπαθεία,
 calamitatum perpeffio. Glos-
 far. vexatio, labor. De malis
 vero, quae perpeffi sunt pro-
 phetae vid. Hebr. 11, 35-38.
 μακροθυμία, in aduersis sus-
 tinendis constantia. Hebr. 6,
 12. ἐλάλησαν, praesagie-
 runt, vel omnino docuerunt.
 τῷ ὀνοματι τῶ κυριῶ, suppl. ἐν
 τ. ο. τ. κ. vel Θεῶ. i. e. au-
 ditoritate diuina, vel loco Dei.
 Matth. 7, 22. et LXX. Lev.
 19, 12. Verborum οἱ — κυ-
 ριῶ sensus esse videtur hic:
 qui, quamuis mandato diuino
 docerent, tantas tamen subie-
 runt atque sustinuerunt ae-
 rumnas.

ferunt. ὑπομονη, i. q. μα-
 κροθυμία v. 10. vid. ad 1, 2.
 τὴν ὑπομονὴν ἠμεῶτα, pro
 περι τῆς ὑπομ. ἡμεῶ. ἠμεῶτα
 hoc nexu nil aliud significare
 quam ex libris scriptis cogno-
 scite, Kypkius atque Raphe-
 lius exemplorum multitudine
 confirmauerunt. καὶ, ἀλλὰ
 καὶ. το τέλος κυριῶ, ἢ ἡμεῶ
 ἡμεῶ, actiue accipiendum,
 pro: euentus s. exitus felix,
 quem Deus pro benignitate
 sua afflictis Jobi rebus con-
 cessit. εἶδετε, non minus ac
 ἠμεῶτα, de re olim facta, et
 nunc nonnisi ex scriptis hau-
 rienda adhibetur. Hebr. 3, 19.
 ὅτι, διότι. πολυσπλαγχνος est
 ἀπαξ λεγόμενον, et i. q. ευ-
 σπλαγχνος Eph. 4, 32. I Petr.
 3, 8. et οἰκτιρῶων, misericors;
 τὰ σπλαγχνα (ἰσχυρῶ, praec-
 cordia) enim, vt animi omni-
 no, sic misericordiae inprimis
 sedes putabantur. κυριῶ
 h. l. nonnisi pronominis vicem
 explet, quia idem voca-
 bulum

II. μακαρίζειν, ἡμα, bea-
 tum praedicare. ὑπομενοντας,
 qui res aduersas aequo animo

τας τὴν ὑπομονὴν ἰωβ ἠκούσατε, καὶ τὸ τέλος Κυρίου εἶδετε, ὅτι πολὺσπλαγχνός ἐστιν ὁ Κύριος, καὶ οἰκτίρων.

12 Πρὸ πάντων δὲ, ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύετε,
μήτε

VARIAE LECTIONES.

12. ὑπο κρισιν A. 8. 25. Syr. Exp. Copt. Aeth. Vulg. Corb. it. 13. 27. 29. 36. alii, prob. Bengelio. εἰς κρισιν. 43. ap. M. et B. εἰς ὑποκρισιν 1. 2. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 14. 15. 16. 17. ex emend. 18. 19. 21. 22. 35. 38. 40. 43. 45. 46. 47. Anm. Ar. Antioch. 63. Oecum. Theophylact. Edd. plur. probb. plur. interpp. εἰς κρισιν nobis quidem ex glossmate ad ὑπο κρισιν, εἰς ὑποκρισιν vero ex contractis ὑπο κρισιν, retentoque εἰς, natum esse videtur.

bulum paulo ante jam adfuit. Sunt etiam, in quorum partes et Loesnerus pedibus ire videtur, qui τέλος κρισιν εἶδετε de morte Christi intelligent, necid quidem repugnante vsu loquendi, totiusque loci argumento, sed contra nexum cum iis quae proxime sequuntur; nam si de Christo sermo esset, sic procedere debuisset oratio: ὅτι μακροθυμὸς καὶ ὑπομονῶν ἐστὶ, nisi forte ita sensum constitueris: *audiuistis de morte Christi, est enim valde misericors, ita ut misericordia commotus mortem perpeffus sit atrocissimam*, sed haec h. l. praeter rem addita esse videri possint.

12. Plane noua paraenesei Christianos hortatur Jacobus, ut a iuramentis quotidianis

per coelum, per terram, aliasue res, se continere velint. Vereor enim ne longius repetita videatur sententia interpretum eorum, qui, de connectendis hisce adhortationibus nimis solliciti, iuramenta illa, quibus Iudaei, iniurias passi, ad vltionem se obstringebant, apostoli animo obuersata fuisse, existimant. vid. nos ad init. v. 13. C. 4. Simillima loco n. est cohortatio Christi Matth. 5, 34. sqq. ad quam Jacobum etiam hic respexisse, satis probabile est, etsi comma ipsum pro ipsius montanae, quam vocant, concionis fragmento cum v. 13. C. 4. connectendo cum Ill. Michaelis (*Einleitung* p. 1585.) habere nolim; cum huic conjecturae ne vnus quidem codicis auctoritas faueat. προ παντων

μήτε τὸν οὐρανὸν, μήτε τὴν γῆν, μήτε ἄλλον τινα ὄρκον.

των δε, ante omnia vero, est transeuntis ad rem grauioris momenti tractandam. Nam vt abufui nominis diuini Iudaeis sanctissimi in quotidianis jurandi formulis occurreret, formularum aliarum per res creatas jurandi excogitata est multitudo, quibus, vbi obtestatione opus esse videretur, vti solebant Iudaei. cf. *Philonis* locus, mox a nobis afferendus. Sed tantum abfuit, vt hoc modo honori diuino prospiceretur, vt ei potius detraheretur. Nam, cum nomen Dei in hisce formulis omitteretur, factum est, vel, vt rebus illis creatis, coelo, terrae, capiti etc. per quas jurabant, diuinum tribuentes honorem idololatriae suspicionem vel culpam ipsam sibi contraherent; vel, quod saepius adhuc accidisse probabile est, vt eiusmodi jurandi formulae sanctitatis opinionem haberent fere nullam. adeoque quauis data occasione adhiberentur, perfidia vero in rebus eiusmodi jurejurando confirmatis religioni plane non duceretur. Quae cum ita essent, recte προ παντων a funesta hac ad juramenta procliuitate Christianos renocare studet *Jacobus*. δε, h. l. part. trans-eundi. ομνυστε τον ερανον —

την γην, pro κατὰ τον, ερα-

νον, — κατὰ την γην, nam graeca jurandi formula est ομνυειν κατὰ τι, vel κατὰ τι-νος, hebraica vero ομνυειν εν τινι, שבש cum ב, qua Christus Matth. l. c. vtitur. cf. Rom. 9, 1. Apoc. 10, 6. Eph. 4, 17. Jes. 62, 8. Dan. 12, 7. Jer. 5, 7. Gen. 22, 16. *Areth.* in apoc. 10, 6. το δε εν τω ζωτι εις τας αιωνας δοκει μεν ανελλησον εινας, ομνυειν γαρ λεγεται κατὰ τιος, εκ εν τινι. Jam vero vtrique formulae ομνυειν κατὰ τι vel εν τινι duplex potissimum sensus subesse solet, vel hic: jurare aliquid tam certum esse, quam rem illam per quam juramus; vel ille: jurare nos ab ea re puniri velle, per quam juramus, si falsa loquuturi simus. Jam pro formularum ratione aliis aliis subest sensus. Vterque vero e. g. locum habet in formula שבש ביהרה, quod non solum reddi potest: jurare aliquid tam certum esse, quam Jehovah vnice verus sit Deus, sed etiam: jurare se a Deo puniri velle, nisi vera sint quae affirmet. In formulis autem nostris ομνυειν τον ερανον κατ την γην prior potissimum sensus obtinere videtur, vt sensus sit hic: jurare aliquid tam certum esse, quam coelum terraque sint opus diuinæ potentiae, ejusdemque tanquam

ὄρκον ἤτω δὲ ὑμῶν τὸ ναὶ, ναὶ, καὶ τὸ οὐ, οὐ·
ἵνα μὴ ὑπὸ κρίσιν πέσητε.

Κακο-

templum. Parum anxie tamen in sensum harum formularum inquirendum est, nam, cum eo consilio excogitatae essent, vt loco nominis diuini vsurparentur, ne ipsi quidem Iudaei cuiusque formulae sensum exploratum habuisse videntur. *μητε ἄλλου τινα ὄρκον, i. e. μητε κατ' ἄλλου τι πραγμα,* nam praeter coelum ac terram per alias etiam res jurare solebant Iudaei, vt ex ipsa Christi adhortatione Matth. 5, 34. sqq. et ex loco *Philonis* apparet, de spec. legg. p. 770. A. *προσλαβετω τις ει βελοιτο, μη μεν το ανωτατο και προσβυτατον ευδους αιτιον, αλλα ΓΗΝ, ἥλιον, ἀστέρα, ΟΥΡΑΝΟΝ, τον συμπαντα κοσμον.* Neque tamen verba haec adeo ad metaphysicam reuocanda sunt *ακριβειαν,* vt omne iurisjurandi genus, illudque adeo ipsum, quod in causis forensibus a iudice ad veritatem explorandam exigitur, in vitio ponendum esse videatur, nam totum hunc locum nonnisi ad iuramenta quae vulgo in quotidiano sermone audiebantur, spectare manifestum est. Ex eodem populari loquendi genere, est locus *Josephi* (de b. i. l. 2. c. 8. §. 7.) *Essenos jusjurandum omnino, quod*

ipso perjurio pejus habuissent, euitasse narrat, quos tamen, teste eodem *Josepho.* (ibidem §. 8.) horrendo sacramento religioni adstrictos fuisse constat. Ceterum hae per res creatas jurandi formulae nec ethnicis incognitae fuerunt. *Virg. Aen. 12, 176. Ego nunc sol testis, et haec mihi terra vocanti.* v. 197. *Haec eadem, Aenea, terram, mare, sidera, juro.* 9. 429. *coelum hoc et conscia sidera testor,* 6, 351. *maria aspera juro.* 458. *per sidera juro.* 9, 300. *per caput hoc juro.* cf. apud eundem poetam 2, 154. 155. 3, 599. 600. 4, 519. 520. *Orpheus. κρανον ορκιζω σε θεα μεγαλε σοφου εργον.* *Apoll. Rhod. 699. αλλ ομοπον γαιαντε και κρανον.* *Eurip. Med. 746. ομνυ πεδον γης, πατερα δε ἥλιον.* et quoties in *Aristophanis* *Plut.* *νη τον κρανον occurrit?* ἤτω — ου, in rebus affirmandis nonnisi vocula *ναί,* in negandis vero ου adhibenda vobis est, haud superadditis jurandi formulis. Paronomasiae causa haec ita expressa sunt. cf. Matth. 5, 37. *ὑπο κρισιν, προ εις κατακρισιν. ἵνα — πεσητε,* i. q. *ἵνα μη κατακριθητε, ne incurratis in poenas diuinas.* Verterim: *damit ihr nicht straf-*

Κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν, προσευχέσθω· ἐνθυμῆ 13
 τὶς, ψαλλέτω. ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν, προσκαλε- 14
 σάσθω

straffällig werdet. Sic *πιπτειν*
ὅπ occurrit Pl. 18. 39. 2 Sam.
 22. 39. Orig. c. Marc. p. 50.
 ὅτε εφαγεν ἀπο τῆ ξύλης, ἔ
 παρηγγειλε μὴ φαγεῖν, ὙΠ-
 ΕΙΠΗΣΕ ΚΑΤΑΚΡΙΣΕΙ
 καὶ καταδικῆ καὶ ἀπωλεῖ, cf.
 cum toto h. l. Exod. 20, 7.
 vbi juramento temerario poe-
 nae proponuntur. Quod si
 vero legeris εἰς ὑποκρισιν (vid.
 var. lect.) sensus est: *ne*
crebro jurantes simulationis vel
dissimulationis suspicionem exci-
tetis.

13 - 18. His commati-
 bus, a praecedentibus iterum
 plane sejungendis, aegrotis
 quid agendum sit, praecipit-
 ur. *κακοπαθεῖ*, pro *ἐκν κακο-*
παθη. Nos simili modo: *ist*
jemand krank, pro: *wenn je-*
mand krank ist. *κακοπαθεῖν*
 vero ex nexu ratione i. q. *ασ-*
θενεῖν, aegrotare v. 14. *προσ-*
ευχασθῶ, diuinum imploret
 auxilium. *ἐνθυμῆ*, iterum pro
ἐκν ἐνθυμῆ. *ἐνθυμῆν* vero,
 vi oppositi *κακοπαθεῖν*, sanum
 esse. *ψαλλέτω*, proprie fidi-
 bus canat, deinde vero omni-
 no: carminibus diuinam cele-
 bret benignitatem, gratiasque
 Deo agat.

14. *ασθενεῖ*, accipe et h.
 l. pro *ἐκν ασθ*. i. e. *si quis*

vestrum aegrotus fuerit. Sic
ασθενεῖν Matth. 10, 8. 25, 36.
 Marc. 6, 56. Luc. 4, 40.
 Phil. 2, 26. 27. respondet
 hebr. *להל*. Discrimen vero
 inter *ασθενεῖν* et *κακοπαθεῖν*,
 ex quo illud ad corporis, hoc
 vero ad animi valetudinem re-
 fertur, prorsus nullum est.
προσκαλεσασθῶ, aduocari ju-
 beat. *πρεσβυτεροὶ τῆς ἐκκλη-*
σίας, alias *ἐπισκοποὶ*, *προε-*
σβυτες, *ποιμενες*, *προΐσταμενοι*,
 dicti, (1 Tim. 3, 2. 5, 17.
 Eph. 4, 11. 1 Thess. 5, 12.
 Rom. 12, 8.) similes *Archisyn-*
agogis Judaeorum (*ארכיסנאגוג*),
ii erant in singulis ecclesiis
Christiani, quorum cura at-
 que auctoritate, sine sit illa
 ex senectute. sine doctrina, sine
 aliunde oriunda, cuncta, quae
 tam ad institutionem, quam
 externam ecclesiarum discipli-
 nam spectabant, ex apostolo-
 rum mandato dirigebantur,
 atque disponebantur. v. *Vi-*
tringa de Synag. vet. L II.
 c. II. p. 595. II. Hos pos-
 tissimum aduocari iubet, quia
 το *χαρισμα* *ικματων* (1 Cor.
 12, 9.) cum iis communica-
 tum erat. καὶ *προσευχασθῶ-*
σαν, pro *ἰνα* *προσευξ*. ἐπ'
αυτου, hebr. *לפניו* i. e. pro
 salute ejus. *für ihn*. *αλει-*
ψαντες, pro καὶ *αλειψατω-*
σαν. *ελαιω*, *συν ελαιω*. Oleo-
 rum

σάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσ-
εὔξασθωσαν ἐπ' αὐτὸν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ, ἐν τῷ
15 ὀνόματι τοῦ Κυρίου· καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν
καμ-

rum in regionibus istis, oleis nostris longe generosiorum, in morbis curandis vsus satis constat. Herodem e. c. teste *Josepho* de b. i. i. ult. medici morbo laborantem elaiw *Ἐρωῶ ἀναθαλάσσει* jufferunt. Nec non Proculus Christianus, obseruante *Grotio*, Severum imperatorem per oleum aliquando curauit. Testem habet Tertullianum ad Scapulam. Discipuli quoque Christi oleo effuso miraculosas patrarunt sanationes. Marc. 6, 13. Quid quod peregrini ampullam oleariam secum gestare solebant, ad vires reficiendas, vt ex parabola de Samaritano videre licet. Quo factum est, vt *Schoetgenius*, *Carpovius*, ob naturalem hanc oleorum sanandi vim Jacobum h. l. oleorum vsum suasisse statuerint. Sed — vt taceam de eo, Jacobum disertis verbis non *unctioni* sed *solis precibus* (ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν καμνοντα,) et *Deo*, (καὶ ἐγερῆται αὐτὸν ὁ κυριος) hanc sanandi vim tribuere, sic enim vir quilibet pius sentire solet, — quomodo, arbitremur, Jacobum oleorum vsum in omnibus omnino morbis curandis commendaturum esse, quae ta-

men ad omnia morborum genera amolienda adhiberi posse, nemo facile contenderit. Quare unctionem hanc nonnisi *symbolicam*, et *forasan*, (nam certi quid hic constituere nullo modo ausim,) eodem sine in aegrotis miraculose sanandis a presbyteris adhibitam esse putauerim, quo Christus linguam muti tangebatur, oculis videndi facultate condonandis massam illinebat, et in aures surdorum, miraculose restituendorum, digitos immittebat; nimirum, vt sanationem non casu sed per eum, qui externa haec adhibebatur remedia, factam esse significaretur, certi autem euentus expectatio atque admiratio excitaretur. Vt vero haec omnia nonnisi signa, minime vero causae ipsae sanationis erant, sic quoque et h. l. non oleo, sed precibus, diuinaeque potentiae, sanandi vim tribuendam esse existima- verim. ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου, jungendum cum ἀλείψαντες. Verterim: *unter Anrufung Gottes*.

15. καὶ, pro γαρ. εὐχὴ τῆς πίστεως, i. e. προσευχὴ πλήρης πίστεως, preces fide plenae, vel ex fiducia in benignitate

κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ Κύριος· καὶ ἁμαρτίας
ἢ πεποιτικῶς, ἀφεθήσεται αὐτῷ. Ἐξομολογήσθε ἀλ- 16
λήλοις

tate divina collocata profectae.
σωσει, sanabit. Sic quoque
σαζεσθαι Matth. 9, 21. 22.
14, 30. Marc. 6. 56. κάμνον-
τα, i. q. ἀσθενούντα. Exem-
plorum copiam collegit *Westf.*
καὶ ἐγερει αὐτον, hebr. עָרַף
vel עָרַף Exod. 21, 21.
Jer. 32, 14. coll. Rom.
9, 17. Locutio inde petita,
quod, qui graui morbo labo-
rant, cubare solent. Marc.
1, 31. Eodem sensu et La-
tinis surgere dicuntur ii, qui
sanitatem recuperant. Huc
quoque spectat illud *Herodoti*
l. i. p. 9. αὐτος ἐκ τῆς νόσος
ANESTH. vid. *Raphelium*
in annot. *Herodoteis* ad
h. l. ἴαν — πεποιτικῶς, pro
καὶ ἐν ἁμαρτικῶς πεποιτικῶς, i.
e. si ob peccata grauiora in
morbum inciderit. ἀφεθή-
σεται αὐτῷ, condonabuntur
ipsi peccata, idque, vt antece-
dens pro consequente, a mor-
bo liberabitur, nam ex pec-
catis in se commissis omnis
morbus proficisci credebatur.
Matth. 9, 2. Joh. 5, 14. 1 Cor.
11, 30. adeoque peccatis con-
donatis morbus quoque ces-
sabat. Hinc quoque factum
est, vt Christus, aegrotum
miraculose sanaturus, eum
alloqueretur: remissa tibi sunt
peccata tua. Pertinet huc
quoque, quod *Hebraei* dicunt,

Nedarim fol. 41. 1. Nullus
aegrotus a morbo sanatur,
donec ipsi omnia peccata re-
missa sint.

16. *Carpzovius* alique,
voce ἀλλήλοις potissimum ad-
ducti, vniuersalem eamque
nouam plane hic cohortatio-
nem incipere rati, sensum
commatis constituunt hunc:
si quis offendit alterum aut
injuriam fecit, candidè fateat-
tur, et se male fecisse doleat,
ac veniam petat. Petentem
recipiat alter in gratiam, et
condonet offensam. Sed, quam-
vis metaphoricam hanc signi-
ficationem vocabulo ἰασθῶν ex
hebr. נָסַף *Jes.* 6, 10. omnino
interdum competere facile
concesserim; hoc loco tamen,
cum v. 15. de morbis sanan-
dis sermo esset, proprio me-
dendi sensu retinendum, to-
tumque hoc comma cum v.
15. arctissime iungendum esse
videtur. Eadem iungendi ra-
tio eo quoque adstruitur,
quod *precum* in utroque com-
mate mentio fit. Quae igitur
vniuersè hic pronuntiata
sunt, hoc fere modo ad ar-
gumentum v. 15. reuocare
ausim: ὑμεῖς ἀσθενεῖς ἐξο-
μολογήσθε τοῖς πρεσβυτεροῖς
τὰ παραπτώματῃ ὑμῶν, καὶ
ὑμεῖς πρεσβυτεροὶ εὐχθεσθε ὑπὲρ
L 4 τῶν

λήλοις τὰ παραπτώματα, καὶ εὐχέσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε. πολὺ ἰσχύει δεησις δικαίου ἐνεργουμένη.

των ἀσθενῶντων, ὅπως (ὅμοιος ἀσθενῶντες) ἰαθῆτε. τὰ παραπτώματα, quorum causa morbi hominibus insligi putabantur. ἵνα ἰαθῆτε, ut a morbo restituantur. Quod si vero priorem sequaris rationem apte huc pertinet illud Arriani, Albertio et Wolfio citati, exped. Al. l. 7. c. 26. *Unicam peccati medicinam esse censio* ὁμολογῶν τὸ ἀμαρτῶντα, manifestumque poenitentiae documentum edere. Nam qui injuriam accepit, non ita graviter laesum se judicat, si iis, qui laesit, perperam se fecisse fateatur: et bona alicui spes fit, se non amplius injuria affectum iri, si eum, qui affecit, poenitentiam facti sui prae se ferre appareat. πολὺ. suppl. γὰρ. δεησις, ᾤτις, viri probi, scelerisque puri, quales in primis presbyteri eligi solebant. δεησις ἐνεργουμένη, alii aliter explicant. Lutherus, quem sequitur Wolfius, reddit preces ardentes, sed, quamvis ἐνεργῆς sic adhiberi constet, (Eustath. in Od. δ. p. 197. 50. ὅτι εὐχῆς ΕΝΕΡΓΟΤΟΣ ἐνδείξις τοῦ ὡς εἰπαὶ ὀλολυξῆς, θεός δὲ οἱ ἐκλυεν Ἀργεῖς.) exemplum tamen deficit, quo idem loquendi usus in voce ἐνεργ-

μενος firmari possit. *Beza* maunt preces efficaces, nisi tum verba ἰσχύει δεησις ἐνεργῆς tautologia laborent. Cell. *Michailis* cum *Bensono* atque *Aronsmitho* vertit: *preces agitante spiritu s. effusae*. Sed, quamvis vocis ἐνεργῆς in N. T. de Deo in hominum animos agitante, occurrant, vocem tamen ἐνεργουμένης hoc sensu recentiorum esse, obseruante *Carpzovio*, *Suicerus* jam vidit. Ne dicam, nil antecedere vel sequi, vnde haec sententia vilo modo adstrui possit. Ille ipse vero *Carpzovius* ex verbis *Paullinis* πῆσις τῆ ἀγαπῆς ἐνεργουμένη Gal. 5. 6. (quae reddit: *fide, quae vim suam exserit amore et comitate*), cum loco nostro collatis, δεησιν ἐνεργουμένην hic accipit pro δεησῆι δια πίστεως ἐνεργουμένη, i. e. pro *precibus quae vim suam exserunt per fiduciam in Christum*. Sed, si quid video, haec aliunde arrepta, cum vox πίστεως hic plane deficit, loco nostro nullo modo inferri debent. Alii denique reddunt *preces cum fide miraculosa conjunctae*, quia inter ἐνεργηματα πνεύματος ἁγίου occurrerent etiam τὰ χάρισματα τῶν ἰαμάτων. I Cor. 12. 9. Sed haec ad vim vocis

γρομένη. Ἡλίας ἀνδρωπος ἦν ὁμοιοπαθῆς ἡμῖν, καὶ 17
προσευχῇ προσνύξατο τοῦ μὴ βρέξαι, καὶ οὐκ ἔβρε-
ξεν

cis ενεργημενος sic constituendam, plane non sufficiunt, totaque ratio paulo durior videri possit. Quidni potius, (quod etiam *Carpxovio*, praeter sententiam modo prolatam, non prorsus displicet,) πολυ ιχρει δεησις ενεργημενη ex graecitate accipiamus pro: πολυ ιχρει (δυναται) ενεργειν, vel πολυ ιχρει καὶ ενεργει δεησις etc. ita vt duo haec vocabula ad sententiae vim augendam accumulata videantur. Quae quidem explicatio ex meo sensu omnium est facillima, expeditissima.

17. 18. Vtrumque hoc comma cum v. 16. arctissime cohaeret, quippe, quanta fit vis δεησεως τε δυναει Eliae jam illustratur exemplo. ανδρωπος ὁμοιοπαθῆς ἡμῖν, i. e. ανδρωπος, ὃς ὁμοια παχει συν ἡμῖν, (vel ὡς ἡμεῖς) homo qui eadem nobiscum habet παθηματα suis animi affectus, et omnino eandem animi indolem. Verbo: ανδρωπος ὁμοιος ἡμῖν, vel ὡς ἡμεῖς. Nos: *Elias war so gut ein Mensch als wir.* cf. Act. 14, 15. Sap. 7, 3. Quae quidem a Jacobo addita esse videntur, vt dubio occurratur: Eliam fuisse vatem prorsus singularem, nec adeo

mirum esse, tanta eum precando effecisse, quae tamen precibus hominum tot tantisque vitis obnoxiorum expectari non possint. προσευχη προσευξατο, ex pleonasmō hebraico adhiberi solito, valet: ενεργως προσευξατο, intente, enixe oravit. I Sam. 26, 25. Pl. 118, 18. Thren. 1, 2. Luc. 22, 15. Magis graece Jacobus superiora his participio junxisset sic: Ηλ. ανδρ. ων ὁμ. ἡμῖν προσευχη προσευξ, etc. τε μη βρεξαι, suppl. ἐνεκα τε μη βρ. i. e. ἵνα μη βρεχη. Precatum vero esse Eliam, si vel maxime nulla de ea re narratio exstaret, ex nota viri pietate colligere potuit Jacobus. Pro-vocant alii ad I Reg. 17, 1. coll. 18, 15. vbi verba רמא רבני יתנו omnino quidem reddi possunt: quem ego precibus oravi, 2 Par. 20, 13. Jer. 18, 20. sed etiam univ-erse: cuius ego minister sum. 2 Reg. 3, 14. I Reg. 10, 8. ἐπι της γης, vel de terra omnino, vel de terra Palaestinenſi haud raro κατ' ἐξο-χην dici solita, intellexeris, nil prorsus refert. εναντες ἐξ. Sic etiam Luc. 4, 25. Vt locus hic accurate conspiret cum I Reg. 18, 1. vbi
Elias
L 5

18 Ξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ. καὶ πάλιν προσεύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκε, καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησε τὸν καρπὸν αὐτῆς.

19 Ἀδελφοί, εἰάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῆ ἀπὸ τῆς ἀλη-

Elias tertio anno Ahabo occurrens pluuiam promississe fertur, *Bensonus* tertium annum non a pluuiâ cessante, sed a fuga Eliae Sareptam, I Reg. 17, 8. sqq., quantum verò nostrum ex denunciata a sancto vate regi poena idolatriae numerandum esse contendit. Quae quidem quamvis hic omnem dirimant difficultatem, haud satis firmo tamen niti videntur fundamento, ita vt ex aliis potius libris qui ad nostra vsque tempora non peruenerunt, vel aliunde haec Jacobo innotuisse putauerim.

18. καί, pro τότε, vel μετὰ ταῦτα. πάλιν προσεῦξ. Hoc satis recte, nam facies in sinum demissa orantem prodit prophetam. I Reg. 18, 42 καί — ἔδωκε, pro καὶ ἐβρέξεν ἐκ τῶν νεφελῶν. βλαστάνειν, proprie gramen vel arbor ipsa dicitur; Matth. 13, 26. Marc. 4, 27. Hebr. 9, 4. h. l. vero significatione, quam vocant in scholis, Hiphil, terra βλαστάνειν, i. e. fructus pullulantes proferre dicitur. καρπὸν, collectiue pro τὰς

καρπῶν. καρπ. αὐτῆς vero est: fructus alias proferre solita. Relege, si placet loca ea, quae *Elsnerus* atque *Wetsteinus* ad h. l. de imbribus inter Judaeos, Arabes, et paganos precum virtute elicitis congesserunt, quae tamen magis ad ipsum imbrem Eliae precibus cohibitem rursusque impetratum loco suo explicandum pertinere, quam huc transferenda videbantur.

19. 20. Jam versibus his ad argumentum commatum 15. 16. quodammodo redire videtur Jacobus, in quibus cum ad vitia inuicem confitenda prouocasset Christianos, jam nunc ad mutuum omnino in corrigendis alterius vitii operam collocandam eosdem hortatur v. 19. ipso animi tranquillitatis ex hominis ejusmodi, opera nostra emendati, felicitate percipiendae, praemio proposito. v. 20. ἀληθῆς αἰσθησις, religio vera. Adhibitorum vero vocabulorum πλανησθῆναι, (a recto tramite seduci, errare,) et επιστρέφειν, (proprie reuerti, deinde signifi-

ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν, γινώ-20
σκέτω, ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἀμαρτωλὸν ἐκ πλά-

νης

ficatione transitiva, vt h. l. *facere vt quis reuertatur, reducere.* Luc. 1, 16. 17.) inde repetenda videtur ratio, quod, vt illa ipsa ἀληθεία cum *via recta*, improbitas veto cum *via erratica* (πλαν. ὁδ. v. 20.) alias comparari solet, ita quoque ab eadem aberrare dicuntur ii, qui praecepta religionis negligunt, contra vero reducere ad eandem ii qui improbum emendare conantur.

20. Comma hoc a v. 19. vix separari debuisset, cum propositionis v. 19. inchoatae contineret apodofin. γνωσκέτω, *persuasum habeat, derbedenke.* ἐν πλανῆς ὁδῶ. Siue πλαν. siue ὁδ. pro subiecto orationis habeas, sensus semper oritur idem, ac si scriptum esset ἐν ὁδῶ πλανητικῆς, vom Irrwege. i. e. a scelestae ejus viuendi ratione. vid. ad v. 19. ψυχὴν sc. ἀνθρώπου, vel αὐτε, (quod etiam codd. quidam atque versiones addunt,) ex hebraismo satis noto (שׁוּן) pro ἀνθρώπων. Ez. 18, 4. 20. Act. 7, 14. Rom. 13, 1. I Petr. 3, 20. Ceterum phrasibus illa σωζειν ψυχὴν Matth. 10, 39. 16, 25. apud externos etiam scriptores obuia est. *Iys.* orat. 5. p. 74. Ἀνδοκίδης δὴ εχει τα μηνυτρα

παρ' ἡμῶν, ΣΩΣΑΣ τὴν αὐτῆ ψΥΧΗΝ, ἕτερον δια ταυτα ἀποθανόντων. Eurip. Orest. v. 617. ἢν ψΥΧΗΝ ἐμὴν ΣΩΣΗΣΙΣ. ἐκ θανάτου, alias ἐκ ἀπολείας. Vt enim felicitas insignis iucundissimo vitae (ζωῆς. εὐφρ.) nomine, sic quoque atrocissima supplicia, summaque miseria mortis (θανάτου. πῦρ.) imagine, homini de vita post mortem futura minus persuaso inprimis terribili, adumbrari solita est. Neque tamen multum repugnauerim, si quis apte ad argumentum v. 15. 16. de ipso homine morbo mortique eripiendo cogitauerit, vt sensus prodeat hic: si quis aegrotos seriae poenitentiae auctor fuerit, sanitatem, vitamque ei reddit. πλῆθος ἀμαρτιῶν, pro ποῦλος ἀμαρτίας. Sic et Polybius dicit πλῆθος ἐλπίδων, et alio loco τραυματων πλῆθος. καὶ καλυψοι π. ὁ. verti forsan possint: *cauebit iste, ne plura peccata quasi in lucem prodeant, i. e. ne alter plura peccata committat*, quae tamen ratio, fateor ipse, cum loci contextu satis congrua illa quidem, omni tamen exemplorum destituitur auctoritate. Alii, in voce ἀμαρτιῶν subintelligentes ἐαυτε ex hebr. פֶּסַח Pl. 32, 1. lo- cum

νης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου,
καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν. — —

cum sic reddunt: perficiet ut
Deus, ob fratrem conuersum
peccatorum suorum multitudi-
nem quasi velamento obtegens,
e conspectu tollat i. e. ipsi con-
donet. Sed haec longius re-
petita videntur. Malim equi-
dem cum pluribus interpreti-
bus, retenta eadem τὸ καλυ-
πτειν significatione, in voce
ἁμαρτιῶν mente suppleri χύτῃ,
vel τὸ ἀδελφεὺς αὐτῆς, vt sensus
sit hic: occasionem ille dabit,
vt ingens peccatorum ante ac-
torum numerus alteri, nunc
per eum emendato, remitta-

tur. cf. 1 Petr. 4, 8. Simi-
lis sententia occurrit in *Jomā*
fol. 87, 1. quicumque multos
ad iustitiam adducit, per ejus
manus non perpetratur pec-
catum.

Ceterum epistolam nostram
vel a Jacobo non ad finem
vsque perductam esse, vel po-
steriorem ejus partem, salu-
tationes saltem, vnicuique
epistolae subjungi solitas, tem-
poris aliarumue rerum inju-
ria interiisse, vix est quod
moneamus.

EXCURSVS I.

De sensu atque origine vocis επιστολη καθολικη sententiae tam veterum quam recentiorum interpretum recensentur atque dijudicantur.

Epistolas Jacobi, Petri, Johannis et Judae cum in codicibus, tum in versione Arabica, tum in scriptis patrum antiquissimorum, tum denique in editionibus praestantissimis, Complutensi, Erasmi, Colinaei, Stephani et Bengelii, communi καθολικων επιστολων nomine venire, res est omnibus notissima; vndenam vero ortum sit hoc nomen, et quo sensu sic dictae sint epistolae illae, deficientibus satis certis historiae documentis, longe difficilius est diremtu. Quo factum est, vt sequiores tum patres, tum interpretes, causas hujus vocabuli hinc inde arriperent diuersissimas, ita vt — quis risum teneat? — ipse *septenarius* harum epistolarum numerus, cum idem sit *uniuersitatis* numerus, quibusdam hujus vocis originem atque sensum suppeditare visus sit. Nobis quidem praecipuas quasdam rationes pro fine nobis proposito hic enumerasse, atque examinasse sufficiat.

*Prima sententia est veterum quorundam Theologorum, Salmeronis *) nimirum, Tirimi **), Cornelii*

*) Disput. 1. in ep. Jac. p. 2.

**) Praefat. in epp. cathol. p. 492.

a *Lapide* *), aliorum, qui septem illas epistolas eam ob causam *catholicas* appellatas esse contendunt, quia *catholicam*, i. e. *uniuersalem doctrinam contineant*, et ob *uniuersalibus quasi doctoribus*, h. ab *apostolis conscriptae sint*, quos *Deus in uniuersum mundum ablegauerit doctrinam Christianam annuntiaturos*. At vero eodem iure etiam epistolae Paullinae appellari debuissent *catholicae*, cum Paullus reliquis apostolis nulla in re fuerit inferior, (2 Cor. 2, 5.) epistolaeque Paullinae non minus uniuersalia dogmata contineant, quam epistolae catholicae vulgo sic dictae. Ne dicam, totum hoc argumentum saltem non pertinere ad epistolam Jacobi, si Jacobum, *Jesu fratrem*, pro auctore habueris. Haec igitur ratio prorsus videtur rejicienda, atque reprobanda.

Alter, priori longe praestantior, *Justiniani* **) statuit, epistolas haec idcirco *καθολικαί* vocatas esse, *ut hoc ipso nomine ab epistolis Ignatii, Barnabae, Polycarpi, Areopagitae, in canonem librorum s. nunquam relatis, discernentur*. Iusto tamen audacior videri potest sententia haec, cum tantum abfuerit, ut epistolae, vulgo catholicae dictae, semper unanimi ecclesiae consensu probatae sint, ut potius longe plurimarum harum epistolarum auctoritas canonica diu in dubium vocata sit. Proxime vero ad hanc *Justiniani* assertionem accedit longe probabilior sententia S. V. NOESSELTI ***) ,
qui

*) Praefat. in ep. Jac.

**) Praefat. in epp. canon.

***) In coniecturis, ad historiam catholicae Jacobi epistolae, supra jam laudatis, prolata.

qui idem voc. *επ. καθολικη* pro epistola legitima, omniumque consensu probata accipiens, principio hoc nomen primae Petri et Johannis epistolae proprium fuisse contendit, quo distinguerentur a caeteris eorundem scriptorum epistolis, quae incertae fidei essent; post vero, cum didicissent, caeteras quoque eorundem apostolorum, itemque Jacobi et Judae epistolas veterum scriptorum usus tritas, plurimis etiam in ecclesiis publica lectione probatas esse, translatum esse ad vniuersas, quas discernere a Pauli epistolis vellent. Quam quidem sententiam satis acute excogitatum his fere argumentis V. S. V. exornare conatus est: 1) "Origenem, quamuis secundam et tertiam epistolam Johannis, quas tamen negat ab omnibus probatas esse *), non ignorauerit, non negligere, nunquam in libris iis, qui graece supersint, primam diserte catholicae nomine ornare, **). Sed cum in omnibus hisce locis *ipsis* prima epistola Johannis simpliciter *καθολικη* dicatur, epistolis *φερομεναις, νοθοις* etc. haud opposita; vix certo inde colligere ausim, Origenem voc. *καθολικος* pro legitimo accepisse. Videtur potius his locis prima epistola Johannis eam ob causam

καθο-

*) Ap. Euseb. h. e. l. 6. c. 25. Καταλελοιπε (Ιωαννης) δε και επιστολην πανυ ολιγων τικων. εγω δε και δευτερην και τριτην' επει ε παρτες φασι γνησιους ειναι ταυτας.

**) 'Οπερ παρατηρομεν και απο της Ιωαννης καθολικης, in Jerem. Hom. IX. T. I. p. 106. B. Huet. απο της Ιωαννης καθολικης επιστολης. Comm. in Matth. p. 476. E. ib. εν τη καθολικη επισολη Ιωαννης κ. τ. λ. Comm. in Joh. p. 22. C. εμωσ κατανοητεον και το εν τη καθολικη επισολη υπο Ιωαννης ειρημενον περι υμνυ Θεω, κ. τ. λ. Comm. in Joh. p. 299. E.

καθολικῆ ab Origene dicta esse, quia non certae cuidam ecclesiae, certisue quibusdam hominibus dicata sit, vi oppositi reliquarum epistolarum, quarum utraque singulis quibusdam Christianis destinata erat. 2) „Dionysium *)
 „ vnam hanc primam vel *epistolam* simpliciter appellare,
 „ vel *catholicam* epistolam, non item caeteras duas, quas
 „ *φερομενων* nomine ab illa discerneret. At in hoc
 etiam loco valde ambiguum est, an *επισ. φερομενη τη*
καθολικη opponatur? Sed si vel maxime opponatur,
 ex ipsis his oppositis nil *certi* sequitur pro stabilienda
 hac sententia; nam epistolae illae longe alio sensu *κα-*
θολικαι dici possunt, adjuncta tamen, quia sub episto-

larum *catholicarum* nomine in librorum quoque *canonicorum* catalogum relatae erant, *τα: legitimi* notione, ita, ut ob adjunctam hanc notionem vox *καθολικος τῶ*
φερομενω opponi possit. 3) Denique „ ipsius etiam
 „ *Eusebii* aetate eandem vim verbo subjectam fuisse in
 „ hoc genere comparationem docere, ab eo Petri inter
 „ libros institutam. Nam affirmare eum, primam ejus
 „ epistolam *ὡς αναμφιλεκτον* adhibitam esse in vete-
 „ rum presbyterorum scriptis, sed alia quae Petri sub
 „ nomi-

*) Οὐ μὲν ῥαδιῶς ἀν συνδομῆν ταύτην εἶναι τὸν ἀποστόλον, τὸν υἱὸν Ζεβεδαιῶν, τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου, ἔ το εὐαγγέλιον, τὸ κατὰ Ἰωάννην ἐπιγεγραμμένον, καὶ ἡ ἐπιστολὴ ΚΑΘΟΛΙΚΗ — ὃ μὲν γὰρ εὐαγγελιστὴς ἔδωκε τὸ ὄνομα αὐτῆ παρῆγγραφεί, ἔδε κηρύσσει ἑαυτὸν, ἔτε δια τῶ εὐαγγελίῳ, ἔτε δια τῆς ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ. — εἶτα καὶ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ γράφει. — ὃ δὲ γὰρ εὐαγγελιστὴς ἔδε τῆς ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ἐπιστολῆς προεγράφεν ἑαυτῆ τὸ ὄνομα. — ἀλλ' ἔδε ἐν τῆ δευτέρῃ ΦΕΡΟΜΕΝῃ Ἰωάννης καὶ τρίτῃ, καὶ τοῖ βραχέαις ἔσαις ἐπιστολαῖς ὃ Ἰωάννης ἐνοματὶ προκρίται.

» nomine ferrentur, το κηρυγμα videlicet et αποκα-
 » λυψιν Petri, in catholicis numerata non fuisse, quo-
 » rum nec testimoniis vel veteres vel suae aetatis eccle-
 » siastici homines fuerint vsi, *)). Sed ex hoc loco nil
 amplius effici potest, quam voc. καθολικός Eusebio hic
 valere canonicius, legitimus, minime vero septem illas epi-
 stolas eodem sensu καθολικας dictas esse, quippe ad quas
 h. l. voc. καθολικός profus non refertur. Accedit,
 voc. καθολικός ex aliquanto rariore significatione hic
 pro γνησιος, όμολογουμενος etc. adhiberi; vnde dubitandi
 locus relinquitur, an epistolas has, vulgo et ab omnibus
 καθολικας dici solitas, ex significato hujus vocabuli tam
 raro nomen hoc obtinuisse probabile videri possit.

Tertia sententia, eaque caeteris, vt mihi quidem
 videtur, aliquanto probabilior superest hujusmodi; *catholice*
ear idcirco vocari epistolas has, quia non uni vel homini,
vel ecclesiae, vel regioni, sed Christianis omnino per or-
bem terrarum dispersis inscriptae sunt, adeoque καθολικός
idem

*) H. e. 3, 3. Πέτρος μὲν ἐν ἐπιστολῇ μιᾷ, ἡ λεγομένη αὐτῆ πρότερα, ἀνωμολογῆται ταυτῆ δε καὶ οἱ παλαιοὶ πρεσβύτεροι ὡς ἈΝΑΜΦΙΔΕΚΤΩ, ἐν ταῖς σφῶν αὐτῶν κατακεχρηγῆται συγγραμμάσι. — το γε μὴν τῶν επικεκλημένων αὐτῆ πράξεων, καὶ τὸ κατ' αὐτὸν ἠνωμασμένον εὐαγγελίον, τὸ τε λεγομένον αὐτῆ κηρυγμα, καὶ τὴν καλαμένην ἀποκάλυψιν, εἰς ὅλας ἐν ΚΑΘΟΛΙΚΟΙΣ ἔμεν παραδεδομένα. ὅτι μὴ τε αρχαίων, μὴ τε τῶν καθ' ἡμᾶς τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφεῶν ταῖς ἐξ αὐτῶν συνεχρησάτο μαρτυρίαις.

idem esse quod εγκυκλιος. Congruit omnino cum propria hac voc. καθολικος significatione *) epistolae Jacobi, utriusque Petri, primaeque Johannis inscriptio, atque argumentum; nec similis usus loquendi deest exemplum, siquidem epistolam illam plurimum apostolorum atque presbyterorum nomine scriptam Act. 15, 23. sqq. a patribus nonnullis καθολικην vocari memini; quidni igitur etiam septem has epistolas καθολικας dici posse arbitremur, quia pluribus ecclesiis destinatae erant? Hinc factum esse videtur, ut haec potissimum sententia interpretibus longe plurimis, ex antiquissimis Theodoro **) atque Oecumenio ***), ex recentioribus vero Grotio, Wolfio, Wetstenio, aliis, prae caeteris probaretur. Duo tamen sunt, quae huic rationi obuerti possunt ac solent, alterum hoc: si septem illae epistolae ideo catholicae dictae sint, quia non uni ecclesiae destinatae fuerint, etiam epistolam ad Hebraeos non minus quam Jacobi epistolam Hebraeis inscriptam, similiterque priorem epistolam Pauli

ad

*) Onomasticon vetus: *uniuersale, καθολικον.* Chrysostomus in Ps. 110. dicit: απο των καθολικων επι τα μερικα μεταχειν τον λογον. Et ανατασις olim euentura eodem sensu καθολικη dicitur.

**) Καθολικαι λεγονται αυται, ονομι εΓΚΥΚΛΙΟΙ· ο γαρ κωφωρισμενωσ εστιν ενι, η πολει, ωσ ο θειοσ Παυλοσ, η Κωρινθιοισ, προσφωνει ταυτασ τασ επιτολασ ο των τοιςτων τσ Κυρισ μαθητων θρασ, αλλα καθολα τοισ πιτοισ, ητοι Ιουδαιοισ, τοισ εν τη διασπορα, ωσ Πετροσ, η και πασι τοισ υπο την αυτην πικην Χριστιανοισ τελεισιν.

***) In Cap. 1. Jac. p. 115. de epist. cathol. sic: καθολικαι λεγονται αυται, ονομι εΓΚΥΚΛΙΟΙ· ο γαρ κωφωρισμενωσ εστιν ενι, η πολει, αλλα καθολα τοισ πιτοισ.

ad Corinthios, quae non solum τη εκκλησια τε Θεω, τη εση εν Κορινθω, sed etiam πασι τοις επικαλεμνοις το ονομα τε Κυριε ημων Ι. Χ. εν παντι τοπω (1 Cor. 1, 2.) destinata sit, catholicis epistolis annumerari debere. Sed obiectio ab epistola ad Hebraeos repetita vix hoc loco admitti posse videtur, cum haec epistola omnino inscriptione atque salutatione, a Paulo profecta, careat, — nam titulum istum προς Εβραιωσ ferioris originis esse, omnes consentiunt interpretes. Ad priorem vero epistolam ad Corinthios quod attinet, nullo modo probabile est, Paullum tanta humanitate atque benignitate erga Christianos suos praeditum, voluisse, vt haec epistola in qua criminum tam foedorum Corinthios infimulat, cum pluribus ecclesiis communicaretur. Videntur potius Paulo, Corinthiis salutem dicenti, reliqui etiam Christiani per orbem terrarum vbique dispersi in mentem venisse, quibus hic vna cum Corinthiis salutem apprecari, minime vero integram epistolam destinare videtur. Ne dicam, vtramque epistolam, tum ad Hebr. tum priorem ad Corinthios, si vel maxime pluribus ecclesiis scriptae essent, επισολαισ καθολικαισ κατ' εξοχην sic dictis eam ob causam eximi posse, quia alii epistolarum classis, Paullinis nimirum, iam annumerari solitae erant. Alterum, quod huic explicandi rationi objici possit, illud est: hanc voc. καθολικος significationem conciliari non posse cum secunda et tertia Johannis epistola, quarum illa εκλεκτη κυρια, haec

autem insigni viro Cajo inscripta sit. Sed potuitne fieri, vt epistolae Jacobi, Petri, prima Johannis, eaque Judae prius jam *καθολικαι* dicerentur, quam secunda et tertia Johannis, quarum auctoritas canonica diu in dubium vocabatur, iis adderentur, additisque postea etiam his, voc. *επ. καθολ.* vsu jam tritum, vt sit, etiam in has transferretur? Quodsi vero hoc flatuere nolueris, cogites velim, et in hac re proverbio fidem factam esse, a *potiori fieri denominationem.*

*Quarta, eaque Paraei *)* sententia, nemini, quantum equidem sciam, post eum probata, *voc. επισ. καθολ.* *inconsiderata potius consuetudine, quam ratione certa epistolis illis inditum esse, iusto audacior et in antiquitatem meliorem nonnihil injuria videtur.*

Quintam denique S. V. HERDERI **) assertionem, *epistolas has καθολικας dictas esse hactenus, quod ecclesiis orientalibus, epistolae vero Paullinae cum Lucae et Marci euangelio occidentalibus destinatae fuerint, ob breuitatem, qua haec annotauit, me plane non assequi, ingenue fateor.* Virum Cell. vero — quae S. V. NOESELLTI ***) conjectura est — *καθολικος* memoriae lapsu pro *ανατολικος* arripuisse, vix crediderim.

EX.

*) Comment. in ep. Jacobi. prol. 1. p. 3. 4.

**) Briefe zweener Brüder Jesu in unserm Canon. p. 69.

***) L. c. p. 5.

EXCURSVS II.

De vocabulorum πειραζειν, πειραν λαμβανειν et πειρασμος in N. T. significatione.

Triplex potissimum horum vocabulorum in N. T. obtinere videtur significatio, hoc fere ordine disponenda:

Prima, eaque omnibus Graeciae scriptoribus communis, est *explorandi*, et *inuestigandi*, syn. verb. δοκιμαζειν, — quo quidem sensu Jesus Joh. 6, 6. dicitur πειραζειν Φιλιππον, et Christiani 2 Cor. 13, 5. εαυτες πειραζειν jubentur, — nec non *periculum alicujus rei faciendi*, syn. verb. πειρω, — quo pertinent Act. 16, 7. επιραζον κατα την Βιθυνιαν πορευεσθαι et Hebr. 11, 29. ης (sc. θαλασσης) πειραν λαβοντες οι Αιγυπτιοι. Cum ea arctissimo nexu conjuncta est.

*Alter*a significatio, in V. inprimis T. verbis hebraicis כנס, הסם, et יבח apta, eademque ex antiquiori quodam cogitandi loquendique usu explicanda, quo quidem non *homines* solum benignitatem, omnipotentiam, longanimitatem, omniscientiam atque justitiam diuinam, siue conquerendo, siue dubitando, siue auxilii tempus atque rationem incondito murmure praescribendo, siue quouis alio modo *tentare* dicebantur; Exod. 17, 2. 7. Deuter. 33, 8. Ps. 78, 18. 95, 9. Mal. 3, 15. Hebr. 3, 8. 9. sed *Deus* etiam *tum* virtutis studium hominum omnino, *tum* praecipue patientiam, fidem, et in tuenda re qua-

dam constantiam, *vel* omniscientia sua Jer. 11, 20. 12, 3. 20. 12. Pf. 7, 10. 26, 2. *vel* beneficiis in homines conferendis, Exod. 16, 4. *vel*, quod magis adhuc ad locum Jac. 1, 2. illustrandum facit, calamitatibus ipsis immitendis *explorare* (ἡρεσ) putabatur. Genes. 22, 1 sqq. Deuter. 13, 8. Jud. 2, 22. Job. 23, 10. Pf. 66, 10. 81, 8. Jer. 9, 7. Inde tempore procedente, hominumque de Deo cogitandi ratione magis magisque expolita, vocabula *πειραζειν* et *πειρασμος* in N. T. quidem retinentur, sed pereunte, ut fit, omni *tentationis* (*Versuchung*) notione ad Deum hominesque transferuntur, ita ut *πειραζειν*, ubi a scriptoribus N. T. de *hominibus* adhibetur, plerumque ex ipsa auctorum sacrorum mente nil amplius sibi velit, quam *Deum peccatis omnino* Hebr. 3, 8. 9. *vel eo inprimis peccato offendere, de quo ex nexus ratione sermo est*, Act. 5, 9. 15, 10. 1 Cor. 10, 9. locis vero iis, in quibus ὁ Θεός dicitur *πειραζειν ανθρωπους*, et inprimis quidem per calamitates immittas, — qui solennior, et in N. T. fere vnicus est loquendi vsus, — nil aliud fit, quam *calamitates iis omnino immittere*, 1 Cor. 10, 13. Hebr. 2, 18. 4, 15. 11, 17. et *πειραζεσθαι* omnino *calamitates, inprimis religionis causa, perpeti*, Hebr. 11, 37. *πειρασμος* vero nil nisi *calamitates omnino*, Act. 20, 19. Gal. 4, 14. coll. 13. et praecipue iterum *religionis tuendae causa sustinendae*, Luc. 8, 13. 22, 28. 1 Petr. 1, 6. 2 Petr. 2, 19. i. q. *Θλιψις και διωγμος δια τον λογον*. Matth. 13, 21. coll. 2 Thess. 1, 4. Nostri: *Prüfungen, Religionsbedrü-*

bedrückungen, quo quidem sensu etiam Jac. 1, 2. 12. vocabulum *πειρασμος* accipiendum esse putauerim.

Jam vero quia haud raro tentanti alios tum ad male tum ad imprudenter agendum seducendi animus est, ac tentando per saepe fit, vt homines parum firma mentis animique virtute ad incaute praeque agendum sollicitentur, *tertia* denique inde vocabulis *πειραζειν* et *πειρασμος* oborta est significatio, qua alios vel ad peccandum, vel ad imprudenter et incaute agendum sollicitandi studium inuoluunt. Priori sensu 1) ὁ Διαβολος dicitur *πειραζειν Iesum Christum*, Matth. 4, 13. Marc. 1, 13. Luc. 4, 2. *hominesque Christianos omnino*, 1 Cor. 7, 5. 1 Theff. 3, 5. et *πειρασμοι* ipsi tribuuntur, Matth. 6, 13. Luc. 4, 13. 11, 4. vnde etiam nomen proprium ὁ *πειραζων* (pro ὁ *πειρασης*, ἡσυχῆ) ipsi obtigit. 1 Theff. 3, 5. Eodem sensu 2) *πειραζεσθαι* omnino dicitur quocunque modo, ex nexu orationis distinctius eruendo, ad peccandum, imprimisque ad deferendam religionem christianam sollicitari, et *πειρασμος* ad peccandum illecebrae. Huc ex nostra quidem sententia pertinent Matth. 26, 41. Marc. 14, 38. Luc. 22, 40. 46. Gal. 6, 1. et 1 Tim. 6, 9. quo quidem sensu, vt voc. *πειρασμος* etiam Jac. 1, 13. 14. seruetur, totius orationis nexus manifeste requirit. Posterior vero sensus obtinet locis imprimis iis, quibus *Judaci*, et *Pharisaei* imprimis, Christum *tentasse* commemorantur, Matth. 16, 1. 19, 3. 22, 18. 35. Marc. 8, 11. 10, 2. 12, 15. Luc. 11,

16. 20, 23. Joh. 8, 6. h. e. *ad imprudentiam in loquendo agendoque eum sollicitare atque seducere studuisse.*

Vt vero tentationibus interdum ad peccandum sollicitamur, sic etiam iisdem haud raro *probamur*, et *in recte agendo confirmamur*. Hinc *πειρασμος* 1 Petr. 4, 12. ex loquendi usu prorsus singulari *probationis* vim obtinet, ita ut *πυρωσις προς πειρασμον γενομενη* i. sit q. *calamitates, probandae virtutis causa immissae*, (*Leiden zur Bewährung in der Tugend.*)

EXCURSVS III.

Variae interpretationes formularum κοσμος της αδικιας et τροχος της γενεσεως Cap. 3, 6. *breuiter enarratae atque dijudicatae, nostraque sententia, in ipso contextu supra proposita, copiosius explicata.*

De nexu hujus loci cum proxime superioribus ante omnia tenendum est, Jacobum jam in eo esse, ut similitudinem, quae interest inter linguam ignisque scintillam, explicet hanc: *nisi recte lingua utaris, ut ignis scintilla, multorum malorum fons esse potest, atque origo*. Hanc ipsam vero ignis similitudinem vniuersa hac formula ad linguam transfert sic: *και η γλωσσα πυρ, ο κοσμος της αδικιας, et lingua igni similis est, κοσμος ille της αδικιας*, in qua quidem formula explicanda mira est interpretum varietas. Praecipuae quaedam rationes haec sunt:

1) Syrus vertit: *et lingua ignis est, et mundus peccati est, instar fluae*, (vid. Tremellium, Millium, Schaafium.) quasi legisset: *και ο κοσμος της αδικιας η υλη*. Eandem sententiam et

2) Latina vetus exprimit: *lingua ignis, quo mundus injustitiae inflammatur*, quae legisse videri possit: *και η γλωσσα πυρ τε κοσμος της αδικιας*. Neque tamen his auctoribus, qui obscurum hunc locum magis circumscripsisse, quam ad verba reddidisse videntur, noua in locum intrudenda est lectio. Multo minus audacior

3) CLERICI admittenda videtur conjectura, qui verba *και η — αδικιας*, quae tamen in codicibus atque versionibus omnibus exprimuntur, pro scholio marginali habet, per errorem in textum illato: quanquam ceterum haec verba omnino glossae speciem prae se ferre diffitendum non est, cum a verbis *ουτως* etc. noua statim exempli sequatur applicatio, ita vt haec profus superflua videri possit.

4) S. V. CARPZOVIVS ita reddit, ac si scripsisset Jacobus: *και η γλωσσα πυρ, τον κοσμον τη αδικια αναπτει, et lingua ignis est, totum incendens mundum injustitia*. Sed, si quid sentio, durissime.

5) Alii potius, ad quorum sententiam et S. V. STORRIVM accedere video, *κοσμον* ex loquendi vsu maxime solenni de *ornamento* accipiendum esse putantes,

tes, vertunt: *lingua impietatis ornamentum*, seu *res quae impietatem exornabat atque defendebat.*

6) BENSONVS, — quem plures sequuntur interpretes, — *κοσμος* pro *ingenti rerum abundantia*, siue *complexu multarum rerum* accipit, quo quidem sensu, inquit, Angli etiam interdum adhibent *mundum diuitiarum*, *mundum mortis*, (*an universe of Death* apud Milton.) *mare miseriarum*, *oceanum voluptatum*, *diluuium improbitatis*. Sed quamuis haec ad sensum hujus loci illustrandum faciant, minime tamen ad *graecum* hunc usum loquendi confirmandum sufficiunt. Malim equidem comparari Prov. 17, 6. vbi Alexandrini voc. *κοσμος* eodem sensu adhibent. Verba haec sunt: *του πιστου ολος ο ΚΟΣΜΟΣ των χρηματων, του δε απιστου ουδε οβολος*, *fidelis tota multitudo rerum, infidelis vero neque obolus*. In quo quidem loco *multitudinis* significatio vocabuli *κοσμος* optime procedit, nisi forte *κοσμος των χρηματων* accipere malueris pro *κοσμος (mundus) συν πασι τοις χρημασι αυτου*. Alii ad firmandum hunc ipsum usum loquendi accersere solent locum 2 Petr. 2, 5. *κατακλυσμον κοσμου ασεβων επαξας*, nostro tamen sensu parum idoneum, cum ibi *κοσμος* de *hominibus impiis*, (vid. nos ad 1, 27.) intelligendum, additoque vocabulo *ασεβων* magis explicatum atque definitum videatur, quasi scripsisset Petrus sic: *κατακλυσμον κοσμου, τουτ' εστιν ασεβων, επαξας*. Ceterum nec *Hesychium* ab hac interpretatione

voc. *κοσμος* plane dissentientem habemus, quippe qui *κοσμος* vertit per *κατασκευη*: quanquam et hujus vocabuli significatio adeo late patet, vt iterum explicatione indigere videatur. Jam ex duabus hisce posterioribus *του κοσμου* significationibus, *ornamenti* nimirum et *multitudinis*, vnice fere in h. l. admittendis, illa, si quid sentio, paulo durior, sed vsui loquendi accomodatissima, haec autem facilior quidem, sed communi saltem, maximeque frequentato loquendi vsu parum confirmata videtur. Jam vtra sit praeferenda, vtra rejicienda, vnus-cujusque permittendum est sensui interno. Si posterio-rem admiseris, sensus prodit hic: *et lingua igni similis est, complexus ille plurimorum flagitiorum*. Forsan autem

7) *κοσμος*, eodem *Hesychio* auctore, pro concreto accipere possis, sensu hoc: *lingua, auctor ille et dux quasi omnium flagitiorum. (jene Verführerin zum Bösen.)* Sed judicent intelligentiores. Atque haec quidem de formula *κοσμος της αδικιας* sufficient.

Altera haec est: *τροχος της γενεσεως*, quem *Jacobus*, in eadem adhuc linguae cum ignis scintilla comparatione constitutus, *linguae abusu quasi inflammari* affirmat. *Τροχος*, *Hesychio* interprete, omnino i. e. q. *κυκλος*. Jam vero res *identidem et ordine quodam redeuntes* ad rotae vel circuli similitudinem reuocari solent; vnde plurimae hujus loci expli-

explicationes sponte prodeunt. Potiores hae esse videntur:

1) *Aethiops et Arabs vertunt rota naturae, nec male quidem per se, quia naturae etiam vicissitudines idemdem in rotae modum redire solent; sed quid linguae abusus ad totum naturae orbem inflammandum? Unde magis arridet*

2) *Syrus ita vertens: lingua accendit series generationum nostrarum, quae currunt ut rota, apte ad hebr. תהלת הלה, quem sequitur Wolfius in Curis. Pertinet huc illud Simpli. in Epict. p. 94. ὁ ἀπεραντος της ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΚΥΚΛΟΣ, δια ταυτα επαπειρον προϊων, δια το την αλλου φθοραν αλλου γενεσιν ειναι. Eurip. ap. Plut. de Consol. p. 104. Β. ΚΥΚΛΟΣ γαρ αυτος καρπιμοις τε γης φυτοις, θνητων τε γενεα τοις μεν αυξεται βιος, των δε φθινει τε κακθεριζεται παλι. Musaeus ap. Clem. Al. Strom. I. 6.*

Ὡς δ' αὐτως καὶ φυλλὰ φεὶ ζειδωρος ἀρουρα,
 Ἀλλὰ μὲν ἐν μελλισσῶν ἀποφθινεῖ, ἀλλὰ δὲ φεὶ.
 Ὡς δὲ καὶ ἈΝΘΡΩΠΟΥ ΓΕΝΕΗ καὶ φυλλῶν
 ΕΛΙΣΣΕΙ.

3) *Sed quidni, quae facilior adhuc videtur ratio, τροχον της γενεσεως ad singularem hominis vitam referringamus, quae, cum idem fere semper tum temporum, tum negotiorum in vita vniuscujusque hominis*

circu-

circulus reuocetur, jure τροχος dici potest. Huc pertinet illud *Anacreontis* Od. 4. v. 7. 8.

Τροχος ἀρματος γαρ οἶα
Βιοτος τρεχει κυλιτθεις.

nec dubito, quin Jacobus in h. l. conscribendo similem poëtae cujusdam locum ante oculos habuerit. Τροχος γενεσεως igitur, symbolica loquendi ratione remota, nil amplius esse viderur. quam ὁλος ὁ βιος, vt sensus oriatur hic: *mala ex linguae abusu oriunda per totam vitam nostram*, vel, si Syrum sequaris, *per plures generationes alias aliis successuras cernuntur*. Eodem haud dubie sensus redit, vbi cum

4) GROTIUS, MICHAËLE, CARPZOVIO, GRIFSBACHIO, aliis, loco τροχόν cum accentu in priori syllaba τρέχον legeris, i. e. τον δρομον της ζωης, s. ὄλην την ζων, totius vitae a prima origine usque ad mortem decursum. Ad quam quidem conjecturam confirmandam, aliqua saltem e loco *Philonis*, Quod prob. lib. p. 882. D. a Loesnero ad h. l. allato, repeti possit auctoritas: λεγεται προς Μακεδωνων τας Δαρδανιδας γυναικας αισχιστον κακον δουλειαν ὑπολαβουσας, οὐς εκουροτροφουν παιδας, εις το βαθυτατον του ποταμου ριπτειν επιφωνουσας, αλλ' ὑμεις γε ου δουλευσετε, πριν δε αρξασθαι βιου βαρυδαιμονος ΤΡΟΧΕΩΝ, επιτεμοντες, ελευθεροι την αναγκαιαν και πανυστατην ὁδον περαιωσετεθι.

5) BENSONVS “vita hominum, inquit, rotae com-
 „paratur, quae, cum nascimur, moueri incipit, citoque
 „motu vsque ad mortis tempus voluitur. Quae quasi
 „rota, vbi agitante lingua iusto plus festinat, ignem
 „concipit, quo tota machina consumitur.” Pertinet huc
 quodammodo *Achmet* 160. *ει δε ιδη, οτι ηλαυνει εν*
τω διαφο, και οι τροχοι εφλογισθησαν εκ της ελα-
σεως, ευρησει νοσον. Sed praeterea, quod sensum hu-
 jus comparationis non prorsus assequor, et hoc incom-
 modi, obseruante CEL. MICHAËLE, haec habet inter-
 pretatio, quod ejusmodi quid rarissime accidit.

6) HEINSIVS *τρ. τ. γ.* pro *naturali volubilitate*
 accipit, respiciens illud *προσωπον της γενεσεως*, quod
 per *vultus naturalis* reddendum erat, vt sensus prodeat
 hic: *naturalem suam velocitatem et volubilitatem inflam-*
mat et praecipitat. Sed, si iudicare licet, paulo durius,
 et contra omnem sententiarum nexum.

7) KYPKIANA tamen hujus loci explicatione nul-
 lam vidi duriozem, longiusque repetitam. Cogitat Vir
 ille, ceterum de interpretatione N. T. optime meritis,
 in voc. *τροχος* de *tortura rotae*, cui *illigabantur rei*,
vt in ea extensi ignibus succensis torrerentur, quae qui-
 dem significatio allata locorum multitudine confirma-
 tur, et apud *Ant. Gallonium* de martyr. cruciat. rotae
 ejusmodi figura cernitur p. 68. Jam *τρ. τ. γ.* ait, signi-
 ficare *miserias vitae omnino*, et *φλογιζειν τον τροχον*
της γενεσεως, *augere hujus vitae cruciatus.*

Plures qui scire cupit formulae $\tau\rho\omicron\chi$. τ . $\gamma\epsilon\nu$. interpretationes, eum ad *Heur. Heisenii* diss. 27, in Jacobum ablegatum volumus.

EXCURSVS IV.

Vexatissimus ille locus Jac. 4, 5. 6. fusius explicatur, aliorumque interpretum rationes recensentur atque dijudicantur.

Omnis in explicando hoc loco, quem e difficillimis esse, omnes omni tempore magno consensu declararunt interpretes, difficultas in hoc vno potissimum latere videtur, quod locus hic, solenni Veteris T. loca allegandi formula adductus, totidem verbis in sacro codice non reperitur. Vnde orta est tanta interpretationum hujus loci varietas, tantaque farrago, vt, cum brevitatis tum perspicuitatis causa, eas, quae ex iisdem profectae sunt principiis, ad certas quasdam classes reuocasse, reuocatasque, qua fieri potest $\alpha\kappa\rho\iota\beta\epsilon\iota\alpha$, breuiter dijudicasse, Lectori mihi que sufficiat. Et sic quidem

PRIOR CLASSIS complectitur *varias interpretum de verborum προς φθονον — χαριν cum antecedentibus η δοκειτε — γραφη jungendi ratione sententias.* Duplicem, quantum equidem sciam, hic potissimum inierunt rationem :

1) *Alii, propter formulam η γραφη λεγει, verba προς φθονον — χαριν ex vetere quodam auctore repetita esse*

esse arbitrantur; ex quonam vero potissimum auctore depromta sint, iterum magno inuicem dissensu disputant.

a) Ex veteri quidem Testamento Grotius Gen. 6, 3, et 5. Wetstenius Sap. 6, 11. aliaque hujus capitis commata, Beza Gen. 8, 21. Coccejus Cant. 8, 6. Wulfius Num. 11, 29 alii Pl. 118, 20. Ez. 2, 25. alii denique alia loca Jacobum ante oculos habuisse, et, si non verba, sententiam saltem ex iis hausisse existimant. Sed quicquid hi omnes ad sententias suas exornandas atque commendandas congesserint, singulorum tamen horum locorum tam leuis est cum loco Jacobi, siue verba siue sententiam species, similitudo, ut, si ad haec loca Jacobum respexisse probabile videatur, parum absit, quin alium quemcumque S. S. locum in animo habere poterit. Quare, ne moremur Lectorem in examinandis refutandisque sententiis, quae praeter interpretum nomina nil amplius habent, quod eas commendat; loca haec merito Lectori, cui volupe fuerit, cum loco nostro comparanda, similitudinemque aequa lance examinandam relinquimus. Vnicus V. T. locus, ex quo non profus inepta ratione sententia Jacobi deduci possit, mihi semper visus est cum CEL. MICHAËLE Prov. 21, 10. Verba hebraica haec sunt: נפש רשע אורה רע, quae LXX ita reddiderunt: ψυχη ασεβους επιθυμει κακων. Jam verba hebraica רע אורה cupere ut aliis male sit, i. e. inuidere aliis, ad verbum επιθυμει, נפש רשע

ὡς vero ad verba τὸ πνεῦμα ὁ κατῳκισεν ἐν ἡμῖν refert, ita ut sensus utriusque loci redeat huc: *anima impia atque inuida feruidis flagrat desideriis.* Sed sensum hunc non sine durtie ex verbis hebraicis elici posse, quisque videt; verba graeca vero eum nullo modo admittere, infra paucis demonstrandi locus erit: ut taceam de leui ista similitudine inter verba Jacobi, et versionem LXXiuralem, quam alias pressius sequi solet Jacobus.

b) Ex nouo Testamento autem S. V. STORRIUM ad h. l. adducere video Gal. 5, 17. ἡ γὰρ σαρκὶς ἐπιθυμῶν κατὰ τὸ πνεύματος τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκὸς ταῦτα δὲ ἀντικεῖται ἀλλήλοις, ἵνα μὴ, εἰ ἀνδραγαθῆτε, ταῦτα ποιῆτε. coll. v. 19 — 21. Prouocat sententiae tuendae causa *primum* ad v. 4. in quo Jacobus alius quoque loci e N. T. desumpti memoriam modo reuocauerit. *Deinde*, si Jacobus, inquit, has litteras dedit ad eandem διασποράν, cui Petrus utramque epistolam misit, ipsamque probitatis cum fide necessariam conjunctionem propter impios magistros Pauli doctrina abutentes instar Jacobi demonstrare necessum habuit; tanto aptior primis Jacobi lectoribus, in quibus ipsi Galatae fuerunt, hujus epistolae laudatio habenda est. Sed utrumque argumentum parum probabile videri. supra a nobis declaratum vide, tum ad v. 4. tum in prolegomenis.

c) Sunt etiam, et inter hos *Justinianus, Wolfius,* et b. *Zachariae*, qui Jacobum non singularem quen-

dam scripturae locum, sed *plurium V. T. locorum argumentum hoc commate simul exprimere* contendunt, quod et Matth. 2, 23. Joh. 7, 38. 1 Cor. 14, 21. 34. Eph. 5, 14 fieri opinantur. *Primum* vero, quod jure jam poposcit *Bensonus*, illa ipsa dicta afferre et in medium promere debebant interpretes, cum nullus locorum supra allatorum ne quoad sententiam quidem cum nostro congruere videatur. *Deinde* vero huic interpretandi rationi etiam aduersatur formula ἡ γραφή λέγει, quae, quamuis teste *Surenhusio* *) ab Hebraeorum doctoribus etiam tum adhibetur, ubi sensus locorum V. T. *plurium* omnino est declarandus, in N. T. tamen in afferendis *certis* quibusdam atque *determinatis* V. T. dictis vſitatissima est, nam illa ipsa loca superiora, quae sententiae hujus defensores huc afferunt, maximam partem ad certa quaedam prophetarum dicta commode referri possunt. *Denique* vero tum sententia, tum ipsa, quae expressa est, formula, adeo videtur singularis, et, si quid sentio, vniuersae cuidam e pluribus locis collectae sententiae
adeo

*) In βιβλῷ καταλλαγῆς p. 674. sqq. Hac vero, inquit, allegandi formula (אמר הכתוב vel אמר הכתוב i. e. λέγει ἡ γραφή, ἡ γραφή λέγουσα) veteres Hebraeorum doctores vti solebant, non tantum quando ipsa scripturarum s. verba, verum sensus eorum tantum allegatur, breuitatis gratia, vsque adeo, vt illi apophthegmata illa, quae s. scripturarum porismata sunt, quia fundamentum suum in iis habent, pro s. scripturis habuerint, quemadmodum ex multis exemplis in thesi nostra XXXVII adductis, manifestum est.

adeo dissimilis, ut vix, ac ne vix quidem Jacobum hoc comma ex pluribus simul locis conscripsisse, vel hausisse, persuadere mihi possim. Lubens in eam sententiam discederem, si e. g. ut Gal. 5, 17. omnino de pugna inter carnem et spiritum, siue de quauis alia doctrina generaliori, non vero de singulari ejusmodi re, qualis est πνευμα inter et ipsum του φθουου certamen, vel πνευματος ad φθουου procliuitas, ad quam alii hunc locum referri malunt, (vid. infra.) sermo hic esset. Sed sensu haec potius vniuscuiusque percipi, quam verbis explicari posse video.

d) Commemoranda adhuc restat haud improbabili V. Semleri ratio, qui totum hoc comma ex libro apocrypho desumptum esse existimat. Cui quidem sententiae, ne quid detraxisse videamur, jam ipsum audiamus loquentem: p. 172. "Tenendum est, inquit, hoc, excitari omnino γραφην, eamque his lectoribus, Judaeis graecis, fatis notam; scimus autem locum jam habuisse hoc primo seculo plures γραφας αποκριφες. Jam negare non licet, etiam Paullum non raro aliquas sententias attulisse ex talibus apocryphis, graecorum Judaeorum. — Certum est etiam Petrum in 2 epistola, et Judam afferre partem ex libro Henochi, de angelis. Eccui igitur mirum aut inusitatum videri potest, etiam Jacobum hic respicere ad librum apocryphum. Res itaque tantum eo redit, utrum proferre et mon-

N 2

„strare

„strare quasi possimus talem locum, qui satis com-
 „mode conveniat cum hac epistolae parte. Atqui spe-
 „ramus nos non infeliciter hac opera defungi posse.
 „Illa pars — φθονον utique jungi debet cum γρασν
 „λεγει, de invidia; describendae deterrimae invidiae
 „causa. Jam sequitur illud, quod illa scriptura de in-
 „vidia dicit: ille spiritus (invidiae) qui in vobis habi-
 „bitat impetu perpetuo fertur. Jam adjicio ista ex
 „testamento Simeonis num. 3. ὁ φθονος κυριευει πασης
 „διανοιας τε ανθρωπου, nec sinit eum edere, bi-
 „bere, aut facere aliquid bonum; semper υποβαλ-
 „λει, suggerit, ανελειν, occidere (nos v. 2. hoc
 „verbum legimus φονευετε) illum, cui invidetur —
 „cognovi ὅτι η̄ λυσισ τε φθονε δια φοβε θεε γι-
 „νεται. Si quis ad dominum confugiat αποτρεχει το
 „πονηρον πνευμα (sc. τε φθονε) απ' αυτε —
 „(ergo in homine invidio habitavit hic spiritus). Sic
 „paulo post num. 4. sic: — ογιτε, κα αποστι-
 „σατε απ' υμων, το πνευμα τε φθονε, ὅτι αγριοι
 „την ψυχην, κα φθειρει το σωμα, οργην κα πο-
 „λεμον παρεχει τω διαβελω, atque num. 5. in Jo-
 „sepho εκ ΕΝΩΙΚΗΣΕ (nostrum verbum) εδεν πο-
 „νηρον „ p. 175. vero ex num. 4. ejusdem Testa-
 „menti haec adhuc subjungit. “φυλαξατε εν απο-
 „παντος ζηλε, κα πορευσαθε εν απλοτητι ψυ-
 „χης, κα εν αγαθη καρδια, ινα ΔΩΗι κα υμιν
 „Ο ΘΕΟΣ ΧΑΡΙΝ κα δοξαν κα ευλογιαν. Si-
 mili-

„militer num. 5. καὶ εὐσεβεὺς εὐρισκόντες χάριν ἐνω-
 „πιον θεῶν καὶ ἀδελφῶν.“ Jam hunc locum cum
 nostro tum in eo consentire arbitratur Semlerus, quod
 vierque locus πρὸς Θεόν i. e. ad describendam et vi-
 turperandam invidiam scriptus sit, (nam verba ipsa
 πρὸς Θεόν hoc sensu in Test. Sim. non occurrunt.)
 tum in eo, quod in utroque πνεύματος Θεοῦ (vel
 potius in Test. Sim. πνεύματος ποιητῆς, quod ex
 contextus ratione de πν. φθ. intelligendum est) men-
 tio fiat, tum denique in eo, quod τὸ ποιητὸν qui-
 dem εὐοικεῖν ἐν τινι, ὁ Θεὸς vero δίκαια χάριν in
 utroque loco dicitur. Acute sine dubio haec omnia
 disputantur, sed, si quid judico, similitudo inter
 utrumque locum paullo longius repetita, et, si a
 Semleriana interpretatione, de qua mox dicendi locus
 erit, recesseris, prorsus nulla esse videtur. In votis
 saltem habendum esset, ut, si quis locus hic profe-
 ratur, nisi iisdem verbis prorsus eandem, similibus
 tamen verbis similem, nec ampliorem ornatioremque
 sententiam contineat.

2) Alii vero verba πρὸς — χάριν a Jacobo
 ipso profecta, et vel inter allegandi formulam ἢ γράφῃ
 λέγεις, et locum ipsum v. 6. ex V. T. allatum, ne-
 scio quo jure atque consilio, interjecta; vel, quae
 Oederi atque Elsueri est sententia, ad explicandum hunc
 locum praemissa esse arbitrantur, cujus rei indicium sit,

quod formula *διο λαγει* statim repetatur. Sed ad priorum quod attinet rationem, omnis oratio sic languere videtur, ne dicam N. T. scriptores locis allegandis sic praefari non solere. *Elsneri* vero ratio magis erudite excogitata, quam ad locum nostrum explicandum idonea videtur. Nam *ut* explicationis ejusmodi dicto adhuc allegando praemissae exempla in N. T. plane non exstant, *ita quoque* locus vix explicatione egebat, *imo vero* explicatio, ex meo quidem sensu, ipso V. T. loco obscurior est. (vid. infra.) Sed inesse tamen aliquid huic rationi, quo sese lectori commendet, eamque, si quid sentio, reliquis rationibus a nobis hucusque prolatis facile praefendam esse, diffitendum non est. Sed his jam ita peractis ad

ALTERAM CLASSEM pergamus, quae *praecipuas tum veterum tum recentiorum interpretum de ipso verborum sensu explicando sententias* continet. Quarum tamen cum iterum tanta profert copia, e re lectorum esse visum est, singula separatim, eodemque, quantum fieri potest, ordine disponere, quo facilius interpretum sententias vno quasi obtutu circumspicere, inuicemque distinguere possint.

1) *Du Montius*, ut a veteribus ordiamur, qui verba haec a Jacobo profecta esse statuit,

a) *λαγει* jungit cum *προς φθονον*, ut sit *contra invidiam*:

b)

- b) πνευμα ὁ κατοικησεν εν ἡμιν de spiritu s. cum Christianis communicato intelligit,
- c) επιποθει vero reddit: bona excitat desideria, et in verbis denique
- d) μειζονα δε διδωσι χαριν idem illud πνευμα ὁ κ. ε. ἡ. supplendum esse existimat, vt jam sententia prodeat haec:

an putatis, quod s. scriptura in vanum loquatur aduersus inuidiam? Spiritus, qui in nobis habitat, desideria excitat, sed meliora desiderii carnis; majorem enim dat gratiam.

A Du Montio

2) Langius in singulis verbis interpretandis non nisi in eo dissentit, quod επιποθει reddit: concupiscit malum, duasque hic quaestiones exflare statuit, ita vt oriatur sensus hic:

num putatis scripturam frustra contra inuidiam loqui? num spiritus, qui in vobis habitat, adeo malum concupiscit? imo vero ampliolem dat gratiam, per quam ejusmodi concupiscentiae resistere possimus.

3) Heumannus (in miscell. Lips. Tom. XII.) in singulis verbis explicandis cum Du Montio consentiens, επιποθειν accipit pro amare, sensumque verborum constituit hunc:

an putati frustra scripturam contra invidiam loqui? Spiritus qui per Dei gratiam habitat in nobis, non est spiritus invidiae, et odii, rixarumque, (vid 1. 2.) sed est spiritus amoris, qui amat, (et quidem ardentissime amat,) et ita etiam vobis, quos inhabitat, majorem subinde largitur gratiam, (ut et vos omni deposito odio et aemulatione simplicissime fratres ametis), uti scriptum legimus, etc.

Sed tribus hisce rationibus jam observante *Elfuero* repugnat non solum, quod sententiae sic constitutae nullus nexus est cum praecedentibus, verum etiam, quod male vertitur λεγειν προς φθονον loqui adversus invidiam, cum graece sit loqui ad invidiam. Luc. 4. 21. denique quod longius repetitae videntur variae verbi επιποθειν explicationes. (vid. nos ad loc. ipsum)

4) Magis adhuc singularis et vix commemoranda nobis quidem visa est *Ellissi*, Wolfio citari, ratio, qui, Du Montium alias plane sequutus, formulam η γραφη λεγει cum verbis προς φθονον jungit in sententiam hanc:

an nondum satis ex litteris sacris didicistis, mundi amicitias esse Dei inimicitias? aut existimatis, sine causa sic loqui scripturas, ac si nobis haec inuiderem? At spiritus ille scripturarum auctor divinus, ex quo in nobis sedem posuit,

posuit, nobis propitius est, et clemens, magna nos affectione desiderat, imo majorem, prout nobis opus est, dat gratiam, ampliora confert beneficia. Hoc docent sacra volumina etc.

5) Arcte cum hac Ellissii interpretatione cohaeret ratio quaedam ex aliis jam a *Calmeto* adducta, nuperime vero, quod valde miror, *Seemillero*, theologo Ingolstadiensi, denuo probata, quo *επιποθειν προς φθονον* accipitur pro *amare usque ad invidiam*, ita ut Deus nobis proponatur summe zelotypus animae nostrae, tanquam sponsae suae, ut nullum amoris sodalem admittat, illamque omnibus velut inuideat. Locum ipsum vero sic reddit:

an putatis, quod frustra dicat scriptura: spiritus, qui in nobis domicilium fixit, ad invidiam usque vos amat; majorem autem dat gratiam.

Calmetus vero sic:

l'esprit saint, qui habite en vous, vous aime d'un amour de jalouffe, et vous donne de plus grandes graces.

Quam quidem rationem commemorasse suffecerit, ut intelligenti cuius lectori statim rejicienda videatur.

6) *Cell.* vero *Michaëlis* et *Semlerus*, quorum ille Jacobum h. l. Prov. 21, 10. hic vero locum ex testamento Simeonis ante oculos habuisse arbitratur,

a) *λεγει προς φθονον* junctim per: *de invidia loquitur, reddendum,*

- b) επιποθειν vero absolute pro *excitare prava desideria*,
 c) το πνευμα autem pro πνευματι φθονς accipiendum,
 d) υμιν cum lectione ημιν commutandum, et
 e) in verbis μειζ. δ. διδ. χαρ. denique vel ο Θεος, quod praecipit Semlerus, vel η γραφη, quae Michaëlis est sententia, subintelligendum esse statuentes, sensum hunc, supra jam ex parte commemoratum, huic loco subesse existimant:

an putatis, quod scriptura s. frustra dicat de invidia: anima impia atque inuida, quae vos inhabitat, prava excitat desideria; scriptura s. (vel spiritus s.) vero majorem largitur gratiam.

Id quidem lubens largiar, particulam προς hoc nexu significare posse *de*, quamvis nullum locum, qui huic sententiae faueat, me legere meminerim, praeter illum Hebr. 1, 7. (ΠΡΟΣ ΜΕΝ ΤΟΥΣ ΑΓΓΕΛΟΥΣ ΛΕΓΕΙ.) ab ipso Cell. Michaële excitatum, (qui tamen nec ipse prorsus evidens est: quodsi enim post αγγελως interpungatur, προς μεν τες αγγελως accipi potest pro: το μεν κατα τους αγγελους, quod attinet ad angelos etc.); sed επιποθειν absolutam illam obtinere significationem, quam Viri Cell. ei subjiciunt; πνευμα vero h. l. de πνευματι φθονς intelligendum esse, cum tamen nonnisi πνευμα αγιον alias dicatur κατοικεν εν τοις ανθρωποις; porro praefendam esse lectionem εν υμιν lectioni εν ημιν, quia Vulgatus et Aethiops habeant

beant ὑμῶν, nec lectio ἡμῶν cum πνευματι φθονε in neutro et Salomonis et Simeonis loco conciliari queat, vel, quod Semlero magis adhuc placet, vtrumque εν ὑμῶν et εν ἡμῶν plane omittendum esse, cum tamen εν ἡμῶν in omnibus omnino exstet codicibus, et cum voce πνευμα, de spiritu s. intellecta, optime congruat; vocabulum denique ὁ Θεος, in praecedentibus plane non obuium, nescio vnde arreptum, subintelligendum esse: haec quidem singula alia aliis videntur duriora, nec idoneis atque ex vsu loquendi repetitis rationibus satis confirmata. Dubito an hi Viri, nisi locorum quorundam ad locum nostrum accommodandorum studio ducti fuissent, in eiusmodi interpretandi rationem, tot tantisque difficultatibus laborantem, incidissent. Jam magis arridet

7) *Witsii, Grotii, Wolfii, Bensoni, Carpsovii,* aliorumque hujus loci explicatio, quorum duo priores hoc comma pro dicto V. T. reliqui autem pro verbis habent, a Jacobo ipso profectis.

a) Jungunt hi omnes προς φθονον επιποθει, vt sit: *inclinat ad inuidiam;*

c) πνευμα vero ὁ. κ. ε. ἡ. de πνευματ, ἀγιω intelligunt;

c) in voce διδωσι denique ὁ Θεος supplendum esse statuunt, totumque locum *interrogatiue* sic reddunt: *num frustra loquitur s. scriptura? ecquid ad inuidiam inclinat spiritus s.? Minime, majorem potius largitur gratiam.*

Primum vero επιποθει, si i. e. q. inclinare, procliuem

esse, cum accusatiuo jungi solet, quanquam apud LXX interpretes eodem sensu etiam cum *επι*, *εις* et *προς* jungi soleat (cf Deuter. 13, 8. Pf 83, 1. et 41, 1.) quare hoc nimis vrgere nolumus. *Deinde* vero, quod jam supra contra *Cell. Michaëlem* monuimus, et h. l. repetendum est, ellipsin vocis *ὁ Θεος*, nullibi ante obuia, nimiam duritiem huic loco inferre. *Denique* etiam tota sententia hiulca, et, si ipsius Jacobi verbis expressa putatur, neque cum antecedentibus, neque cum consequentibus satis apte cohaerere videtur.

8) *Isnerus* porro, qui, vt supra jam monuimus, sensum hic exprimi putat dicti versu demum 6to ex V. T. allegandi,

a) *προς φθονον* item jungit cum *επιποθει*, vt sit: *inclinare προς φθονον*.

b) *το πνευμα* vero *ὁ. κ. ε. ἡ*. *Deum* esse ait, qui *singulari ratione habitat in fidelibus*. 1 Cor. 3, 16. 2 Cor. 6, 16 Rom. 8, 11. ita vt verba haec ad vocem *Θεος* v. 6. explicandam addita esse videantur.

c) *φθονον* denique intelligit de *ira Dei*, qua eos praesertim male multat, qui rebus secundis elati, voluptatibusque dediti, sese iactant, *αυθροποπαθως*, quod insolentius sese iactantibus et appetentibus altiora inuidere solent homines: eodem modo, quo ira, zelotypia, et zelus Deo tribuitur, cum gloriae voluptatumque cupidos coërcere et multare solet. Prouocat sententiae firmandae causa ad loca tum ex V. T. tum ex patribus aliisque auctoribus collecta. Potiora haec sunt: *Jes 37, 32. 39, 2. 6. 42, 13. Dan. 4, 20. 27. Gen. 11, 4. 7. Cyrill. adv.*
Juli-

Julian. l. 7. p. 228. επιτηδωντας δε και αυτη τη τε Θεα
 δοξη της υπο σκηπτρα κειμενης, η και ανταρειν θελον-
 τας εν δικη τε και αναμφιλογως κολαζεσθαι πρεποι αν,
 και εκ αν τις οιοτο νεν εχων ΦΘΟΝΩι και ΖΗΛΩι προς
 τωτο ιεναι τον των όλων θεον, χρειωδεςατα δε και
 μαλλον και αναγκαιως, ινα μη αγνοηται το αληθες.
 cf. l. 5. p. 155. 199. Herodot l. 7. c. 5. p. 385. φιλει γαρ
 ο θεος τα υπερεχοντα παντα κολκειν. ετω δη και
 στρατος πολλος υπο ολιγη διαφθειρεται κατα τοιοιδη
 ππειαν σφι ο θεος ΦΘΟΝΗΣΑΣ φοβον εμπυλη η βρον-
 την, δι ων εσφαλησαν αναξιωσ ευωτον. cf. l. 8. c. 109.
 p. 494 ταδε γαρ εκ ημεις κατεργασαμεθα, αλλα
 θεοι και ηρωες, οι ΕΦΘΟΝΗΣΑΝ ανδρα ινα της δε
 Ασιας και της Ευρωπης βασιλευσαι, εοντα ανοσιον τε
 και ατασθαλον. Euripid. Iphig in Aul. v. 1097.

Μη τις θεων ΦΘΟΝΟΣ ελθη.

Caetera relege apud ipsium Elnserum. Jam vero his
 ita praemunitis, verba προς φθ. επ. το πν. ο κ. ε. η.
 verbis v. 6. ο θεος υπερηφανοις αντιτασσεται respon-
 dere, sensumque totius loci hunc esse existimat:

*an putatis frustra scripturam dicere, spiritum, qui
 habitat in nobis, procliuem esse ad succensendum, re-
 sistendumque improbis, voluptatem gloriamque aman-
 tibus, quod, vel quoniam dicit: Deus resistit super-
 bis, nempe spiritus, qui habitat in nobis concupiscit
 ad inuidiam, idem est quod, Deus resistit superbis.*

Sed vereor, vt omnia loca ista de φθονος fatis apte
 atque caute ad hunc locum explicandum adhibeantur.
 Patres enim serioris quidem aevi longe alium eumque

mitiorem sensum voci φθους subiecisse, eademque nimis temere atque saepe vfos esse *Casaubonus* recte observavit ad *epist. Gregorii Nysseni, Eustathiae, Ambrosiae et Basilissae inscriptam* p. 70. *Opinio*, inquit, *male sanae vetustatis fuit; mala quibus hominum bona et ευεστω assidue interpellantur, ab invidia Deum proficisci. Deos enim sibi fingebant malignos et invidios. Nota vox Herodoti φθο-
 νερον το θεον, et ab ea persuasionem formula illa originem habuit, apud Graecos vstatissima, invidiae Deum vitandae, quoties bona sua commemorarent: φθονος δ απεστω και νεμεσις. Hujus igitur impiissimae sententiae apud piissimos scriptores vestigia non sine admiratione summa deprehendimus. Quod enim Patrem nonnulli του φθονου malorum persaepe causam statuunt: quis non videt veterem esse, non quidem sententiam, sed locutionem ab antiquis derivatam? Neque aliter L. A. Muratorius in notis ad anecdota graeca p. 23. Profani autem scriptores atque prophetae l. c. partim non tam iram, quam ipsam invidiam, partim utrumque, iram atque invidiam (ημερη, φθονου.) ex aevi istius cogitandi ratione ανθρωποπαθως Deo tribuunt, vnde tamen non consequitur, in explicando loco quodam V. T. quam vini huic commati inesse *Elfnerus* putat, idem vocabulum eodem sensu admittendum esse. Accedit, si vere res ita se habet, non sine magna duritie in utroque membro vocabula ταπεινοις et υπερηφανοις omitti, nec alia in locum eorum substitui. Equidem si explicationem dicti v. 6. hoc commate contineri mihi persuadere possem, minus anxie singula singulis accommodare studerem, sed omnino singulorum verborum nulla ratione habita, univrsus loci sensum expressum esse putaverim.*

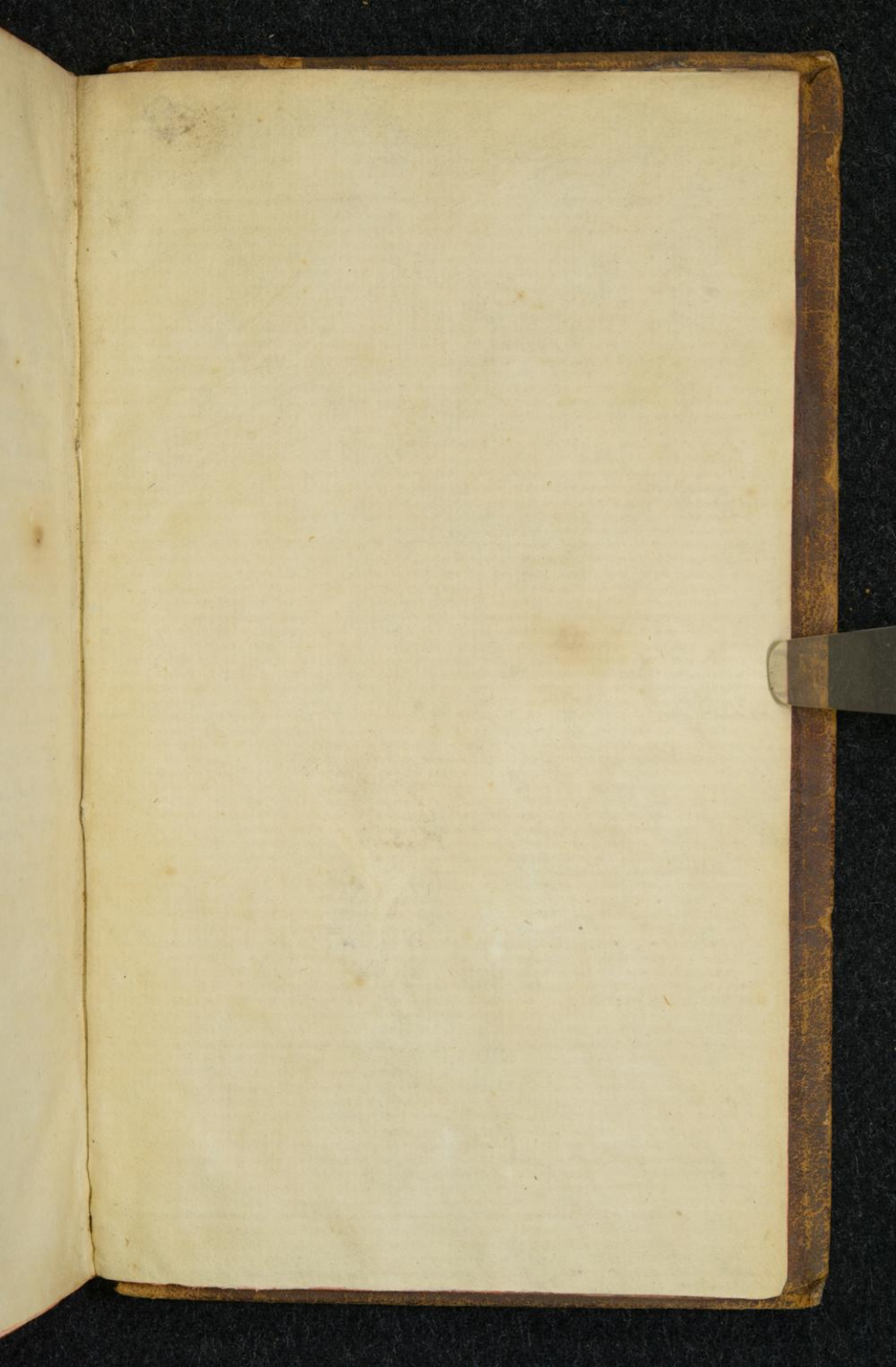
9) Omnium vero durissimam medicinam huic loco adhibent ii, qui de sano ejusdem sensu eruendo desperantes, hanc Jacobi sententiam a librariis jam olim falso descriptam et depravatam fuisse, statuere audent, cum tamen, quod ipsi fatentur, variae lectiones huic hypothese plane non faueant. Sed haec hactenus.

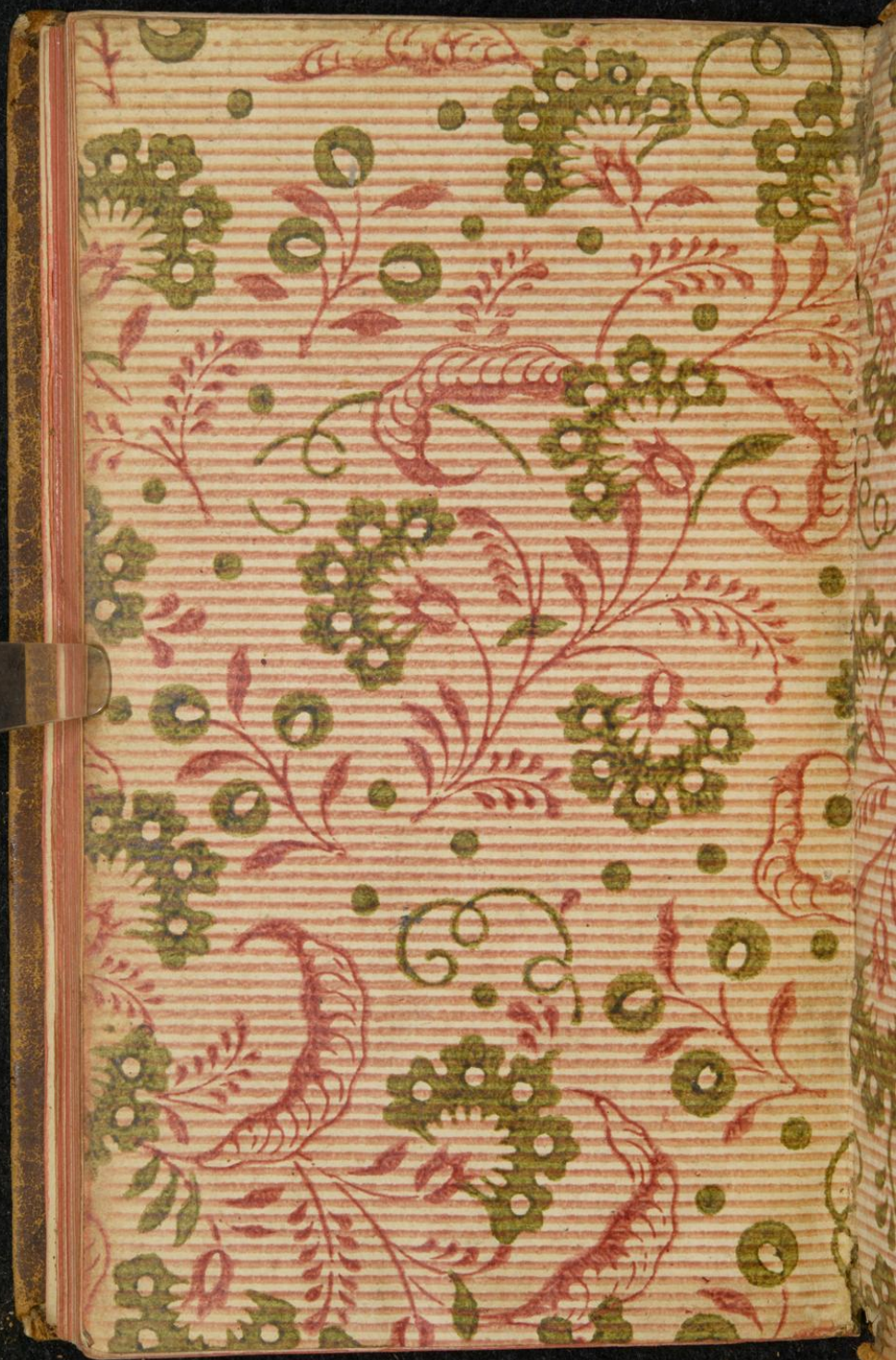
Supereff vt et nostram qualemcunque de hoc loco sententiam breuiter subjungamus. Ante omnia in eodem explicando tenenda videntur duo haec: *unum* illud, formulae ἡ γραφή λέγει, caeterisque huic similibus ἡ γραφή ἢ λέγεται. Marc. 16, 28. ἔχ ἡ γραφή εἶπεν; Joh. 7, 42. ἴνα ἡ γραφή πληρωθῆ, ἢ λέγεται 19, 24. τι λέγει ἡ γραφή; Rom. 11, 2. Gal. 4, 30. 1 Tim. 5, 18. et καὶ πληρωθῆ ἡ γραφή, ἢ λέγεται apud ipsum Jacobum 2, 23. statim addi solere ipsum scripturae locum, vel diserte, vel quoad sensum expressum; *alterum* hoc: easdem has formulas plerumque, nisi semper, ad V. T. loca spectare. Jam vero cum interpretes, quamuis data summa opera nullum adhuc neque ex V. T. neque aliunde repetitum locum afferre potuerint, quem, huic loco subesse, satis probabile sit; quidni Jacobum eundem Prov. 3, 34. locum hoc commate memoriter, v. 6. vero disertis s. scripturae verbis allegasse arbitremur? hoc fere modo: Cohortatus erat Jacobus inde ab hujus capituli initio Christianos, vt a rixis atque contentionibus, et omnino a nimia in dicendo atque agendo morositate se continerent; jam sic cohortanti ei ex associandarum idearum lege posterior illa dicti v. 6. allegati pars: διδωσι χάρις in mentem venisse videtur, ita tamen, vt vocem χάρις extra nexum hujus dicti in V. T. et vi oppositi

positi φθους de gratia in agendo atque dicendo, et omnino de humanitate (Leutſeligkeit) intelligeret, cætera vero, cum memoria deficeret dicentem, apte ad conſilium ſibi propoſitum, et pro nexu cum antecedentibus, in quibus de rixis mutuoque odio fermo erat, ſuppleret. Quibus tamen verbis διδωσι χαριν nexu quodam memoriter recitatis, locus ipſe V. T. vt fieri ſolet, ei in mentem reddit, jam diſertis verbis per formulam διο λεγεις annectendus. Sic quidem *primum* omnis euaneſcit difficultas, vndenam Iacobus locum arripuerit nullibi obuium, vel fruſtra faltem hucusque ab interpretibus indagatum. *Deinde* vero illud rationem noſtram adiuuat, quod vterque locus in verba illa διδωσι χαριν abit. Vocabulum χαρις porro, in omnibus fere, quas attulimus, explicandi rationibus, in quibus de gratia diuina intelligunt interpretes, ſenſum maxime alienum fundens, nunc habet quo referatur, et cui opponatur. *Denique* et mos ille omnibus N. T. ſcriptoribus communis, dicta V. T. memoriter allegandi, cum ratione noſtra modo prolata conſentit. Nimio quidem artificio, fateor ipſe, ſed et, prout rem conſideraueris, naturali modo, ſic omnia excogitata atque compoſita videri poſſe cenſeo. Quodſi vero phraſis illa η γραφη λεγεις in N. T. et cum aliis dictis, quamuis non ex V. T. repetitis, iungeretur, omnium facillima ratio ſine dubio ea eſſet, vt comuna hoc pro effato libri cuiuſdam vel perditæ, vel parum perquiſiti haberetur. Quid ex duobus hiſce præferam, quidue reprobem, dubius hæreo. Tu vero Lector, vide ipſe et expendè!

dicendo, et cunctis
erit, caetera vero,
e ad consilium sibi
edemibus, in quibus
supperet. Quibus
dam memoriter ro
ei in mentem ve
lo legis annexa
cit difficultas, va
obuium, vel fru
agatum. Deinde
od uterque locus
lum hanc porro,
secandi rationibus,
erpretes, sensum
no referatur, et
nibus N. T. sen
er allegandi, cum
imio quidem ar
sideraveris, na
omposita videri
pam legis in
V. T. repetitis,
dubio ea esset,
vel perdit, re
obus hitce pas
Tu vero Les

© The Tiffen Company, 2007

TIFFEN® Gray Scale

A	1		R	2		G	3		B	4		W	5		G	6		K	7		M	8		Y	9		C	10		M	11	12	13	14	15	16	17	18	19
----------	---	---	----------	---	---	----------	---	---	----------	---	--	----------	---	---	----------	---	---	----------	---	---	----------	---	---	----------	---	---	----------	----	---	----------	----	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

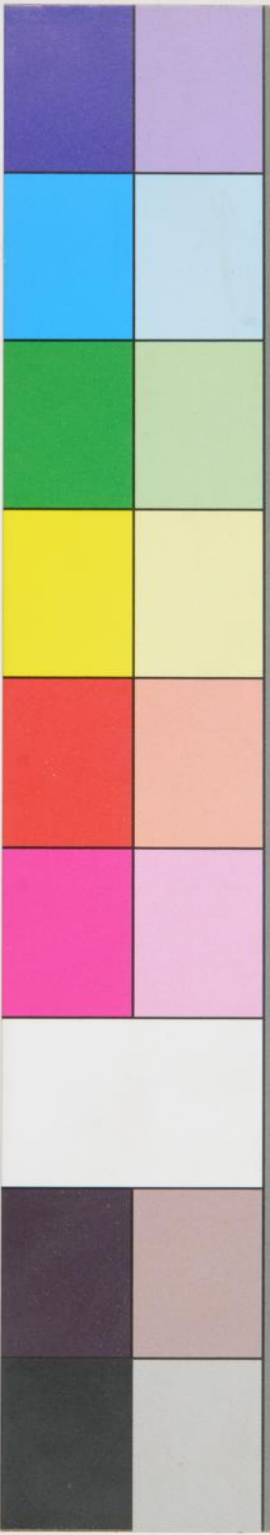

Centimetres

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

Inches

